

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О. М. БЕКЕТОВА**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
O. M. BEKETOV NATIONAL UNIVERSITY OF URBAN ECONOMY IN KHARKIV,
UKRAINE**

**XIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**"ФІНАНСОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОВОЄННОГО
ВІДНОВЛЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ"**

**XIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

**"FINANCIAL AND INFORMATIONAL AND ANALYTICAL SUPPORT
OF BUSINESS SECURITY IN CONDITIONS OF THE MILITARY ECONOMY
AND POST-WAR RECONSTRUCTION: CHALLENGES AND PROSPECTS "**

МАТЕРІАЛИ / BOOK OF ABSTRACTS

13–15 листопада 2024 року, м. Харків / 13–15 November 2024, Kharkiv

УДК 336-049.5:351.863:338.246.8](477)(06)
Ф59

Фінансове та інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки
Ф59 бізнесу в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення:
виклики та перспективи : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф.,
Харків, 13–15 листопада 2024 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва
ім. О. М. Бекетова [та ін. ; редкол.: Н. Є. Лелюк, І. А. Краївська]. –
Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 175 с.

УДК 336-049.5:351.863:338.246.8](477)(06)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Білецький Ігор Васильович

в. о. ректора Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, д-р екон. наук, професор

Заступники голови організаційного комітету:

Сухонос Марія Костянтинівна – проректор з наукової роботи Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, д-р техн. наук, професор;

Телюра Наталя Олександрівна – канд. техн. наук, доцент, начальник науково-дослідної частини Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Момот Тетяна Валеріївна – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Члени організаційного комітету:

Рассел Тріплетт – доктор філософії з економіки, доцент Університету Північної Флориди, США;

Андрес Галло – доктор філософії з економіки, професор, Університет Північної Флориди, США;

Даніеле Тумієтто – Корпоративний консультант із цифрового управління процесами та документами для компаній і державних адміністрацій, експерт із законодавчих і технічних стандартів органів у національних (UNI / UNINFO), європейських (CE, CEN, CEF) і в усьому світі (UN / CEFAC, UNECE, ITU) Стандартні організації, ад'юнкт-професор університету Link Campus у Римі, Мілан, Італія);

Лелюк Наталія Євгенівна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Крайвська Інна Анатоліївна – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Шаповал Галина Миколаївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Андренко Олена Анатоліївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу.

THE EVOLUTION OF EUROPEAN DIGITAL MARKET REGULATIONS: ADVANCING SECURITY AND SUSTAINABILITY THROUGH EIDAS 2.0 AND BEYOND

Daniele Tumietto, Corporate Consultant in the Digital Management of Processes and Documents for Companies and Public Administrations, Expert with the Legislative and Technical Standards Bodies in the National (UNI / UNINFO), European (CE, CEN, CEF) and Worldwide (UN / CEFAC, UNECE, ITU) Standard Organizations, Adjunct Professor at the Link Campus University in Rome, Milan, Italy

Blockchain technology is revolutionizing the global financial landscape, particularly in the realm of cross-border payments. This paper examines how blockchain enhances efficiency, security, and transparency in international transactions, offering a superior alternative to traditional systems. Beginning with an overview of blockchain's foundational mechanisms, including cryptographic hashing, decentralized verification, and consensus protocols such as Proof of Work (PoW) and Proof of Stake (PoS), the study highlights the transformative potential of this technology.

The inefficiencies of conventional cross-border payment systems—such as high fees, delays, and lack of transparency—are juxtaposed with blockchain-driven solutions that lower costs, ensure faster settlements, and provide tamper-proof transaction records. Case studies, including Ripple's XRP Ledger, demonstrate blockchain's practical applications, showcasing its ability to streamline financial interactions while ensuring robust security.

The research also emphasizes blockchain's critical role in Ukraine, where it supports aid distribution and remittance flows during conflict. Blockchain-based systems ensure secure, traceable, and efficient cross-border payments, enhancing financial inclusion for vulnerable populations and providing a lifeline in challenging circumstances.

Concluding with a future outlook, the study envisions blockchain's integration with central bank digital currencies (CBDCs) and further advancements in scalability and interoperability. This transformative technology offers a pathway to a more accessible, inclusive, and transparent global financial ecosystem.

BLOCKCHAIN FOR CROSS-BORDER PAYMENTS: ENHANCING EFFICIENCY, SECURITY, AND TRANSPARENCY IN GLOBAL TRANSACTIONS

ANGELO AZUETA, Master, University of North Florida, Coggin College of Business

Blockchain technology is rapidly transforming the global financial landscape, particularly in the domain of cross-border payments. This study delves into the revolutionary potential of blockchain in enhancing efficiency, security, and transparency in international financial transactions, presenting it as a superior alternative to traditional payment systems. By examining the foundational mechanisms of blockchain, including cryptographic hashing, decentralized verification, and consensus protocols like Proof of Work (PoW) and Proof of Stake (PoS), the paper provides a comprehensive technical overview of how blockchain operates. These innovations eliminate the need for intermediaries, reducing costs and streamlining processes.

Traditional cross-border payment systems often face significant challenges, such as high transaction fees, lengthy processing times, and limited transparency. These inefficiencies hinder global financial flows and burden individuals and businesses. Blockchain technology addresses these issues through decentralized ledgers that enable real-time transaction verification, secure data storage, and near-instantaneous settlements. By removing intermediaries, blockchain reduces costs and enhances trust, offering a robust, tamper-proof system that ensures transparency for all stakeholders.

Case studies, such as Ripple's XRP Ledger, illustrate how blockchain-driven solutions are already being applied to facilitate fast, low-cost international payments. Ripple's technology demonstrates the practical benefits of blockchain in providing liquidity, enabling seamless transactions, and building partnerships with financial institutions worldwide. These examples underscore blockchain's ability to transform the global financial ecosystem by creating secure, efficient, and transparent payment systems.

A focused exploration of blockchain's application in Ukraine further highlights its critical role during periods of crisis. Blockchain-based systems have been employed to ensure the efficient distribution of humanitarian aid and remittances in conflict-affected regions. These systems provide secure and traceable cross-border payments, ensuring that funds reach their intended recipients quickly and without excessive fees. Additionally, blockchain fosters financial inclusion by providing unbanked populations access to essential financial services, even in areas where traditional banking infrastructure is compromised.

Looking ahead, blockchain technology is poised to integrate further with central bank digital currencies (CBDCs), creating new opportunities for innovation in global finance. Ongoing advancements in scalability and interoperability are expected to enhance blockchain's functionality, making it an even more attractive option for financial institutions. Furthermore, its potential applications in promoting financial inclusion and sustainability make it a key driver of future economic growth and equity.

In conclusion, blockchain stands at the forefront of revolutionizing cross-border payments by addressing inefficiencies and providing a more inclusive, secure, and transparent financial system. Its ability to reshape global transactions and offer solutions tailored to modern challenges positions it as a cornerstone of the next generation of financial technologies. This study underscores the urgent need for further exploration and adoption of blockchain to unlock its full potential in creating a more equitable and efficient global financial ecosystem.

CHALLENGES AND SOLUTIONS IN ACCOUNTING FOR OVERHEAD COSTS FOR CONSTRUCTION CONTRACTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF EUROPEAN ACCOUNTING HARMONIZATION

Popovici A., Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, Chişinău, Republic of Moldova

The intensification of European integration efforts by the Republic of Moldova requires an increased need for accounting harmonization and alignment with International Financial Reporting Standards (IFRS). The construction sector, in particular, needs transparency and accuracy in reporting, which are essential for aligning with European requirements and attracting investors.

Proper accounting of overhead costs is essential for companies in the construction sector, as it impacts the accuracy of financial reporting, profitability assessment, and competitiveness in the European market.

The general approach to recognizing, evaluating, and accounting for costs related to construction contracts in the Republic of Moldova is regulated by the National Accounting Standard (NAS) "Construction Contracts," which took effect on January 1, 2014, as well as by the Methodological Guidelines on accounting for production costs and calculating the cost of products and services (hereinafter - Methodological Guidelines). In international practice, this is governed by IFRS (IAS) 11 "Construction Contracts" [1; 2]. It should be noted that as of January 1, 2020, amendments to the NAS and the General Chart of Accounts came into force in the Republic of Moldova. These amendments were developed based on Directive 2013/34/EU of 26.06.2013 [3], which concerns the annual financial statements, consolidated financial statements, and related reports of certain types of enterprises, including provisions on the accounting and presentation of contractual costs in financial statements.

The objective of the article is to identify the main difficulties and limitations faced by construction companies in accurately and comprehensively accounting for overhead costs and to propose solutions for alignment with European requirements.

According to the National Accounting Standard (NAS) "Construction Contracts," contractual costs represent "the value of resources consumed and personnel costs for executing one or more construction contracts with the aim of generating revenue, which are to be recovered by the beneficiary" [1, sec. 4]. These include: direct contractual costs, indirect contractual costs, and construction overhead costs recoverable by the beneficiary

[1, sec. 17]. IAS 11 "Construction Contracts" classifies contractual costs into: costs directly attributable to the respective contract, costs attributable to contract activities in general and allocable to the contract, and any other costs specifically chargeable to the beneficiary under the terms of the contract [4]. Thus, the composition of contractual costs in the NAS "Construction Contracts" differs from that in IAS 11 "Construction Contracts."

Additionally, costs related to the management, organization, and servicing of one or more contracts across the entity as a whole and on separate construction sites are defined as construction overhead costs [1, sec. 4].

Overhead costs are divided into recoverable overhead costs and non-recoverable overhead costs by beneficiaries (Table 1).

Table 1 - Composition of Contractual Overhead Costs

↓ Recoverable Overhead Costs by Beneficiaries	↓ Non-recoverable Overhead Costs by Beneficiaries
↓ These are included in the construction contract costs and are considered in calculating the overhead cost rate used in preparing expense estimates for each contract	↓ These are directly allocated to current expenses
↓ 1) General and administrative costs; 2) Costs for servicing construction personnel; 3) Costs for organizing work at construction sites; and 4) Other general costs.	↓ 1) Costs related to scientific research and development work; 2) Taxes and fees required by law; 3) Employee salary bonuses mandated by law; 4) Costs for compensating employees for work-related injuries; 5) Severance payments to employees in connection with entity reorganization or workforce reduction; and other costs.

Source: prepared by the author based on NAS "Construction Contracts" [1, sec. 23-26]

It should be noted that overhead costs are accounted for separately by the contractor prior to allocation. According to NAS "Construction Contracts," if the contractor performs construction work under a single contract, the actual recoverable construction overhead costs will be included in its total cost. If construction work is carried out simultaneously under multiple contracts, the actual recoverable construction overhead costs are allocated to each contract according to the method established in the contractor's accounting policies (e.g., proportionally to the amount of recoverable overhead costs set out in the contractual cost estimate, contractual revenues) or another rational method [1, sec. 25].

According to the General Chart of Accounts, account 823 "Overhead Costs Related to Construction Contracts" is designated for recording and allocating recoverable overhead costs by beneficiaries [5]. The debit side of this account reflects the total overhead costs accumulated during the period, while the credit side reflects the allocation of these costs across construction contracts. Thus, based on the requirements and composition of recoverable overhead costs specified by NAS

"Construction Contracts," construction organizations must prepare the accounting entries presented in Table 2.

Table 2 - Accounting Entries for Recording Beneficiary-Recoverable Overhead Costs

No.	Operation Description	Corresponding Accounts	
		debit	credit
1.	General and administrative costs	823	211,226,521,522,531,532, 533,541,544 etc.
2.	Costs for servicing construction personnel	823	531,532,533,541,544 etc.
3.	Costs for organizing work at construction sites	823	113,124,214,211,226,521, 522,531,532,533,541,544 etc.
4.	Other general costs	823	113,124,214,211,226,521,522 etc.
5.	Reflecting beneficiary-recoverable overhead costs in the construction contract cost	811	823
6.	Charging beneficiary-non-recoverable overhead costs to period expenses	714	823

Source: prepared by the author based on NAS "Construction Contracts" and the General Chart of Accounts [1,5]

<https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>

Non-recoverable construction overhead costs by the beneficiary are reflected in the accounting through the accounting entries presented in Table 3.

Table 3 - Accounting Entries for Recording Non-Recoverable Overhead Costs by the Beneficiary

No.	Operation Description	Corresponding Accounts	
		debit	credit
1.	Costs related to scientific research and development work	713,714	211,521,522,531,532,533, 541,544,823 etc.
2.	Taxes and fees required by legislation	713,714	534
3.	Employee salary bonuses mandated by legislation	713,714	531,533,541 etc.
4.	Costs for compensating employees for work-related injuries	713,714	531,533,541,544 etc.
5.	Severance payments to employees in connection with entity reorganization or workforce reduction; and other costs	713,714	531,533,541,544 etc.
6.	Other costs	713,714	521,522, 544,822,823 etc.

Source: prepared by the author based on NAS "Construction Contracts" and the General Chart of Accounts [1,5]

<https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>

Overhead costs according to IAS 11 "Construction Contracts" refer to those indirect costs associated with a specific contract or the general activity of the

construction company, but which are not directly attributed to a specific project. These include administrative costs, utility costs, salaries for support staff, rent, and others that support the construction activities but are not directly related to the physical execution of a particular project [4].

Therefore, by analyzing national accounting regulations, international standards, and specialized literature, the author identifies problematic aspects of overhead cost accounting in construction in the Republic of Moldova, which refer to:

- *Differences in accounting regulations.* National and international accounting regulations differ in the recognition and allocation of overhead costs. While local regulations allow some flexibility, IFRS impose rigorous standards for transparency and accuracy, providing clear rules for accounting indirect costs. Thus, the legislative framework in the Republic of Moldova for construction accounting is not fully harmonized with IFRS requirements. Studies conducted in this context indicate the need for reforms to support the convergence of national standards with international ones.

- *Recognition and classification issues.* Overhead costs are generally indirect costs and refer to administrative expenses, maintenance costs, and logistical costs that are not directly attributed to a specific project. Correctly identifying these costs and properly including them in accounting are essential to prevent financial distortions and reporting issues.

- *Allocation methods.* A major issue is the lack of clear methods for allocating overhead costs in the Republic of Moldova. Proper allocation, according to international standards, involves calculating and allocating indirect costs in a manner that complies with transparency requirements.

Challenges in implementing IFRS in the construction sector manifest through:

- *Lack of full accounting harmonization and a unified methodological framework.* Construction companies in the Republic of Moldova face difficulties in the practical implementation of international standards due to methodological differences between national standards and IFRS. These differences can lead to discrepancies in profitability calculations, tax risks, and difficulties in accessing international financing. The lack of clear guidelines for applying international standards represents a major barrier for companies.

- *Involvement of local factors.* Overhead costs are also influenced by local factors, such as labor costs and infrastructure. As a result, accounting for these costs requires adaptation to international standards, taking into account the specific factors of the Republic of Moldova.

- *Professional training and specialist preparation.* Another obstacle is the insufficient level of professional training in construction accounting according to IFRS. The lack of qualified personnel can lead to incorrect interpretations and, consequently, inaccurate financial reporting.

- *Fiscal and Administrative Impact.* Changing the accounting framework to comply with international standards may incur additional costs for companies, especially if they need to invest in software programs and qualified personnel.

In conclusion, we note that harmonizing overhead cost accounting with international standards is necessary to increase transparency and competitiveness for construction companies in the Republic of Moldova. In the absence of a regulatory

framework tailored to local specifics, the application of IFRS may remain incomplete and unsustainable.

Recommendations for harmonizing contractual cost accounting, including overhead costs, in the Republic of Moldova:

1. Develop a national methodological framework adapted to IFRS, aimed at providing clarity and coherence in accounting for contractual costs. Create local guidelines for allocating and accounting for contractual costs based on IFRS but tailored to the economic and fiscal specifics of the Republic of Moldova.

2. Implement ongoing professional training programs for accountants in the construction sector to facilitate the transition to accounting harmonized with European standards.

3. Provide government and fiscal support for companies adopting technologies and practices compliant with IFRS, including incentives for investments in accounting software programs.

4. Continuously monitor and adapt the harmonization process with the help of case studies and comparative analyses with other countries in the region.

The practical application of the above recommendations will ensure alignment between national accounting standards and European standards, and as a result, the comparability of macroeconomic indicators at the European level.

References:

1. National Accounting Standard "Construction Contracts". Official Gazette no. 233-237 of 22.10.2013. Available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#

2. Methodological Guidelines on Accounting for Production Costs and Cost Calculation of Products and Services. In: Official Monitor of the Republic of Moldova no. 233-237 of October 22, 2013. Available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130803&lang=ro

3. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. Available at:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=en>.

4. International Financial Reporting Standards Available at:

<http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport>

5. The general chart of accounts, approved by the Order of the Ministry of Finance of the Republic of Moldova no. 119 of 06.08.2013. Available at:

<https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Planul%20general%20de%20conturi%20contabile.pdf>

6. Changes to National Accounting Standards, approved by the Order of the Ministry of Finance no. 48 of 12.03.2019. In: Official Gazette of the Republic of Moldova no. 101-107 of 22.03.2019.

7. Law on Accounting and Financial Reporting no. 287 of 15.12.2017. Official Gazette, no. 1-6 of 05.01.2018. Available at:

<https://mf.gov.md/sites/default/files/legislatie/Law%20no%20287%20on%20accounting%20and%20financial%20reporting%20-EN.pdf>

8. Tax Code of the Republic of Moldova no.1163/1997. Available at:

<https://sfs.md/ro/pagina/codul-fiscal>

ВИКЛИКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Андренко О. А., канд. екон. наук, доцент, Буденна В. М., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах воєнного стану Україна має проблеми, пов'язані з дефіцитом державного бюджету через значні витрати на забезпечення безпеки. Основними джерелами фінансування, які уряд може використати для поповнення бюджету, є підвищення поточних податків або запровадження нових податків; емісія грошових одиниць; внутрішні державні позики; скорочення витрат, не пов'язаних із обороною; кредити та гранти від міжнародних організацій та партнерів (рис. 1).

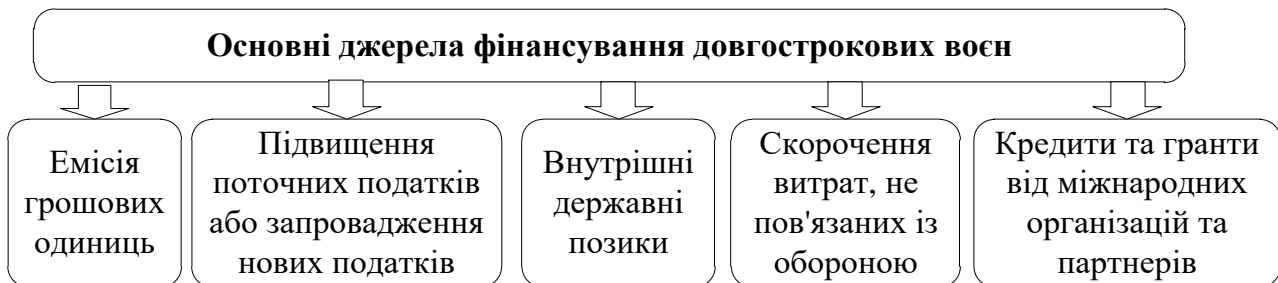

Рис. 1 – Основні джерела фінансування затяжної війни

Емісія грошових одиниць застосовувалася практично всіма країнами в умовах кризової ситуації в економіці, незважаючи на неминуче знецінення національної валюти та зменшення доходів громадян і бізнесу. Завдяки зваженій політиці НБУ та допомозі міжнародних партнерів Україна уникла використання цього методу, усвідомлюючи його негативні наслідки. З початку військових дій до жовтня 2024 року донори України виділили близько 98 млрд доларів США, в основному у вигляді пільгових кредитів і грантів. У 2024 році отримано 35 млрд доларів США для цільового фінансування загального фонду державного бюджету. Значним джерелом фінансування дефіциту державного бюджету в перспективі можуть стати, за умови рішучих дій міжнародних партнерів, доходи від заморожених активів країни-агресора.

Звернення до внутрішніх державних позик є одним із способів додаткового фінансування. Україна використовує цей метод на рівні близько 4% від загальних потреб держави в умовах воєнного стану. При цьому військові облігації з початку 2024 року принесли бюджету понад 8,5 мільярда доларів.

Незважаючи на те, що підвищення податкових ставок забезпечить наповнення бюджету, це призведе до розширення тіньового сектора економіки та створення несприятливих умов для ведення малого і середнього бізнесу, що в повоєнний час може сповільнити відновлювальні процеси.

Автори дослідження [1] позитивно оцінюють рішення українського уряду не підвищувати основні податкові ставки протягом двох з половиною військових

років і, тим самим, не повторювати помилки більшості країн Європи, які під час світових війн вводили високі прогресивні податки. Крім того, Законом України від 15 березня 2022 року № 2120-IX були звільнені від оподаткування ПДВ операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України товарів оборонного призначення.

Проте, до другої половини 2024 року через зростаючі оборонні витрати та несвоєчасне зовнішнє фінансування Україна опинилася перед складним вибором, пов'язаним з необхідністю підвищувати податкові ставки: або збільшити військовий збір до 5% і ввести новий однопроцентний податок з обороту юридичних осіб та ФОП, або підвищити ПДВ.

На думку віце-президента ІСС Ukraine Алексеєнка Д., «обидва варіанти неминуче призведуть до зростання інфляції. Відмінність полягає в механізмах впливу на економіку. Збільшення військового збору та введення податку з обороту матимуть більш безпосередній вплив на бізнес-середовище, потенційно призводячи до скорочення інвестицій і робочих місць. З іншого боку, підвищення ПДВ вплине на всіх споживачів, вдаривши в першу чергу по найменш захищеним верствам населення» [2]. Як альтернатива пропонуються реформування Державної митної служби, інтенсифікація боротьби з тіншовим сектором економіки, використання депозитних сертифікатів НБУ.

Незважаючи на всі доводи про негативні наслідки, пов'язані зі зростанням податків, законодавча влада затвердила нові ставки військового збору для фізичних осіб, які отримують доходи, в тому числі для ФОП та платників єдиного податку.

В повоєнний час, у процесі євроінтеграції України, стане актуальною проблема реформування вітчизняної системи оподаткування на користь її спрощення та підвищення ефективності на фоні подолання наслідків війни та інтенсивного соціально-економічного розвитку.

Слід зазначити, що Податковий кодекс України конкурентоспроможний і цілком традиційний за європейськими стандартами, а ставки податків відповідають ставкам більшості країн ЄС. Згідно з оцінками Tax Foundation, Україна зайняла б місце в першій десятці країн за рівнем конкурентоспроможності податкових систем країн ЄС. Крім того, Україна зайняла б 10-те місце в ЄС за окупністю капітальних витрат. Це особливо важливо для інвестицій у реконструкцію та економічного зростання після війни [3].

З іншого боку, за оцінками Світового банку, до 46 відсотків української економіки вважається «неформальною», що означає, що майже половина економіки фактично не обкладається податками. На думку експертів Центру економічної політики (CEPR), «уряд має слабку інституційну спроможність для забезпечення збору податків. Податкову систему сприймають як несправедливу, яка надає перевагу тим, хто може легко ухилятися від сплати податків» [4, с.12]. Ситуація ускладнюється корупцією серед самих податківців.

В повоєнний період відновлення України податкова система повинна відповідати реформі децентралізації та інтеграції в ЄС. Ураховуючи високі витрати на відновлення, уряд має гарантувати надійне джерело податкових надходжень, яке забезпечить мінімальні спотворення для економіки. Водночас

як підвищення податків, так і зниження податкових ставок може негативно вплинути на соціально-економічні перетворення. На думку CEPR, «у цьому контексті необхідне подальше реформування митниці та податкової служби для зменшення контрабанди та боротьби з іншими формами ухилення від сплати податків» [4].

Спеціалісти CEPR вважають, що Україна може приєднатися до обговорюваної країнами ОЕСР "інклюзивної архітектури", головна ідея якої полягає в тому, щоб забезпечити застосування країнами-учасницями мінімальної ставки податку на прибуток з метою протидії розмиванню оподаткованої бази та виводу прибутку з-під оподаткування. Обмеження полягає в тому, що цей підхід вимагає колективних дій країн.

Обговорюючи перспективи реформування податкової системи України, більшість вітчизняних і закордонних економістів пропонують різні моделі застосування єдиного податку, розроблені Болгарією, Естонією, Латвією та Словаччиною, які, на їхню думку, краще підходять для України, ніж західноєвропейські податкові системи. У цьому зв'язку широко обговорюється модель, заснована на болгарському єдиному податку 10-10-10, яка передбачає податок у розмірі 10% на прибуток, ПДФО та ПДВ.

Повоєнне реформування податкової системи України та впровадження спрощених податкових систем, з одного боку, стимулює економіку України, заохочуючи підприємництво, інвестиції в капітал та інновації, але з іншого – вимагає всебічного експертного аналізу позитивних і негативних наслідків такого впровадження

Список використаних джерел:

1 Hodge S., Bray S. Tax Reform Is Key to Ukraine's Economic Health, Now and after the War / 2023. URL: <https://taxfoundation.org/blog/ukraine-tax-reform-economy/>

2 Олексієнко Д. Чи існують альтернативи урядовим ініціативам із підвищення податків? // 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/reforms/chi-isnujut-alternativi-urjadovim-initsiativam-iz-pidvishchennja-podatviv.html>

3 Bray S, Hodge S., Mengden A. European Tax Policy Scorecard: How Competitive is Ukraine's Tax System Relative to EU Member States? // 2023. <https://taxfoundation.org/blog/ukraine-tax-system-eu-member-states/>

4 Беккер Т. Повоєнна макроекономічна архітектура для України / Centre for Economic Policy Research. 2023. URL: https://cepr.org/system/files/2023-07/RapidResponse3_Ukr.pdf

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ І КРАЇН ЄВРОПИ

Андренко О. А., канд. екон. наук, доцент, Обуховська З. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Завчасне планування повоєнного відновлення України вже є актуальною проблемою, яка може бути вирішена лише спільними зусиллями країн Європи,

США та інших міжнародних партнерів, які підтримали Україну. Вітчизняні та зарубіжні вчені та експерти викладають своє бачення вирішення проблеми. Так, фахівці Центру досліджень економічної політики (CEPR) запропонували зосередитися на чотирьох основних напрямках: «фіскальній політиці, монетарній та фінансовій політиці, ринках праці та регуляторній базі з метою забезпечити стабільне макроекономічне середовище, яке сприятиме спрямуванню ресурсів у найбільш ефективне русло і закладе підвалини для тривалого економічного зростання» [1, с. 10]. На їхню думку, «оскільки відновлення України передбачає глибоку модернізацію країни, фіскальна політика має бути невід’ємною частиною ширшого розвитку і повинна відповідати реформі децентралізації та інтеграції до ЄС» [1, с. 18].

У численних публікаціях, присвячених критиці податкової системи України, пропонується її реформування, починаючи від зміни податкових ставок і закінчуючи радикальними перетвореннями через скасування/заміни податків та спрощення. У цьому зв’язку необхідно провести порівняльну оцінку податкових систем України та країн Європи, що й визначає мету даного дослідження.

Індекс міжнародної податкової конкурентоспроможності (далі ІТСІ) має визначити ступінь відповідності податкової системи країни двом важливим аспектам податкової політики: конкурентоспроможності та нейтральності. ІТСІ визначає позиціонування кожної з 38 країн ОЕСР за рівнем конкурентоспроможності та нейтральності системи оподаткування на основі 41 показника, згрупованих у п’яти категоріях [2]: корпоративний податок на прибуток підприємств (corporate score 14 – показників); оподаткування доходів фізичних осіб (income score – 7 показників); оподаткування споживання (consumption score – 3 показника); оподаткування власності (property score – 8 показників); міжнародне оподаткування (cross-border score – 10 показників).

Україна (як і більшість країн з економіками, що розвиваються) поки не входить до складу 38 країн і тому офіційно індекс ІТСІ для неї може бути підрахований неофіційно. Це в певній мірі є перешкодою для об’єктивної оцінки позиції України в рейтингу країн Європи за Міжнародним індексом податкової конкурентоспроможності. У той же час є можливість провести порівняльний аналіз основних податкових показників з даними країн-лідерів рейтингу.

Згідно з оцінкою податкової політики Tax Foundation, Україна опинилася б у першій десятці країн за конкурентоспроможністю податкової системи, якби приєдналася до Організації економічного співробітництва та розвитку (ЄТРС) у 2023 році (рис. 1). Крім того, Україна посіла б 11-те місце за окупністю капітальних витрат, що сприяло б притоку інвестицій у відновлення країни в післявоєнний час.

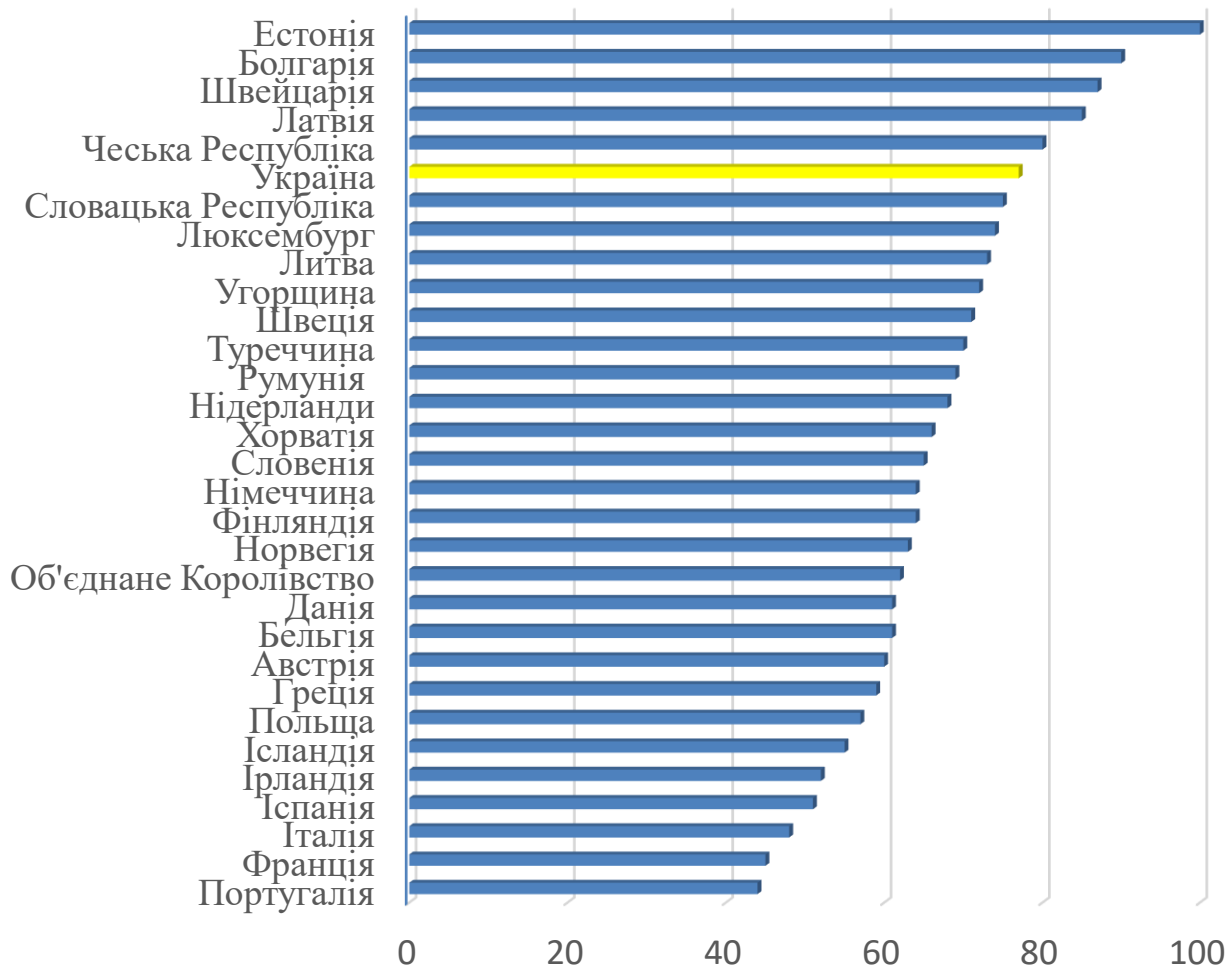

Рис. 1 – Рейтинг країн Європи за Міжнародним індексом податкової конкурентоспроможності

Джерело: складено на підставі [3]

Ставка податку на прибуток – 18% значно нижче середнього показника більшості країн ЄTPS (сьома позиція в рейтингу 2024 року). Після затвердження п'яти відсоткової ставки військового збору максимальна ставка оподаткування доходів фізичних осіб досягне 23%, що відповідатиме 6-му місцю серед країн Європи.

Незважаючи на досить високу позицію України щодо рівня податкової конкурентоспроможності, вітчизняні закордонні фахівці наполягають на реформуванні системи оподаткування від зміни податкових ставок до скасування чи заміни окремих податків на інші. Думки часто суперечливі. Наприклад, пропонується як підвищити ставку ПДВ, так і зменшити її до 10%, взявши за основу податкову модель 10-10-10. Також пропонується замінити податок на прибуток податком на капітал, що виводиться. У ряді джерел обґрунтовано скасування єдиного соціального внеску. Водночас, більшість подібних досліджень не є системними, не враховують специфіки соціально-економічного розвитку України в умовах воєнного стану.

На думку CEPR «податкові ставки в Україні загалом відповідають ставкам в інших країнах регіону, а податкове навантаження не є надмірно високим за стандартами схожих країн. Обґрунтовані скарги на податки в Україні стосуються не середніх податкових ставок, а відсутності передбачуваності, довільному тлумаченні правил податковими інспекторами (а отже, вибіркового переслідуванні) та високих витрат на дотримання законодавства» [1, с. 19].

Порівняльна оцінка дозволяє використати позитивний досвід розвитку податкових систем європейських країн у процесі розробки оптимального податкового законодавства, спрямованого на спрощення процесів розрахунку та сплати податків.

Список використаних джерел:

- 1 Беккер Т. Повоєнна макроекономічна архітектура для України / Centre for Economic Policy Research. 2023. URL: https://cepr.org/system/files/2023-07/RapidResponse3_Ukr.pdf
- 2 International tax competitiveness index / Center for Global Tax Policy. 2021–2024. URL: https://taxfoundation.org/all-research-data/?post_types=all-research#results
- 3 Bray S, Hodge S., Mengden A. European Tax Policy Scorecard: How Competitive is Ukraine's Tax System Relative to EU Member States? // 2023. <https://taxfoundation.org/blog/ukraine-tax-system-eu-member-states/>

ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Андрушкевич Н. В., канд. екон. наук, Чміль А. Д., викладач, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет»

У прагненні збільшити клієнтську базу і розширити ринки збуту товарів і послуг багато підприємств часто змушені свідомо йти на угоди, результатом яких може бути дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість (ДЗ) є сукупністю боргів, які належать організації від контрагентів-дебіторів в результаті фінансово-господарських відносин з ними. Джерелом покриття ДЗ є вивільнені з обороту кошти організації. При цьому на практиці підприємці стикаються із низкою проблем:

- Чи надавати послуги далі, якщо у клієнта вже утворилася дебіторська заборгованість?
- Який може бути ліміт довіри за термінами та сумами, які можна надати даному конкретному клієнту, до того ж, якщо на ринку є конкуренти?
- Вірити чи не вірити аргументам клієнта, і якщо вірити, то наскільки?
- Якій кількості клієнтів можна піти назустріч, щоб їх зберегти?

При створенні системи управління дебіторською заборгованістю, що є частиною комплексної системи безпеки бізнесу (КСББ), необхідно визначити і відрегулювати процеси, пов'язані з оцінкою кредитоспроможності клієнтів, підготовкою та укладанням угод з умовою подальшої оплати, аналізом поточної та простроченої дебіторської заборгованості, а також стягнення боргів.

Починати управління дебіторською заборгованістю необхідно з

визначення політики та планування відносин із покупцями. На цьому етапі необхідно максимально передбачити всі можливі ризики і вирішити, чи варто працювати з даним клієнтом по відстрочці платежу. Під час перевірки контрагента можна використовувати всі можливі джерела інформації як відкриті, так і закриті.

Наведемо перелік основних питань, що вимагають попередньої перевірки, з метою впливу на можливих неплатників:

- родинні та дружні зв'язки контрагента зі співробітниками підприємства;
- дата заснування фірми та час її роботи на ринку;
- перевірка засновників фірми на причетність до судових процесів;
- перевірка установчих документів фірми;
- перевірка повноважень посадових осіб на підписання документів;
- перевірка здачі звітності та балансових показників фірми;
- інші необхідні перевірки.

Після попередньої перевірки контрагента (іноді її буває вже достатньо для ухвалення рішення про неможливість роботи з клієнтом) здійснюється аналіз його господарської діяльності. Такий аналіз дозволяє виявити основні параметри, необхідні для прийняття остаточного рішення про можливість роботи з клієнтом [1]. При цьому чисельне значення параметрів за результатами роботи має перебувати в межах:

- сумарна величина грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень, дебіторської заборгованості та інших оборотних активів повинна бути не меншою за сумарну величину кредиторської заборгованості, інших короткострокових пасивів та позичок, не погашених у строк (поточна стійкість);
- величина запасів і ПДВ за придбаними цінностями не повинна перевищувати сумарну величину власних та довгострокових позикових коштів (абсолютна або нормальна стійкість);
- значення коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів (коефіцієнт довгострокової платоспроможності) не повинен перевищувати 1,0;
- значення коефіцієнта автономії має бути не менше ніж 0,5;
- значення коефіцієнта поточної ліквідності має бути не менше ніж 2,0;
- значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами має бути не менше 0,1;
- загальний показник ліквідності балансу повинен бути не менше 1,0;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності повинен бути в межах 0,2-0,7;
- коефіцієнт термінової ліквідності може бути щонайменше 1,0.

Наступним кроком є юридично грамотне укладання договору, оскільки це дозволяє згодом уникнути багатьох юридичних ризиків в організації [2].

При підготовці договору необхідно враховувати основні ознаки небезпеки, які можуть бути такі:

- договір складено нестандартно (не передбачає термінів оплати, штрафних санкцій за невиконання умов договору тощо);
- договір має велику кількість додаткових угод;
- договір не має очевидного економічного сенсу;

- договір укладається з однією організацією, а оплата за ним здійснюється іншою організацією;
- договір укладається особою за довіреністю;
- договір укладається на значну суму (відносно фінансового стану організації або до активів);
- договір укладається без процедур колегіального прийняття рішень (тендеру, конкурсу тощо), а на основі особистої вказівки керівника, одноосібного рішення менеджера із закупівель тощо;
- внесення контрагентом у раніше узгоджений договір безпосередньо перед його підписанням значних змін, що особливо стосуються руху грошових коштів або іншого майна.

Договором або додатковою угодою до нього може бути передбачена додаткова винагорода за своєчасну оплату, що є психологічним прийомом, розрахованим на бажання клієнта заплатити гроші. З погляду мотивації клієнтів на своєчасне повернення коштів у кожній компанії в залежності від специфіки її діяльності, можливостей і ситуації можуть бути свої особливості.

З метою захисту від ризику неповернення дебіторську заборгованість непогано використовувати інструмент страхування. Наявність страхового поліса різко збільшує інвестиційну привабливість бізнесу та підвищує його безпеку, оскільки платежі за зобов'язаннями клієнта у разі його неплатоспроможності гарантує страхова компанія. При цьому страхувати ризик невиконання контрагентом своїх зобов'язань потрібно на стадії підписання договору, оскільки відвантаження, здійснені до отримання страхового поліса, не будуть страховим випадком. Страхуючи ризики, слід одразу брати до уваги порядок оголошення про страховий випадок і те, що є страховим випадком, бо у різних страхових компаніях можуть бути різні умови страхового договору [3].

До початку роботи з контрагентом необхідно отримати від нього гарантійний лист із описом підписаних документів за конкретний день, оскільки, крім принесених вам документів, можуть бути підписані ще інші документи уповноваженою особою, про які ви не знаєте. Повноваження особи також слід підтверджувати довіреністю на день підписання документів.

Робота з контрагентом починається з ранжування клієнтів за рівнем ризику. Зазвичай клас ризику визначається на підставі таких факторів:

- тривалість роботи клієнта з компанією;
- дотримання клієнтом платіжної дисципліни (кредитна історія клієнта);
- потенційна платоспроможність клієнта на основі аналізу поточної фінансової звітності клієнта.

Важливою частиною роботи з дебіторською заборгованістю є відстеження правильності заповнення первинних документів, оскільки саме вони є підставою появи у контрагента зобов'язань і надалі можуть бути письмовими доказами в суді. Якщо документи підписано та виготовлено неправильно, то вони не будуть сприйняті судом як докази боргу контрагента.

Відстеження поточної платоспроможності клієнта має істотне значення, оскільки падіння конкурентоспроможності компанії-боржника може бути

деяким сигналом про можливість неповернення дебіторської заборгованості. Основні ознаки небезпеки у разі полягають у наступних фактах, які важливо відстежувати:

- початок судових розглядів за участю боржника як відповідача;
- різке падіння товарних залишків на складі боржника;
- великі покупки боржника або керівництва та засновників компанії-контрагента;
- шкідливі звички співробітників та засновників компанії-боржника (ігроманія, наркозалежність тощо);
- інші фактори, що сприяють збільшенню заборгованості.

Для вироблення розумної стратегії поведінки з боржником при дебіторській заборгованості, що вже утворилася, необхідно усвідомити ситуацію з простроченням, перш за все з'ясувавши, чому вам не платять. Не всі компанії мають настільки стійке фінансове становище, щоб легко і одночасно проводити оплати за різними зобов'язаннями. Зазвичай у такому разі складається черговість платежів. На черговість платежів можуть впливати такі фактори:

- статус вашої компанії на ринку;
- важливість вашої компанії в очах конкретного клієнта;
- особисті відносини між керівниками компаній;
- значимість партнерства з компанією для бізнесу клієнта;
- привабливість співпраці з вашою компанією;
- конкурентоспроможність вашої компанії;
- ділові та особисті відносини, що склалися у вашої компанії з представниками контрагента, відповідальними за фінансові питання;
- чіткість договорів та домовленостей;
- наполегливість ваших співробітників;
- наявність додаткових мотивуючих стимулів.

Таким чином, прострочення оплати може бути наступним:

- відстрочення оплати на короткий термін з наступною оплатою.
- прострочення оплати на великий термін з наступною оплатою.
- остаточне неповернення дебіторської заборгованості.

Відстрочка оплати на короткий термін зазвичай не перевищує двох-трьох днів. Прострочення оплати на великий термін може бути викликана повним порушенням договірних зобов'язань клієнтами боржника, особливостями кредитних зобов'язань боржника, і навіть судовими розглядами чи великими покупками для виробничих потреб. Найнеприємніший випадок, якщо ви стикаєтеся з відвертим шахрайством: клієнт не платить і платити не збирається. Стратегія вашої поведінки тоді, головним чином, визначатиметься сумою боргу. Якщо сума незначна, то краще забути цю ситуацію і більше ніколи не працювати з шахраєм-клієнтом; принагідно не завадить створити тому належну репутацію. Коли сума справді велика, то може йтися про судове вирішення питання, хоча цей процес є дуже витратним.

На останньому етапі роботи з дебіторською заборгованістю вирішується, яким із способів буде реалізовано законні права кредитора. При цьому у разі правильного оформлення всіх документів та згоди боржника на добровільне

повернення дебіторської заборгованості Цивільний кодекс передбачає такі способи повернення:

- судовий порядок.
- страховий порядок.
- поступка права вимоги (цесія).
- переказ боргу на платоспроможного боржника.
- договір доручення про стягнення заборгованості.

Цивільно-правовий спосіб стягнення заборгованості, що полягає у поданні позовної заяви до суду складається з трьох стадій:

- претензійний порядок врегулювання спору;
- розгляд справи у суді;
- втілення в життя рішення суду з допомогою судових приставів-виконавців.

Наявність цих трьох стадій не означає, що кредитору для повернення боргу доведеться пройти через всі етапи, оскільки боржник може розплатитися вже на першій стадії [2].

Необхідно відзначити, що вирішення спірних питань через суд - далеко не єдиний і не завжди найефективніший шлях. Існує також можливість досудового вирішення питань, пов'язаних із поверненням дебіторської заборгованості. Досудовий порядок врегулювання спорів є обов'язковим у двох випадках:

- коли він передбачений законом;
- коли він передбачений договором між сторонами спору.

Як показує практика, претензійне провадження дозволяє без додаткових витрат на сплату державного мита, зі значним скороченням часу витребувати та ліквідувати дебіторську заборгованість, що, безсумнівно, забезпечує підвищення економічних показників роботи будь-якого суб'єкта. Претензійний порядок полягає у направленні боржнику претензійного листа. Форма такого листа може бути довільною, при цьому цілями мають бути:

- нагадати боржнику про наявну заборгованість;
- повідомити про те, що, якщо боржник протягом певного терміну не поверне борг, кредитор буде змушений з метою захисту своїх прав звернутися до суду;
- вказати боржнику на негативні наслідки судового розгляду справи: зокрема, обов'язок не лише повернути борг з урахуванням відсотків за користування чужими грошима, а й додатково відшкодувати витрати кредитора на юридичну допомогу та держмити.

Якщо справа не обмежиться претензійним етапом, то в суді слід підтвердити факт отримання листа боржником. Тому претензію краще направити листом з повідомленням або вручити особисто під розписку.

Наступною після претензійної стадією є розгляд справи у суді. При судовому порядку стягнення заборгованості необхідно враховувати строк позовної давності, який становить три роки з моменту виникнення зобов'язань. День здачі на пошту або в канцелярію суду буде днем подання заяви [4].

Таким чином, вибудовування системи забезпечення комплексної безпеки у загальну систему управління бізнесом може значно знизити ризики, пов'язані з

дебіторською заборгованістю, збільшити фінансову стійкість компанії та підняти її імідж у підприємницькому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Степаненко О. І., Дубовик М. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2(88). С. 116-125.
2. Лащик І. І. Особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства / Ірина Ігорівна Лащик, Петро Іванович Віблій, Ольга Олегівна Коць // Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2022. — Том 74. — № 1. — С. 68–75.
3. Гавран В. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті нових ринкових викликів. Проблеми економіки та управління. Вісник НУ «Львівська політехніка». 2020. № 1. С. 98–102. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/semi/vsi-vypusky/volume-4-number-1-2020/udoskonalennya-upravlinnya-debitorskoju-zaborgovanistyu>
4. Гуцаленко Л.В., Слободянюк І.С. Контроль дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». – 2018. – № 1(56). – Т. 3. – С. 154–159.

МІСЦЕ ТА РОЛЬ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ БЮДЖЕТНОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Бащук І. Г., канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Підвербна С. В., здобувач вищої освіти, ННІ Економіки і права, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Сучасні реалії існування України як держави та нашої економічної системи в умовах євроінтеграції під час повномасштабного вторгнення створюють нові виклики для всіх сфер економіки та кожного окремого суб'єкту господарювання. Економічний спад, інфляційні процеси, складні умови ведення господарської діяльності, наслідки військових атак відчують на собі всі суб'єкти господарювання, як бюджетної так і приватної форми власності. Підприємства приватної форми власності зменшують обсяги виробництва, здійснюють релокацію виробничих потужностей, або взагалі припиняють свою діяльність, адже власники не бажають ризикувати власним капіталом під час повномасштабного вторгнення. Бюджетні організації мають функціонувати навіть в найскладніших умовах, адже основною функцією бюджетних організацій є надання соціально-важливих послуг та виробництво специфічних товарів вжитку. Бюджетні організації існують за бюджетні кошти, тобто є їх розпорядниками, а в наш час, в умовах воєнного стану, особливо прискіплива увага приділяється руху бюджетних коштів держави. Безпосередню участь у розподілі державних коштів беруть адміністративний апарат України та розпорядники бюджетних коштів різних рівнів, всі вони знаходяться в центрі постійної уваги контролюючих органів, ЗМІ, народу України, іноземних інвесторів та інших спостерігачів. Питання дослідження місця та ролі бюджетних розпорядників в бюджетній системі України буде актуальним, доки

ця система не буде функціонувати прозоро, задовольняючи всі потреби держави в податкових надходженнях і громадян, як набувачів державних послуг, а норми Бюджетного кодексу та Податкового кодексу регулюватимуть усі питання досконало, не надаючи жодних можливостей обійти законодавство.

Питання дослідження функцій і обов'язків учасників бюджетного процесу, проблеми існування суб'єктів державного сектору залишається актуальним, тому воно є об'єктом дослідження багатьох науковців, зокрема таких як І. Лютий, О. Василик, М. Карлін, О. Борисюк, Д. Куценко, Л. Дейкало, Т. Ларікова, Ю. Іванов, В. Тищенко, В. Карпова тощо. Однак, діяльність розпорядників бюджетних коштів потребує подальшого вивчення у зв'язку зі зміною законодавства відповідно до умов євроінтеграції, міжнародних стандартів обліку і звітності, напрямків розвитку держави та інших зовнішніх чинників.

Метою дослідження є розкриття понять бюджетної системи України, бюджетного процесу, бюджетних коштів, розпорядників бюджетних коштів, їх класифікації, функцій та обов'язків. Також одним із завдань є дослідження взаємодії розпорядників бюджетних коштів з іншими органами і вивчення законодавчої бази, що регулює цей процес.

Бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів. Вона регулюється законодавством, формується на підставі економічних взаємозв'язків між розпорядниками бюджетних коштів з урахуванням системи державного менеджменту та адміністративних одиниць.

Розпорядники бюджетних коштів, незалежно від їх рівня, є безпосередніми учасниками бюджетного процесу. Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Під час ведення господарської діяльності бюджетна установа має велику кількість бюджетних процесів, кожен з яких починається на стадії запиту до отримання бюджетних коштів та закінчується всебічним контролем їх використання. Бюджетні процеси виникають на рівні окремих розпорядників бюджетних коштів під час надання послуг, між розпорядниками бюджетних коштів та на загально-державному рівні.

На загальнодержавному рівні бюджетний процес починається зі складання планів бюджетів: довгострокових (наприклад, Бюджетна декларація – план розвитку країни на 5 років, проект бюджету країни на наступний бюджетний рік, що затверджується законом про Державний бюджет України) та поточних (плани асигнувань розпорядникам бюджетних коштів протягом бюджетного року). Після затвердження відповідних планів, розпорядники бюджетних коштів отримують асигнування з державного чи місцевого бюджету на виконання основних цілей бюджетної установи. Заключним етапом бюджетного процесу є стадія звітування та контролю за використанням бюджетних коштів розпорядниками вищого рівня та контроль виконання бюджету України, як зведеного бюджету.

Бюджетні кошти – належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету. Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень [1, ст. 2].

Існує відомча класифікація, на основі якої Казначейство України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів. В свою чергу, головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру [1, ст. 10]. Також існує класифікація розпорядників бюджетних коштів за обсягом наданих повноважень: розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Незалежно від класифікації, всі види розпорядників бюджетних коштів виконують майже однакові функції, які закріплено Бюджетним кодексом України.

У статті 22 Бюджетного кодексу України [1] наведені функції, які виконує головний розпорядник бюджетних коштів, серед них: розробка середньострокового плану діяльності бюджетної установи з урахуванням Бюджетної декларації і Закону про державний бюджет та затвердженого плану асигнувань; складання бюджетного запиту на основі Бюджетної декларації і плану діяльності бюджетної установи; отримання бюджетних асигнувань після затвердження Закону про державний бюджет та делегування повноважень нижчим розпорядникам бюджетних коштів, розподіл асигнувань на власні потреби та підпорядкованим організаціям за їх призначенням та кошторисами; затвердження планових та фактичних кошторисів для нижчих розпорядників бюджетних коштів; розробка і затвердження паспортів бюджетних програм та звітів про їхнє виконання; управління бюджетними коштами в межах своїх повноважень та контроль їх цільового використання; контроль за надходженнями, виконанням бюджетних зобов'язань та інші. Ці функції дозволяють систематизувати управління бюджетними коштами за всіма рівнями розпорядників бюджетних коштів, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремою установ, а також контролювати їх використання.

В процесі господарської діяльності розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи взаємодіють з Міністерством фінансів України та Державною казначейською службою України. Міністерство фінансів України здійснює аналіз бюджетних пропозицій, поданих головними розпорядниками коштів державного бюджету, на відповідність доведеним орієнтовним граничним показникам видатків державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету і вимогам доведених інструкцій [1, ст. 33]. Окрім цього, розпорядники бюджетних коштів складають бюджетні запити для подання Міністерству фінансів України та звітують про їх використання.

Взаємодія розпорядників та одержувачів бюджетних коштів з органами казначейства ґрунтується на сукупності організаційних процедур щодо отримання бюджетних коштів, фінансування бюджетних програм в частині руху

грошових коштів та їх цільового використання. Зокрема таких як: проведення видаткових операцій за реєстраційними рахунками клієнтів, їх облік, контроль за цільовим використанням коштів бюджету та формування фінансової звітності щодо виконання видаткової частини бюджетів тощо [2, с. 99]. Казначейство України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису бюджету [1, ст. 47]. Окрім цього, бюджетна установа має реєстраційний рахунок в Казначействі, на який отримує цільове фінансування та бюджетні асигнування. Також органи Казначейства України здійснюють реєстрацію зобов'язань та фінансових зобов'язань розпорядників коштів відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309 «Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України» [3, с. 201].

Таким чином, бюджетні установи як розпорядники бюджетних коштів відіграють ключову роль у всіх етапах бюджетного процесу, системі надання соціальних послуг, економічних процесах країни, зокрема в розподілі бюджетних ресурсів. Розпорядники бюджетних коштів діляться на головних та нижчого рівня, що визначає їх функції та призначення в бюджетній системі України. Розпорядники тісно співпрацюють з Міністерством фінансів та Державною казначейською службою України щодо розподілу, використання, отримання, надання та контролю бюджетних коштів. Існування державного інституту без розпорядників бюджетних коштів не можливе, а отже доки є держава бюджетні процеси також є невід'ємною складовою. Таким чином на шляху інтеграції України до європейської спільноти, бюджетні процеси та бюджетні установи будуть проходити певні етапи трансформації з метою уніфікації їх функції, але основне їх призначення – розпорядника бюджетних коштів – завжди буде незмінним.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України від. 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n82> (дата звернення: 27.10.2024).
2. КУЦЕНКО, Джемма Олександрівна. Особливості взаємодії органів казначейства з розпорядниками бюджетних коштів. 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/43765/1/%D0%9A%D1%83%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 27.10.2024).
3. PONOMARENKO V. V. THE PLACE AND ROLE OF BUDGET MANAGERS IN THE SYSTEM OF BUDGET LEGAL RELATIONS. Law and Society. 2022. No. 5. P. 197–204. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.29> (дата звернення: 27.10.2024)

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНУ СИСТЕМУ ПІДПРИЄМСТВА

Бащук І. Г., канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Тимошенко Ю. С., магістр, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Складна економічна, політична ситуація та військовий стан в Україні вимагає від підприємств ведення господарської діяльності, спрямованої на отримання прибутку та задоволення суспільних потреб, в надзвичайно складних, а інколи навіть екстремальних умовах. Прийняття управлінських рішень системою корпоративного менеджменту потребує оптимальної організації обліково-інформаційної системи, що включає в себе всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання, та формує інформаційно-аналітичне підґрунтя для всіх рівнів управління підприємством. Обліково-інформаційна система повинна правдиво відображати факти господарської діяльності на рахунках бухгалтерського обліку, в аналітичних і синтетичних регістрах, та повністю задовольняти потребу внутрішніх і зовнішніх користувачів в швидкому отриманні інформації не лише облікового, а й технологічного характеру, надати інформацію для складання статистичної та податкової звітності, а також для розробки перспективних планів і прогнозів системою корпоративного менеджменту підприємства.

Метою корпоративного менеджменту підприємства є прийняття таких управлінських рішень, які б мали запланованих економічний ефект та прогнозували певний економічний потенціал. Економічний потенціал підприємства формується під впливом багатьох факторів, одним з яких є податки та їх вплив на суб'єктів господарювання. Податкові фактори впливу можна оцінювати за різними ознаками та елементами, але головне значення податків на корпоративному рівні розглядається через податкове навантаження, соціальну відповідальність підприємства та його податковий імідж. Податки мають значний вплив на виробничу діяльність, економічну ефективність, конкурентоспроможність суб'єкту господарювання виконувати свої фінансові зобов'язання, мати здатність до формування фінансових ресурсів та конкурентоздатності продукції або послуг.

Одним із структурних елементів обліково-інформаційної системи є підсистема податкового обліку, яка будується на основі бухгалтерського обліку, трансформуючи облікову інформацію відповідно до вимог податкового законодавства. А отже одним з факторів, що впливає на будову обліково-інформаційної системи підприємства, є податковий облік. Проаналізувавши роботи вітчизняних та зарубіжних вчених щодо місця та ролі податкового обліку в інформаційній системі підприємства, схилиємося до тих, хто вважає, що податковий облік є саме складовим елементом системи бухгалтерського обліку та обліково-інформаційної системи, зокрема. Податковий облік є важливою складовою бухгалтерського обліку, яка забезпечує дотримання податкового

законодавства та формує інформацію для державних органів. Це дозволяє підприємствам своєчасно та правильно нараховувати і сплачувати податки, а також знижує ризики можливих штрафів та санкцій. Принципи, організаційні елементи та порядок ведення податкового обліку на підприємстві повинні закріплюватися корпоративною податковою політикою. Корпоративна податкова політика може бути окремим розпорядчим актом або структурним елементом облікової політики суб'єкту господарювання – це не так важливо, найбільший економічний ефект для підприємства дає її безпосереднє застосування суб'єктом господарювання з метою зниження податкового навантаження законними методами, тобто оптимізацією податкової підсистеми.

Жоден нормативний акт, включаючи Податковий кодекс України [1], не надає тлумачення поняття «податкова політика», проте дослідження сутності визначеної категорії заслуговує на увагу багатьох вчених. Наприклад, Волошан І. Г. та Волковська Я. В. надають наступне визначення поняття: «податкова політика підприємства – це обґрунтований вибір системи сплати податків, що сприятиме функціонуванню підприємства в рамках правового поля та збалансуванню податкових інтересів між державою та підприємством – платником податків» [2]. Вибір податкової політики з боку суб'єкта господарювання потребує особливої уваги, оскільки податки – витрати, а кожні витрати повинні бути проаналізовані та сплановані для того, щоб максимізувати прибуток підприємства.

Жоден нормативно-правовий акт України не містить вимоги щодо наявності податкової політики на підприємстві, проте її досконала розробка сприяє економічному розвитку підприємства. Податкова політика є частиною загальної облікової політики підприємства, а отже це певні правила формування обліково-інформаційного забезпечення підсистемою податкового обліку. В досконалому вигляді податкова політика повинна відображати обрану систему оподаткування, порядок ведення податкового обліку, а також містити інформацію, яка є важливою для системи корпоративного менеджменту, зовнішніх та внутрішніх користувачів для контролю правильності обрахунку, повноти та своєчасності нарахування та сплати податкових платежів до бюджету, розрахунку та аналізу податкового навантаження на економічну систему підприємства. Працівник, який відповідальний за розробку корпоративної податкової політики, повинен мати загальне уявлення про господарську діяльність підприємства, досконало знати норми Податкового кодексу України, займатися розрахунком податкових платежів, бюджетуванням податків та податковим плануванням. Фахівець підсистеми корпоративного податкового менеджменту повинен визначити, яка система сплати податків буде для підприємства оптимальною, тобто сприятиме зменшенню суми податкових платежів.

Правильно сформована податкова політика – це не лише внутрішній документ суб'єкта господарювання, що закріплює вибір одного з декількох альтернативних варіантів обліку, а й один з інструментів ефективного управління ним. Вона допомагає зменшити кількість податкових порушень, знизити інформаційні ризики та підвищити загальну економічну безпеку

підприємства. Від обраної податкової політики на підприємстві залежатиме відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а отже в обліково-інформаційній системі підприємства.

Наприклад, якщо підприємство є платником податку на прибуток на загальних підставах, а не перебуває на спрощеній системі оподаткування, то в бухгалтерському обліку податкове навантаження за рахунком 98 «Податок на прибуток» [3] буде визначатися за принципом нарахування доходів та витрат, який є обов'язковим до застосування в системі бухгалтерського обліку. Тобто методика розрахунку «бухгалтерського» та «податкового» фінансового результату до оподаткування буде здійснюватися за одним принципом – нарахування та відповідності доходів та витрат. Особливістю розрахунку «податкового» податку на прибуток, в даному випадку буде лише в застосуванні податкових різниць до «бухгалтерського» фінансового результату відповідно до діючого податкового законодавства. Отже, за умов застосування загальної системи оподаткування суб'єктом господарювання, методика «податкового» та «бухгалтерського» розрахунку фінансового результату та його податкового навантаження максимально наближена. Позитивний фактор – зменшене або спрощене інформаційне навантаження на систему корпоративного менеджменту, але недолік – витати суб'єкту господарювання на сплату податкового тягаря, може мати значно більший вплив на ефективність господарської діяльності. Адже податок на прибуток на загальній системі оподаткування складає 18% від бази оподаткування – фінансового результату діяльності підприємства.

Спрощена система оподаткування передбачає формування податкового навантаження підприємства за касовим методом. Касовий метод в обліку – це метод, за яким фінансові операції вважаються здійсненими в той час, коли гроші фактично надійшли або були витрачені, а не в той момент, коли було укладено угоду або поставлено товар. Тобто, податкове навантаження підприємства, яке використовує спрощену систему оподаткування, буде формуватися за вхідними грошовими потоками, а не за системою доходів та витрат. Податок, який сплачується на спрощеній системі оподаткування має назву – єдиний податок. Відсоткові ставки до бази оподаткування юридичних осіб – суб'єктів господарювання складають 3% або 5%, залежно від статусу платника податку на додану вартість (3% - якщо підприємство платник ПДВ, 5% - якщо не платник ПДВ).

На перший погляд, порівнюючи податкові ставки від бази оподаткування на загальній системі (18% податку на прибуток) та спрощеній системі оподаткування (3% або 5% єдиного податку), можна було б віддати велику перевагу єдиному податку. Але, для податку на прибуток базою оподаткування є фінансовий результат системи бухгалтерського обліку, скоригований на податкові різниці, а базою оподаткування єдиний податком є вхідні грошові потоки підприємства. Вхідні грошові потоки підприємства значно більші від фінансового результату, тому вибір системи оподаткування на основі відсоткового значення того чи іншого податку є заздалегідь невірним. Крім відсоткової ставки, в даному випадку, варто врахувати: види діяльності

підприємства (адже спрощена система має обмеження за видами діяльності); обсяги грошових надходжень підприємства (адже спрощена система має обмеження щодо граничного розміру доходу суб'єкту господарювання); умови розрахунків за договорами: авансові платежі чи післяплата та інші.

На вказаному прикладі ми розглянули можливість законної оптимізації податкового навантаження підприємства лише за двома податками, в той час як стаття 9 Податкового кодексу України [1] передбачає 8 загальнодержавних (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито, військовий збір) і 4 місцевих (податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір) податків і зборів, та Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку. Як правило, суб'єкт господарювання не є платником одразу всіх перелічених податків та зборів, а сплачує лише частину з них. Яку саме частину податків? За якими ставками? Відповідь на ці питання і дає податкова політика на корпоративному рівні. Тому наявність податкової політики на підприємстві є об'єктивною та необхідною умовою для прийняття виважених рішень управлінською ланкою підприємства.

Таким чином, важливою складовою обліково-інформаційної системи підприємства є податкова політика – як основа формування підсистеми податкового обліку на підприємстві. Правильно розроблена податкова політика є вихідною для побудови підсистеми податкового обліку, основою для прийняття рішень системою корпоративного менеджменту з питань оподаткування, сприятиме економічному розвитку підприємства та сприятиме підвищенню економічної безпеки бізнесу в умовах нестабільної та ризикової економіки. Через це, основна ціль податкової політики полягає в активному впливі на отримання економічного ефекту підприємства в певних умовах господарювання. Побудувавши якісну обліково-інформаційну систему як основу, та систему корпоративного податкового менеджменту, зокрема, можна створити умови для стабільного розвитку суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 29.10.2024).
2. Волошан І. Г., Волковська Я. В. Облікова і податкова політика в управлінні бізнес-процесами промислових підприємств. «Бізнес Інформ». 2019. №1. С. 273-278.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30 листоп. 1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 29.10.2024).

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ У СФЕРІ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА ПІСЛЯВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Бочарова В. С., магістр, Гавриличенко Є. В., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Усвідомлюючи реалії сьогодення, можна стверджувати, що війна та її наслідки створили нові умови функціонування підприємств, у тому числі водопровідно-каналізаційних підприємств, зумовивши необхідність адаптації їхніх фінансових стратегій. Втрати значної частини інфраструктури, зростання собівартості послуг та зниження рівня оплати послуг населенням вимагають термінової розробки нових підходів до управління фінансовими результатами комунальних підприємств, що включає в себе оптимізацію витрат, підвищення рівня ефективності використання наявних ресурсів та залучення потенційних джерел фінансування.

Про фінансові виклики і потреби у сфері водопостачання та водовідведення в умовах війни і після її завершення свідчать ряд статистичних даних. Так, за оцінками Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, станом на початок 2024 року пошкоджено або зруйновано понад 250 об'єктів водопостачання та водовідведення. Загальні витрати на відновлення водної інфраструктури оцінюють в 1,5 мільярда доларів США [1]. За даними органів Державної Статистики України прибутки підприємств водопостачання та водовідведення в деяких регіонах зменшились від 30% до 50% через падіння обсягів платоспроможності населення та зменшення обсягів споживання [2]. Згідно з аналізом Міністерства економіки України, собівартість водопостачання зросла на 20-30% через подорожчання енергоносіїв та паливних матеріалів [3]. Тому особливо актуальним є вдосконалення фінансового менеджменту в розрізі розкриття ключових аспектів управління фінансовими результатами комунальних підприємств водопостачання та водовідведення.

В цілому управління фінансовим результатом діяльності підприємства складається з таких елементів:

- облік складових фінансового результату, таких як, дохід, витрати та прибуток;
- формування фінансового результату;
- розподіл фінансового результату в такі напрямки, як резервний капітал, інвестиційні проекти, фонд соціального розвитку, податки та збори;
- контроль з боку виконавчих органів місцевої або державної влади за використанням фінансового результату;
- порівняння показників фінансового результату за різні періоди, їхній аналіз;
- координація дій зі здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих рішень. [4,5]

У контексті діяльності підприємств з надання послуг водопостачання та водовідведення в умовах воєнних викликів, управління фінансовими результатами в рамках кожного зазначеного елемента мають базуватися на наступних засадах.

У ході планування та прогнозування необхідним є встановлення фінансових цілей та прогнозування майбутніх доходів і витрат. У воєнних умовах цей процес ускладнюється великою кількістю ризиків, що впливають на основний інструмент управління фінансовим результатом – бюджетування в умовах невизначеності, а саме нестабільність доходів, зростання кількості непередбачених витрат на ремонт та підтримку інфраструктури, зростання рівня інфляції й зміна цін на ресурси [6]. Через нестабільність умов воєнного часу традиційне довгострокове планування стає складним. Водоканал має впроваджувати гнучке бюджетування з можливістю коригування по мірі зміни ситуації. Це дозволяє зосередити ресурси на критично важливих ділянках та уникати перевитрат.

У межах проведення регулярного аналізу основних форм звітності таких, як Баланс, Звіт про прибутки й збитки, Звіт про рух грошових коштів, під час воєнних дій водоканал стикається з нестачею актуальної інформації в результаті несвоєчасного отримання даних для фінансового аналізу, що робить його неточним і уповільненим. Для подолання цих обмежень підприємству знадобиться впровадження гнучких підходів у фінансовому аналізі та контролі витрат. Прозора звітність сприяє покращенню контролю за витратами та підвищує довіру з боку інвесторів та міжнародних донорів.

В розрізі встановлення бюджетів та контролю за їхнім виконанням, більшість ресурсів спрямовується на забезпечення базових потреб та ремонт критичної інфраструктури, що обмежує можливість точного виконання кошторисів, вдосконалення системи витрат та ризик-менеджменту. Війна змушує підприємство контролювати витрати ще жорсткіше, оскільки фінансові ресурси обмежені. Варто особливу увагу приділяти зниженню витрат на енергоносії, скороченню витратних матеріалів, впровадженню енергоефективних рішень та перегляду договорів на закупівлю.

Окрему увагу варто приділити управлінню фінансовими ризиками, такими як коливання валютних курсів, зміни в ринкових умовах — послаблюється захист від можливих фінансових втрат. Водоканал має розробити політику управління дебіторською заборгованістю, включаючи надання знижок або реструктуризацію боргів. Крім того, забезпечення стабільного грошового потоку є критичним для підтримання життєздатності підприємства.

Розглядаючи прийняття рішень щодо інвестицій і залучення додаткового фінансування, основними викликами стають вибір між внутрішніми та зовнішніми джерелами фінансування, а також управління капіталом підприємства. У період відновлення важливо знайти додаткові джерела фінансування — державні субсидії, кредити, міжнародні гранти або інвестиції.

Окрім цього, підприємства водопостачання також стикаються із проблемою складності покриття витрат, що є головною перешкодою здорового фінансування управління. Важливим кроком є задоволення принаймні мінімальних потреб для

досягнення цілей щодо покращення стану постачання та задоволення потреб споживачів. Забезпечити покриття витрат лише платою користувачів здебільшого важко, особливо в міських районах через обмежені ресурси розвитку та операційні субсидії. За допомогою оптимізації тарифної політики можливо забезпечити покриття витрат так, щоб це водночас було доступними для населення. В даному випадку існує критична потреба в управлінських і фінансових вдосконаленнях, що будуть відповідати бюджетним обмеженням, водночас оптимізують використання води. Задля цього необхідно покращити розподіл, розмір і терміни застосування інвестицій, коштів, щоб стримати всі витрати, а також диверсифікувати та збільшити джерела поточних доходів. З цього зростає потреба, щоб комунальні підприємства самоорганізувалися, мали змогу самостійно експлуатувати та обслуговувати об'єкти, при цьому отримувати максимальну вигоду від цих можливостей, гарантуючи покриття всіх витрат.

Також, говорячи про удосконалення управління фінансовими результатами комунальних підприємств, слід брати до уваги можливі факти нецільового фінансового управління, що призводить до збоїв обслуговування та погіршення стану навколишнього середовища. В цій частині необхідно підкреслити зв'язок між запитами сталого розвитку громадськості та фінансовими механізмами, такими як відшкодування й стримування витрат та залучення додаткового фінансування. Стійкі системи потребують багатьох ресурсів, які можна виразити в грошовому еквіваленті. Окупність та стримування витрат є двома основними принципами раціонального фінансового управління із забезпечення ресурсами та підтримки загального рівня показників ліквідності підприємства. Ресурсопокриття означає, що в будь-який момент часу всі потреби повинні бути покриті власними джерелами надходжень суб'єкту господарювання. Достатній рівень ліквідності показує спроможність покриття потреб при певному охопленні ресурсами [7].

На завершення слід додати, що післявоєнний період відкриває можливості для глибокої модернізації водної інфраструктури, впровадження передових технологій, зарубіжного досвіду та забезпечення стабільного водопостачання для майбутніх поколінь. Формування стратегічного бачення розвитку водного сектора у поєднанні з ефективним фінансовим управлінням стане основою для сталого зростання галузі та її адаптації до нових умов.

Отже, успішне управління фінансовими результатами в умовах воєнних та післявоєнних викликів залежить від здатності підприємств адаптуватися до нових реалій, використовуючи інноваційні підходи та партнерську підтримку. Це стане запорукою їх стабільного розвитку та сприятиме відновленню економічної стабільності в регіонах, які найбільш постраждали від воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України
URL: <https://mtu.gov.ua>
2. Офіційний сайт органів Державної Статистики України
URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України

URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>

4. Бородін Н.І., Кваліфікаційна робота: Управління фінансовими результатами діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Запорізький національний університет*. 2023. С. 25

5. Мицак О., Ковтун Н., Лихач О. Удосконалення механізму управління фінансовими результатами підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2019. С. 115–122.

6. Мацюк Ю.В., Боюн В.Ю. Управління фінансовими результатами сільськогосподарського підприємства, *Дніпровський державний аграрно-економічний університет*. 2021. С.3

7. World health organization Geneva Financial management of water supply and sanitation. С. 5-7 URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/40031/9241544724-eng.pdf?sequence=1>

КОРУПЦІЯ ЯК НЕСПРОСТЕРЕЖУВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОЦЕС

Вітюк А. В., канд. екон. наук, Вінницький національний технічний університет

Активний розвиток підприємницького середовища в Україні з набуттям незалежності, окрім нових позитивних економічних явищ та процесів призвів до низки суперечливих феноменів, одним із яких є корупція. Бажаючи покращити ефективність власного бізнесу не чисті на руку підприємці вдавалися до найрізноманітніших способів налагодження вигідних стосунків з органами влади. Поступово така взаємовигідна співпраця отримали назву «корупція» та набула масового поширення і стала приймати різні форми, від непрямого лобіювання інтересів великого бізнесу до відвертого хабарництва та зловживання владою.

Сутність корупції, як і кожного наукового поняття, є дискусійною і вже сформувалися різні підходи науковців до його трактування. Втім, пояснюючи корупцію вважаємо за доцільне користуватися Законом України «Про запобігання корупції», де корупція пояснюється як «використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб [1]». Корупція – це не просто відхилення від законних норм, а складне явище, що знижує ефективність державного управління, спотворює ринкові механізми та підриває довіру громадян до влади. Всі ці аспекти мають негативний вплив на економічну безпеку країни, оскільки ведуть до втрати ресурсів, спотворення механізмів конкуренції та підриву основ економічної стабільності. Особливо можливими такі дії посадових осіб стають можливими за умов виникнення загальнополітичних, соціальних та економічних проблем, що в умовах війни, тотальної економічної кризи та загострення соціальних диспропорцій є вкрай актуальним.

Розвиток корупції в Україні у 2024 році набув системного характеру, що доводять численні дослідження науковців, робота правоохоронців, реальні умови ведення бізнесу підприємцями та загальний резонанс у суспільстві.

Сучасна корупція настільки проникла у повсякденне життя, що можна виділити низку її характерних однак:

1. Можливість окремих осіб, що знаходяться при владі або володіють впливом на владу формувати державну політику відповідно до власних, зазвичай фінансових або політичних інтересів;

2. Існування додаткових та тіньових надходжень, які формують основну частину доходу чиновників;

3. Корупційна поведінка як норма економічної і правової культури;

4. «Зацікавленість» влади у використанні «тіньові» форми мобілізації доходів і стимулювання [2, с. 18].

Попри розмаїтість форм корупції, її значні розміри та деструктивний вплив на економіку оцінювання корупції в Україні є фрагментарним, оскільки вимірюється лише одиничними показниками, нівелюючи при цьому умови системності та уникаючи аналізу причинно-наслідкових зв'язків. Для прикладу в Україні функціонує низка таких структур як Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, що призначені для боротьби з явищем корупції та на функціонування яких щорічно виділяється конкретна сума коштів сплачених платниками податків. При цьому результати діяльності таких структур мають конкретні, абсолютні значення, для прикладу Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) у 2023 році:

1. відкрили 101 кримінальне провадження у яких повідомили про підозру 257 особам;

2. сформовано та передано до Вищого антикорупційного суду 100 обвинувальних актів щодо 233 осіб;

3. ухвалено 65 вироків відповідно до яких 83 особи засуджено, а 6 осіб – виправдано.

З огляду на такі абсолютні показники діяльності антикорупційних органів постає питання виявлення ефективності їх роботи. Виникає питання: отримані результати це позитивний результат чи негативний? Звичайно можна звернутися до цих самих показників і отримати їх абсолютні значення за попередні періоди, але в такій ситуації виникає абсурд. Правоохоронна система володіє «одиницею виміру» злочин, а економіка – гривнею. Відтак, виміряти ефективність зазначених структур є завданням науки в майбутньому, оскільки вказані критерії повністю нівелюють такі негативні наслідки корупції як:

1. Фіскальний – використання різноманітних законних і нерегульованих заходів зменшення податкової бази призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету із подальшим зменшенням можливостей цього бюджету фінансувати видатки.

2. Нівелювання конкурентного середовища – внаслідок отримання певних господарських переваг (оренда земельних ділянок на пільгових умовах, непрозора приватизація, організація додаткових перевірок конкурентів тощо)

продукція виготовлена корупціонерами є більш конкурентоспроможною за рахунок зниження її собівартості;

3. Обмеження обсягів та кількості соціальних благ – застосування завищених цін або спеціальних умов постачання у системі державних закупівель дозволяє купувати меншу кількість товарів та послуг або купувати товари та послуги гіршої якості в угоду корумпованим продавцям;

4. Виникнення зневіри у підприємців у спроможності влади встановлювати, контролювати та дотримуватися чесних правил ринкової гри;

5. Системне погіршення інвестиційного клімату стримує українських підприємців від більш активного розширення свого бізнесу, а закордонних – від ідеї інвестувати в українські підприємства [3, с. 26];

6. Примітивізація суспільної моралі.

Цілком очевидно, що цей перелік є невичерпним, безліч доповнень може бути з прикладу кожного села чи підприємства, втім множина економічних наслідків такого явища налічує:

1. перешкоди розвитку міжнародних торгово-економічних та інших зв'язків;

2. сприяння зростанню нелегальної зайнятості;

3. позбавлення суспільства необхідних ресурсів розвитку, виводячи з легального обороту значну частину національного багатства;

4. перешкоджання добросовісній конкуренції та сталому розвитку [4, с. 139].

В подальшому негативний вплив корупції на економіку відображається у низці соціальних наслідків, вимірювання яких є неможливим, зокрема:

1. дискредитації правового регулятора взаємодії держави і суспільства;

2. відволікання значних ресурсів із бюджету держави від соціального облаштування;

3. зростання соціальної нестабільності в суспільстві;

4. наростання економічних і політичних ризиків організації бізнесу [2, с. 18];

5. зростання розшарування населення відповідно до отримуваних доходів тощо.

Корупція сприяє соціальній нерівності, оскільки привілейовані особи мають доступ до ресурсів і можливостей, які недоступні для більшості населення. Це створює великі розриви у доходах та можливостях, що ускладнює соціальну мобільність та погіршує загальний стан соціальної справедливості [5, с. 205].

Важливо підкреслити, що попри такі очевидні негативні впливи корупції на умови господарювання та суспільство загалом, дослідницький матеріал, що стосується корупції, як науковий, так і публіцистичний, вкрай рідко торкається конкретних підприємств, а здебільшого ґрунтується на опитуваннях. Звідси виникає логічний висновок про невідповідність отриманих результатів досліджень реальній ситуації. Відтак вважаємо, що корупція є об'єктивним,

обмежено неспостережуваним економічним процесом, який потребує спільних зусиль громадян, економічних агентів та правоохоронних органів задля його максимального викоринення з України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. П'ясецька-Устич С.В. Корупція в системі тіньових економічних відносин. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 17. Ч. 3. С. 16-20
3. Бланк М. Е., Батракова Т. І. Вплив корупції на економіку України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип.7. Ч.1. С. 25-28
4. Сокровольська Н. Я., Хамига Ю. Я. Корупція як один із чинників, що впливає на ризик фінансового шахрайства. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Т.29 (68). № 6. С.137-140.
5. Саричев В. І., Гапєєва О. М., Пікуліна О.В. Аналіз впливу корупції на економічну безпеку країни в умовах сьогодення. Сталий розвиток економіки. 2023. № 2 (47). С. 203-208

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ АНАЛІЗУ ДАНИХ ТА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Гайко Ю. І., канд. техн. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Будівельна галузь України в умовах воєнного часу працює в надзвичайно швидкому та постійно змінюваному середовищі, де успіх проєкту залежить від подолання численних викликів. Одним із важливих напрямів управління економічною безпекою будівельного підприємства є інформаційно-аналітичний, який включає збір, аналіз, оцінку інформації щодо розвитку ситуації на будівельному та суміжних ринках, визначення механізмів адаптації підприємства на виникнення зовнішніх загроз та забезпечення ефективного його функціонування. Ось тут і вступають в дію інструменти аналізу даних та бізнес-аналітики, використовуючи які, будівельні компанії можуть отримати цінну інформацію, покращити процеси прийняття рішень і оптимізувати ефективність будівельного бізнесу. Здатність аналізувати та інтерпретувати дані дозволяє глибше розуміти динаміку проєкту, розподіл ресурсів і управління ризиками, що зрештою призводить до успішних результатів проєкту.

Аналітика даних в будівництві. Протягом життєвого циклу будівельного проєкту генерується величезна кількість даних. Щоб отримати цінну інформацію з масиву даних, будівельні компанії використовують різне програмне забезпечення, яке ґрунтується на алгоритмах математичного моделювання. Big Data (великі дані) – це термін, яким позначають інструменти і практику обробки велетенських обсягів структурованої та неструктурованої інформації будь-якого змісту. Використовуючи аналітику даних, будівельні компанії можуть виявити закономірності, тенденції та кореляції у своїх даних, що дозволяє їм

оптимізувати планування, зменшити витрати, підвищити безпеку та реалізувати проекти вищої якості.

Одним із ключових інструментів аналітики даних в будівництві є прогнозна аналітика, яка використовує історичні дані для прогнозування майбутніх результатів проекту. Аналізуючи дані минулих проектів і визначаючи закономірності, будівельні компанії можуть передбачати потенційні ризики, оцінювати потреби в ресурсах і оптимізувати часові рамки проекту.

Статистичні алгоритми відіграють вирішальну роль в аналітиці даних, аналізуючи шаблони, зв'язки та залежності в масиві даних будівництва. Застосовуючи статистичні методи, будівельні компанії можуть робити достовірні прогнози щодо вартості проекту, часових рамок і показників ефективності.

Розглянемо основні області застосування аналізу даних в будівництві.

Оптимізація управління проектами. Аналітика даних покращує планування проекту за допомогою прогнозного моделювання для прогнозування часових рамок, визначення потенційних затримок і більш точного оцінювання витрат. Це веде до кращого розподілу ресурсів і управління ризиками.

Оптимізація ланцюга поставок. Відстеження матеріалів і продуктивності постачальників у режимі реального часу за допомогою аналізу даних забезпечує ефективне управління запасами та кращий вибір постачальників, мінімізуючи відходи та затримки.

Управління ризиками. Будівельні проекти за своєю суттю включають ризики, які можуть вплинути на терміни, витрати та якість робіт. У будівельній галузі ефективно управління ризиками має вирішальне значення, а бізнес-аналітика і аналітика даних є ключовими інструментами для досягнення цього. Використовуючи історичні дані, будівельні компанії можуть оцінити такі ризики, як погодні умови, зміни нормативних вимог, збої в ланцюзі поставок, брак будівельних матеріалів. Це розуміння дозволяє їм розробляти плани на випадок непередбачених обставин воєнного часу, ефективно розподіляти ресурси та забезпечувати загальний успіх своїх проектів. Крім того, прогностична аналітика та моніторинг у реальному часі допомагають запобігти нещасним випадкам на виробництві шляхом раннього виявлення ризиків і підвищення безпеки на будівельних майданчиках завдяки постійному нагляду.

Контроль якості. Аналізуючи дані, пов'язані з контролем якості та інспекціями, будівельні компанії можуть визначати сфери для вдосконалення та впроваджувати заходи для забезпечення високоякісної реалізації проекту. Виявлення дефектів на основі даних і моніторинг відповідності гарантують високу якість роботи та дотримання галузевих стандартів, зменшуючи ймовірність помилок і штрафів. Це сприяє підвищенню задоволеності клієнтів і репутації на ринку.

Розподіл ресурсів. Аналізуючи дані проекту, будівельні компанії можуть оптимізувати розподіл ресурсів, забезпечуючи ефективне використання таких ресурсів, як робоча сила, матеріали та обладнання. Це призводить до економії коштів, підвищення продуктивності та покращення продуктивності проекту.

Аналітика сталого розвитку допомагає відстежувати споживання енергії та відходи, сприяти більш екологічним методам будівництва та зменшувати негативний вплив проєктів на навколишнє середовище.

Прогнозне технічне обслуговування за допомогою аналізу даних подовжує термін служби машин і обладнання, а відстеження активів оптимізує їх використання, мінімізуючи час простою.

Відстеження ефективності проєкту. Інформаційні панелі в режимі реального часу та показники продуктивності забезпечують безперервне уявлення про хід проєкту, дозволяючи швидко приймати рішення та коригувати їх, якщо це необхідно.

Інтеграція аналітики даних із інформаційним моделюванням будівель (BIM) покращує точність проєктування, зменшує конфліктність різних проєктних рішень та оптимізує терміни виконання проєкту.

Бізнес-аналітика – це процес, який передбачає збір, аналіз та інтерпретацію даних для полегшення прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У контексті будівництва бізнес-аналітика дає будівельним компаніям можливість використовувати величезні масиви інформації, які в результаті аналізу перетворюються в практичні ідеї, дають конкурентну перевагу та сприяють ефективності роботи.

Інструменти бізнес-аналітики дають змогу менеджерам проєктів ефективно відстежувати поетапний розвиток проєкту, контролювати ключові показники ефективності та швидко виявляти вузькі місця в режимі реального часу. Використовуючи настроювані інформаційні панелі та звіти, будівельні фірми можуть приймати обґрунтовані рішення на основі поточних даних, оптимізувати розподіл ресурсів і забезпечити своєчасне виконання проєкту.

Одним із таких інструментів є *візуалізація даних для показників проєкту*, яка відіграє вирішальну роль у тому, щоб зробити складні будівельні дані більш доступними та зрозумілими. За допомогою візуально привабливих діаграм, графіків і зображень зацікавлені сторони проєкту можуть легко інтерпретувати показники проєкту, визначати тенденції та приймати обґрунтовані рішення.

Інструменти звітності надають будівельним компаніям повну інформацію про ефективність проєкту, контроль витрат і управління ризиками. Ці інструменти дозволяють створювати детальні звіти, які допомагають зацікавленим сторонам зрозуміти динаміку проєкту, відстежувати фінансові показники та визначати сфери, які потрібно вдосконалити.

Інструменти бізнес-аналітики доповнюють аналітику даних, надаючи можливості моніторингу в реальному часі, візуалізації даних і звітності, в результаті чого будівельні компанії можуть на ранній стадії проєкту виявити потенційні проблеми, завчасно ввести зміни та адаптувати свої стратегії в міру розвитку проєкту. Застосовуючи бізнес-аналітику та використовуючи потужний потенціал великих даних, будівельні компанії можуть отримати конкурентну перевагу в галузі, яка вимагає ефективності, точності прийняття рішень, урахування ризиків та миттєвого реагування на зовнішні виклики.

Для ефективного впровадження в практику будівництва розглянутих вище інструментів, будівельним компаніям необхідно інвестувати кошти в надійні

системи та процеси керування даними, щоб вирішити питання якості та інтеграції даних, а також підвищити рівень кваліфікації своїх співробітників, які зможуть розуміти та ефективно інтерпретувати будівельні дані.

Таким чином, інтеграція аналітики даних та бізнес-аналітики створює потужну синергію, надаючи будівельним компаніям ефективні інструменти управління проектами та підвищуючи ефективність функціонування будівельного бізнесу в складних умовах воєнного часу.

АУДИТ ШАХРАЙСТВА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Гордієнко Н. І., канд. екон. наук, професор, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

В умовах нестабільності економіки та реалій українського бізнесу, коли спостерігається зростання впливу негативних як зовнішніх так і внутрішніх факторів на діяльність підприємства, одним з актуальних проблем особливо в умовах воєнного стану стає забезпечення економічної безпеки. Ресурсно-функціональні складові (фінансова, інвестиційна, техніко-технологічна, інтелектуально-кадрова, інформаційна, ринкова, політично-правова, екологічна, силова) економічної безпеки є вагомими елементами процесу її забезпечення, охоплюють основні аспекти діяльності підприємства, вони гарантують максимально можливий рівень захищеності підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз. Тому при аудиті фінансової звітності необхідно приділяти увагу оцінці системи внутрішнього контролю підприємства з метою уникнення шахрайства, що вчинене в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Аудит у системі економічної безпеки дає також змогу підвищити корисність служби економічної безпеки та внутрішнього аудиту підприємства, які здатні нівелювати як зовнішні, так і внутрішні ризики.

Хоча аудитор не дають юридичного формулювання фактичному виникненню шахрайства у зв'язку з його юридичним визначенням [1] та є прерогативою охоронних органів, при аудиті фінансової звітності важливо виявляти шахрайство, яке викликає суттєві викривлення у фінансовій звітності.

Під шахрайством треба розуміти заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою потерпілому [2]. Іншими словами це злочин з обов'язковою матеріальною складовою з метою настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді незаконного присвоєння активів задля особистої вигоди внаслідок слабкості чи відсутності внутрішнього контролю чи особистої вигоди.

Аудитору важливо аналізувати саме об'єкти та можливості зловживань, які можуть бути пов'язані з викривленнями у фінансовій звітності в наслідок навмисного неправильного застосування бухгалтерських принципів, що належать до сум, класифікацій, методів подання або розкриття інформації.

Складність виявлення ризиків шахрайства може виникнути й за участю керівництва підприємства на великі грошові суми. Аудитор не спроможний виявити і усунути усі можливості шахрайства в суб'єкта господарювання, тому необхідно ретельно аналізувати систему внутрішнього контролю та завдання керівництва з метою зниження ризику шахрайства. Фактори ризиків шахрайства, які зазвичай зустрічає аудитор у різних ситуаціях наведені у Додатку 1 МСА 240 [3].

Особливу увагу потрібно приділяти характеру і складності суб'єкта та угодам, фінансовим умовам суб'єкта, його прибутковості, а саме грошовим потокам, бухгалтерським оцінкам, пов'язаним сторонам, складним операціям, загрозі банкрутства. А також, неправомірності використання активів, слабкості внутрішнього контролю. Крім того, важливо оцінювати ймовірності виникнення ризику та його можливості суттєво вплинути на фінансову звітність. Необхідно розрізняти фактори бізнес-ризиків, наприклад, складні методи фінансування, що є результатом допущеної помилки, а між тим можуть бути використані для приховування шахрайства і потребують спеціального розгляду.

До ефективнішого методу зниження ризику шахрайства можна віднести створення та впровадження керівництвом підприємства відповідної культури та етичної поведінки, що мають виражатися насамперед у діях керівництва, розробці належного внутрішнього контролю, задля впевненості у надійності фінансової звітності та відповідності законодавству.

При оцінці ризику процедурами по забезпеченням інформацією можуть стати опитування персоналу та керівництва стосовно оцінки ризиків шахрайства, реагування керівництва на виявлені випадки шахрайства, на яке у суб'єкта господарювання покладені функції реагування на ризики та розробка заходів що застосовуються для запобігання випадкам шахрайства.

Згідно міжнародних стандартів аудиту (МСА) перевірка на підприємстві проводиться з позиції професійного скептицизму. Професійний скептицизм означає, що аудитор критично оцінює, ставлячи під сумнів обґрунтованість отриманих доказів, і завжди очікує на виявлення інформації, що суперечить або ставить під сумнів достовірність документів чи тверджень відповідальної сторони [4]. У зв'язку з цим треба приділяти особливу увагу інформації та звітам, що надаються керівництвом та випадкам обійти внутрішній контроль. Також треба звертати увагу на незвичайні обставини, використання помилкових термінів і обсягу процедур при збиранні доказів та оцінюванні за ними результатів діяльності, важливо впевнитися, що докази, які ґрунтуються на припущеннях керівництва є переконливими.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень. Закон України № 3233-IX від 13.07.2023 із змінами доповненнями. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3233-20#Text>
2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань. Закон України № 3342-IX від 23.08.2023. <https://ips.ligazakon.net/document/t233342>

3. Фазовий портрет адаптивного реагування до оцінених ризиків суттєвих викривлень внаслідок шахрайства. Комітет з контролю якості аудиторських послуг. Аудиторська палата України. <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/2023pdf>

4. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: пер. з англ./ [О. Л. Ольховікова, Ю. В. Селезньов, Т. Ц. Шарашидзе]. К. – Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська палата, Видавництво Фенікс, 2020. – 1016 с. <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0>

КОНЦЕПЦІЯ 5S ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Демчук Л. М., бакалавр, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Концепція 5S є невід'ємною частиною системи ощадливого виробництва, яка фокусується на усуненні втрат і підвищенні ефективності через покращення організації робочого простору. Сформована в Японії як частина «Toyota Production System», ця методологія заснована на п'яти послідовних етапах, що спрямовані на забезпечення чистоти, порядку та дисципліни на робочих місцях. Завдяки своїй універсальності, 5S успішно впроваджується на підприємствах різних галузей, сприяючи оптимізації виробничих процесів, підвищенню безпеки і якості продукції, а також створенню культури постійного вдосконалення.

Система 5S була розроблена в Японії як частина концепції ощадливого виробництва (lean production). Її корені беруть початок в методах організації роботи на виробничих підприємствах, зокрема в компанії Toyota в середині ХХ століття. Ця система стала одним з інструментів ширшої стратегії Toyota Production System (TPS), яка мала на меті підвищення ефективності, мінімізацію втрат і створення оптимального робочого середовища.

Суть 5S полягає в організації робочого простору для підвищення продуктивності та зниження втрат. Назва системи походить від перших літер п'яти японських слів:

1. Seiri (Сейрі) — Сортування: відокремлення необхідних речей від зайвих.
2. Seiton (Сейтон) — Систематизація: організація речей так, щоб їх було легко знайти та використовувати.
3. Seiso (Сейсо) — Прибирання: підтримка чистоти на робочому місці.
4. Seiketsu (Сейкетсу) — Стандартизація: встановлення стандартів і правил для підтримання чистоти та порядку.
5. Shitsuke (Шіцке) — Дисципліна: виховання самодисципліни та відповідальності за дотримання правил.

Основні принципи впровадження системи 5s у виробництві схематично подані на рис. 1.1 [1].

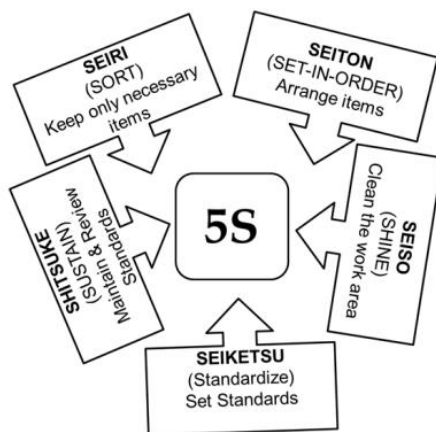

Рис. 1. – Основні принципи впровадження системи 5s у виробництві

Ця система була впроваджена з метою підвищення ефективності, безпеки та зниження виробничих витрат. Вона швидко набула популярності серед різних галузей промисловості по всьому світу через свою простоту і ефективність у впорядкуванні робочого середовища.

Впровадження системи 5S на підприємстві значно змінює культуру роботи та підхід до організації процесів. З моменту початку роботи за принципами 5S на підприємстві помітно покращується порядок, що знижує втрати часу та ресурсів. Працівники швидше знаходять необхідні матеріали й інструменти, адже все має своє місце і чітко систематизовано. Це не лише збільшує продуктивність, а й створює більш безпечні умови праці, оскільки усуваються ризики, пов'язані з безладом чи неналежним зберіганням обладнання.

Крім того, чистота і підтримка стандартів сприяють поліпшенню стану обладнання, знижуючи частоту його поломок і простоїв. Відсутність безладу та чітка організація простору дозволяють уникнути плутанини і стресових ситуацій, що підвищує загальний рівень дисципліни серед працівників. Вони відчують більше відповідальності за своє робоче місце, що з часом створює культуру самодисципліни.

Впровадження 5S також змінює спосіб мислення працівників. Замість того, щоб працювати в умовах хаосу або реагувати на проблеми, вони починають діяти проактивно — прагнуть до вдосконалення та підтримки високих стандартів у роботі. Це призводить до загального покращення атмосфери на підприємстві, адже кожен розуміє свою роль у спільному успіху.

З практичної точки зору, підприємство починає працювати ефективніше, що веде до зменшення витрат на неефективні процеси, що в свою чергу може покращити фінансові показники та конкурентоспроможність на ринку.

Впровадження системи 5S на українських підприємствах, таких як МХП, Нова Пошта, Біофарма, Astarta, Kernel та Progress Service, демонструє значні покращення в ефективності виробничих процесів. Приклад Нової Пошти показує скорочення часу обробки замовлень на 55% і зменшення помилок при відвантаженнях на 67%, тоді як Біофарма досягла дворазового зростання ефективності процесів і зниження браку на 45%. МХП відзначає підвищення ефективності роботи обладнання до 93% і збільшення виробництва на 8,6%. [2].

Результати впровадження системи 5S на українських підприємствах свідчать про її значний позитивний вплив на організацію виробничих процесів, зниження витрат та підвищення якості. Завдяки чіткому впорядкуванню робочого простору та стандартам, підприємства досягають суттєвих покращень продуктивності та ефективності. Це підтверджує актуальність 5S як важливого інструменту для підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Отже, концепція 5S є ефективним інструментом ощадливого виробництва, який допомагає підприємствам досягти кращої організації робочого простору, підвищити продуктивність та якість продукції, а також створити безпечніші умови праці. Завдяки впровадженню 5S підприємства можуть значно зменшити втрати та витрати, покращити робочі процеси і стимулювати працівників до підтримки дисципліни та постійного вдосконалення. Незважаючи на певні виклики при впровадженні, систематичне застосування 5S сприяє довготривалим покращенням і зміцнює позиції підприємства на конкурентному ринку.

Список використаних джерел:

1. Gupta, K. (2022). A review on implementation of 5s for workplace management. Journal of applied research on industrial engineering, 9(3), 323-330.
2. Lean institute Ukraine. URL: <https://lean.org.ua>

РОЛЬ ПЛАНУВАННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: ДОСВІД FADN ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

*Дубініна М. В., д-р екон. наук, професор, Тивончук Я. А., аспірант,
Миколаївський національний аграрний університет України*

В умовах значної економічної нестабільності, викликаній наслідками воєнних дій, українські фермерські господарства опинилися перед необхідністю якісного і зваженого планування, яке здатне забезпечити досягнення їхніх економічних цілей. Такий підхід дозволяє їм не лише адаптуватися до швидкоплинних і часто непередбачуваних змін, а й підтримувати конкурентоспроможність та забезпечувати стабільний розвиток бізнесу, що є надзвичайно важливим для довготривалого успіху. Важливим кроком у цьому напрямку є інтеграція України до Спільної аграрної політики Європейського Союзу (САП), яка відкриває перед українськими фермерами нові можливості. Зокрема, завдяки впровадженню системи FADN (Farm Accountancy Data Network), українські фермери отримують доступ до ефективного механізму збору та аналізу фінансових даних, що значно підвищить точність і обґрунтованість планування [1].

Система FADN надає можливість аналізувати ключові економічні показники, такі як доходи, витрати, рівень субсидій, а також продуктивність, що допомагає фермерам мати більш детальне уявлення про свою діяльність і

здійснювати порівняння з аналогічними господарствами як у межах країни, так і в Європейському Союзі. На основі цих даних українські фермери зможуть оцінювати ефективність свого господарювання, вносити необхідні корективи у стратегії управління витратами та інвестиціями, а також приймати обґрунтовані рішення щодо залучення державної підтримки у вигляді субсидій та дотацій, що зменшить їхню залежність від ринкових коливань. Доступ до статистичних даних системи FADN дозволить українським аграріям краще планувати бюджети та оптимізувати витрати, спираючись на досвід європейських колег, де така система підтримки успішно функціонує.

Включення України до системи FADN сприятиме адаптації аграрного сектору до вимог і стандартів Європейського Союзу, що є важливим кроком на шляху до підвищення конкурентоспроможності українських фермерів на міжнародній арені. Завдяки участі у FADN українські господарства отримають інструмент для збору та систематизації своїх економічних показників, що дозволить їм порівнюватися з європейськими аналогами, запозичувати кращі практики та впроваджувати інноваційні методи управління. Окрім цього, система FADN забезпечить прозорість у використанні коштів і дозволить робити фінансову діяльність більш обґрунтованою, особливо в умовах післявоєнної відбудови, коли необхідно розподіляти ресурси максимально ефективно [2].

Завдяки можливості брати участь у FADN українські фермери матимуть доступ до детальних аналітичних звітів, які дадуть змогу порівняти власні результати з середніми показниками по країні та ЄС. Це включає аналіз продуктивності, доступ до консультацій щодо підвищення ефективності та можливість використання звітів FADN для обґрунтування кредитних заявок, що полегшить отримання фінансування на вигідних умовах. Участь у FADN також спростить доступ до державних субсидій, адже система автоматизує процес подачі звітів та збору даних для підтримки фермерських господарств, сприяючи їхній фінансовій стабільності навіть у кризові періоди.

FADN виступає корисним інструментом для оцінки впливу різноманітних форм фінансової підтримки на фермерські господарства. У рамках САП українські фермери зможуть скористатися прямими виплатами, які FADN допомагає розподіляти максимально ефективно для забезпечення стійкості господарств. Дані системи FADN надають обґрунтованість витрат на проекти розвитку, зокрема на екологічні програми, підтримку дрібних фермерів та підвищення продуктивності, що робить використання коштів більш раціональним. Це дозволяє фермерам не лише оптимізувати свій бюджет, але й мати надійну інформаційну базу для успішного залучення субсидій, що підвищує їхню загальну фінансову стабільність та забезпечує стабільний розвиток аграрного сектору України [3].

Таким чином, планування стає ключовим фактором для досягнення економічних інтересів українських фермерських господарств, а участь у системі FADN підвищить ефективність цього процесу. Завдяки FADN українські фермери отримають інструменти для об'єктивного аналізу своєї діяльності, що допоможе їм приймати обґрунтовані рішення у сферах витрат, інвестицій і кредитування. В умовах післявоєнного відновлення, коли важливо раціонально

розподілити наявні ресурси, FADN є незамінним інструментом для забезпечення стійкості, прозорості і стабільного зростання українського аграрного сектору, що сприятиме його інтеграції в європейську економіку і забезпечить довготривале процвітання.

Список використаних джерел:

1. Farm sustainability data network https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en
2. Інтеграція України до ЄС: перший крок у рамках FADN зроблено <https://www.pdau.edu.ua/news/integraciya-ukrayiny-do-yes-pershyy-krok-u-ramkah-fadn-zrobleno>
3. Відбулася онлайн-зустріч щодо впровадження FADN в Україні <https://agro.dn.gov.ua/vidbulasya-onlajn-zustrich-shhodo-vprovadzhennya-fadn-v-ukrayini/>

ПРОБЛЕМИ, ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ У СФЕРІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Єремян О. М., канд. екон. наук, Риженко І. В., здобувач, Херсонський національний технічний університет

Інтеграція України до Європейського Союзу суттєво впливає на сферу бухгалтерського обліку та аудиту, адже гармонізація цих систем є необхідною для забезпечення прозорості фінансової інформації та підвищення інвестиційної привабливості країни. Відносини між Україною та ЄС у цій сфері характеризуються як значними досягненнями, так і суттєвими викликами, що потребують подальшого розгляду та вирішення.

Одним із головних викликів є гармонізація національних стандартів бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Українські підприємства, особливо малі та середні, стикаються з труднощами при переході на МСФЗ через складність стандартів та брак кваліфікованих кадрів. Наприклад, оцінка активів за справедливою вартістю може бути проблематичною в умовах нестабільного ринку та відсутності належної інформації про ринкові ціни. Це призводить до неточностей у фінансовій звітності та знижує її достовірність для інвесторів [2, с. 174].

Регуляторні бар'єри також становлять значний виклик. Українське законодавство у сфері обліку та аудиту потребує подальшого узгодження з директивами та регламентами ЄС. Наприклад, вимоги щодо розкриття інформації про пов'язані сторони або про управлінські рішення можуть відрізнятись, що ускладнює порівняння фінансової звітності українських компаній з європейськими. Це може відлякувати потенційних інвесторів та перешкоджати залученню іноземного капіталу.

Підготовка кваліфікованих кадрів є ще одним важливим аспектом. Освітні програми у вищих навчальних закладах часто не відповідають сучасним вимогам та не забезпечують достатнього рівня знань про міжнародні стандарти. Як результат, підприємства змушені інвестувати значні кошти у навчання та

підвищення кваліфікації свого персоналу. Наприклад, великі аудиторські фірми часто організують внутрішні тренінги для своїх співробітників, що потребує додаткових ресурсів та часу.

Фінансові ресурси, необхідні для впровадження нових стандартів, також можуть бути обмеженими. Малі підприємства, які не мають достатнього фінансового резерву, можуть відкладати перехід на МСФЗ або здійснювати його формально, що знижує якість фінансової звітності. Це створює ризики для користувачів фінансової інформації та може призвести до неправильних управлінських рішень.

Корупція та тіньова економіка залишаються значними перешкодами на шляху до прозорості фінансової інформації. Недотримання стандартів обліку та аудиту може бути свідомим рішенням підприємств, які прагнуть приховати реальні фінансові результати. Це підриває довіру до фінансової звітності та ускладнює оцінку реального стану економіки країни.

Незважаючи на зазначені виклики, Україна досягла значних успіхів у сфері обліку та аудиту. Впровадження МСФЗ на національному рівні дозволило підвищити якість фінансової звітності та зробити її більш зрозумілою для іноземних інвесторів. Наприклад, публічні акціонерні товариства зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ, що підвищує їхню прозорість та довіру з боку інвесторів [5, с. 188].

Реформа аудиторської діяльності, зокрема прийняття Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», наблизилася національне регулювання до європейських стандартів. Введення обов'язкової ротації аудиторів та підвищення вимог до незалежності аудиторів сприяє підвищенню якості аудиторських послуг. Це особливо важливо для публічних компаній, де надійність фінансової інформації має критичне значення для інвесторів.

Співпраця з ЄС у рамках різних програм та проектів дозволяє Україні отримувати технічну допомогу та експертні знання. Наприклад, проект Twinning у сфері бухгалтерського обліку та аудиту сприяв обміну досвідом між українськими та європейськими фахівцями, що допомогло вдосконалити національні стандарти та практики.

Підвищення інвестиційної привабливості країни є одним із головних здобутків. Прозора та достовірна фінансова звітність дозволяє інвесторам краще оцінювати ризики та потенціал українських підприємств. Наприклад, успішне розміщення єврооблігацій українськими компаніями стало можливим завдяки покращенню якості фінансової звітності та довірі з боку іноземних інвесторів [4, с. 221–223].

Розвиток професійних стандартів та етики серед бухгалтерів та аудиторів також є позитивним кроком. Впровадження Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів допомагає підвищити професійну відповідальність та запобігати конфліктам інтересів. Це особливо важливо в умовах високої конкуренції та ризиків недобросовісної практики.

Перспективи розвитку відносин між Україною та ЄС у сфері обліку та аудиту є обнадійливими. Планується подальше узгодження національного законодавства з європейськими директивами, що сприятиме більш глибокій

інтеграції до європейського економічного простору. Наприклад, імплементація Директиви ЄС про нефінансову звітність дозволить українським компаніям краще розкривати інформацію про соціальну та екологічну відповідальність.

Цифровізація та впровадження новітніх технологій відкривають нові можливості для підвищення ефективності облікових процесів. Використання електронних документів, автоматизація обліку та впровадження хмарних технологій можуть знизити витрати та підвищити точність фінансової інформації. Наприклад, система електронного документообігу дозволяє підприємствам швидко обмінюватися фінансовими даними з контрагентами та контролюючими органами [1, с. 65].

Посилення ролі внутрішнього аудиту сприятиме підвищенню ефективності управління та зниженню ризиків. Внутрішні аудитори можуть допомогти виявляти недоліки у внутрішніх контролях та сприяти їх усуненню. Це особливо актуально для великих компаній з розгалуженою структурою, де ризики недотримання процедур можуть бути високими.

Розширення міжнародної співпраці та участь у професійних організаціях дозволить українським фахівцям обмінюватися досвідом та підвищувати свою кваліфікацію. Наприклад, членство у Федерації європейських бухгалтерів відкриває доступ до міжнародних стандартів та передових практик.

Створення сприятливого бізнес-клімату через покращення обліку та аудиту може стимулювати економічне зростання та розвиток підприємництва. Прозорі та надійні фінансові дані полегшують доступ до кредитних ресурсів та сприяють ефективному розподілу інвестицій. Це, у свою чергу, може сприяти зростанню ВВП та підвищенню добробуту населення [3, с. 157].

Отже, відносини між Україною та ЄС у сфері обліку та аудиту характеризуються як значними досягненнями, так і викликами, які потребують подальшого вирішення. Гармонізація стандартів, удосконалення законодавства, підготовка кваліфікованих кадрів та впровадження новітніх технологій є ключовими напрямками розвитку. Реалізація цих перспектив сприятиме інтеграції України до європейського економічного простору, підвищенню конкурентоспроможності її економіки та зміцненню позицій на міжнародній арені. Приклади успішних реформ та співпраці з ЄС демонструють потенціал для подальшого розвитку та покращення ситуації у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит : сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 листоп. 2022 р.) : тези доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. 138с.
2. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 320 с.
3. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики : підручник / Загородній А. Г. та ін. Четверте видання, доопрацьоване і доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 280 с.
4. Гонтарук А. Г., Сакун А. Ж. Звіт про управління – гармонізація національного обліку з європейським. *Підприємництво під час війни в Україні : виклики та можливості* : зб. тез

доповідей Міжнар. наук.–практ. конф., м. Івано-Франківськ, 25 лют. 2023 р.: Івано-Франківськ, 2023. С. 221-223.

5. Плиса В. Й., Плиса З. П. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Львів: Видавництво ННБК «АТБ», 2023. 302 с.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВНУТРІШНІХ ПРОЦЕСІВ БАНКУ

Живко З. Б., д-р екон. наук, професор, Безкоровайна К. С., магістр, Льотна академія Національного авіаційного університету, Гадзинський О. О., магістр, Вищий навчальний заклад «Приватне акціонерне товариство «Львівський інститут менеджменту»

Методика оцінювання внутрішніх процесів включає проведення аналізу ефективності всіх підрозділів підприємств, установ та організацій. Тому провівши дослідження цих процесів на прикладі банку, вважаємо, що ця методика повинна враховувати кілька ключових етапів, кожен з яких дозволяє детально оцінити продуктивність окремих структурних підрозділів банку та їх вплив на загальну ефективність банківської діяльності. Наведемо покрокову методіку оцінки внутрішніх процесів включає проведення аналізу ефективності підрозділів банку (рис.1).

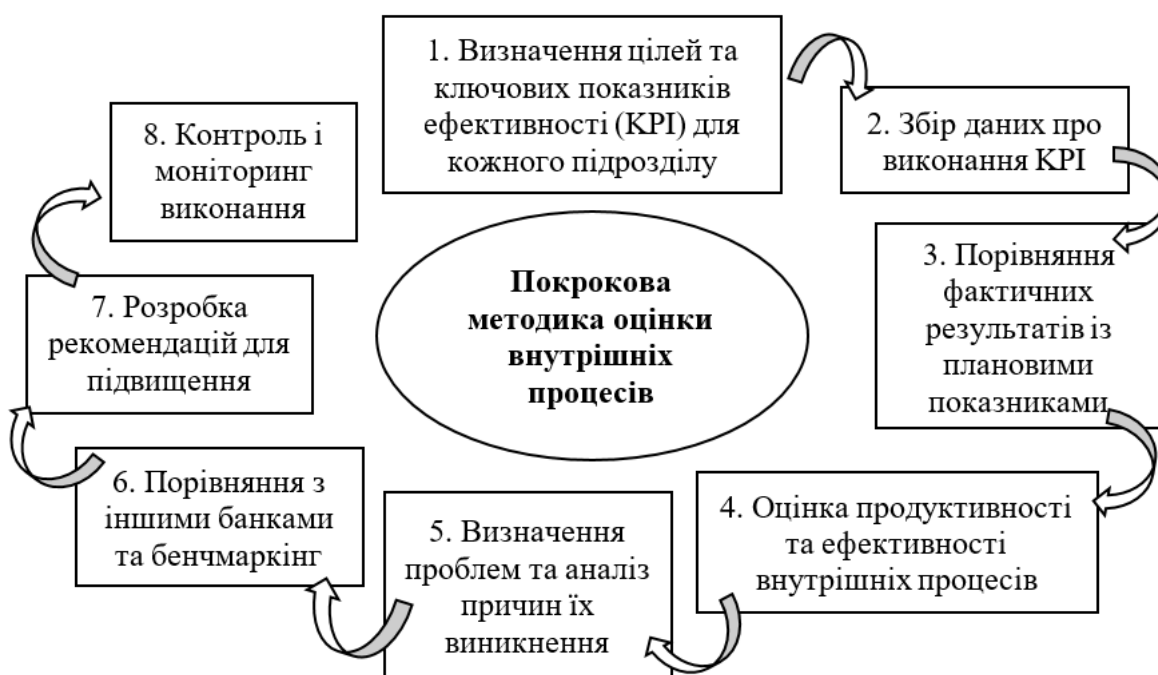

Рис. 1. Покрокова методика оцінки внутрішніх процесів

1. Визначення цілей та ключових показників ефективності (КРІ) для кожного підрозділу. Для початку необхідно чітко визначити стратегічні та операційні цілі кожного підрозділу банку [1-2]. Цілі мають бути специфічними, вимірюваними, досяжними, релевантними та прив'язаними до часу (SMART).

- Для кредитного підрозділу: обсяг виданих кредитів, рівень простроченої заборгованості, рентабельність кредитного портфеля.
- Для підрозділу ризик-менеджменту: кількість і якість оцінених ризиків, співвідношення дефолтів до прогнозованих ризиків, якість оцінки кредитних заявок.
- Для операційного підрозділу: швидкість обробки транзакцій, рівень автоматизації операційних процесів, кількість помилок у процесах.
- Для підрозділу роботи з клієнтами: рівень задоволеності клієнтів, швидкість обслуговування, кількість залучених клієнтів.
- Для підрозділу інформаційних технологій: час безвідмовної роботи систем, кількість і швидкість вирішення ІТ-заявок, кібербезпека.

2. Збір даних про виконання КРІ.

Після встановлення ключових показників ефективності необхідно систематично збирати дані про їх виконання. Це можуть бути як фінансові дані (звіти про доходи, витрати, продуктивність), так і нефінансові показники (рівень задоволеності клієнтів, дотримання строків, ефективність внутрішніх процесів). Джерелами даних є фінансові звіти та внутрішні документи (дані про дохід, витрати, прибутковість кожного підрозділу дані про дохід, витрати, прибутковість кожного підрозділу), ІТ-системи (для аналізу обсягів роботи, швидкості процесів та оцінки технологічних операцій), опитування та відгуки клієнтів (для вимірювання якості обслуговування та рівня задоволеності).

3. Порівняння фактичних результатів із плановими показниками.

На цьому етапі необхідно порівняти фактичні результати підрозділів із запланованими значеннями КРІ, визначеними на першому етапі. Порівняння дозволить виявити підрозділи, які перевищують очікувані результати, а також ті, що відстають від планових показників. Аналіз відхилень полягає у визначенні позитивних відхилень (перевиконання КРІ), що може свідчити про ефективність або недооцінку планів, в аналізі негативних відхилень (недовиконання), що може вказувати на проблеми з ефективністю або ресурсами.

4. Оцінка продуктивності та ефективності внутрішніх процесів.

Для більш детального розуміння роботи кожного підрозділу необхідно провести аналіз ефективності внутрішніх процесів. Це дозволяє ідентифікувати проблемні зони, затримки в роботі або неефективне використання ресурсів.

Розрізняють методи оцінки аналіз тривалості циклу процесу, аналіз потоку робочих процесів (Workflow analysis), коефіцієнт операційної ефективності (Operational Efficiency Ratio). Аналіз тривалості циклу процесу характеризується оцінкою часу виконання кожного процесу (наприклад, час ухвалення кредитних рішень, обробка транзакцій). Аналіз потоку робочих процесів (Workflow analysis) оцінюється послідовністю кроків у процесі, виявлення «вузьких місць» або надлишкових кроків, які сповільнюють роботу.

Коефіцієнт операційної ефективності (Operational Efficiency Ratio) розраховується відношенням продуктивних результатів до витратних ресурсів для кожного підрозділу.

5. Визначення проблем та аналіз причин їх виникнення.

У випадках виявлення відхилень або проблем з ефективністю варто визначити основні причини: пов'язані з недостатньою кваліфікацією персоналу; з технічним обмеженням або застарілим обладнанням, з процесом потреби реорганізації або автоматизації [2-3].

Методи, які використовують при визначенні проблем: 1) аналіз першопричин (Root Cause Analysis); 2) SWOT-аналіз підрозділу. Визначення основних причин виникнення проблем шляхом розгляду глибинних факторів (наприклад, людський фактор, недосконалість систем, тощо). Виявлення сильних і слабких сторін підрозділу, а також зовнішніх можливостей і загроз.

6. Порівняння з іншими банками та бенчмаркінг.

Щоб оцінити ефективність роботи підрозділів у контексті ринку, варто провести бенчмаркінг із показниками інших банків аналогічного розміру або спрямування. Це дозволить краще зрозуміти позицію банку у порівнянні з конкурентами. Методами порівняння з іншими банками та бенчмаркінгом є бенчмаркінг операційних показників та аналізом кращих практик. Сутність бенчмаркінгу операційних показників полягають у порівнянні ключових метрик, таких як середній час обслуговування, рівень доходності, витрати на персонал тощо. Аналіз кращих практик (Best Practices Analysis) - це вивчення передових практик інших банків, які можуть бути застосовані у банку для підвищення ефективності.

7. Розробка рекомендацій для підвищення ефективності.

На основі проведеного аналізу необхідно розробити чіткі рекомендації для кожного підрозділу з метою підвищення їх ефективності через реорганізацію процесів (спрощення або оптимізація бізнес-процесів), автоматизацію операцій (впровадження технологічних рішень для зниження людського фактора та підвищення швидкості виконання завдань), підвищення кваліфікації персоналу (організація тренінгів або навчальних програм для покращення компетенцій співробітників), інвестицію в технології (модернізація ІТ-систем та впровадження інновацій для підвищення конкурентоспроможності).

8. Контроль і моніторинг виконання заходів.

Після впровадження рекомендацій необхідно запровадити систему постійного контролю та моніторингу. Це дозволить вчасно реагувати на зміни та підтримувати ефективність на належному рівні. Інструменти: регулярні перевірки КРІ, звіти про виконання планів оптимізації, автоматизовані системи контролю ефективності (dashboard для моніторингу ключових показників у режимі реального часу).

Методика оцінки внутрішніх процесів у банку передбачає системний підхід до аналізу ефективності підрозділів через оцінку КРІ, аналіз внутрішніх процесів, порівняння з конкурентами та розробку рекомендацій для покращення. Впровадження такої методики дозволить банку підвищити операційну ефективність, зменшити витрати і покращити обслуговування клієнтів.

Balanced Scorecard (Збалансована система показників) - ця методологія оцінки управління допомагає побудувати організаційну структуру, орієнтовану на стратегію. Вона аналізує вплив фінансових показників, відносин із клієнтами, внутрішніх бізнес-процесів та розвитку персоналу на організаційну

ефективність. Це дозволяє визначити необхідні зміни у структурі для досягнення стратегічних цілей.

Для банку, який діє на динамічному ринку банківських послуг, постійна оцінка впливу зовнішнього і внутрішнього середовища є критичною. Зовнішні зміни, такі як нові регуляції НБУ або технологічні нововведення (наприклад, розвиток онлайн-банкінгу), можуть вимагати перегляду організаційної структури. Внутрішні фактори, як-от впровадження нових продуктів або розширення бізнесу, також впливають на структуру управління та потребують гнучкості в управлінні персоналом і процесами.

Висновок: Методика оцінювання внутрішніх процесів є важливим інструментом для забезпечення ефективного функціонування підприємств, установ та організацій. Проведення комплексного аналізу ефективності всіх підрозділів дозволяє виявити сильні сторони та проблемні аспекти в їхній діяльності, визначити можливості для покращення та оптимізації. Застосування такої методики сприяє підвищенню загальної результативності, покращенню якості виконання завдань, а також забезпеченню стабільного розвитку організації.

Список використаних джерел:

1. Малиновський В. Стратегічні аспекти цифрової трансформації соціальної сфери. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2021. Вип. 1. С. 27–31.
2. Zachosova, N., Zhyvko, Z., & Koval, O. (2021, January 15). Economic security management of financial institutions as objects of the state critical infrastructure. (Z. Cekerevac, Ed.) MEST Journal, 9(1), 215-222. doi: <https://doi.org/10.12709/mest.09.09.01.25>
3. Zhyvko Zinaida, Rodchenko Svitlana. Development and Justification of Strategy for Ensuring Financial Security of Commercial Bank. Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021). Editors Prof. Oleksandr Korystin, Prof. Zhengbing Hu, Prof. Qingying Zhang. AEBMR. Volume 170. ISBN 978-94-6239-355-4, ISSN 2352-5428. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/sessions/3906>

СПЕЦИФІКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕХАНІЗМИ СТРАХУВАННЯ

Живко З. Б., д-р екон. наук, професор, професор кафедри менеджменту авіаційної діяльності, Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна, Дуда Н. С., магістр, Вищий навчальний заклад «Приватне акціонерне товариство «Львівський інститут менеджменту», Львів, Україна

В умовах воєнного конфлікту та економічної нестабільності, спричиненої війною, український бізнес стикається з безпрецедентними викликами, які ставлять під загрозу його фінансову стійкість, виживання та можливості для розвитку. Військові дії не лише завдають прямих збитків, знищуючи активи та інфраструктуру, але й порушують ланцюги постачання, ускладнюють доступ до капіталу та створюють значні ризики для інвесторів. В таких умовах фінансове

забезпечення бізнесу та ефективні механізми страхування стають критично важливими інструментами для збереження економічної активності та підтримки підприємств, особливо у стратегічно важливих галузях.

Забезпечення фінансової підтримки та розробка інструментів страхування, адаптованих до специфічних умов воєнного часу, дозволяє зменшити ризики та створює умови для післявоєнного відновлення економіки. Після завершення війни ці механізми мають бути модернізовані, для того щоб стимулювати інвестиції, сприяти відбудові зруйнованої інфраструктури та підтримувати розвиток бізнесу. Тема є особливо актуальною для України, яка потребує ефективної фінансової стратегії для подолання наслідків війни та відновлення сталого економічного зростання.

Тематика фінансового забезпечення та страхування бізнесу в умовах кризи, зокрема воєнної економіки та післявоєнного відновлення, досліджувалася як українськими, так і зарубіжними науковцями. О. В. Золотарьова досліджувала сутність страхування життя, актуальність цієї тематики, основні проблеми цього напрямку і фактори, тормозять цей напрям діяльності [1]. В. Маліновський розглядав цифрову трансформацію, її напрями. Він ставить акцент на важливості розроблення комплексних стратегій, які враховують потенційні ризики та можливості [2]. Т. Є. Терещенко та ін. визначили необхідність страхового захисту як значущого аспекту безпеки організацій та підприємств, ролі страхових фондів як елементу страхового захисту [3]. А. А. Яворський визначеноив значення внутрішніх резервів для подолання кризових ситуацій, а також можливість санації в разі їх недостатності. Виявлено важливість глибокого фінансового аналізу всіх аспектів фінансової кризи, а також створення моделей і прогнозів ймовірності банкрутства, які необхідні для виходу підприємства з фінансової катастрофи [4]. У зарубіжній літературі, наприклад, ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) регулярно публікує аналітичні звіти щодо впливу військових конфліктів на економіку та фінансову стійкість підприємств. Їхні дослідження рекомендують підходи до фінансування бізнесу та страхування в умовах кризи [5; 6].

Ці наукові роботи показують важливість розробки інтегрованих фінансових механізмів і страхових продуктів, які враховують особливості воєнних умов і надають бізнесу необхідні інструменти для виживання та відновлення в післявоєнний період.

Фінансове забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення стикаються з низкою значних викликів, що потребують комплексного вирішення: обмежений доступ до фінансування; висока вартість страхових послуг; фізичні втрати активів; нестабільність страхового ринку; недостатня підтримка з боку держави та юридичні та адміністративні перешкоди.

Воєнна економіка суттєво обмежує можливості для отримання кредитів і залучення інвестицій через високі ризики, зменшення платоспроможності підприємств та обережність інвесторів. В умовах підвищених ризиків страхові компанії значно збільшують вартість полісів, що ускладнює доступ бізнесу до страхового захисту. Зокрема, малі та середні підприємства часто не можуть

дозволити собі страхування своїх активів. Підприємства, розташовані в зонах бойових дій, зазнають фізичних втрат інфраструктури та майна, що призводить до зниження виробничих потужностей, припинення діяльності або навіть банкрутства. Багато страхових компаній не готові до роботи в умовах воєнного ризику, не мають відповідних продуктів та часто відмовляються страхувати об'єкти, які можуть зазнати значних втрат.

Потреба у додаткових ресурсах та механізмах гарантій для бізнесу під час війни залишається актуальною, але державні програми підтримки ще не охоплюють весь спектр викликів та ризиків, з якими стикається бізнес. Підприємства стикаються зі складнощами у отриманні компенсацій та відшкодувань, зокрема через затяжні процедури або неврегульованість деяких правових питань щодо форс-мажорних ситуацій. Розв'язання цих проблем вимагає адаптації існуючих фінансових та страхових інструментів до специфіки воєнної економіки, розробки нових підходів до фінансової підтримки, залучення міжнародної допомоги та забезпечення активної державної підтримки бізнесу.

Шляхи подолання проблем фінансового забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення: розширення доступу до фінансування; субсидії на страхування ризиків; державні гарантії та фонди компенсацій; спрощення страхових продуктів та процедур виплат; міжнародна підтримка та співпраця; зміни в законодавстві та адміністративне спрощення і розробка програм податкових пільг.

Держава та міжнародні партнери можуть запровадити спеціальні кредитні програми для бізнесу з пільговими умовами. Це можуть бути кредити з низькими відсотковими ставками, довгими періодами погашення, або навіть безповоротні гранти для підприємств, які працюють у стратегічних галузях або постраждали від війни. Важливим кроком може стати державне субсидування страхових полісів для підприємств, що зазнають підвищених ризиків. Це дозволить знизити витрати бізнесу на страхування, водночас надаючи їм захист від можливих втрат. Створення фондів відшкодування збитків та механізмів державних гарантій допоможе забезпечити підтримку підприємств, які втратили активи або зазнали збитків через військові дії. Це зменшить ризики для інвесторів та сприятиме залученню капіталу. Адаптація страхових продуктів до воєнних умов, таких як поліси для захисту інфраструктури в зонах підвищеного ризику, та спрощення процедур виплат у разі збитків дозволять бізнесу швидше отримувати компенсації та знижувати операційні ризики.

Залучення міжнародних інвесторів, фінансових установ та донорських організацій, таких як Світовий банк чи Європейський банк реконструкції та розвитку, допоможе створити стабільне джерело фінансування для відновлення бізнесу після завершення воєнних дій. Це може бути як пряма фінансова підтримка, так і спільні програми інвестування. Необхідно вдосконалити законодавчу базу, щоб швидше обробляти заявки на відшкодування збитків, визнати форс-мажорні обставини для бізнесу та створити прозорі умови отримання допомоги. Це може включати скорочення бюрократичних процедур для підприємств, які потребують швидкої підтримки. Податкові канікули, зменшення податкового навантаження або звільнення від деяких видів податків

можуть допомогти підприємствам зберегти ресурси для підтримки операційної діяльності та швидкого відновлення.

Висновки. Загалом, реалізація цих заходів допоможе підвищити фінансову стійкість бізнесу, знизити ризики, пов'язані з війною, та сприятиме економічному відновленню країни після завершення військових дій. Фінансове забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки є надзвичайно важливими для збереження економічної стабільності, захисту активів і зниження ризиків. Війна створює значні виклики для підприємств, включаючи втрату доступу до фінансових ресурсів, збільшення вартості страхування, фізичні втрати активів та нестабільність страхового ринку. Для вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи, що включають:

- Розширення доступу до фінансування шляхом пільгових кредитних програм, грантів і субсидій для підтримки підприємств у кризових умовах.

- Субсидування та спрощення страхових продуктів для зниження витрат на страхування, особливо для бізнесів у зонах підвищеного ризику.

- Державні гарантії та компенсаційні фонди для забезпечення підприємств фінансовою підтримкою в разі втрат, а також залучення інвестицій.

- Міжнародна співпраця та залучення іноземного капіталу для відновлення бізнесу після війни, що сприятиме швидкій стабілізації економіки.

- Законодавчі зміни та податкові пільги, які допоможуть підприємствам отримувати підтримку без зайвих бюрократичних перешкод.

Впровадження цих заходів дозволить підвищити стійкість бізнесу, зменшити ризики та сприятиме стабільному відновленню економіки після завершення військових дій. Інтеграція таких підходів створить основу для економічного зростання, що є критично важливим для країни в період післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Економіка і суспільство*. Вип. №10, 2017. С.589-597. URL: <https://economyandsociety.in.ua/journal/ukr.102.pdf>

2. Малиновський В. Стратегічні аспекти цифрової трансформації соціальної сфери. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2021. Вип. 1. С. 27–31.

3. Терещенко Т. С., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с. (Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси»)

4. Яворський А.А. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка та управління підприємствами*. Вип. 6, 2016. С. 242-248. https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/41.pdf

5. OECD Economic Outlook, Volume 2022 Issue 2. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook/volume-2022/issue-2_f6da2159-en.html

6. Кудас І.Б. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР): місце та роль у світовій економічній інтеграції. С. 119-1208. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11328/1/Kudas_119-128.pdf

СТВОРЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Живко З. Б., д-р екон. наук, професор, професор кафедри авіаційної діяльності, Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна; Кук І. І., магістр, Вищий навчальний заклад "Приватне акціонерне товариство "Львівський інститут менеджменту" Шегинська А. І., магістр комп'ютерних наук, магістр психології, молодший дослідник, Науковий центр інноваційних досліджень, Пюссі, Естонія

У період війни та післявоєнного відновлення бізнес стикається з великими економічними та управлінськими викликами, що ставлять під загрозу його безперервність та ефективність. Воєнні дії спричиняють економічну нестабільність, порушення логістичних ланцюгів, кіберзагрози та кадрові втрати, що потребує посиленого інформаційно-аналітичного забезпечення. Це дозволяє бізнесу оперативного реагувати на зміни, знижувати ризики та захищати активи.

Тему безпеки бізнесу в кризових умовах досліджували численні науковці. Зокрема, Б.Ватченко та Р.Шаранов розглянули особливості тактичних методів механізму антикризового управління в умовах війни, акцентуючи на ролі інформаційної підтримки для ухвалення управлінських рішень [1]. Н.Б.Кирич та ін. аналізували аспекти переходу бізнесу від стратегічного до тактичного та оперативного планування [2]. Г.В.Жосан розглянула підхід «Трьох горизонтів», визначила переваги розвитку діджиталізації бізнесу після COVID-19 [3]. Автори З.Живко, С.Родченко і Т.Головач в колективній монографії розглянули цифрові рішення в процесі управління готельним бізнесом [4].

Механізми інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення спрямовані на підтримку стабільності підприємства через своєчасний аналіз ризиків, забезпечення точними даними та адаптивними управлінськими рішеннями. Сутність таких механізмів полягає у зборі, обробці та аналізі інформації про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на діяльність компанії, для забезпечення її стійкості та конкурентоспроможності.

Специфіка цих механізмів в умовах воєнної економіки передбачає акцент на оперативному моніторингу ситуації, управлінні кризовими ризиками, логістичному забезпеченні та захисті від кіберзагроз. У післявоєнний період акцент зміщується на прогнозування економічної ситуації, управління відновлювальними проектами та планування інвестицій, спрямованих на розвиток і модернізацію. Завдяки гнучкості та інтеграції з іншими управлінськими процесами, ці механізми дозволяють підприємству адаптуватися до швидко змінних умов, зберігаючи фінансову та операційну стабільність.

На безпеку підприємства впливає низка зовнішніх та внутрішніх факторів (табл.1).

Таблиця 1

Показники впливу кризових факторів на безпеку бізнесу

Показник	Значення (%)	Коментар
Кількість кібератак	45%	Різне зростання кібератак у воєнний час
Порушення ланцюгів постачання	70%	Нестача ресурсів через логістичні труднощі
Дефіцит кваліфікованих кадрів	30%	Потреба в спеціалістах для відновлення
Економічна нестабільність	60%	Підвищення волатильності на фінансових ринках

Зупинимося на деяких з них:

Економічна нестабільність - постійні коливання на фінансових ринках ускладнюють доступ до капіталу і знижують можливість довгострокового планування.

Порушення ланцюгів постачання - знищення інфраструктури та логістичні труднощі спричиняють нестачу матеріалів та ресурсів для виробництва.

Кіберзагрози - ускладнена ситуація з кіберзахистом через активізацію кібератак і підвищений ризик втратити конфіденційну інформацію.

Відтік персоналу - релокація та мобілізація кадрів призводять до дефіциту кваліфікованих працівників.

За даними табл.1 побудуємо кругову діаграму, тим самим візуалізуємо табличні дані для наочності (рис.1).

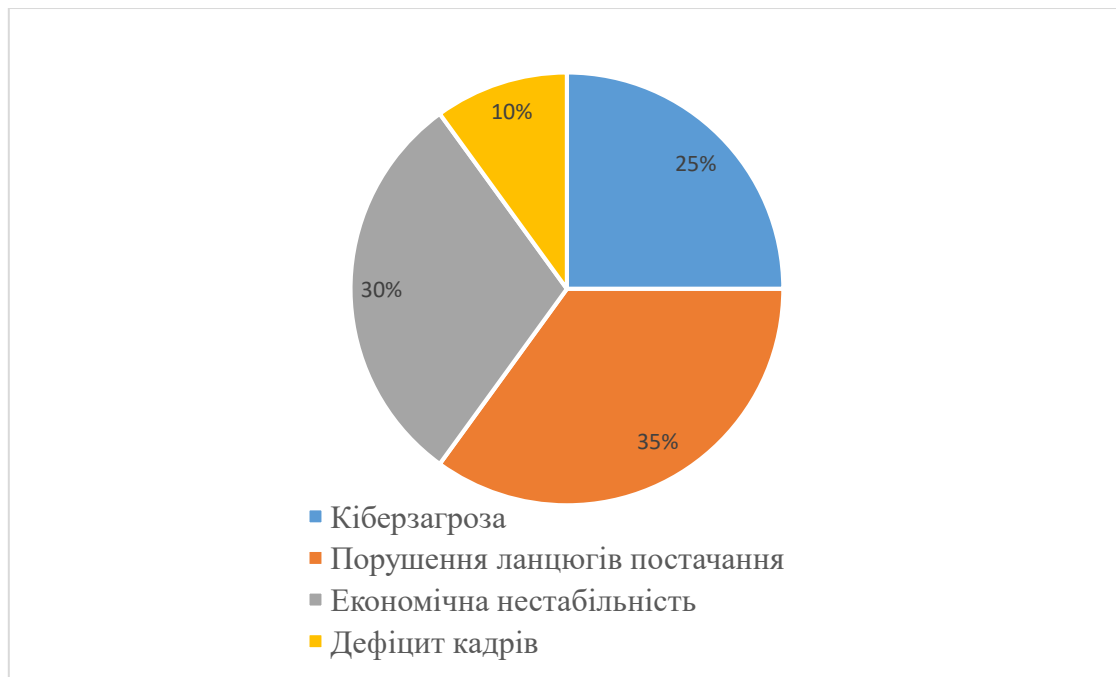

Рис.1. Фактори впливу на безпеку бізнесу підприємства

Запропонуємо основні шляхи усунення проблем, пов'язаних з забезпеченням бізнесу:

- Впровадження посиленої кібербезпеки, зокрема створення багаторівневих захисних механізмів, резервування даних та навчання співробітників основам кібергігієни.
- Застосування інноваційних програмних рішень для аналізу великих обсягів даних та розробки адаптивних бізнес-моделей.
- Диверсифікація ланцюгів постачання, тобто визначення альтернативних постачальників для забезпечення стабільності.
- Розвиток кадрового потенціалу – навчання та підвищення кваліфікації, впровадження програм для повернення кваліфікованих фахівців, адаптація HR-стратегій до нових умов.

Інформаційно-аналітичне забезпечення є важливим елементом для стійкості бізнесу в умовах воєнної економіки та під час післявоєнного відновлення. Запровадження сучасних рішень у сфері кібербезпеки, автоматизації аналітики, диверсифікації постачання та розвитку кадрового потенціалу сприяє захисту активів та забезпечує безперервність бізнес-процесів у кризових умовах. Така стратегія дозволить не лише захистити бізнес, а й посилити конкурентоспроможність у посткризовий період.

Список використаних джерел:

1. Ватченко Б., Шаранов Р. Антикризове управління підприємством в умовах війни. *Економічний простір*. № 182, 2022. С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-5>
2. Кирич Н.Б., Мосій О.Б., Машлій Г.Б., Горбатюк В.В. Зміни управлінських процесів в організаціях, викликані війною в Україні. *Економічний простір*. №190, 2024. С.311-315.
3. Жосан Г.В. Розвиток діджиталізації бізнесу в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*. №24, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-40>
4. Zhyvko, Z., Rodchenko, S., Holovach, T. (2023). Digital Solutions for Hotel Business Accounting. Business model innovation in the digital economy: monograph. OÜ Scientific Center of Innovative Research. 2023. 208 p. pp. 183-207, <https://doi.org/10.36690/BM-IDEU-183-207>

РОЛЬ МОТИВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА СТРАХУВАННЯ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Живко З. Б., д-р екон. наук, професор, професор кафедри авіаційної діяльності, Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна; **Живко О. В.**, аспірант, кафедра смарт-економіки, Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна; **Грибань В. Є.**, магістр, Вищий навчальний заклад “Приватне акціонерне товариство “Львівський інститут менеджменту”

В сучасних умовах глобалізації та цифровізації економіка зазнає постійних змін, що створює нові виклики для підприємств. Зростаюча конкуренція, швидкий технологічний розвиток, зміни в споживчих уподобаннях та глобальні економічні коливання вимагають від компаній гнучкості та здатності швидко

адаптуватися. В цих умовах успіх компанії все більше залежить від людського капіталу - знань, навичок, мотивації та інноваційного потенціалу працівників. Формування ефективної мотиваційної системи управління стає критично важливим фактором, що дозволяє залучати, утримувати та розвивати талановитих працівників, забезпечуючи конкурентоспроможність підприємства.

Мотиваційна система як засіб підтримки робочої сили в умовах відновлення – це актуальний та проблемний аспект. У післявоєнний період економіка потребує високої мотивації працівників для відбудови виробничих і соціальних процесів. Мотиваційні системи, що включають матеріальні й нематеріальні стимули, відіграють ключову роль у відновленні продуктивності та залученні кадрів, які працюватимуть у складних умовах. Українські дослідники, зокрема, М. С. Гриценко, зазначають, що адаптація іноземних практик і стратегій може стати вирішальною для швидкої й ефективної реконструкції економіки, адже дає можливість перейняти найкращі моделі управління й захисту [1].

Успішний досвід післявоєнного відновлення економік інших країн свідчить про ефективність стимулюючих заходів та страхових програм. О. Г. Дорогунцов, наголошує на важливості гнучких підходів до мотивації, які включають як фінансові винагороди, так і можливості для професійного розвитку, що підвищують залученість працівників страхування як інструмент захисту бізнесу та працівників під час відновлення економіки [2].

Страхування надає суттєву підтримку для бізнесу, який прагне відновлення після воєнних втрат. Це важливий інструмент захисту активів та забезпечення стабільності робочих місць. На думку М. Г. Лук'яненка, страхування в умовах невизначеності стає гарантом зниження ризиків, а програми соціального страхування допомагають захистити працівників та їхні сім'ї в умовах нестабільності [3].

Державна підтримка відіграє вирішальну роль у розробці та впровадженні мотиваційних та страхових механізмів у період післявоєнного відновлення. Державні програми страхування та стимулювання працевлаштування, на думку Т. М. Мельник, необхідні для стабілізації ринку праці та захисту національної економіки [4].

Мотивація та страхування розглядаються як драйвер відбудови економіки, адже поєднання ефективної мотиваційної системи та надійного страхування є основою для відновлення економічної стабільності. У післявоєнний період така синергія сприятиме формуванню довіри до роботодавців і стимулюватиме залучення інвестицій у людський капітал, що, на думку Л. В. Шепотько, є вирішальним для економічного піднесення України [5].

Проаналізуємо мотиваційну систему на прикладі ТОВ «Укртраер». SWOT-аналіз мотиваційної системи ТОВ «Укртраер» дасть змогу виявити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, які впливають на ефективність мотивації працівників (рис.1).

<p>Сильні сторони (Strengths)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конкурентоспроможний рівень оплати праці 2. Система додаткових матеріальних винагород 3. Гнучкість у складанні графіку роботи 4. Інвестиції в навчання та розвиток 	<p>Слабкі сторони (Weaknesses)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня прозорість системи оцінювання 2. Система додаткових матеріальних винагород 3. Гнучкість у складанні графіку роботи 4. Гнучкість у складанні графіку роботи
<p>Можливості (Opportunities)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення соціального пакету 2. Нерівномірність винагороди між різними відділами 3. Залучення молодих фахівців 4. Інвестиції в навчання та розвиток 	<p>Загрози (Threats)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конкуренція на ринку праці 2. Інфляційні процеси 3. Незадоволеність працівників через неефективну комунікацію 4. Можливе зростання витрат на персонал

Рис. 1. SWOT-аналіз мотиваційної системи ТОВ «Укртраер»

Опишемо SWOT-аналіз мотиваційної системи ТОВ «Укртраер»:

Сильні сторони (Strengths)

1. Конкурентоспроможний рівень оплати праці – «Укртраер» пропонує заробітну плату, яка відповідає або перевищує середній рівень у галузі, що сприяє залученню кваліфікованих працівників.

2. Система додаткових матеріальних винагород – працівники отримують премії, бонуси за виконання або перевиконання плану, що стимулює ефективну та продуктивну роботу.

3. Гнучкість у складанні графіку роботи – компанія пропонує можливість гнучкого графіку, що підвищує рівень задоволеності працівників і дозволяє краще балансувати роботу та особисте життя.

4. Інвестиції в навчання та розвиток – організація надає можливість підвищувати кваліфікацію, оплачуючи навчання, тренінги та семінари, що сприяє професійному росту працівників.

Слабкі сторони (Weaknesses)

1. Недостатня прозорість системи оцінювання – відсутність чітких і зрозумілих критеріїв оцінювання працівників може знижувати довіру до мотиваційної системи.

2. Нерівномірність винагороди між різними відділами – в окремих відділах працівники можуть почуватися недооціненими порівняно з іншими, що знижує командний дух.

3. Обмежені можливості кар'єрного росту – працівники можуть відчувати обмеження у кар'єрному просуванні, що може призводити до зниження мотивації.

4. Мінімальний фокус на нематеріальній мотивації – система мотивації надто залежить від матеріальних заохочень, з недостатнім урахуванням нематеріальних стимулів (визнання, гнучкість у завданнях).

Можливості (Opportunities)

1. Розширення соціального пакету – запровадження додаткових пільг (медичне страхування, програми оздоровлення) може підвищити лояльність працівників.

2. Впровадження системи нематеріальної мотивації – розвиток програм визнання досягнень, регулярних зворотних зв'язків, корпоративних заходів для підвищення залученості працівників.

3. Залучення молодих фахівців – співпраця з університетами та молодіжними організаціями може допомогти у створенні резерву молодих спеціалістів, що зменшить витрати на пошук персоналу.

4. Використання сучасних інструментів HR-аналітики – впровадження сучасних інструментів для збору та аналізу даних про мотиваційні потреби працівників допоможе точніше налаштувати мотиваційну систему.

Загрози (Threats)

1. Конкуренція на ринку праці – конкуренти можуть пропонувати більш привабливі умови, що знизить здатність «Укртраер» утримувати талановитих фахівців.

2. Інфляційні процеси – через економічну нестабільність та інфляцію грошові винагороди можуть знецінюватися, що знижує їхню мотивуючу силу.

3. Незадоволеність працівників через неефективну комунікацію – відсутність чіткої комунікації щодо мотиваційних програм може призводити до втрати довіри та лояльності працівників.

4. Можливе зростання витрат на персонал – з необхідністю підвищення заробітних плат, витрат на тренінги, страхування та інші мотиваційні заходи, що може вплинути на фінансову стабільність компанії.

Мотиваційна система ТОВ «Укртраер» має сильні сторони, такі як конкурентоспроможна оплата праці та підтримка розвитку працівників, проте потребує вдосконалення у сфері нематеріальної мотивації та прозорості оцінювання. Розширення соціальних пакетів, впровадження нематеріальних стимулів та підвищення рівня комунікації можуть допомогти зберегти кадровий потенціал компанії, що є особливо важливим в умовах зростаючої конкуренції на ринку праці та економічних змін.

Страхування є важливим інструментом для бізнесу, особливо в умовах відновлення після воєнних втрат. В період кризових ситуацій, таких як війна, страхування забезпечує підприємствам фінансову стабільність, покриваючи ризики, що виникають унаслідок пошкодження чи втрати майна, переривання діяльності, а також забезпечує відшкодування витрат, необхідних для відновлення. Це дозволяє компаніям зменшити фінансові втрати, зберегти бізнес-процеси і створити платформу для швидшого відновлення економічної діяльності.

Крім того, страхування допомагає зберегти довіру з боку партнерів та інвесторів, адже наявність надійного страхового покриття свідчить про стратегічну готовність бізнесу до відновлення і мінімізації ризиків. У контексті відновлення після воєнних втрат, страхування виступає не лише як засіб збереження бізнесу, а й як важливий елемент фінансового планування та стратегії стабільності підприємства на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Гриценко М. С. Міжнародний досвід управління ризиками в період відновлення економіки. Одеса: ОНУ, 2022. С. 80-101.
2. Дорогунцов О. Г. Стратегія відновлення та стимулювання трудової діяльності в умовах кризи. Київ: Вид-во НАДУ, 2022. С. 45-67.
3. Лук'яненко М. Г. Соціальне страхування та його роль у забезпеченні економічної стабільності. Харків: ХНУ, 2021. С. 112-130.
4. Мельник Т. М. Роль державних програм у підтримці відновлення економіки та ринку праці України. Київ: КНЕУ, 2023. С. 55-72.
5. Шепотько Л. В. Проблеми економічної стабільності в умовах посткризового відновлення. Львів: ЛНУ, 2023. С. 98-115.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Живко З. Б., д-р екон. наук, професор, професор кафедри менеджменту авіаційної діяльності; Фомін В. М., магістр, Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна; Бойко Р. І., магістр кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу, Вищий навчальний заклад «Приватне акціонерне товариство «Львівський інститут менеджменту», м. Львів, Україна

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є ключовим аспектом ефективного управління. У сучасних умовах глобалізації та зростання ринкових ризиків підприємства стикаються з новими викликами у забезпеченні стабільності своєї діяльності. Вивчення та адаптація передового зарубіжного досвіду допомагають підприємствам вдосконалювати методи захисту своїх фінансово-економічних інтересів і мінімізувати ризики.

Зарубіжний досвід управління фінансово-економічною безпекою підприємств стає дедалі більш важливим для українських компаній через зміну економічних умов, постійні коливання валютних курсів, розвиток кібератак та зростання конкуренції. Іноземні практики показують різні підходи до захисту економічної безпеки, які можуть бути успішно застосовані українськими підприємствами для підвищення стійкості та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках [1-5].

Фінансово-економічна безпека (ФЕБ) включає всі заходи, спрямовані на захист фінансових та економічних ресурсів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Зарубіжні компанії широко застосовують інтегровані системи управління ризиками (Enterprise Risk Management, ERM), що дозволяють оцінювати ризики у всіх аспектах діяльності компанії.

Основними зарубіжними методами забезпечення ФЕБ є ERM (Enterprise Risk Management), SWIFT та банківський нагляд, compliance management, інформаційна безпека та кіберзахист.

ERM (Enterprise Risk Management) - цілісна система управління ризиками, яка інтегрує оцінку фінансових, операційних, стратегічних і правових ризиків.

ERM використовується у США, Канаді, країнах ЄС. SWIFT та банківський нагляд призначені для забезпечення безпеки розрахунків та уникнення шахрайства, міжнародні фінансові установи застосовують стандарти безпеки SWIFT.

Compliance management - дотримання законодавства та норм європейських країн допомагає забезпечувати стабільність підприємства та зменшувати юридичні ризики. Інформаційна безпека та кіберзахист - інвестиції у захист інформаційних систем, впровадження стандартів ISO/IEC 27001 в європейських та американських компаніях, які підвищують захищеність даних та запобігають фінансовим втратам.

Стратегії забезпечення фінансової стійкості (рис.1).

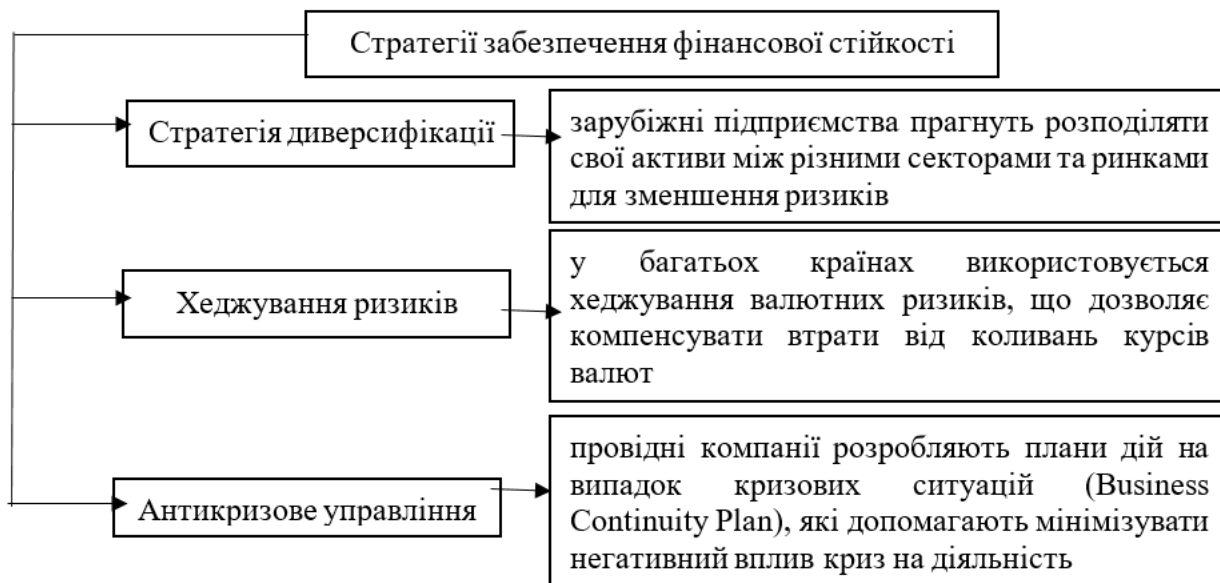

Рис. 1. Стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства

Стратегія диверсифікації характеризується тим, що зарубіжні підприємства прагнуть розподіляти свої активи між різними секторами та ринками для зменшення ризиків. Іншою стратегією забезпечення фінансової стійкості у багатьох країнах використовується хеджування валютних ризиків, що дозволяє компенсувати втрати від коливань курсів валют. Антикризове управління полягає в провідних компаніях розроблення планів дій на випадок кризових ситуацій (Business Continuity Plan), які допомагають мінімізувати негативний вплив криз на діяльність.

Інструментами фінансового контролю є фінансовий аудит, фінансове планування і бюджетування, показники ефективності (KPI). Сутність цих інструментів полягає в регулярних перевірках діяльності підприємства незалежними аудиторами для запобігання шахрайству та оцінки ефективності; в створенні детальних планів, які дозволяють контролювати фінансові потоки та вчасно реагувати на відхилення та в аналізі KPI для моніторингу фінансового стану підприємства.

Міжнародний досвід впровадження систем захисту:

- У країнах ЄС значну увагу приділяють відповідності нормативним актам і прозорості фінансової звітності.

- У США підприємства активно використовують страхування як засіб захисту від ризиків, включаючи страхування від фінансових втрат унаслідок кібератак.

- В Азійському регіоні популярними є методи управління ризиками через партнерські відносини та корпоративну соціальну відповідальність, що сприяє фінансовій стійкості.

Висновок

Зарубіжний досвід управління фінансово-економічною безпекою підприємств надає цінні підходи для підвищення стабільності та стійкості підприємств. Адаптація таких методів в українських умовах може значно знизити вплив зовнішніх та внутрішніх загроз, а також підвищити рівень економічної захищеності. Інтеграція сучасних інструментів управління ризиками, інформаційної безпеки та фінансового контролю забезпечить українським підприємствам кращу конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Список використаної літератури:

1. Кузьмін О. Є. Основи управління фінансово-економічною безпекою підприємств: Навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2016.
2. Lam, J. Enterprise Risk Management: From Incentives to Controls. Wiley, 2014.
3. ISO 31000: Risk management – Principles and guidelines, ISO/IEC 27001: Information Security Management.
4. Dionne, G. Handbook of Insurance. Springer, 2014.
5. Cosgrove, T. Principles of Corporate Finance: Theory and Practice. Routledge, 2019.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Живко М. О., канд. юрид. наук, молодший дослідник, Науковий центр інноваційних досліджень, Пюссі, Естонія; Богаченко М., магістр, Вищий навчальний заклад “Приватне акціонерне товариство “Львівський інститут менеджменту”; *Кравчута С. М., магістр кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу, Вищий навчальний заклад “Приватне акціонерне товариство “Львівський інститут менеджменту”*

Сучасні виклики, пов’язані з глобальними кризами, зокрема війнами, значно змінюють соціально-економічні умови, де важливою складовою є забезпечення стабільності і безпеки бізнесу. У період воєнної економіки та післявоєнного відновлення роль інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки бізнесу стає критично важливою. Інформаційно-аналітичні системи забезпечують збирання, обробку та аналіз даних, що дозволяють приймати обґрунтовані рішення для запобігання ризикам та адаптації до нових економічних реалій [1-3]. Це дозволяє підприємствам зберегти свою діяльність, мінімізувати втрати та впевнено рухатись до відновлення після кризи.

Актуальність теми полягає в тому, що сьогодні питання інформаційної безпеки та аналітики набувають особливої значущості у зв'язку з воєнними діями, що мають значний вплив на бізнес. Війна не лише призводить до фізичних руйнувань, але й до економічної дестабілізації, зниження рівня довіри, труднощів у веденні бізнесу та обмеженого доступу до фінансових ресурсів. Зрозуміло, що в умовах воєнної економіки інформаційно-аналітичне забезпечення стає важливим інструментом, що допомагає прогнозувати можливі загрози, аналізувати наявні дані та оперативно приймати рішення.

Визначимо основні виклики та проблеми, що стоять перед бізнесом під час воєнної економіки, адже в умовах воєнної економіки підприємства стикаються з цілою низкою серйозних проблем:

- Ризики безпеки, в сутності - це загроза фізичного руйнування підприємств, складнощі з охороною території, переривання логістичних ланцюгів.
- Проблема економічної нестабільності включає зниження попиту на продукцію, коливання валютних курсів, зростання цін на сировину, матеріали, енергоносії.
- Вагоме місце займають правові ризики, що пов'язані зі змінами в законодавстві, адміністративному тиску, нестабільності податкової політики.
- Соціальні виклики порушують суспільний уклад населення, призводять до руйнування соціальної інфраструктури, міграція робочої сили, зміни у споживчих звичках.

Усе це ставить перед бізнесом завдання не лише вижити, а й адаптуватися до нових умов. Тому для ефективного управління цими ризиками необхідне використання механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення, що дозволяють моніторити та оцінювати ситуацію в реальному часі.

Інформаційно-аналітичне забезпечення бізнесу є сукупністю заходів, спрямованих на збирання, обробку, збереження та аналіз даних з метою оцінки ситуації, прогнозування змін та прийняття обґрунтованих рішень.

До основних етапів інформаційно-аналітичного процесу можна віднести (рис.1):

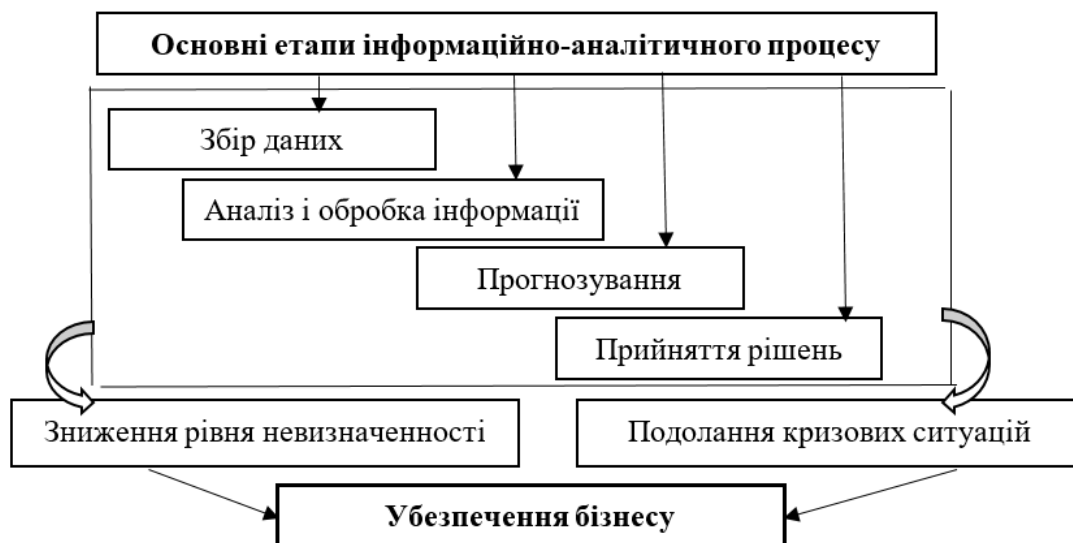

Рис. 1. Основні етапи інформаційно-аналітичного процесу

Джерело: Власна розробка авторів

Збір даних включає в себе отримання різноманітної інформації з різних джерел: від зовнішніх (економічна ситуація, законодавчі зміни, міжнародні відносини) до внутрішніх (фінансові звіти компанії, дані про конкурентів).

Аналіз і обробка інформації: Використання сучасних інформаційних технологій для обробки великих обсягів даних. Це дозволяє виявляти тенденції, потенційні загрози або можливості для розвитку.

Прогнозування: Оцінка на основі зібраних і оброблених даних потенційних змін в економічному середовищі та формулювання сценаріїв розвитку.

Прийняття рішень: Рішення повинні бути засновані на надійних аналітичних матеріалах і допомагати зберегти або відновити безпеку бізнесу в кризових умовах.

Таким чином, ефективне використання інформаційно-аналітичних механізмів дозволяє знижувати ступінь невизначеності та підвищувати шанси на успішне подолання кризових ситуацій.

Розробка та впровадження механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки бізнесу повинна базуватись на сучасних інформаційних та аналітичних технологіях, що дають змогу своєчасно реагувати на зміни в економічному середовищі. Такими механізмами є:

- Інформаційно-аналітичні платформи - програмне забезпечення, яке дозволяє в режимі реального часу збирати, обробляти та аналізувати дані. Вони можуть включати системи для моніторингу фінансових ризиків, забезпечення інформаційної безпеки та управління ланцюгами постачання.

- Бізнес-аналітика - аналітичні інструменти, які дозволяють прогнозувати можливі загрози, аналізувати економічні тенденції та розробляти стратегії для адаптації бізнесу.

- Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень (DSS) - програмне забезпечення, яке допомагає менеджерам в умовах невизначеності приймати оптимальні рішення на основі даних.

Після завершення війни бізнес зіткнеться з необхідністю відновлення та адаптації до нових економічних умов. У цей період інформаційно-аналітичне забезпечення стане ключовим інструментом для:

- Оцінки масштабів збитків та розробки стратегій відновлення.
- Пошуку нових ринків збуту та поставок.
- Визначення ефективних шляхів використання ресурсів і зниження витрат.
- Розробки нових продуктів і послуг відповідно до змін у попиті та умовах.

Висновки:

Інформаційно-аналітичне забезпечення бізнесу під час воєнної економіки та в період відновлення є ключовим чинником для забезпечення безпеки та стійкості підприємств. В умовах криз та воєнних дій підприємства, що використовують сучасні інформаційні технології та аналітичні системи, можуть значно підвищити свою здатність адаптуватися до змін і мінімізувати ризики.

Впровадження таких механізмів є не лише питанням виживання бізнесу, а й шляхом до його подальшого розвитку та стабільності в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Жосан Г.В. Розвиток діджиталізації бізнесу в умовах пандемії COVID-19. *Економіка та суспільство*. №24, 2021. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-40>
2. Коваль Я.С. Вдосконалення інформаційно-аналітичної системи економічної безпеки банків на державному рівні. Вчені записки Університету «КРОК»№2(54), 2019. С.212-221. <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/196/226>
3. Zhyvko, Z., Rodchenko, S., Holovach, T. (2023). Digital Solutions for Hotel Business Accounting. Business model innovation in the digital economy: monograph. OÜ Scientific Center of Innovative Research. 2023. 208 p. pp. 183-207, <https://doi.org/10.36690/BM-IDEU-183-207>

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ У ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ

Іванишин Я. Ю., студентка, ВСП «Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя»

Під час війни підприємства стикаються з надзвичайними труднощами, включаючи втрату ринків, збої в ланцюжках поставок і зниження фінансової ліквідності. Ці збої послаблюють економічну стійкість і часто вимагають втручання за допомогою урядової та міжнародної фінансової підтримки. У цій статті досліджуються механізми фінансової підтримки українського бізнесу під час триваючого конфлікту з Росією, оцінюється їх ефективність у сприянні економічному відродженню та довгостроковій стабільності. Аналізуючи державні позики, гранти, податкові пільги, міжнародну допомогу та ініціативи приватного сектора, це дослідження оцінює негайний і післявоєнний вплив цих механізмів на стійкість бізнесу та економіку в цілому.

Російське вторгнення в Україну в 2022 році спровокувало безпрецедентну економічну кризу, порушивши бізнес-операції, перемістивши мільйони людей і погіршивши фінансову стабільність країни. Визнаючи стратегічну роль бізнесу в економічному відновленні, український уряд у координації з міжнародними партнерами запровадив різноманітні механізми фінансової підтримки для пом'якшення наслідків війни та підготовки до можливого відновлення економіки. Основна мета цих механізмів полягала в підтримці операційної спроможності, збереженні робочих місць і підтримці ініціатив із підвищення стійкості в бізнес-секторі.

У даній роботі розглядаються ці механізми підтримки, щоб зрозуміти їхній вплив на українську економіку під час війни та на наступному етапі відновлення. Це дослідження має дві мети: по-перше, визначити системи фінансової підтримки, доступні українському бізнесу під час конфлікту, по-друге, оцінити їхній вплив на стійкість бізнесу та довгострокову економічну стабільність. Отримані результати можуть дати цінну інформацію про потенційні шляхи

економічного відновлення в постконфліктній Україні та подібних ситуаціях у всьому світі.

Війна в Україні не тільки глибоко порушила соціально-політичний ландшафт країни, але й створила значні виклики для її економіки та бізнес-сектору. Підприємства зіткнулися з безпрецедентним рівнем ризику, збоями в ланцюзі поставок і операційною невизначеністю. На цьому тлі першочергового значення набуває розуміння та відпрацювання механізмів фінансового забезпечення бізнесу під час війни, а також оцінка їх ефективності у відновний період. Це призводить до різноманітних економічних наслідків, від прямого пошкодження інфраструктури до непрямого тиску, такого як девальвація валюти та інфляція. Війна в Україні змусила бізнес швидко адаптуватися до мінливих умов, що призвело до нових фінансових проблем. Стандартні фінансові інструменти можуть виявитися недостатніми або незастосовними за таких умов, що потребує розробки спеціалізованих моделей і структур, адаптованих до військової економіки. [1.с.50]

Український уряд ініціював кілька програм надання фінансової підтримки малим і середнім підприємствам (МСП) і великим корпораціям. Серед них варто відмітити державну програму кредитування, спрямовану на надання кредитів під низькі відсотки підприємствам, які постраждали через конфлікт. Крім того, відстрочення сплати податків, субсидії на заробітну плату та гранти є частиною ширшої стратегії, яка дозволяє підприємствам підтримувати рівень зайнятості та підтримувати діяльність у критичних секторах. Українська економіка, яка відчуває напругу через військові витрати, мусить збалансувати нагальні потреби стабільною фіскальною політикою.

Однак цільова фінансова підтримка відіграла важливу роль у стабілізації основних послуг, особливо в регіонах, які менше постраждали від активних бойових дій. Міжнародні організації, зокрема Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) надали значні пакети допомоги, спрямовані на стабілізацію економіки України. Спеціальні кошти були виділені на підтримку бізнесу, дозволивши компаніям отримати доступ до грантів, технічної допомоги та безвідсоткових кредитів, спрямованих на безперервність бізнесу. Неурядові організації (НУО) також зробили свій внесок, надавши рішення мікрофінансування та програми наставництва для МСП.

Міжнародна фінансова допомога мала значний вплив, особливо шляхом заповнення прогалін, утворених обмеженнями внутрішнього фінансування. Допомога дозволила уряду України надати суттєву фінансову підтримку підприємствам у ключових секторах, таким чином підвищивши економічну стійкість під час кризи. Гнучка природа грантів, на відміну від позик, дозволила підприємствам відновитися без негайного тягара погашення, що є важливою перевагою в нестабільній економіці воєнного часу.

Незважаючи на високі ризики, деякі приватні банки та фінансові установи продовжують пропонувати українському бізнесу фінансові продукти. До них належать екстрені позики, овердрафти та фінансування рахунків-фактур, адаптоване до нагальних потреб компаній у ліквідності. Крім того, великі корпорації розширили свої ресурси для підтримки невеликих підприємств у

своїх ланцюгах постачання, забезпечуючи постійний потік товарів і послуг. Підтримка приватного сектора, хоча й обмежена за масштабом, виявилася ефективною для надання допомоги підприємствам із терміновими потребами в грошових потоках. [2]

Банки та корпорації з надійними системами управління ризиками змогли виявити та підтримати життєздатні підприємства, запобігши економічній стагнації у відповідних секторах. Проте високі процентні ставки та обережна політика кредитування обмежили доступність приватних фінансових продуктів. Державно-приватне партнерство набуло вирішального значення під час конфлікту, коли спільні підприємства між державними органами та приватними підприємствами полегшують як фінансову, так і матеріально-технічну підтримку для відновлення бізнесу. Ці партнерства спрямовані на об'єднання ресурсів для стратегічних інвестицій, таких як ремонт і модернізація інфраструктури. Ініціативи корпоративної соціальної відповідальності також зіграли свою роль, оскільки компанії активно беруть участь у підтримці місцевої економіки, відновленні громад і наданні гуманітарної допомоги. Постконфліктний період в Україні представляє унікальні виклики, оскільки країна прагне перейти від надзвичайної фінансової моделі до сталого економічного зростання. Наступні фактори підкреслюють ефективність механізмів фінансової підтримки під час війни у сприянні цьому переходу: Державні позики та міжнародна допомога дозволили МСП зберегти робочі місця, сприяючи економічній стабільності під час конфлікту. Ця основа буде критично важливою для масштабування операцій на етапі відновлення. Дослідження показують, що найбільш успішні фінансові положення під час війни – це ті, які підкреслюють адаптивність, багатосторонню співпрацю та державно-приватне партнерство. Післявоєнна ефективність часто залежить від того, наскільки добре ці фінансові механізми воєнного часу пристосовані для підтримки стійкого відновлення.

Підсумовуючи, механізми фінансової підтримки, доступні українському бізнесу під час війни, були критично важливими для підтримки економіки та підготовки до фази відновлення. У той час як програми, що фінансуються державою, і міжнародна допомога забезпечили фундаментальну підтримку, роль приватного сектору та державно-приватного партнерства була однаково важливою для подолання розривів і сприяння стійкості. Незважаючи на те, що проблеми залишаються, зокрема щодо довгострокової стійкості боргу та обмежень приватного сектору, об'єднані зусилля уряду, міжнародних організацій і приватних структур забезпечили Україні більш потужне економічне відновлення.

Зрештою, досвід України підкреслює важливість гнучких і диверсифікованих систем фінансової підтримки, які можуть адаптуватися до унікальних потреб економіки воєнного часу. Уроки, засвоєні з підходу України до фінансової підтримки під час конфлікту, можуть слугувати моделлю для інших країн, які стикаються з подібними труднощами, пропонуючи дорожню карту для стійкості та відновлення перед обличчям надзвичайної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Більовська О., Майстро Р. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки. 2023. № 2. С.64. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.2.50>.
2. Фінанси підприємств України під час війни та завдання їх повоєнного відновлення : наукова доповідь / за ред. д.е.н. В.В. Зимовця ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 54 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/8/Finansy-pidpriyemstv-Ukrainy-pidchas-vijny.pdf>

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Ілляшенко О. В., д-р екон. наук, Морар Є. М., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Український будівельний ринок зараз переживає складні часи. Війна вражає виробничий потенціал та економічну активність України. У 2022 році реальний ВВП знизився на 29%, що стало найбільшим спадом в історії країни. Сектор будівництва найбільше постраждав, обсяг виробництва його зменшився на 68%. Розвиток будівельної сфери є важливим для зростання інших галузей, що мають взаємозв'язок.

Станом на початок 2024 р. будівельна галузь в Україні знаходиться у фазі зростання (рис. 1).

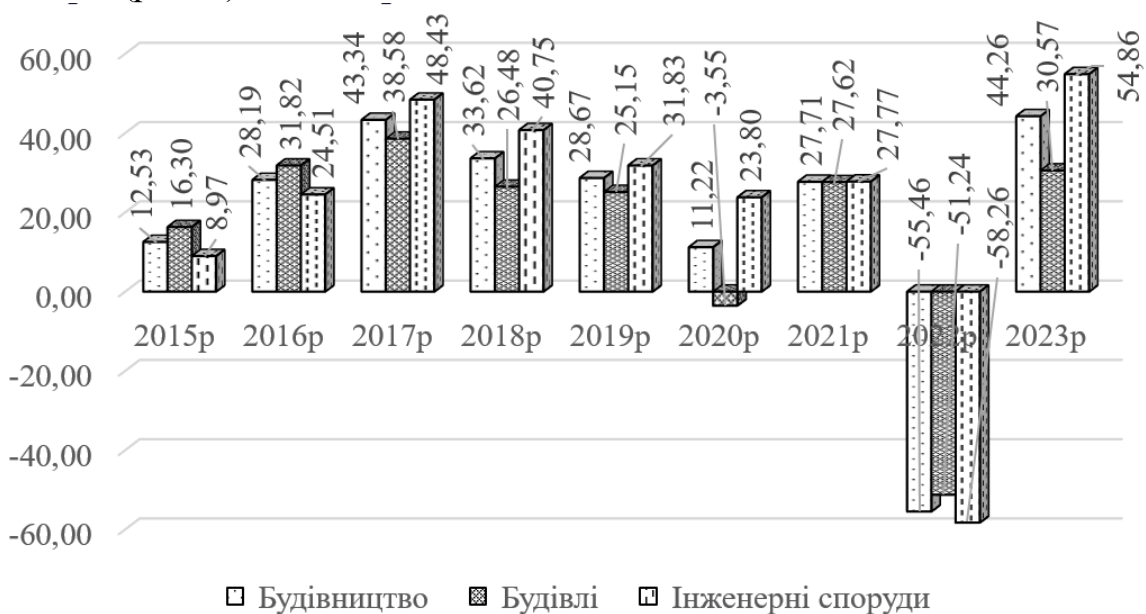

Рис. 1. Динаміка приросту обсягу виробленої продукції у будівельній галузі в Україні протягом 2015–2023 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [1]

Впродовж досліджуваного періоду темпи приросту обсягів виробленої продукції постійно змінювались. Так, починаючи з 2015 р. відбувалось їхнє зростання, а з 2018 року – приріст обсягів виробленої продукції став

повільнішим. Суттєве падіння (до від'ємного значення) простежується у 2020 р. на підприємствах, що спеціалізуються на будівництві будівель. Також негативними результатами характеризується 2022 р. Будівельні підприємства України скоротили обсяг виробленої на 55,46% порівняно з 2021 р., склавши 113,83 млрд гривень, що відображає загальні труднощі, з якими зіткнулася країна через військовий конфлікт.

Якщо у 2022 р. темпи приросту обсягу виробленої продукції були від'ємними як в цілому по будівництву, так і у розрізі окремих складових, то у 2023 р. спостерігаємо позитивні тенденції, а саме: темп приросту обсягів виробленої продукції підприємств будівельної галузі склав 44,26%, підприємств, що спеціалізуються на будівництві будівель – 30,57%, підприємств, що спеціалізуються на інженерних спорудах – 54,86%. При чому темпи приросту обсягів виробництва інженерних споруд переважають над обсягом виробництва безпосередньо будівель. Драйвером росту будівництва у першому півріччі 2024 р. також стали інженерні споруди, показник у цьому секторі зріс на 48,2%, разом з тим житлове будівництво зросло на 25,1%, а нежитлове (торгові, офісні та інші комерційні приміщення) на 34,4%. Таке зростання обумовлене відновленням державної, комерційної та приватної інфраструктури, пошкодженої внаслідок військових дій, включаючи транспортні та промислові споруди, мости, дороги, залізниці, трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі.

Отже, хоча будівельна галузь показує позитивну динаміку, існує кілька проблем, які уповільнюють її розвиток. Важливими напрямками для розвитку підприємств будівельної галузі є залучення інвестицій, набуття нових висококваліфікованих працівників та впровадження інновацій в їх діяльність.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Ілляшенко О. В., д-р екон. наук, Морар Є. М., аспірант, Андрієнко А. С., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Зростання конкуренції, зміни у законодавстві, стрімкий технологічний розвиток – все це вимагає від підприємств постійної уваги до питань власної прибутковості. Ефективне управління прибутковістю дозволяє забезпечувати стале зростання прибутку, оптимізувати витрати, підвищувати ефективність виробництва та забезпечувати стійкий розвиток підприємства.

Україна перебуває у складному економічному та політичному середовищі через військові дії, що призводить до того, що підприємства повинні ураховувати багато факторів, які заважають розвитку підприємницької діяльності та відповідно впливають на прибуток підприємств, а саме, непрогнозованість

розвитку ситуації в Україні, недостатня кількість платоспроможних клієнтів, недостатня кількість кваліфікованих працівників, обмежений капітал та інші. Такі умови підкреслюють важливість моделювання бізнес-процесів управління прибутковістю підприємств різних галузей.

Питанням управління прибутковістю суб'єктів господарювання приділяли увагу багато вітчизняних та закордонних учених-економістів. Так, науковці Ю. Гринчук, О. Шемігон, О. Терещенко акцентували увагу на висвітленні місця і ролі управління прибутковістю в системі менеджменту підприємства [1].

К. Ларіонова, Г. Капінос досліджували теоретичні аспекти формування механізму управління прибутком підприємства акцентуючи увагу на тому, що управління прибутком є окремим об'єктом управління і має певні специфічні особливості [3].

В свою чергу, Л. Парій у своєму дослідженні пропонує застосування системного підходу в управлінні прибутком, визначає задачі та цілі управління прибутком, досліджує фактори, які впливають на величину прибутку та пропонує джерела підвищення прибутковості та рентабельності підприємства.

О. Коваленко і В. Татценко розглядають сутність понять «прибуток» та «управління прибутковістю» та принципи побудови ефективної системи управління прибутковістю підприємства [2].

А. Савіцький виділяє особливості формування структури управління прибутковістю підприємства на основі активізації його діяльності у напрямі максимізації прибутку та впливу чинників експортної орієнтованості [5]. Застосування процесного підходу в управлінні прибутковістю підприємств опрацьовано у роботі С. Лелюк та В. Манасян [4].

Управління прибутковістю – це складний процес розробки та впровадження найбільш економічно вигідних рішень щодо формування та використання фінансових результатів, отриманих підприємством. Головною метою є забезпечення фінансової стійкості та підтримка ефективного функціонування підприємства у теперішньому та майбутньому періодах. Цей процес управління відіграє ключову роль у загальному процесі управління підприємством, оскільки він повинен сприяти ефективному отриманню прибутку та розумно оптимізувати його розподіл. Важливо, щоб рішення, прийняті керівництвом щодо кожного аспекту діяльності підприємства, мали значний вплив на рівень прибутку. Тому система управління прибутком має бути інтегрована в загальну систему управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Гринчук Ю. С., Шемігон О. І., Терещенко О. А. Управління прибутковістю підприємства: теоретико-прикладні аспекти. *Ефективна економіка*, 2021. №9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2021/18.pdf
2. Коваленко О. В., Татценко В. І. Напрями удосконалення управління прибутковістю підприємства в сучасних умовах. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 2(7) С. 56-62 URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/293599>
3. Ларіонова К., Капінос Г. Механізм управління прибутком підприємства. *Modeling the development of the economic systems*, 2022. № 1. С. 120–128. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-3-14>

4. Лелюк С.В., Манасян В.Н. Візуалізація результатів моделювання процесу управління прибутковістю підприємства. Молодий вчений, 2021. № 12 (100). С. 272 – 277. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2509>

5. Савіцький А. В. Управління прибутковістю підприємства на основі максимізації прибутку та чинників експортної орієнтованості. *Інтелект XXI*, 2017. № 2. С. 169 – 171. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_2/22.pdf

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ВНУТРІШНЬОГО РИЗИКООРІЄНТОВАНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Ілляшенко О. В., д-р екон. наук, Поддубний А. В., бакалавр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Суб'єкти господарювання України, час від часу, стикаються з труднощами при впровадженні ефективних концепцій внутрішнього контролю. Основні проблеми пов'язані з недостатнім управлінням зовнішніми та внутрішніми ризиками, що призводить до непрозорого та викривленого відображення інформації у фінансовій і управлінській звітності та відсутності ефективної підзвітності між структурними підрозділами підприємств та організацій з одночасним зростанням ризику шахрайств і фінансових зловживань. У той час як приватний сектор намагається розробити власні концепції управління, державні підприємства часто стикаються з ресурсними та нормативними обмеженнями, які впливають на ефективність їхнього управління [7].

Нині, підприємства в Україні державного та приватного сектору застосовують різні підходи до внутрішнього контролю, деякі з яких не відповідають міжнародним стандартам. Державні підприємства поступово інтегрують свої концепції управління ризиками до міжнародних правил управління, але їх застосування все ще залишається частковим через обмеженість нормативно-правової бази та ресурсів. Приватні компанії, особливо великі, вже використовують елементи концепції COSO, але необхідний подальший розвиток для автоматизації та цифровізації процесу внутрішнього контролю [6].

COSO (Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея), заснований у 1985 році, спрямований на розробку концепції внутрішнього контролю для забезпечення прозорості фінансових процесів і мінімізації ризиків. Протягом розвитку концепції COSO, починаючи з 1992 року, неодноразово вдосконалювалася, розширюючи фокус від внутрішнього контролю до інтегрованого управління ризиками (ERM) у 2017 році, аби відповідати сучасним викликам бізнесу. [1],[2]

Концепція COSO вже активно використовується українськими фінансовими установами та державним сектором для підвищення прозорості, особливо у сфері фінансової звітності та управління ризиками. Наприклад, Міністерство фінансів України використовує концепцію COSO для поліпшення фінансового управління та контролю в рамках ініціативи з європейської

інтеграції. У цьому контексті співпраця України із західними партнерами, такими як Нідерланди, має велике значення, оскільки вона спрямована на поліпшення процесів внутрішнього контролю та адаптацію концепції COSO до потреб українського бізнес-середовища [4],[5].

Концепція COSO покликана допомогти компаніям у досягненні трьох основних цілей: операційної ефективності, достовірної звітності та відповідності вимогам законодавства. COSO інтегрує внутрішній контроль в усі аспекти діяльності, знижує ризик помилок і шахрайства, забезпечує захист активів і прозору звітність для інвесторів і регулюючих органів. COSO заохочує гнучке використання політик, наголошує на важливості чіткої комунікації та забезпечує своєчасний моніторинг для підтримання високого рівня довіри до процесів.

Головна перевага концепції COSO полягає в тому, що вона є універсальною і може бути адаптована до різних галузей і розмірів компаній. Вона допомагає структурувати управління ризиками, підвищити прозорість звітності, забезпечити відповідність нормативним вимогам і підтримати адаптацію до важливих змін в умовах сучасних викликів, таких як кібербезпека та глобалізація [8],[3].

Попри свою універсальність, складові концепції COSO не є досконалими; вони залежать від людського фактора, що може призвести до помилок і недотримання правил. Менеджери, які мають доступ до управлінських процесів, можуть обійти внутрішні перевірки. Крім того, зовнішні події, такі як економічна криза, можуть знизити ефективність концепції. Крім того, впровадження COSO вимагає значних витрат на обслуговування та адаптацію, що може бути обтяжливо для малого бізнесу, а залежність від технологій створює додаткові ризики [8].

Не зважаючи на всі неоднозначні позиції концепції COSO та складнощі з її впровадженням, все ж, ця концепція має значну ефективність і корисність при управлінні на підприємствах.

Список використаних джерел:

- 1 Головний веб сайт компанії COSO. DOI: <https://www.coso.org/>
- 2 Документи внутрішнього контролю компанії. DOI: <https://www.coso.org/guidance-on-ic>.
- 3 Приказюк Н., Мендрик Д. Модель управління ризиками COSO: еволюція та трансформація. Економіка та суспільство, вип. 22, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-63>.
- 4 Національна академія фінансів та економіки Міністерства фінансів Нідерландів: вказівки для оцінки та посилення фінансового управління і контролю в державних установах. DOI:https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%204%20%D0%92%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%B2%D0%BA%D0%B8%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A4%D0%A3%D0%9A.pdf
- 5 Міністерство фінансів України, Національна академія фінансів та економіки Міністерства фінансів Нідерландів: методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі України. DOI:https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%92_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D

0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82_%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%2B_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB%D0%B8_1-8.pdf

6 Національна академія фінансів та економіки Міністерства фінансів Нідерландів, PFM COL: фінансове управління і контроль (ФУК) — шлях до ефективного управління ризиками. DOI: https://mof.gov.ua/storage/files/6__.pdf

7 Коюда В.О. Система управління ризиками згідно методології COSO // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали конференції, 18–19 березня 2019 року. УДК 005.334. – Харків: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна. DOI:http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21319/1/%D0%9A%D0%BE%D1%8E%D0%B4%D0%B0%20%D0%92.%D0%9E_%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%B7%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20COSO.pdf

8 Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). Internal Control — Integrated Framework: Executive Summary. | Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (COSO). Внутрішній контроль - Інтегрована система: Короткий виклад. DOI:https://www.coso.org/_files/ugd/3059fc_1df7d5dd38074006bce8fdf621a942cf.pdf

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ

Карпушенко М. Ю., д-р екон. наук, Карпушенко О. О., аспірант, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки, де компанії прагнуть до оптимізації своїх ресурсів та зниження витрат, аутсорсинг бухгалтерських послуг набирає значної популярності. Цей процес передбачає передання компаніями своїх бухгалтерських функцій стороннім організаціям. Аутсорсинг дозволяє підприємствам зосередитись на основних завданнях та зменшити витрати на утримання власного бухгалтерського відділу, що є важливим в умовах високої конкуренції та швидкого розвитку технологій. Особливого значення набуває бухгалтерський аутсорсинг в Європейському Союзі та Сполучених Штатах Америки, де компанії активно шукають нові можливості для підвищення ефективності та адаптації до змінюваного ринкового середовища. Сьогодні в Україні стрімко зростає значення аутсорсингу бухгалтерських послуг, який представляє собою передачу підприємством права ведення бухгалтерського обліку стороннім фахівцям, які мають необхідні знання, досвід та технічне оснащення.[1] Однією з ключових причин зростання аутсорсингового ринку бухгалтерії в Україні є постійне оновлення регуляторних вимог, які змушують компанії пристосовуватися до змін. Нові правила звітності та комплаєнсу сприяють зростанню попиту на послуги бухгалтерських фірм, які можуть забезпечити відповідність вимогам.

Глобалізація та розвиток інформаційних технологій значно сприяли розвитку ринку бухгалтерського аутсорсингу. Інноваційні технології дозволяють забезпечувати швидке та зручне обслуговування клієнтів в онлайн-форматі, що особливо актуально для невеликих та середніх компаній[2].

Одним із ключових факторів розвитку ринку бухгалтерського аутсорсингу є технологічний прогрес, що стимулює впровадження новітніх інструментів для обробки даних і автоматизації процесів. Найпоширеніші технологічні тренди включають:

- Автоматизація та штучний інтелект – рішення на основі штучного інтелекту, які дозволяють автоматизувати значну частину рутинних облікових завдань. Це знижує людські помилки та підвищує продуктивність.

- Віртуальні бухгалтерські послуги: Багато компаній переходять на віртуальні бухгалтерські рішення, що дозволяє обслуговувати клієнтів віддалено. Це стало особливо популярним в умовах пандемії COVID-19, коли дистанційна робота стала нормою.

- Регуляторні вимоги: Сучасні регуляторні норми постійно змінюються, тому компанії потребують експертної допомоги, щоб забезпечити відповідність вимогам. Зокрема, бізнеси зобов'язані виконувати вимоги щодо прозорості звітності, що збільшує попит на аутсорсингові бухгалтерські послуги.

Європейський Союз є одним із лідерів у сфері аутсорсингу бухгалтерських послуг завдяки активному розвитку малого та середнього бізнесу, який найбільше потребує таких послуг. Основні тенденції в Європі включають автоматизацію та діджиталізацію бухгалтерських процесів, що дозволяє компаніям знижувати витрати та підвищувати ефективність обслуговування. Світовий ринок бухгалтерського аутсорсингу представлений великими міжнародними корпораціями, такими як Deloitte, KPMG, PwC, EY, а також значною кількістю місцевих компаній, які надають послуги для бізнесів різного масштабу. Основні послуги включають ведення бухгалтерського обліку, податкове консультування, аудит та підготовку фінансової звітності. Згідно з останніми звітами, щорічний обсяг ринку аутсорсингу бухгалтерських послуг у ЄС продовжує зростати на 5–7%, що свідчить про високий попит на такі послуги. За оцінками аналітиків, більше 30% компаній малого та середнього бізнесу у Європі використовують аутсорсингові послуги, що дозволяє їм сконцентруватися на основних бізнес-процесах. Ринок бухгалтерського аутсорсингу в США є одним із найдинамічніших і найрозвиненіших у світі. Обсяг ринку бухгалтерського аутсорсингу у США оцінюється приблизно у 150 мільярдів доларів на рік, і цей показник постійно зростає завдяки розвитку технологій та попиту на економічно ефективні рішення для бізнесу. Бухгалтерський аутсорсинг займає значну частку ринку у США, адже більше 40% компаній передають бухгалтерські функції на аутсорсинг. Велика кількість компаній, що спеціалізуються на бухгалтерських послугах, активно конкурують за клієнтів, пропонуючи різноманітні пакети послуг, від базового обліку до комплексних рішень для великих корпорацій.

Хоча український ринок бухгалтерського аутсорсингу менший за обсягами, ніж у ЄС або США, він демонструє динамічне зростання, частка

бухгалтерського аутсорсингу в Україні є меншою, але стабільно зростає. Окрім підприємств великої четвірки, такі послуги надають компанії: EBS, Nota group, Kreston GCG, Finance Solutions Group, Dmitrieva & Partners[3]. Індустрії обслуговування даних підприємств найрізноманітніші.

У цій сфері працюють як великі аудиторські компанії, так і спеціалізовані місцеві фірми, що надають комплексні послуги для малого та середнього бізнесу. До основних послуг належать[4]:

- Бухгалтерський облік: Ведення документації, облік операцій та підготовка фінансових звітів.
- Податкове консультування: Підготовка податкових декларацій та консультації з питань оптимізації податків.
- Юридична підтримка: Послуги, пов'язані з дотриманням податкового законодавства.
- Консалтингові послуги - послуги фінансового планування, бюджетування та інші послуги.

Основними тенденціями на ринку бухгалтерського аутсорсингу в Україні є:

- Попит на доступні послуги: Українські компанії шукають способи зниження витрат, тому бухгалтерський аутсорсинг стає привабливим рішенням. Особливо це актуально для малих та середніх підприємств, які не мають фінансових можливостей для утримання власного відділу бухгалтерії.
- Розвиток онлайн-платформ: У відповідь на потреби ринку в Україні з'являються онлайн-платформи для бухгалтерського обліку, які дозволяють клієнтам швидко отримувати доступ до звітів та іншої фінансової інформації.
- Регуляторні зміни: Нещодавні зміни у податковому законодавстві сприяли підвищенню попиту на бухгалтерські послуги, оскільки компанії потребують експертної допомоги для адаптації до нових умов.

Зважаючи на тенденції, що спостерігаються у розвитку бухгалтерського аутсорсингу, можна зробити прогнози щодо майбутнього цієї галузі. Зокрема, очікується, що бухгалтерський аутсорсинг продовжить зростати, забезпечуючи компаніям більше можливостей для оптимізації та ефективного управління фінансами. З розвитком цифрових технологій питання кібербезпеки набуває все більшої ваги. У ЄС, США та Україні компанії, що надають бухгалтерські послуги, будуть змушені впроваджувати заходи для захисту фінансових даних своїх клієнтів від кібератак. Зокрема, зростання попиту на хмарні рішення вимагає посиленого захисту інформації.

З урахуванням зростаючої потреби у швидких та точних рішеннях, компанії будуть надалі активно інвестувати в інновації для задоволення запитів клієнтів та забезпечення відповідності регуляторним нормам.

Список використаних джерел:

1. Серікова Т.М., Лагодієнко Н.В., Серіков Д.О. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 1. С. 308–331. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-290-1-53>
2. Ляхович Г.І. Сучасні проблемні питання організації бухгалтерського аутсорсингу. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 7-2 (49). С. 173–177. URL: <http://www.irbis->

nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/
cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=
1&Image_file_name=PDF/Vonu_econ_2016_21_7(2)__38.pdf

3. Ромашко О. М., Шушакова І.К., Слободяник А.О. Організація бухгалтерського аутсорсингу на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2021. №32.

4. Давидюк Т.В., Легоцька Ю.І. Бухгалтерський аутсорсинг як інноваційний інструмент досягнення економічних переваг. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2018. № 1(3). С. 11–18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1303983>

FORMATION OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF EXPENDITURE MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

*Nataliia Leliuk, Associate Professor, PhD in Economics, Scientific Adviser,
Osypa Karyna, master, O. M. Beketov National University of Urban Economy in
Kharkiv*

The development of agricultural entrepreneurship, as the main lever for the modernization of the domestic economy, contributes to the filling of the market with competitive goods, the creation of new jobs and the reduction of the unemployment rate. The successful operation of such enterprises is determined by the ability of owners and managers to respond in a timely manner to changes in the environment and make effective management decisions. For this, it is necessary to create relevant information support that would best reflect the existing and potential influence of external and internal factors of the activity of agricultural enterprises. The main source of information for the management system of internal development models is the cost accounting system. Management of agricultural activities requires a well-founded system of accounting and analytical support aimed at the formation of relevant information flows and their further use in assessment, planning, analysis, monitoring and control systems. Accounting makes it possible to accumulate and systematize information on various areas of activity, types of production, with varying degrees of detail, and subsequently, on its basis, to carry out systematic analysis, implement multi-vector control of activity results, assess risks and prospects for further development.

The issue of the development of accounting and accounting support of the cost management system of agricultural enterprises is in the circle interests of such scientists as: V. M. Rzheliuk, M. I. Skrypnyk, O. V. Chernetska, A. G. Zagorodniy, N. S. Pasenko, L. O. Voloshchuk, L. I. Chernyshova, S. V. Syrtseva, T. G. Kaminska, and others .

Currently, agricultural enterprises are operating in the conditions of military operations, aggravation of crisis phenomena, and in an unstable competitive environment. This stimulates business entities to search for new ways of sustainable functioning and financial stability through the cost management system. To have to be able to develop successfully, agricultural enterprises need a qualitatively built and complex information system that will allow you to receive reliable and up-to-date information information on the composition and dynamics of expenses for which

management would be able to navigate the process making rational management decisions.

Therefore, it is relevant to study the directions of further development of the features of the formation of accounting and analytical support in the cost management system of agricultural enterprises

Accounting and analytical support for cost management should be analyzed based on such components as:

- provision, namely a set of means, measures and certain enabling principles prepare accounting and analytical information about the costs of the enterprise due to use elements of methodical, technological, regulatory and organizational support;

- accounting and analytical information that moves in the management system, satisfies the information requests of internal stakeholders and makes it possible to make balanced decisions about cost management [1].

Accounting and analytical support for the costs of agricultural activity is formed under the influence of many factors and has relevant industry specifics. The activities of enterprises in the agricultural sector have a number of differences, which differ from other industries in their resource and commodity diversity, means of production, accounting objects, the influence of geographical and climatic conditions, which depend on the profitability and functioning of organizations, management requests and accounting procedures. The analytical component is important in the cost management system, which through the system of analytical calculations makes it possible to identify internal reserves and forecast the organization's development prospects. Not the accounting and analytical system can function fully even without control.

Cost management requires accurate accounting of costs in terms of elements and articles and comparisons with goals to determine deviations in the calculation of cost, production costs and resources for a certain period, finding ways to influence the production process. Taking into account the specifics of the activity of agricultural enterprises, it is of great importance in the organization of accounting and control of production costs has the accumulation of information on the levels of costs by technological stages process, display and subsequent more detailed distribution of incurred costs. To achieve this it is possible by distributing costs not only by crops, but by crop rotation in terms of fields and crops, with a list of expenditure items. This approach to the distribution of costs will help to analyze the feasibility of growing crops in the field.

Taking this into account, we suggest that agricultural companies use technological maps for each field and by separate culture from pre-sowing works, application of plant protection products and fertilizers. It will give an opportunity to plan, analyze, compare the plan with actual indicators and form balanced management decisions regarding the expediency of using crop rotation, fields and cultures in this field. Therefore, the accumulation of costs according to of the proposed algorithm in agricultural companies will make it possible to systematize more detailed information about the costs incurred by the enterprise for growing products. This, in turn, will make it possible to make quick and informed decisions about the production process, setting priorities, pricing policy and other issues. Accumulation and further distribution of general production costs are of great importance for the accounting of production costs

in agricultural enterprises. Accordingly, the next direction to improve cost accounting is to revise the mechanisms of accumulation and further distribution of general production costs. In most agricultural enterprises, general production costs are accumulated in a separate account and further divided in proportion to the area used. This distribution is used for simplicity and convenience. However, this does not always reflect the real amount of expenses incurred, leads to an unjustified distortion of the cost of that crop, the production of which has a high cost, but its cultivation is carried out on a small field and vice versa. In our opinion, the distribution of general production costs should be carried out in proportion to the amount of direct costs. This will make it possible to allocate costs more rationally, including a larger share of general production costs to those cultures that caused it.

Conclusions. Further effective development of agricultural enterprises depends on the informed management and owners about the costs of financial and economic activity, since it is relevant and qualitative information about their dynamics and structure makes it possible to form reasoned and balanced current and strategic decisions, provides an unbiased assessment of the implementation of plans for formation of further development strategy.

References:

1. Ovcharova N. V., Martishko M. (2020) Problemni aspekti oblikovo-analitichnogo zabezpechennya v upravlinni pidpriemstvom [Problematic aspects of accounting and analytical support in enterprise management]. *Oblik, analiz i audit: vikliki institutsionalnoi ekonomiki: tezi dopovidey VII Mizhnarodnoi nauково-praktichnoi konferentsii «Oblik, analiz i audit: vikliki institutsionalnoi ekonomiki»*. Lutsk: IVV Lutskogo NTU, pp. 60–63.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТАРИФІВ НА ПОСЛУГИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Лелюк Н. Є., канд. екон. наук, доцент, Панарін Є. П., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Для оцінки наслідків реформування системи оплати житлово-комунальних послуг, слід враховувати як їхню економічну доцільність, так і соціальну прийнятність. Тарифна політика у сучасних умовах на ринку житлово-комунальних послуг змінюється. Це тісно пов'язана з господарським механізмом функціонування ринку, системою регулювання відносин на ньому, відносинами ринку житлово-комунальних послуг із місцевим та державним бюджетами, постачальниками ресурсів, взаєморозрахунками з ними та споживачами послуг. Все це впливає на зміни у якісному обліково-аналітичному забезпеченні прийняття рішень щодо тарифної політики на ринку житлово-комунальних послуг України.

Досвід європейських держав, що здійснювали реформування житлово-комунального господарства, доводить, що суттєву роль у побудові тарифів відіграє належним чином сформоване обліково-аналітичне забезпечення формування тарифів.

Реформування житлово-комунального господарства в європейських державах доводить, що обліково-аналітичне забезпечення формування тарифів, що склалося, відіграє істотну роль у побудові тарифів.

Багато науковців тривалий час розглядають питання формування тарифів на послуги житлово-комунального господарства та безпосередньо обліково-аналітичного забезпечення цих процесів. слід відзначити все ж таки недостатність досліджень механізму формування тарифів на основні послуги.

Потрібні наукові розроблення, що стосуються не тільки загальних положень процесів, а й конкретних алгоритмів розрахунків, якими могли би скористатися муніципальні служби у своїй повсякденній роботі.

Ми згодні з думкою автора, що пропонує комплексний підхід до формування тарифної політики житлово-комунального господарства, заснований на поєднанні фінансових інтересів виробників послуг та їхніх споживачів на підставі планування, нормування, внутрішньогосподарського обліку та контролю витрат у встановленні тарифів на послуги. Вона зазначає, що «економічно обґрунтованим тарифом є об'єктивний рівень рівноважної ціни попиту та пропозиції. При цьому попит визначається в обсязі і якості послуг, підтвердженими можливостями місцевого бюджету і доходами середньої родини. В основу алгоритму формування тарифів входять також аудит витрат виробника послуг та визначення ціни для споживача» [1, с. 42].

Існуюча в Україні обліково-інформаційна система суб'єктів господарювання потребує змін, які б відповідали європейським вимогам.

Практика показує, що причиною недосконалого аналізу економічно-господарської діяльності підприємств ЖКГ є відсутність налагодженої інформаційної системи, яка б забезпечувала системний збір інформації перед формуванням фінансових показників, а також аналіз роботи окремих структурних підрозділів.

На ціноутворення житлово-комунальних послуг мають вплив їхні характерні властивості, що полягають у незамінності та доступності послуг. Окреслені властивості проявляються в тому, що споживачі не можуть замінити, відмовитися або значно скоротити споживання послуг у зв'язку з підвищенням тарифів на них. Тому ціни на житлово-комунальні послуги не можуть бути інструментом регулювання попиту та пропозиції. Місцеві органи влади, яким належать комунальні підприємства та які затверджують тарифи на послуги, мають знаходити компроміс між інтересами виробників у підвищенні оплати за свої послуги та спроможністю споживачів сплатити за спожиті послуги.

Тариф є грошовим вираженням витрат із надання житлово-комунальних послуг з урахуванням рентабельності, інвестиційної та інших складових, що визначаються згідно з методиками, розробленими Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг. Тариф на послуги ЖКГ є сукупною вартістю надання таких послуг, який розрахований на основі економічно обґрунтованих нормативних витрат з урахуванням планового прибутку та податку на додану вартість. Розрахунок тарифів регулюється Порядком формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затвердженого Постановою КМУ

від 1 червня 2011 р. за № 869, яким визначено механізм формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій [2].

Житлово-комунальні підприємства, які виконують роботи та надають житлово-комунальні послуги, за результатами роботи у звітному періоді (квартал, рік) повинні провести економічний аналіз фактичних витрат щодо їх відповідності економічно обґрунтованому рівню витрат та розміру діючих тарифів. За результатами проведеного економічного аналізу керівництвом приймається рішення про обґрунтованість чинних тарифів або необхідність їх перегляду (збільшення або зниження) для усіх або окремих категорій споживачів.

Надається також інформація про фактичні кількісні та якісні показники послуг. І якщо, під час проведення економічного аналізу встановлено відхилення (збільшення або зменшення) більш ніж на 5% економічно обґрунтованого фактичного рівня витрат на виробництво/надання житлово-комунальної послуги від планових витрат, врахованих у чинному тарифі.

Підставами для перегляду чинних тарифів є багато факторів, таких як зміни ставок платежів, податків, мінімального рівня заробітної плати, ставок орендної плати, інших обов'язкових платежів і зборів, цін і тарифів на паливно-енергетичні ресурси, реагенти та інші матеріальні ресурси, значні зміни обсягів послуг тощо, які спричинили зміну більше ніж на 5 відсотків економічно обґрунтованих витрат; у разі, якщо затверджена в установленому порядку довгострокова цільова програма розвитку, технічного переоснащення суб'єкта господарювання і вимагає додаткових інвестицій; наявність інших об'єктивних факторів, які зумовлюють необхідність перегляду тарифів на послуги. Це є підставою подання письмової заяви органу виконавчої влади місцевого самоврядування щодо їх перегляду.

Доходимо висновку, що обліково-аналітичне забезпечення формування тарифів на житлово-комунальні послуги являє собою сукупність різних видів обліково-аналітичної інформації, яка утворюється в результаті функціонування обліково-аналітичної інформаційної системи житлово-комунального підприємства, та становить основу для формування тарифної політики на ринку житлово-комунальних послуг. Результатом застосування оптимізаційних моделей повинна стати конкурентоспроможна та ефективна тарифна політика, яка покликана не лише задовольнити попит на якісні житлово-комунальні послуги, а й сформувати нову територіально-організаційну структуру ринку житлово-комунальних послуг в Україні. Використання муніципальними органами в своїй роботі методики розрахунку тарифів на житлово-комунальні послуги сприятиме поліпшенню організації управління цих органів, підвищенню продуктивності житлово-комунальних підприємств та ефективному управлінню витратами підприємств-учасників ринку житлово-комунальних послуг.

Список використаних джерел:

1. Чиж В. І. Інформаційне забезпечення управління витратами підприємств житлово-комунального господарства (теорія і практика) : [Монографія]. Луганськ, 2005. – 288 с.
2. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: Постанова КМУ від 01.06.2011р. № 869. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-%D0%BF>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ФУНКЦІЙ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Майданник О. О., аспірант, Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Сталий розвиток – це ключове питання сучасної економіки, яке визначає глобальні напрямки розвитку підприємств, держави, міжнародних організацій та суспільства задля подолання економічних, соціальних та екологічних викликів. Концепція сталого розвитку вимагає не лише досягнення економічних цілей підприємства, але й зменшення негативних соціальних та екологічних впливів його економічної діяльності. Тому, сталий розвиток має бути включено до структури корпоративного управління, оскільки багато компаній, як і раніше, приділяють надто багато уваги короткостроковим фінансовим результатам порівняно з аспектами довгострокового розвитку та сталого розвитку. Відповідно, облік, що є домінантою інформаційного забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень, також зазнає значних змін під впливом провадження даної концепції. Все це змінює підходи до ведення обліку та зумовлює необхідність трансформації його функцій, оскільки наразі облік є не лише інструментом досягнення економічної вигоди, але і засобом досягнення цілей сталого розвитку.

Найбільш загальне визначення терміну «функція» наведено в Економічній енциклопедії:

«Функція» (лат. «function» – «виконання», «здійснення») - це зовнішній вияв якісних і сутнісних властивостей об'єкта у системі відносин; відношення двох і більше об'єктів або залежність одного з них від іншого, за яких зміна одного з них зумовлює зміну іншого; взаємовідносини між різними об'єктами, явищами, процесами – з'ясування залежностей між ними; роль певного економічного або соціального інституту, їхнє призначення; обов'язки окремого суб'єкта або групи суб'єктів, коло діяльності [1].

Врахування кожного теоретичного принципу обліку відбувається через доведення його впливу на одну чи декілька функцій. Так, облікові функції значно трансформуються під впливом певного принципу. Без дотримання облікових принципів, що характеризують нову форму обліку, неможлива функціональна реалізація облікової системи на підприємстві в умовах інноваційних змін. Хоча функції обліку є достатньо консервативними, але методика їхньої реалізації змінюється залежно від трансформації внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства.

Дослідженню функцій обліку присвячено велику кількість наукових праць вітчизняних вчених, але і досі немає єдиного підходу щодо переліку і змісту таких функцій. Так Пушкар М. С. виділяє контрольну, інформаційну та аналітичну функції обліку [2]. Гуцайлюк З. В., погоджуючись з Пушкаром М. С. щодо виокремлення контрольної та інформаційної функцій, окремо виділяє оціночну функцію [3]. Водночас, Сук П. Л. виокремлює контрольну, управлінську та інформаційну функції [4], а Малюга Н. М. взагалі виділяє два

рівні функцій за першочерговістю їх забезпечення, а саме 1-й рівень - це класичні функції (такі як інформаційна, контрольна та аналітична), 2-й рівень - це соціальна, правового захисту, прогностична, мотивуюча та регулююча функції [5]. Ждан Є. І. та Хаустова В. Б. виділяють 8 основних облікових функцій, такі як: аналітична, оціночна, контрольна, інформаційна, захисна, слідоутворююча, управлінська та зворотного зв'язку [6], а Проданчук М. вважає, що формування облікових функцій повинно здійснюватися виходячи із завдань управління, тобто основною функцією він виділяє інформаційну, а всі інші вважає похідними від неї [7]. Проте, питання трансформації облікових функцій в умовах формування сталого розвитку поки що не знайшло конкретного відображення у вітчизняному науковому дискурсі, до єдиного рішення щодо визначення нових функцій або їх трансформації на даний час так і не дійшли.

Як було зазначено вище, концепція сталого розвитку вимагає впровадження нових підходів та трансформації функцій бухгалтерського обліку, оскільки підприємства мають враховувати не лише показники своєї економічної діяльності, але й наслідки такої діяльності в екологічному і соціальному спрямуванні. Для цього необхідно враховувати такі аспекти, як:

- Екологічний облік – передбачає відображення в облікових даних витрат на охорону навколишнього природного середовища, впровадження заходів з енергоефективності, поводження з відходами тощо. Впровадження екологічного обліку дозволяє підприємству контролювати вплив на навколишнє середовище та знизити екологічні ризики.

- Соціальний облік – передбачає відображення в облікових даних витрат на охорону праці, розробку та впровадження соціальних програм та забезпечення гідних умов праці. Він важливий для побудови позитивного іміджу компанії на ринку праці, підтримання стійких трудових зв'язків та формування кадрового резерву.

- Інтегрований облік – це поєднання фінансової та нефінансової інформації. Впровадження інтегрованої звітності дозволяє підприємствам точніше оцінювати результати своєї діяльності та їх впливу на екологічні та соціальні напрямки.

Під впливом концепції сталого розвитку облік стикається з рядом нових, раніше не відомих викликів, подолання яких вимагає вдосконалення його функцій за такими основними напрямками:

- Стандартизація екологічного та соціального обліку. На сьогодні відсутня єдина міжнародна система стандартів екологічного та соціального обліку, що унеможливорює порівняння суб'єктів господарювання за результатами їх господарської діяльності. Головною стратегією вирішення цієї проблеми є розробка та впровадження міжнародних стандартів звітності за екологічним і соціальним спрямуванням.

- Оцінка екологічних ризиків. Підприємства мають враховувати ризики, пов'язані із зміною навколишнього середовища, глобальним потеплінням, зменшенням природних ресурсів і як наслідок зростанням екологічних

обмежень. Це потребує впровадження нових методів обліку для аналізу та управління такими ризиками.

- Збільшення ролі нефінансових показників. Сучасні облікові системи мають бути адаптовані до збору та оцінки нефінансових (екологічних, соціальних) показників діяльності підприємства, на підставі яких і буде зроблена оцінка ефективності сталого розвитку такого підприємства.

Під впливом нових вимог облікові функції зазнають трансформації. Орієнтовані на «Європейський зелений курс» [8] підприємства мають:

- Впроваджувати цифрові технології. Використання великих даних та штучного інтелекту задля впровадження автоматизованих систем збору інформації, її аналізу та оцінки щодо впливу результатів діяльності підприємства на довкілля та суспільство.

- Покращувати прозорість. Підвищення прозорості облікової політики щодо сталого розвитку дозволяє інвесторам, партнерам та громадськості отримати більш реальну картину впливу підприємства на екологію та суспільство.

- Зосереджувати увагу на довгостроковій перспективі. Сталий розвиток вимагає від компаній змінювати вектор діяльності від короткострокової вигоди на довгострокову стійкість, що має відобразитись у відповідних змінах облікової політики.

Трансформація облікових функцій в сучасних умовах має відбуватись під впливом сталого розвитку та технологічного прогресу з урахуванням пріоритетів, закладених в різноманітних міжнародних програмах, як приклад в Європейському зеленому курсі. Підприємства мають адаптувати свої облікові системи відповідно до сучасних трендів та вимог щодо впровадження новітніх цифрових технологій, дотримуватись довгострокових цілей та прозорості в діяльності компанії. Ця еволюція забезпечить підприємству конкурентні переваги як у партнерських відносинах, так і стійких відносинах з інвесторами, а також дозволить ефективно адаптуватись до екологічних, кліматичних та соціальних викликів сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія, ВЦ Академія, 2001.
2. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія / М.С. Пушкар; Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 424с.
3. Гуцайлюк З.В. Інформаційна система бухгалтерського обліку в управлінні промисловим підприємством: рівні формування та напрямки використання /З.В. Гуйцайлюк, Р.І. Мачуга // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3. – С.70-74.
4. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах: методологія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / П.Л. Сук. – Тернопіль, 2009. – 45с.

5. Малуґа Н.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в Україні: теоретико-методологічні основи: Наукова доповідь за дисертацією на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: спеціальність 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 84с.

6. Ждан В.І. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / В.І. Ждан, Є.Б. Хаустова, І.В. Колос, О.С. Бондаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384с

7. Проданчук М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку в управлінні бізнесом. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. Вип. 3. С. 111 – 125. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.03.111>

8. Європейський зелений курс https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення 29.10.2024)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В УКРАЇНІ

Минич Ю. В., завідувач відділення (економічного), викладач Лозівської філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Облік та аудит є ключовими елементами фінансового управління підприємствами в Україні. В умовах глобалізації економіки, стрімкого розвитку технологій та постійних змін у законодавстві, важливість обліку та аудиту постійно зростає. Пропоную розглянути основні напрями, що впливають на облікову практику та аудиторську діяльність в Україні.

В Україні облік та аудит регулюються низкою законодавчих актів, зокрема Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Законом України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Останнім часом в законодавстві відбулися значні зміни, спрямовані на гармонізацію українських стандартів із міжнародними нормами. Особливо це стосується впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що сприяє підвищенню прозорості та зрозумілості фінансової інформації.

Бухгалтерський облік та аудит є невід'ємною частиною фінансового управління підприємствами в Україні. У контексті глобалізації економіки, швидкого розвитку технологій та змін у законодавстві, питання обліку та аудиту набувають особливої значущості.

Одним із головних викликів у сфері бухгалтерського обліку є низький рівень кваліфікації фахівців. Багато бухгалтерів не мають достатнього досвіду роботи з МСФЗ, що може призводити до помилок у фінансовій звітності. Крім того, постійні зміни у законодавстві вимагають від бухгалтерів швидкого освоєння нових знань та навичок.

Іншою проблемою є недостатня автоматизація облікових процесів. Багато підприємств продовжують використовувати застарілі системи обліку, що знижує ефективність роботи та збільшує ризик помилок.

Аудит в Україні також має свої виклики. По-перше, існує проблема довіри до аудиторських висновків. Нерідко підприємства обирають аудиторів на основі особистих зв'язків, а не професійних критеріїв, що може негативно вплинути на якість аудиту.

Крім того, нестача кваліфікованих аудиторів є суттєвою проблемою. Хоча в Україні існує система сертифікації аудиторів, не всі професіонали проходять цей процес, що призводить до різного рівня якості аудиторських послуг.

Сучасні технології, такі як блокчейн, штучний інтелект та автоматизація процесів, створюють нові можливості для обліку та аудиту. Використання цих технологій може значно підвищити ефективність роботи бухгалтерів та аудиторів, зменшуючи ризики помилок і шахрайства.

Наприклад, блокчейн забезпечує прозорість транзакцій, що полегшує їх перевірку. Штучний інтелект здатен аналізувати великі обсяги даних і виявляти аномалії, що є корисним для аудитора під час проведення перевірок.

Актуальні питання бухгалтерського обліку та аудиту в Україні вимагають комплексного підходу. Слід підвищувати рівень підготовки бухгалтерів та аудиторів, впроваджувати сучасні технології в облікову практику та забезпечувати відповідність стандартам якості. Тільки вирішивши ці проблеми, можна досягти високого рівня прозорості та довіри до фінансової звітності українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Audit as an integral part of business security ensuring organizational and legal aspect. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/86fcf6dbbbcd5c4a514-cf6c4022d74e9.pdf>

2. Слюсаренко В. Є. «Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку». URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/9339/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F___%D1%81%D0%BB%D1%8E%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE1_.pdf

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ (Fin Tech) НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Момот Т. В., д-р екон. наук, проф. завідувач кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнес, Дейнеко С. М., здобувач висшої освіти, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах цифровізації економіки фінансові технології стають невід'ємною частиною еволюції банківського сектора, забезпечуючи істотні зрушення не лише для підвищення зручності в наданні послуг та обслуговуванні клієнтів, а й для забезпечення конкурентоспроможності банківських установ і стійкості фінансових ринків загалом. FinTech є інтеграцією технологій у фінансові послуги, яка оптимізує процеси, покращує рівень безпеки та підвищує доступність і зручність фінансових послуг. Він охоплює широкий спектр технологій, включаючи платіжні системи, блокчейн, інтернет-банкінг і штучний інтелект. Використання цифрових інструментів не тільки прискорює роботу банків, але й підвищує їхню гнучкість, що дозволяє краще реагувати на потреби споживачів. Такі технології стають критично важливими для підтримання конкурентоспроможності банків, адаптації до стрімко змінюваного ринку фінансових послуг, створюють нові можливості для розвитку індустрії в цілому

та дозволяють фінансовим послугам стати більш доступними та ефективними для широкого кола споживачів. Відтак, стрімкий розвиток цифрових платіжних систем та їхній вплив на трансформацію фінансового сектору обумовлює актуальність та доцільність систематизації сучасних тенденцій та перспектив розвитку цифрових платіжних систем та дослідження їх впливу на розвиток банківського сектору.

Наслідком цифровізації банківського сектора стало зростання кількості безготівкових транзакцій із застосуванням карток. Упродовж 2023 р. спостерігалася стабільна тенденція зростання кількості активних безконтактних платіжних карток. Станом на грудень 2023 р. їх кількість збільшилася на 17,1% порівняно з аналогічним періодом 2022 р. і досягла 30,6 мільйонів. Безконтактні картки склали більшу частину активних карток - 58,7%. Також продовжують зростати популярність токенизованих платіжних карток із технологією NFC, яких у грудні 2023 р. нараховувалося на 57% більше, ніж у грудні 2022 р., що становило 12,4 мільйона. Це означає, що кожна четверта активна картка на кінець 2023 р. була токенизованою, тоді як на кінець 2021 р. така частка становила лише кожен шосту картку.

Цифрові фінансові технології значно спрощують і прискорюють численні бізнес-процеси, але водночас вимагають від користувачів високого рівня фінансової та цифрової грамотності. У сучасну епоху діджиталізації кожен банк змушений адаптуватися та впроваджувати нові рішення. В умовах зростаючої конкуренції цифрові технології сприяють розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, зниженню витрат, а також підвищенню фінансової стійкості та безпеки банку.

Прикладами використання FinTech є інтернет-банкінг – це технологія, яка надає клієнтам можливість отримувати доступ до своїх банківських рахунків через Інтернет. Вони можуть відстежувати залишки, здійснювати перекази, керувати фінансами та отримувати електронні виписки безпосередньо на своїх комп'ютерах або мобільних пристроях. Банки створюють власні мобільні додатки, які дозволяють клієнтам проводити банківські операції зі смартфонів, роблячи цей процес ще зручнішим і швидшим. Раві Калла та Ендрю Віст у своїй праці «Electronic Commerce: A Managerial Perspective» стали одними з перших, хто теоретично обґрунтував розвиток цифрових платіжних систем у контексті електронної комерції. Їх дослідження детально аналізують інтернет-банкінг та переваги мобільних додатків для банківських послуг, акцентуючи на тому, як цифрові технології змінюють взаємодію банків і клієнтів.

Мобільні додатки та платіжні системи для банківських послуг: мобільні банківські додатки стали однією з найпопулярніших інновацій FinTech. Такі додатки як Пумб – мобільний банк, Monobank, Revolut та інші мобільні платформи традиційних банків дозволяють користувачам здійснювати транзакції, переказувати кошти та керувати рахунками зі своїх смартфонів. Це підвищує зручність і зменшує необхідність відвідування фізичних відділень, роблячи банківські послуги більш доступними. Платформи PayPal, Apple Pay і Google Pay також дозволяють клієнтам зберігати інформацію про кредитні картки, робити перекази та проводити швидко оплату. Їхні функції безпеки, такі

як шифрування та токенизація, допомагають запобігти шахрайству та несанкціонованим транзакціям. Безконтактні платежі: за допомогою нововведених технологій, наприклад NFC (Near Field Communication), клієнти можуть здійснювати безконтактний платіж, просто притримуючи свою картку, смартфон або Apple Watch біля платіжного терміналу. Це швидкий і зручний спосіб оплати, який не потребує введення пін-коду. Однією з переваг цієї технології є зменшення фізичних контактів із терміналами, що стало особливо важливим у період пандемії COVID-19.

Штучний інтелект та біометричні рішення для аутентифікації: банки використовують штучний інтелект для аналізу великих обсягів даних, використовується для оцінки кредитного скорингу та допомагає банкам виявляти та запобігати шахрайським діям. Біометричні системи аутентифікації застосовуються для покращення безпеки фінансових операцій. Такі методи, як сканування відбитків пальців і розпізнавання обличчя інтегруються у банківські системи, щоб забезпечити доступ до рахунків виключно авторизованим користувачам. Це допомагає зменшити ризики крадіжки особистих даних та шахрайських дій. Однією з ключових постатей у цій сфері є Деніел Вегнер (Daniel Wagner), відомий своїм дослідженням у сфері біометричної аутентифікації. Його праці стосуються використання відбитків пальців, розпізнавання обличчя та сканування райдужної оболонки як методів безпечного доступу до банківських послуг. Він досліджує, як ці технології можуть знизити шахрайство та забезпечити надійніший доступ до банківських додатків.

Таким чином, фінансові технології (FinTech) відіграють ключову роль у трансформації банківського сектора, підвищуючи доступність, зручність та швидкість надання фінансових послуг. Діджиталізація дозволяє банкам оптимізувати операційні процеси, знижувати витрати та підвищувати безпеку фінансових транзакцій. Повна діджиталізація основних операцій у банківській діяльності сприяє значному зниженню витрат і прискоренню проведення фінансових операцій. Банки застосовують технології обробки великих даних для ефективнішого використання ресурсів. Використання динамічного моделювання та аналізу клієнтських потоків для оптимізації розташування банківських відділень і банкоматів призвело до скорочення кількості фізичних точок обслуговування. Застосування таких інноваційних рішень, як штучний інтелект, біометрична аутентифікація та безконтактні платіжні системи, сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності банків, а також покращенню клієнтського досвіду. Таким чином, розвиток FinTech не тільки підтримує сучасні потреби банківського сектора, а й забезпечує його подальше зростання в умовах стрімкої діджиталізації економіки

Список використаних джерел:

1. Zen.com. Інтернет-банкінг: переваги та недоліки. 2024. URL: <https://www.zen.com/uk/blog/personal-finance-uk/internet-banking-definition-advantages-and-disadvantages/>
2. Кльоба Л. Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2018. № 12. DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.84](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.84)

3. Національний банк України. Другий рік повномасштабної війни: обсяги безготівкових розрахунків зростають. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/bank-id-nbu>
4. Ляшенко Т., Сальникова Т. Цифрові технології у банківській сфері. 2023. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/376>
5. Empowering FinTech Innovators. Prepaid cards, eKYC. URL: <https://www.digipay.guru/>

ПОДАТКОВА СИСТЕМА І ОБЛІК ПІД ЧАС ВІЙНИ: АНАЛІЗ ДОСВІДУ ІЗРАЇЛЮ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

Момот Т. В., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу, Соловйова В. М., здобувач вищої освіти, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Війна ставить перед країнами суттєві виклики, які вимагають негайної адаптації всіх сфер державного управління, особливо у податковій та обліковій політиці. Фінансове забезпечення країни в умовах воєнних дій набуває критичної ваги, адже економіка зазнає значних збитків через знищення інфраструктури, скорочення виробництва, зменшення обсягу споживання та інші руйнівні наслідки. У таких умовах традиційні податкові принципи - стабільність, простота, справедливість та ефективність - стикаються з надзвичайними викликами і потребують перегляду.

Досвід Ізраїлю, держави, яка протягом тривалого часу перебуває в стані постійної загрози воєнних конфліктів, може надати цінний досвід для України. Ізраїльська податкова система та облікова політика адаптовані до умов війни, що дозволяє забезпечити стабільність державних фінансів та підтримувати економічну стійкість навіть у кризові часи. Аналіз цього досвіду є важливим для України, яка також вимушена знаходити нові підходи до забезпечення економічної стабільності в умовах воєнного стану.

Відтак, актуальним та своєчасним є дослідження ключових особливостей податкової системи та облікової політики Ізраїлю в умовах війни з метою пошуку можливих шляхів впровадження подібних практик в Україні для підтримки її економічної стійкості.

В умовах війни підприємства змушені переглядати свою облікову політику, адаптуючи її до нових реалій. Зокрема, змінюються методи оцінки активів та пасивів: з урахуванням ризиків руйнувань, втрати цінності майна та інших викликів, що впливають на фінансовий стан компаній. Для підприємств, залучених до воєнних операцій, запроваджуються спеціальні заходи обліку, які спрощують можливість отримання державної фінансової підтримки та відображають витрати, пов'язані з участю в забезпеченні оборонних завдань.

Ізраїль має великий досвід у розробці податкових та облікових заходів, ефективних в умовах військових загроз, який можна використати як приклад для України. Основними законодавчими актами, що регулюють податкову сферу в Ізраїлі, є закони «Про державне господарство», «Про податок на майно» та указ

«Про прибутковий податок». Контроль за нарахуванням і сплатою податків здійснює Міністерство фінансів, в структурі якого функціонує управління державними доходами. Це управління, в свою чергу, складається з двох основних підрозділів, які відповідають за стягнення податків: управління прибутковими податками та податком на нерухоме майно (прямі податки) і управління митом та податком на додану вартість (непрямі податки). При Міністерстві фінансів також працює великий розрахунковий центр, що займається обробкою даних про податки. Управління державними доходами встановлює та визначає систему роботи, а також розробляє інструкції та вказівки щодо розрахунків для всіх підприємств, що діють на території країни.

Податки в Ізраїлі поділяються на прямі та непрямі. До прямих податків належать податок на доходи: діє висока ставка (від 10% до 50%) для забезпечення державних видатків; податок на прибуток підприємств: 26,5% для мобілізації ресурсів; податок на нерухомість: прогресивна система, яка дозволяє збирати значні кошти від власників великої нерухомості (від 0 до 10%). До непрямих податків належать ПДВ (18%): важливе джерело надходжень до бюджету та мито (1,6%).

До особливостей оподаткування під час війни в Ізраїлі слід віднести такі:

- звільнення військовослужбовців від податку на доходи та податку на нерухомість;
- державна фінансова допомога і пільги для підприємств, які зазнали втрат через воєнні дії;
- спеціальні програми спрощення податкових процедур для бізнесу.

Порівняння податкових ставок Ізраїлю та України подано у табл. 1:

Таблиця 1 – Порівняння податкових ставок Ізраїлю та України

Податок	Ізраїль	Україна
ПДФО	10-50%	0-18%
Податок на прибуток підприємств	6,5% (для інноваційних підприємств - 16%, у стратегічних регіонах - до 9%)	18%
ПДВ	18%	20%
Соціальні внески	3,5%	22%

Джерело: [2]

Аналізуючи податкові системи Ізраїлю та України, помітні суттєві відмінності, які підкреслюють гнучкість і адаптивність ізраїльської податкової політики. Ізраїль має вищу прогресивну ставку ПДФО (10-50%), що дозволяє збирати більше коштів із високих доходів, на відміну від української ставки (0-18%). Крім того, податок на прибуток підприємств в Ізраїлі має диференційовані ставки: 26,5% для стандартних компаній, знижені до 16% для інноваційних підприємств і до 9% у стратегічних регіонах. Це стимулює розвиток стратегічних галузей і регіонів, що потребують підтримки. Ставка ПДВ в Ізраїлі нижча (18%

проти 20% в Україні), що може полегшити податковий тягар для споживачів. Соціальні внески в Ізраїлі також нижчі, що знижує витрати на утримання працівників.

Ізраїль також адаптує облікову політику в умовах воєнного стану шляхом:

- проведення оцінки активів і зобов'язань із врахуванням воєнних ризиків: ізраїльські підприємства використовують спеціальні методи оцінки активів і зобов'язань з врахуванням воєнних ризиків і змін в економіці;
- впровадження спеціальних методів обліку для підприємств, залучених до воєнних операцій, що дозволяє їм отримувати державну підтримку;
- використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) для забезпечення прозорості фінансової звітності.

Досвід Ізраїлю доводить, що для економічної стійкості України в умовах воєнного стану ключовими заходами є забезпечення підтримки підприємств, які зазнали втрат через війну; підвищення прозорості та ефективності податкової системи для запобігання ухиленню від сплати податків; і, нарешті, впровадження спеціальних стандартів обліку для відображення воєнних операцій у фінансовій звітності.

Таким чином, досвід Ізраїлю підтверджує, що гнучка та ефективна податкова та облікова політика є надзвичайно важливими для економічної стійкості в умовах війни. Україна може використати цей досвід для вдосконалення власної системи, акцентуючи увагу на прозорості, ефективності та гнучкості податкової політики, що є ключовими для відновлення і подальшого розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

1. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2022. Випуск 6. С. 20-28. URL: <https://doi.org/10.33251/2707-8620-2022-6-20-28>
2. Israel 2020: A Strategic Vision for Economic Development. URL: <http://www.econstrat.org/research/country-and-area-studies/354-israel2020-a-strategic-vision-foreconomic-development>

РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ПРИМІТКАХ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Неверовська В. Ю., бакалавр, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Сучасний світ є мінливим та характеризується постійним розвитком економічного середовища. До того ж, доцільно наголосити на високій конкуренції, що існує на ринку. Враховуючи даний факт, кожному підприємству важливо відповідати принципам повноти, достовірності та точності бухгалтерського обліку. Інструментом для підтвердження цього є фінансова звітність. Таку ідею ми простежуємо в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який метою ведення бухгалтерського обліку і

складання фінансової звітності визначає надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [1]. В той же час фінансова звітність задовольняє потреби самого підприємства в інформації для коротко- та довгострокового прогнозування подальшої його діяльності.

Питання формування фінансової звітності та приміток як її складовою розглядали вітчизняні вчені, зокрема С.Ф. Голов, Н.М. Гудзенко, А.В. Озеран, Т.Г. Маренич, О.М. Петрук, Л.М. Пилипенко; особливості переходу фінансової звітності до міжнародних стандартів вивчали Н.М. Малюга, В.Ф. Палій, О. Золотухін та інші. В той же час малодослідженими залишаються особливості розкриття впливу воєнного стану та його наслідків для підприємства у примітках до фінансової звітності.

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей подання інформації в примітках до річної фінансової звітності, складених за вимогами міжнародних стандартів обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємств в умовах воєнного стану.

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік [1]. Фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності [2] (далі – примітки).

Національні стандарти визначають стандартизовану форму приміток до річної фінансової звітності, а міжнародні стандарти дозволяють використовувати довільну форму, дотримуючись вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку №1 «Подання фінансової звітності» На прикладі декількох підприємств України розглянемо особливості складання приміток до фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Акціонерне товариство «Укрпошта» розкриває примітки у 34 пунктах, 8 з яких наводять загальні відомості про підприємство та його діяльність, облікову політику, 5 описують активи, 6 – власний капітал, зобов'язання та забезпечення, 10 – доходи та витрати, 1 – податок на прибуток, 1 – умовні та інші зобов'язання (описано суперечності в законодавстві України, що можуть призвести до нарахування штрафів та непрямих податків, включаючи пеню), 2 – управління ризиками, 1 – події після звітної дати. Подібну структуру фінансової звітності мають і Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» (далі – «ПриватБанк») (35 пунктів), Акціонерне товариство «Перший український міжнародний банк» (далі – «ПУМБ») (33 пункти) та Акціонерне товариство «Київпроект» (12 пунктів – хоча кількість значно менша, але деякі пункти об'єднані одним). Усі примітки подані за допомогою текстового опису, який містить додаткову інформацію (наприклад, вказано, що компанія провела загальний тест на знецінення необоротних активів станом на 31 грудня 2023 року [3], відповідно до якого такого знецінення не виявлено) та у вигляді таблиць, де наведено дані бухгалтерського обліку.

Особливістю фінансових звітів останніх двох років є аналіз впливу воєнних дій та можливих ризиків, пов'язаними з воєнними діями. Так, підприємства вказують на неможливість або обмеженість можливості отримати

інформацію щодо філій, які знаходяться на окупованих територіях. Також наголошується на складності визначення наслідків війни, адже бойові дії все ще продовжується, що створює труднощі для довгострокового планування. Ця інформація вказана у першій частині приміток. Також наводяться відомості про заснування та реорганізацію компанії, економічні умови, що склалися в Україні та мають безпосередній вплив на діяльність підприємства, основні принципи облікової політики, судові справи, якщо такі мають місце, розглядаються зміни, що відбулися в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та аналізується вплив цих змін на фінансову звітність підприємства, вказуються коригування фінансової звітності за попередній рік. Наприклад, Акціонерне Товариство «Київпроект» здійснило наступні коригування в балансі за звітний рік: з 31.12.2022 р. на 01.01.2023 р. зменшилися незавершені капітальні інвестиції на 2 526 тис. грн, інші оборотні активи – на 67 тис. грн, поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом – на 514 тис. грн; збільшилися дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на 2 315 тис. грн та нерозподілений прибуток на 236 тис. грн. У примітках вказано причину: коригування пов'язані зі змінами в Податковому кодексі України (далі – ПКУ), що наводять умови, за яких не нараховується податок на землю та оренду плати за землі державної комунальної власності в період з березня по грудень 2022 р.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачають можливість користувачів порівнювати фінансові звіти фінансові звіти підприємства за різні періоди. Всі чотири вищезазначені акціонерні товариства виконують цю вимогу у своїх річних фінансових звітах. Вони надають інформацію як за звітний рік, так і за попередній.

Розглянемо основні засоби «ПриватБанк». Відкривши окремий звіт про фінансовий стан, ми побачимо, що балансова вартість основних засобів зменшилася з 5 228 млн грн станом на 31 грудня 2022 р. до 5 127 млн грн станом на 31 грудня 2023 р. (первісна вартість та знос не вказані) Детальніша інформація розкривається у примітках: суми надходжень основних засобів, їх вибуття, амортизацію та знос, витрати на зменшення корисності, переоцінку, коригування первісної вартості та зносу, переведення до/з активів, утримуваних для продажу й рекласифікацію. До основних засобів віднесено будівлі, землю, комп'ютерне обладнання, транспортні засоби, офісні меблі та обладнання, електронні системи та інші основні засоби; активи з права користування (будівлі) наведено окремо, хоча вони є складовою статті «Основні засоби» в окремому звіті про фінансовий стан. Зменшення або збільшення балансової вартості можна переглянути за кожним із цих об'єктів. Наприклад, по будівлям було збільшення з 1 544 до 1 667 млн грн, по комп'ютерному обладнанню – зменшення з 1 608 до 1 233 млн грн і т. д.

Однак виникає питання щодо доцільності подібного порівняння з попереднім періодом: фінансова звітність подається щорічно й викладається в публічний простір на сайтах компаній, тому дані за будь-який рік можна знайти у вільному доступі. Винятком є лише часовий проміжок, коли діє воєнний стан: Закон «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період воєнного стану або стану війни» скасовує адміністративну або

кримінальну відповідальність за неподання фінансової звітності (перевірки контролюючими органами також не здійснюються) та дозволяє підприємствам відзвітувати через три місяці з дати закінчення воєнного стану.

Національні та міжнародні стандарти мають відмінності в підході до правил оподаткування, що призводить до певних тимчасових різниць між балансовою вартістю деяких активів та зобов'язань для цілей фінансового звітування та їхньою податковою базою [4]. Проведення розрахунків для подолання цих різниць наведені в примітках. У фінансових звітах «ПриватБанк» та «ПУМБ» зазначаються зміни в ПКУ, згідно з якими ставка податку на прибуток для банків у 2023 році встановлено на рівні 50% та 25% для подальших років.

Примітки містять інформацію про фінансові ризики, з якими стикається компанія. Визначається, які з них є не значущими, а які значущими, у яких випадках вони виникають, описується здійснення впровадженими підприємством заходів для управління ризиками. Наприклад, акціонерне товариство «Укрпошта» для подолання кредитного ризику шляхом кредитних оцінок щодо всіх клієнтів, які хочуть отримати кредит понад встановлений ліміт [3].

Завершуються примітки пунктом «події після дати балансу», де вказуються події, що вимагають коригування фінансової звітності. Жодне з розглянутих підприємств такої інформації не наводить через її відсутність. Акціонерне товариство «Укрпошта» описує стратегічні проекти, які воно планує завершити протягом 2024 року, та довгостроковий план з модернізації підприємства на 2024-2026 рр. «ПриватБанк» вказує, що відповідно до рішення Кабміну в лютому 2024 р. здійснив авансовану виплату дивідендів у сумі 18 882 мільйони гривень та відповідно до ПКУ перерахував 26 033 мільйони гривень авансового внеску з податку на прибуток [5].

Отже, основна мета приміток – доповнення та пояснення тієї інформації, що наведена в інших формах фінансової звітності, та тією, що вимагається НП(С)БО та МСФЗ. Також може наводитися додаткова інформація, що визнається суттєвою і впливає на об'єктивність оцінки користувачів фінансового становища підприємства. Варто звернути увагу, що примітки лише пояснюють і не можуть суперечити формам № 1 – 4. Відповідність показників можна перевірити за Методичними рекомендаціями з перевірки порівнянності показників фінансової звітності, затвердженими наказом Мінфіну від 11.04.2013 р. № 476.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV станом на 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджені наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. станом на 03.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
3. Акціонерне товариство «Укрпошта» Фінансова звітність Станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ukrposhta.ua/doc/annual-reports/ukrposhta_FS_2023_ukr.pdf.

4. Акціонерне товариство «Перший український міжнародний банк» Фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року разом зв звітом незалежного аудитора [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_fuib_23fsu_i_sa_ukr.pdf?v=638497404704089380.

5. Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» Річний звіт [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/Richnyy+zvit+za+2023.pdf?_gl=1*1024gdq*_ga*OTUyTU5MzM3LjE3MTQ1ODUxNjU.*_ga_C7N2L9YQC9*MTcxNDU4NTE2NC4xLjEuMTcxNDU4NTI0OS42MC4wLjA.

6. Акціонерне товариство «Київпроект» Примітки до річної фінансової звітності за 2023 рік станом на 31 грудня 2023 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://kyivproekt.com/uploadfiles/fckeditor/file/2024/fin_zvit_2023.pdf.

7. Про примітки до річної фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.2000 р. № 302 станом на 05.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text>.

8. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX станом на 26.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.

9. Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 р. № 476 станом на 15.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13#Text>.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ СТАНДАРТІВ ЕТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ

Нікітін С. О., магістр, Шаповал Г. М., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Професійні бухгалтери відіграють надзвичайно важливу роль у суспільстві, оскільки їхня діяльність забезпечує якісну економічну інформацію для широкого кола користувачів: роботодавців, органів державного регулювання, інвесторів та кредиторів. Високий професійний рівень і дотримання етичних стандартів у роботі бухгалтерів значною мірою впливають на економічну стабільність і добробут країни, що підкреслює їхню відповідальність перед суспільством. Проте, професійне визнання та довіра до бухгалтерської професії можуть зберігатися лише за умови надання послуг високої якості, що відповідає суспільним очікуванням.

Саме тому міжнародне співтовариство бухгалтерів приділяє значну увагу дотриманню етичних вимог та забезпеченню високих стандартів професійної поведінки. Встановлені обов'язкові правила та стандарти для всіх бухгалтерів спрямовані на підтримання суспільної довіри до фінансової інформації. Проте скандали, які періодично з'являються у ЗМІ і стосуються професійної діяльності бухгалтерів, знижують рівень цієї довіри та породжують дискусії щодо етичних аспектів бухгалтерської діяльності. Всі великі фінансові скандали останніх

десятиріччя підкреслили важливість етичної складової бухгалтерської професії, яка тепер усе частіше розглядається нарівні з правовими і професійними нормами. [1]

Особливої актуальності набуває дана проблема і щодо бухгалтерів та аудиторів України в перспективі їх діяльності в умовах повоєнної відбудови країни, так як ще більш важливими в цих умовах будуть питання забезпечення якісної звітності для задоволення інформаційних потреб інвесторів та звітування перед міжнародними організаціями. Це підтверджує необхідність вивчення проблемних аспектів та перспектив застосування норм та принципів стандартів етики у діяльності бухгалтерів та аудиторів України, враховуючи умови та специфіку ведення бізнесу в Україні в умовах сьогодення.

Окремі аспекти професійної етики бухгалтерів та аудиторів досліджували багато вітчизняних науковців, серед яких варто відзначити таких вчених, як К. Безверхий, В. Бондар, Ф. Бутинець, С. Голов, Л. Гуцаленко, В. Жук, С. Зубілевич, А. Кузмінський, Н. Проскуріна, В. Рядська, В. Сопко, Л. Чижевська та інших. Їхні праці внесли значний вклад у розвиток теоретичних і практичних основ професійної етики у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, що є важливою складовою забезпечення надійності та прозорості фінансової інформації.

Як і в інших професіях, успішний розвиток бухгалтерської діяльності залежить від здатності ефективно відповідати на потреби економіки та суспільства, а також від якості послуг, що надаються її представниками. У цьому контексті регулювання бухгалтерської професії є необхідним для підтримання високих стандартів якості та захисту інтересів тих користувачів, які не мають прямих договірних відносин з компаніями, зокрема інвесторів і кредиторів. В Україні, як і в багатьох інших країнах, існують проблеми із застосуванням етичних норм у професійній діяльності бухгалтерів та аудиторів, проте є перспективи для їх вдосконалення, що сприятиме подальшому розвитку, зміцненню довіри до бухгалтерської професії та зростання потенціалу залучення інвестицій для повоєнної відбудови держави.

Як зазначає Бондар В., «проблеми недотримання аудитором принципів професійної етики загалом призводять до недовіри користувачів фінансової звітності до аудиторської професії та її висновків. Це не сприяє створенню інвестиційно привабливого іміджу країни та вітчизняних підприємств на міжнародних ринках» [2]. Тому важливо виділити фактори, які мають негативний вплив на діяльність бухгалтерів та аудиторів і приводять до порушення стандартів етики в їх діяльності.

На основі вивчення наукових праць та аналізуючи сучасні умови ведення бізнесу в Україні, можна виділити такі основні проблеми застосування стандартів етики в діяльності бухгалтерів та аудиторів:

1. Корупція та тіньова економіка. Значна частина української економіки є тіньовою і корупція часто перешкоджає ефективному впровадженню етичних стандартів. Бухгалтери та аудитори можуть відчувати тиск з боку менеджерів або клієнтів, щоб вони порушували правила заради прибутку.

2. Недосконалість нормативно-правової бази. Хоча законодавство поступово наближається до міжнародних стандартів, українська нормативна база все ще має прогалини. Це ускладнює забезпечення належного контролю та відповідальності за порушення етичних норм.

3. Недостатня юридична відповідальність. Часто порушення етичних норм не призводять до серйозних правових наслідків, що знижує мотивацію дотримуватись цих стандартів.

4. Низький рівень поінформованості та освіти. Бухгалтери та аудиторі не завжди мають достатні знання про міжнародні етичні стандарти, такі як IESBA. Це може призвести до ненавмисних порушень або недотримання етичних стандартів.

Зокрема, щодо актуальності даного питання Жук В.В. у своїй роботі [4] зазначає, що останніми роками в Україні зростає попит на програми підготовки бухгалтерів. Сучасний бізнес потребує фахівців, які володіють не лише навичками ведення бухгалтерського обліку, а й широким спектром знань у галузях аналізу, фінансів, права та професійної етики. Важливо, щоб сертифікат або диплом підтверджував ці різнобічні компетенції, а також сприяв орієнтації фахівця на постійне професійне зростання, публічність та активність, що значно відрізняється від традиційного уявлення про "камеральну бухгалтерію" та "бухгалтера в нарукавниках". Здебільшого, такі професіонали з визнаними сертифікатами вже займають посади фінансових директорів, аналітиків та аудиторів, виходячи за межі стандартної ролі бухгалтера.

5. Тиск з боку керівництва. У багатьох випадках бухгалтери та аудиторі стикаються з етичними дилемами через вимоги керівництва, яке прагне покращити фінансові показники, навіть якщо це суперечить закону та етичним стандартам. [3]

Для вирішення даних проблем доцільно запропонувати наступні заходи, які дозволять покращити ситуацію із застосуванням етичних норм і принципів у діяльності бухгалтерів і аудиторів в Україні:

1. Гармонізація з міжнародними стандартами. Україна поступово впроваджує міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та аудиту, зокрема Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та Міжнародні стандарти аудиту (МСА), що спонукає до більшої уваги до етичних стандартів.

2. Розвиток професійних асоціацій. Такі організації, як «Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України» (ФПАУ) та інші професійні асоціації, активно сприяють поширенню знань про етичні стандарти та пропонують навчальні програми.

3. Підвищення вимог до сертифікації. Більше уваги приділяється професійній сертифікації бухгалтерів та аудиторів, наприклад Сертифікованому аудитору України (CAU), яка включає етичні аспекти в програми навчання.

4. Інтеграція України у світові ринки. Інтеграція в європейські та світові фінансові ринки вимагає дотримання високих етичних стандартів, що спонукає українських бухгалтерів та аудиторів вдосконалювати свою роботу.

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що професійні бухгалтери та аудиторі мають особливу соціальну відповідальність, адже від їхньої етичної

поведінки та дотримання стандартів залежить економічна стабільність, добробут суспільства та довіра до фінансової звітності. Сучасні виклики, такі як тіньова економіка, недосконалість правового регулювання та недостатній рівень обізнаності фахівців, ускладнюють дотримання етичних норм в Україні. Проте гармонізація з міжнародними стандартами, розвиток професійних асоціацій та підвищення вимог до сертифікації відкривають перспективи для покращення ситуації, зміцнюючи довіру до бухгалтерської професії як в Україні, так і на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Безручук С. Л. Якість фінансової звітності через призму професійної етики бухгалтера. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2017. № 4. С. 3-8.
2. Бондар В. П. Проблеми застосування норм професійної етики у діяльності аудиторів України. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 2. С. 10-16.
3. Проскуріна Н. М. Застосування етичних норм в сучасних реаліях аудиту. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 2(6). С. 99-103.
4. Жук В. М., Попко Є. Ю., Шендерівська Ю. Л. Бухгалтерський облік: перегляд предмету і назви професії. Облік і фінанси. 2020. № 1. С. 36-44.
5. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів від 2022.: веб сайт. URL: <https://www.ethicsboard.org/publications/mizhnarodniy-kodeks-etiki-profesiynikh-bukhgalteriv>

АДАПТАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ ДО УМОВ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Остапенко Р. М., канд. екон. наук, доцент, Бірченко Н. О., канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Державний біотехнологічний університет

У сучасному світі, де значна частина управлінської економіки знаходить себе в реалізації стратегій в умовах війни: необхідність адаптації бізнес-моделей до реалій економік, які постраждали від війни, стала критично важливим завданням для більшості сучасних підприємств. Під час війни компанії стикаються з багатьма загрозами, які вимагають швидкості та гнучкості в роботі бізнесу. Досвід пандемії COVID-19 вже навчив деякі компанії цінним урокам про важливість вміння адаптуватися до обставин, які постійно змінюються, в той час як теперішня криза підкріплена ще більш складними і заплутаними викликами для бізнесу.

Важливість зміни бізнес-моделей у часи такої економічної невизначеності пояснюється кількома ключовими причинами. По-перше, помітна чи радикальна зміна попиту на продукти або послуги може статися без попередження. Зміни в споживчих настроях, брак ресурсів та логістичні проблеми є значними питаннями, які варто враховувати в загальному бізнес-пейзажі. По-друге, підприємства повинні мати справу з певними фінансовими феноменами, оскільки очевидні традиційні джерела фінансування можуть виявитися

недоступними. Інвестори стають обережними, що в свою чергу закриває можливість створення довгострокових стратегій.

Більше того, бізнесам потрібно також враховувати безпеку активів і працівників. Ситуація на фронті може вплинути на географічне розташування бізнесів, їхню здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами та ввести суттєві зміни в законодавчі та регуляторні вимоги. Ось чому зміна бізнес-моделей під час війни є не лише привабливою ідеєю, а, скоріше, необхідністю для постійного виживання та покращення, незалежно від жорстких умов нестабільності.

В умовах війни, окрім питань безпеки активів та персоналу, підприємствам необхідно враховувати оперативну обстановку, яка може вплинути на розміщення виробничих потужностей та виконання зобов'язань перед клієнтами. Більше того, зміни в законодавчих та нормативних актах часто передбачають актуалізацію вже складених бізнес-підходів з метою запобігання додатковим ризикам та штрафним санкціям.

Цілком природно, що адаптація підприємницьких бізнес-моделей винесення викидів, тобто воєнна економіка куди популярніша схема, адже це забезпечує не тільки виживання, а й пошук нових можливостей експансії бізнесу у період нестабільності. Економіка війни – це специфічний тип економіки, який формоється в умовах збройного конфлікту. Вона включає в себе певні зміни у відносинах виробництва, споживання та ринку, а також підвищують щільності обслуговування потреб Збройних Сил, інших страждаючих внаслідок війни людей.

Зміна соотношення затоплення і посадки загальної маси території країни включає споживання Теми воєнної. Параметричне управління включає в себе контроль за виробництвом конкретних видів продукцій, їх цінами, а також розподіл цих ресурсів між тими секторами економіки, які мають найбільшу потребу в них. Це змушує бізнес переступити через нові закони, які диктує жорсткіша економічна політика.

Конфлікти викликають значні зміни в ринковій стадії, руйнуючи постійні та незмінні, банальність організації. Крах логістики ускладнює імпорт та масовий експорт фізичних товарів, що створює умови для відсутності росту матеріалів. Одночасно з цим економічна криза обумовила падіння попиту, однак покупці змушені були змінити свої витрати та пріоритети.

Крім того, війна перенесла основи справності активів та працівників на підприємства. А ще – маркери на весь бізнес в воєнний час вимагають від підприємства повернутись в ігри, що не особливо приємно, особливо стресово.

Глобальна зміна в економічному середовищі у вигляді війни категорично вимагає зміни бізнес моделі. Виділим декілька напрямків, одним з яких є розвиток — оновлені нові та вдосконалені інноваційні технології. Підприємства повинні адаптуватись до нових ринкових вимог, які збільшились. Наприклад, багато виробників переорієнтують свій напрямок виробництва на медичні маски через стимулювання попиту на них.

Не в останню чергу слід заново по – новому поглянути і знайти нові шляхи реалізації продукції вам потрібно розробити нові канали реалізації вашої

продукції. Звичайні канали збуту можуть виявитися непрацюючими з причин дефіциту або ж нестабільності, тому пошук нових шляхів в електронній комерції завойовує чи дарує конкурентну перевагу і дає змогу реалізувати продукцію у кризовій обстановці.

Особливим попитом користуються картинки — вартість та підвищення ефективності стратегії. Це вимагає наглядних витрат, оптимізації процесів між двома глобалізаціями, впровадження нових технологій, автоматизації, вимога сталого розвитку для оптимізації бізнесу та високої продуктивності.

Крім цього, у конкурентних підприємствах існувала віра у ринкове середовище, яке цілеспрямовано недостатньо реагувалось на сайти та нові інструменти. Стратегії та можливості далекого реагування — зовнішні гнучкі зміни у ярурі та конструкції у стані конфлікту розвитку нещодавно реалізовані строки не затягують.

Аналіз ризиків загалом є важливим для безперервності бізнесу та здатності реагувати на невідомі ситуації (контингентні випадки). Застосування різних методів оцінки ризиків допомагає підприємствам ідентифікувати потенційні загрози та одночасно знаходити можливості для коригування і покращення.

Під час війни багато українських підприємств змогли адаптуватися, демонструючи здатність вигадувати креативні рішення та такі тактики, які дозволили їм підтримувати свою діяльність і навіть вносити внесок в економіку під час кризи [2].

Наприклад, "Укрпошта" миттєво відповіла на потреби суспільства, розширивши свій спектр діяльності, щоб включати доставку гуманітарних вантажів. Вона почала надавати послуги доставки не лише для звичайних товарів, але й для фармацевтичних продуктів і допомоги жертвам війни. Це рішення стало не лише джерелом необхідної соціальної підтримки, а й дозволило компанії зберегти свій фінансовий статус у важкі часи.

Іншим прикладом адаптації є "Нова Пошта", яка переформатувала свою логістику для доставки товарів у зони, де тривають бойові дії. Компанія створила нові маршрути, що покращили своєчасну доставку до важкодоступних районів. Крім того, "Нова Пошта" використовувала дрони для доставки вантажів у небезпечні зони, зменшуючи ризики для життя водіїв і прискорюючи процес.

Ці приклади показують, як українські підприємства не тільки справляються з викликами, але й шукають нові прориви через труднощі, з якими вони стикаються. Швидко інтегруючись у наявний контекст, вони зберігають стабільність своєї діяльності та роблять важливий внесок у запобігання економічному спадові.

Підтримка команди є вирішальною у кризовий період. Керівник підприємства повинен створити атмосферу довіри та відкритості в організації, а в складні часи така атмосфера заохочує співробітників. Якщо працівники відчують, що є причина залишатися разом, постійна комунікація в реальному часі, психологічний стимул та можливості для розвитку підтримають участь [3].

Крім того, важливо шукати інші джерела продажів. Продаж товарів та послуг через Інтернет і електронні платформи може здійснюватися через

споживачів. Надаючи зручності, які заохочують покупки, можна значно покращити обсяги продажів.

Також компанії мають задуматися про можливість співпраці з іншими компаніями або організаціями. Спільна реалізація проектів може зміцнити ресурси та досяжність, особливо в умовах нестачі матеріалів або фінансів.

Після закінчення збройного конфлікту потужний інтерес до післяконфліктного відновлення призведе до масивних змін у приватному та корпоративному бізнес-середовищі в Україні. Однією з таких можливостей є відновлення пошкодженої інфраструктури. Натомість компанії, що займаються будівництвом, реновацією та постачанням будівельних матеріалів, виграють від ринку, що розвинувся завдяки попиту на відновлення та реконструкцію зруйнованих об'єктів, що спонукатиме економіку та створюватиме нові робочі місця.

Другий важливий напрямок - це відновлення споживчих витрат. Після закінчення війни багато споживачів будуть готові підвищити рівень витрат при покупці товарів та послуг, і це стане сильним мотиваційним фактором для бізнесу. Першими на ринку будуть компанії, які швидше за все адаптують свої пропозиції до змінених вимог споживачів. Це, зокрема, стосується продовольства, одягу, побутових товарів і сфери послуг.

Крім того, війна може допомогти сформувати нові споживчі звички, які відкриють шлях до проривних можливостей. Внаслідок цього компанії, що прагнуть створювати та впроваджувати нові технології та надавати унікальні рішення для клієнтів, матимуть шанс зайняти домінуючу позицію на ринку. Зокрема, існує великий потенціал для зростання електронної комерції, розвитку онлайн-послуг і вдосконалення нових способів доставки.

Важливо зазначити, що сама держава не є єдиним учасником конфлікту. Тому, закінчивши з війною, Україна сподівається на зарубіжних кулеметників, які, в свою чергу, нададуть широкі можливості для місцевих компаній у вигляді зовнішньоекономічних і спільних проектів. Це, зокрема, не тільки гроші, а й технології, знання.

Отже, ті підприємства, які змінять свої стратегії відповідно до нових умов, матимуть нові шанси для відновлення та розвитку в умовах нової економічної реальності, яка наступить після закінчення війни.

Список використаних джерел:

1. Лібанова, Е. М. Соціально-економічні наслідки війни в Україні: сучасні виклики та перспективи / Е. М. Лібанова, О. М. Грішнова, О. Г. Осауленко. – Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2023. – 256 с.

2. Селезньова, Г. І. Розвиток електронної комерції в Україні: виклики та перспективи / Г. І. Селезньова // Економічний вісник. – 2022. – №4. – С. 112–119.

3. Кащена Н.Б. Цифрові рішення в бізнес-аналітиці / Н.Б.Кащена, Р.М. Остапенко // Інформаційні технології та цифрова економіка: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. / М-во освіти і науки України; Державний університет інфраструктури та технологій. Київ: Видавничий центр ДУІТ, 2024. – С. 250-253.

DIGITAL TOOLS FOR FINANCING FOREIGN TRADE AS A FACTOR IN IMPROVING ECONOMIC SECURITY

Ostrovskiy I. A., PhD in Economics, Associate Professor, Stadnyk G. V., PhD in Economics, Professor, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

The growing challenges of modern international trade have made financing instruments such as letters of credit and bank guarantees more relevant. They have become the most popular because they provide additional reliability and guarantee the execution of any transaction. In a fast-changing world, it is important for lenders and banks to master modern technologies in a timely manner to develop their competitive advantages. This is especially true in trade finance, as it has not undergone significant technological changes for decades.

Banks engaged in foreign trade finance continue to focus on traditional trade finance, preferring to use documentary letters of credit (49%). Cash transactions account for 24% of the market, bank guarantees 16% and credit letters 11% [1]. In 2021, the global trade finance market reached USD 44.8 billion. According to experts, the market is expected to reach USD 66.3 billion by 2027 [2].

The COVID-19 pandemic has had a huge impact on businesses around the world and has become a super driver of the rapid development of digital commerce. The evolution of trade finance is driven by increased efficiency and new opportunities arising from the development of tools such as blockchain, smart contracts, the expansion of 5G and IoT networks, and machine learning tools capable of analysing huge amounts of data at high speed.

The development of digital tools was also facilitated by the development of a legislative framework, the increasing adoption of blockchain platforms in companies and banks, and, most importantly, the loyalty of banks and transaction participants to the paperless and cloud-based transaction space.

Globally, more than 50% of SMEs' trade finance requests are rejected, compared to only 7% for multinationals [3]. For SMEs, lack of access to affordable trade finance is a significant non-tariff barrier to trade. The implementation of smart contracts allows for the automation of the processing of most standard trade finance transactions. For small and medium-sized businesses, a smart contract will be beneficial as they will not need additional insurance coverage for each transaction using a smart contract.

Thus, the use of digital tools allows credit institutions to increase the number of small and medium-sized enterprises, which were previously low-margin services. Companies today will incur the lowest possible costs, and SMEs will actively participate in domestic and foreign trade because banks are more interested in servicing them.

Let us consider the benefits of using blockchain and smart contracts in trade finance:

1. A bank can increase its customer base by processing more transactions and use excess labour to sell more products. Demand for payment solutions for trade

finance may increase as digital solutions increase banks' internal efficiency and reduce the cost of banking services, which is a win-win scenario for both banks and corporates.

2. By automating standard operations, banks can significantly increase their revenues by attracting previously unwilling customers.

3. Banks can also earn additional income from trade finance fees

4. There will be a growing demand for software engineers, integration engineers, data scientists, data analysts and other 'technical' roles to work on trade finance projects. By developing in-house software development departments, banks will be able to use their own resources to improve products.

5. The introduction of blockchain technology will also eliminate excess labour required for paperwork, in addition to courier costs associated with the exchange of letters of credit between parties.

6. Digital technologies have already helped banks reduce the risks associated with trade finance. They obviously increase the amount of data available for credit rating, speed and accuracy of customer due diligence and anti-money laundering and counter-terrorist financing activities, customer identification procedures, and reduce the likelihood of human error.

7. The use of smart contracts makes economic sense when the transaction is expensive or there are repeated obligations (when using a standardised contract form).

It can be concluded that the practice of implementing digital products shows that transactions using trade finance instruments via blockchain platforms will eventually become a global standard. This is likely to happen in the current decade. The process of consolidation is already underway: small platforms are leaving the market, while large ones receive investments, develop and attract more participants.

References:

1. International Chamber of Commerce publication. Two new digital trade services launched in the origin area. 2022. URL: <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/two-new-digital-trade-services-launched-in-the-origin-area>.

2. IMARC Group. Trade Finance Market: Global Industry Trends, Share, Size, Growth, Opportunity and Forecast 2022–2027. URL: <https://www.imarcgroup.com/trade-finance-market>.

3. World's Trade Organization publication. Trade finance and SMEs. Bridging the gaps in provision. 2016. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tradefinsme_e.pdf.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА СТРУКТУРУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

Писарчук О. В., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Соціально-економічне становище в Україні за період проведення воєнних дій зазнало суттєвих змін. З огляду на необхідність відновлення економіки та інфраструктури України, питання структури підготовки фахівців набуває особливого значення. Формування системи підготовки кадрів, яка відповідатиме актуальним вимогам ринку праці, є ключовим завданням для забезпечення

сталого економічного розвитку та посилення інституційного потенціалу країни. Повоєнне відновлення економіки потребує фахівців, здатних вирішувати завдання в різних галузях, з одночасним охопленням галузей, які є пріоритетними в стратегічному розвитку, так і галузей, необхідних для оперативного відновлення країни та надання нового імпульсу для розвитку економіки, включаючи інженерію, енергетику, екологію, менеджмент, ІТ-сектор та інші. Системний підхід до планування підготовки кадрів дозволить збалансувати кадрові потреби з ресурсами, що має критичне значення для створення ефективного людського капіталу, здатного забезпечити як економічне зростання, так і стійкість країни у довгостроковій перспективі. Тому глибоке осмислення структури підготовки кадрів, оптимізація освітніх програм, а також запровадження ефективних фінансових інструментів є надзвичайно важливими для перетворення національної економіки в конкурентоспроможну та інноваційно орієнтовану.

Однією з ключових особливостей підготовки кадрів є те, що це довготривалий процес, що зумовлює суттєвий часовий інтервал між визначенням потреб у фахівцях та їхнім виходом на ринок праці як повноцінної, якісної робочої сили. Відтак, для формування актуальної структури підготовки фахівців необхідно враховувати майбутні економічні потреби країни. Крім того, існує часовий лаг між початком фінансування освітнього процесу та моментом, коли країна отримає економічну віддачу від таких інвестицій, адже фахівці почнуть створювати частку національного доходу лише після виходу на ринок праці. Це означає, що державна підтримка освіти вимагає стратегічного планування і передбачення майбутніх пріоритетів економічного розвитку, щоб зменшити ризик невідповідності між підготовленими фахівцями та реальними потребами економіки.

Слід звернути увагу на наявність суттєвих диспропорцій в структурі підготовки фахівців вищої освіти протягом останніх майже десяти років. В сучасних умовах ринок праці демонструє чітко виражену розбіжність між потребами роботодавців та компетенціями випускників закладів вищої освіти. Спостерігаємо тенденцію, за якої структура підготовки фахівців та структура випускників ЗВО не задовольняє потреби ринку [1], вимоги та очікування роботодавців.

Як наслідок, зростає кількість випадків, коли випускники змушені шукати роботу за межами своєї спеціальності або опановувати нові навички, щоб адаптуватися до умов сучасного бізнес-середовища. Це свідчить про наявність системної невідповідності, що, з одного боку, ускладнює кар'єрну реалізацію молодих спеціалістів, а з іншого — обмежує можливості підприємств щодо залучення кваліфікованих кадрів, підготовлених відповідно до специфічних потреб галузей.

Серед негативних наслідків такої ситуації можна визначити наступне. З одного боку відбувається неефективне використання ресурсів на підготовку фахівців з вищою освітою, зокрема фінансових, незалежно від джерела фінансування підготовки, за рахунок бюджетних коштів або за власний рахунок, кошти фізичних або юридичних осіб. З іншого боку, виникає потреба в витратах

додаткових фінансових ресурсів на перепідготовку та підвищення кваліфікації таких

В роботі [2] виокремлено проблему щодо нераціонального розподілу бюджетного замовлення на підготовку фахівців за певною спеціальністю між ЗВО. А саме, акцент зроблено на наявності значної кількості здобувачів освіти, підготовка яких фінансується за рахунок бюджетних коштів, в групах, з наднизькою загальною чисельністю здобувачів. Водночас виявлено, що за певною спеціальністю підготовка в малочисельних групах здійснюється одночасно в кількох ЗВО. І така тенденція продовжується протягом тривалого періоду. Наслідком систематичного нераціонального розподілу бюджетного замовлення стає зростання чисельності випускників із неналежним рівнем якості підготовки. Ринок праці з одного боку формально перенасичений пропозиціями за певними спеціальностями, а з іншого боку вони не відповідають сучасним потребам.

В наукових дослідженнях вітчизняних та іноземних науковців, серед яких Пономаренко В.С. [1], Лондар [3] та інші розкрито сутність та значущість такого фінансового інструменту, як бюджетне замовлення на підготовку фахівців. Однак використання цього фінансового інструменту не завжди є ефективним, що обумовлює потребу в подальших дослідженнях.

Залучення альтернативних джерел фінансування, зокрема шляхом використання банківських кредитів, навчальних ваучерів та інших механізмів, на практиці не отримало належної підтримки та поширеного впровадження внаслідок низки обмежувальних факторів. Попри наявність законодавчої бази, яка гарантує можливість громадянам доступу до державного пільгового цільового кредитування, спостерігається практично повна відсутність зацікавленості з боку комерційних банків. Останні демонструють недостатній інтерес до надання цільових кредитів для навчання, що обумовлено відсутністю достатніх мотивуючих стимулів для фінансових установ. Це створює перешкоди для реалізації потенційно корисних фінансових інструментів, спрямованих на розширення доступу до освіти.

Відносно новим фінансовим інструментом для ринку освітніх послуг України, з певною мірою державного впливу та можливістю регулювання стало запровадження у 2024 році державних освітніх грантів для вступників, які спрямовані на часткове покриття витрат вартості контракту для здобуття вищої освіти. Основна особливість цієї програми полягає в тому, що фінансування спрямовується безпосередньо студентам, а не закладам освіти. Це дозволяє студентам використовувати кошти при переході між закладами, зберігаючи фінансову підтримку при зміні університету або спеціальності. Градація розмірів варіюється залежно від результатів вступних іспитів та обраної спеціальності. Наприклад, студенти, які обирають дефіцитні спеціальності, зокрема в сфері ядерної фізики, можуть отримати збільшені гранти, що є спробою залучити більше фахівців у важливі для країни галузі.

Запровадження такого фінансового інструменту як державні гранти, є спробою зробити систему освіти більш гнучкою, адаптованою до ринкових вимог та спрямованою на задоволення потреб як студентів, так і суспільства в

цілому. Однак, зважаючи на момент запровадження фінансового інструменту, на цей час неможливим є оцінювання результатів впливу та ефективності використання саме грантового підходу щодо забезпечення потрібної для держави структури підготовки фахівців.

Фінансові інструменти, серед яких розподіл обсягів державного замовлення, державні освітні гранти, грантове фінансування інноваційних напрямів, спеціальні програми підтримки пріоритетних спеціальностей, формують не лише обсяг та якість підготовки фахівців, але й спонукають навчальні заклади орієнтуватися на спеціальності, які мають стратегічне значення для держави. Однак, вирішення проблеми узгодження структури підготовки фахівців потребам ринку та стратегічним цілям розвитку України, потребує комплексного підходу, який включає сукупність заходів та механізмів не тільки фінансового характеру.

Сукупність фінансових інструментів та ефективність їх використання чинять вплив на якість та конкурентоспроможність вищої освіти, підвищення рівня підготовки студентів відповідно до вимог міжнародних стандартів, та оптимізацію державних ресурсів задля ефективного розвитку людського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Ponomarenko, V. S. (2022). State Order for the Training of Specialists With Higher Education and Optimisation of the Higher Education Network. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(18). <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i18.5705>
2. Pysarchuk, O. (2021). Analysis of the higher education institutions network and the problem of its financing. *Economics of Development*, 20(3), 25-39. [https://doi.org/10.57111/econ.20\(3\).2021.25-39](https://doi.org/10.57111/econ.20(3).2021.25-39)
3. Лондар С.Л (2021) Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування : монографія / за ред. С. Л. Лондара ; ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2021. 274 с

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ ДО 5 % ТА ПЕРЕГЛЯДУ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Попова Л. М., д-р юрид. наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, Крайник Г. С., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри Права та публічного управління Історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка

У грудні 2024 р. відбудеться підвищення військового збору в Україні до 5 % шляхом внесення змін до Податкового кодексу України [1] на період дії воєнного стану до перемоги. Це підвищить фінансові можливості для оборони України, сприятиме швидшій перемозі над рф. Це відповідає ст. 65 Конституції України

[2], оскільки кожен громадянин України зобов'язаний захищати Вітчизну, її незалежність, у тому числі фінансово.

Іншою статтею витрат в умовах воєнного стану є вимушені «побори на війну» у виді благодійних ярмарків, внесків на їжу, одяг, обладнання, засоби реб, дрони, автомобілі тощо. Такі побори відбуваються навіть з членів родин військовослужбовців (наприклад, керівник дитячого садка вимагає кошти на оборону з матері дитини, батько якої воює за Україну), що вважаємо неприпустимим.

Вважаємо за доцільне вимагати звіти - протоколи з печатками військових частин, щоб отримані ними кошти або інші засоби опинились у військових на передовій, які дійсно цього потребують, а не у тиловиків чи корупціонерів. І хоча згідно Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3] благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених законодавством цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара, звіти - протоколи з печатками військових частин будуть гарантією обліку отриманої допомоги саме військовими частинами, відповідальності отримувачів такої допомоги та певною гарантією того, що військові отримають таку необхідну допомогу, і вона перейде у власність до рук інших людей. У разі відсутності таких звітів про надходження коштів військовим, прияти винних до кримінальної відповідальності як-от за ст. 191 КК України - за привласнення коштів, що є корупційним кримінальним правопорушенням відповідно до примітки до ст. 45 КК України. Існує необхідність у посиленні контролю за використаними коштами. Отримані кошти доцільно направляти на придбання дронів, інших потрібних для оборони ресурсів, що врятує тисячі життів і військових на фронті, і – цивільних людей.

Розглядаючи ефективне використання отриманих коштів для оборони України доцільно припинити збільшувати зарплати представникам влади та іншим чиновникам, а затвердити максимальну заробітну плату на час дії воєнного стану у сумі 100 000 грн (що еквівалентна максимальній заробітній платі військового на передовій), оскільки жоден чиновник, суддя, співробітник правоохоронних чи інших державних органів не заслуговує більшої заробітної плати та іншої винагороди, як і пенсії під час дії воєнного стану у більшій сумі, ніж військовий, який щохвилини ризикуючи життям, дає їм можливість жити і працювати у безпеці. Зокрема, суддям Конституційного Суду України доцільно зменшити заробітну плату до 100 000 грн на місяць, починаючи з січня 2025 р., шляхом внесення змін до ст. 26 закону України “Про Конституційний Суд України”[4], при цьому пенсія теж має бути не більше 100 000 грн, про що необхідно внести зміни до ст. 27 вказаного закону; іншим суддям, членам Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України - шляхом внесення змін до ст. 135 закону України “Про судоустрій і статус суддів” [5]. Пенсії теж не можуть перевищувати 100 000 грн.

Висновки. Щодо збільшення фінансування та поповнення ресурсів на оборону: 1) доцільно підтримати вимушене підвищення військового збору в Україні до 5 % на період дії воєнного стану до перемоги, що підвищить фінансові

можливості для оборони України, сприятиме швидшій перемозі над рф. Це відповідає ст. 65 Конституції України [1], оскільки кожен громадянин України зобов'язаний захищати Вітчизну, її незалежність, у тому числі фінансово; 2) варто підтримувати і вимушені «побори на війну» у виді благодійних ярмарків, внесків на їжу, одяг, обладнання, засоби реб, дрони, автомобілі тощо (при цьому вважаємо неприпустимим брати такі побори з членів родин військовослужбовців).

Слід вимагати звіти - протоколи з печатками військових частин, щоб ці кошти або засоби опинились у військових на передовій, які дійсно цього потребують, а не у тиловиків чи корупціонерів. У разі відсутності таких звітів про надходження коштів військовим, пригати винних до кримінальної відповідальності за ст. 191 КК України - за привласнення коштів, що є корупційним кримінальним правопорушенням відповідно до примітки до ст. 45 КК України. Крім того, слід посилити контроль і за наданими, і за використаними коштами. Отримані кошти слід максимально направляти на придбання дронів, інших потрібних для оборони ресурсів, що може врятує тисячі українських життів.

Заради ефективного використання отриманих коштів для оборони України доцільно припинити збільшувати зарплати представникам влади та іншим чиновникам, закріпивши на законодавчому рівні максимальну заробітну плату на час дії воєнного стану у сумі 100 000 грн, що є еквівалентною максимальній заробітній платі військового на передовій. Пенсії під час дії воєнного стану також не мають перевищувати 100 000 грн.

Вищезазначені заходи сприятимуть збільшенню довіри населення України до влади, довіри міжнародних партнерів до України, економії бюджетних коштів, мінімізації корупції у сфері оборони та пришвидшить довгоочікувану перемогу України.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Закон України від 1 липня 2010 р. № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010, № 40. Ст. 527.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
4. Про Конституційний суд України : Закон України від від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-19>.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТРАХУВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Поточняк С. В., здобувач, Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя,

Російське повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року кардинально трансформувало економічне середовище, в якому функціонують вітчизняні підприємства. Перед бізнесом постали нові виклики щодо фінансового забезпечення та страхування діяльності в умовах воєнної економіки та у перспективі післявоєнного відновлення.

Військові дії спричинили суттєве погіршення фінансового становища більшості українських підприємств. Втрата ринків збуту, пошкодження або знищення виробничих потужностей, проблеми з логістикою, скорочення обігових коштів - все це створює критичні виклики для забезпечення безперервності бізнесу. Для подолання цих проблем держава впровадила низку механізмів фінансової підтримки, таких як :

1. Кредитні канікули та реструктуризація боргів

Кредитні канікули — це тимчасове припинення виплат за кредитами, що надає можливість позичальникам відтермінувати виплату основної суми боргу чи відсотків на певний період.

Реструктуризація боргів передбачає перегляд умов погашення кредиту (зміну термінів, зменшення суми щомісячних платежів тощо).

2. Державні гарантії для отримання кредитів

Державні гарантії — це зобов'язання держави компенсувати кредиторам частину збитків у разі неспроможності позичальника погасити борг. Вони використовуються для полегшення доступу малого та середнього бізнесу до фінансування та зменшення ризиків для банків.

3. Пільгові кредитні програми

Пільгові кредити надаються за зниженою відсотковою ставкою, або ж держава покриває частину процентів. Ці програми допомагають підтримувати різні галузі (наприклад, аграрний сектор чи малий бізнес), забезпечуючи доступне фінансування для розвитку, модернізації або покриття поточних витрат, що сприяє економічному зростанню.

4. Субсидії на збереження робочих місць

Субсидії надаються роботодавцям для часткової компенсації витрат на зарплати, що знижує витрати підприємств на збереження персоналу та дозволяє уникнути скорочень.

Ці заходи створюють сприятливе середовище для відновлення економіки, зберігають стабільність підприємств і підтримують зайнятість, особливо під час кризових періодів.

Наприклад, компанія "Оболонь" отримала державну гарантію на 500 млн грн для відновлення виробництва пива після ракетного удару по заводу.

Водночас, малий і середній бізнес, особливо в постраждалих регіонах, стикається з браком доступу до таких механізмів підтримки .

Поряд з фінансовим забезпеченням, важливу роль відіграє адекватне страхування бізнесу на випадок військових ризиків. Проте вітчизняний ринок страхових послуг виявився не готовим до масштабів збитків через повномасштабну війну. Так, за даними Національного банку України, станом на середину 2022 року страхові виплати склали лише 20% від суми отриманих страхових премій. Першочергово це пов'язано з низькою поширеністю страхування майна, перерваними бізнес-процесами та відсутністю відповідних страхових продуктів.

Відновлення економіки України після закінчення війни потребуватиме суттєвих інвестицій, як державних, так і приватних. Експерти прогнозують, що на післявоєнну розбудову знадобиться до 750 млрд доларів. Ключову роль у цьому процесі відіграватимуть механізми фінансування та страхування, зокрема:

- Державні програми реконструкції та модернізації
- Залучення іноземних інвестицій та кредитів
- Страхові продукти для захисту інфраструктури та виробництв
- Розвиток ринку перестраховування воєнних ризиків

Наприклад, Уряд України розробив Національний план відновлення, який передбачає механізми співфінансування з міжнародними партнерами проєктів у сферах енергетики, транспорту, житла тощо.

Фінансове забезпечення та страхування є критично важливими складовими функціонування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення. Державна підтримка, розвиток спеціалізованих фінансових та страхових інструментів, а також міжнародна співпраця відкривають перспективи для відродження вітчизняних підприємств та економіки України загалом.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. (2022). Програми державної підтримки бізнесу в умовах війни. <https://mof.gov.ua/uk/derzhavna-pidtrimka-biznesu>
2. НБУ. (2022). Звіт про фінансову стабільність. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2022-roku>
3. Волкова, О. (2022). Проблеми фінансування малого та середнього бізнесу в Україні під час війни. Економіка та держава, 7, 11-15.
4. НБУ. (2022). Огляд ринку страхування. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-rinku-strahuvannya-za-9-misyatsiv-2022-roku>
5. Світовий банк. (2022). Оцінка потреб у відновленні та розбудові миру в Україні. <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-rapid-damage-and-needs-assessment>
6. Кабінет Міністрів України. (2022). Національний план відновлення. <https://www.kmu.gov.ua/npd/pro-zatverdjennya-nacionalnogo-planu-vidnovlennya>

КАЛЬКУЛЯЦІЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПЕРЕРОБКИ ДЛЯ ВЛАСНИХ ПОТРЕБ

*Протасов В. В., викладач, Кибукевич О. С., фаховий молодший бакалавр,
ВСП Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ*

Достовірне визначення собівартості продукції забезпечує правильне визначення витрат підприємства, що має безпосередній вплив на фінансовий результат господарської діяльності.

Метою є розгляд особливостей визначення собівартості продукції переробки для власних потреб на прикладі підприємства лісового господарства.

Нехай підприємству для поточного ремонту франко-проміжного складу необхідно виготовити пиломатеріали обрізні у кількості 7 куб. м. Для цього потрібно розпиляти лісопродукцію (пиловник породи сосна класу якості В діаметром 20-24 см.) в кількості 10,94 куб. м. Визначимо собівартість одного кубічного метра пиловнику породи сосна класу якості В діаметром 20-24 см при умові, що підприємство має його заготовити 231,25 куб. м. Бухгалтерський облік господарських операцій досліджуваного підприємства розглянемо в таблиці 1.

Таблиця 1- Особливості калькулювання собівартості продукції переробки

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
Основне виробництво (заготівля, трелювання та інші витрати, пов'язані із лісовим господарством)	232	661,651,631, 641,131,209, і т д	152000,00
Допоміжне виробництво (витрати на утримання та експлуатацію обладнання)	235	661,651,631, 641,131,201, і т д	78000,00
Витрати на ремонт транспортних засобів	237	661,651,631,207 і т д	9000,00
Навантаження та вивезення продукції на проміжні склади та інші витрати, пов'язані з проміжними складами	233	235,237 і т д	78000,00 9000,00
Готова продукція (пиловник породи сосна класу якості В діаметру 20-24)	26	232, 233	152000,00 87000,00
Фактична собівартість пиловнику породи сосна класу якості В діаметру 20-24 см складає: 1 куб. м.= (152000,00 грн.+87000,00 грн.):231,25 куб.м. = 1033,51 грн./куб.м Відправляємо пиловник породи сосна класу якості В діаметр 20-24 у кількості 10,94 куб. м в переробку:			
Витрати підприємства, пов'язані з переробкою	234	26, 631 і т д	11306,60 2200,00 200,00
Отримано продукцію переробки та зворотні відходи (тирса, обапіл)	209 234	234 209	12327,44 -1379,16
Списано пиломатеріали обрізні в кількості 7 куб. м на власні потреби (поточний ремонт)	911	209	12327,44

Джерело: Складено автором самостійно

Допоміжні виробництва підприємств та організацій поділяють на прості та складні. У простих допоміжних виробництвах виробляють декілька видів продукції (робіт, послуг). Собівартість одиниці продукції розраховують шляхом ділення загальної суми витрат за звітний період на кількість виробленої продукції, яку визначають за показниками лічильників (кількість використаної електроенергії, пари, кисню, води і т. ін.) або на основі первинних документів з обліку виробленої продукції, наданих послуг [1, с. 281].

Наявність достовірної інформації щодо виготовлення продукції, надання послуг має важливе значення для прийняття керівниками всіх рівнів обґрунтованих управлінських рішень, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності підприємств та організацій.

Список використаних джерел:

1. Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Фінансовий облік : підруч. 4-те вид. доп. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ, ХІМІЇ ТА МИСТЕЦТВА

Протасов В. В., викладач, ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»,

Заробітна праця вчителів є важливою складовою системи освіти. Правильне нарахування та вчасна виплата коштів позитивно впливають на якість та результативність праці вчителів.

Метою роботи є дослідження особливостей нарахування різних видів основної та додаткової оплати праці вчителя біології, хімії та мистецтва гімназії.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» розрізняють: основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Вони складають фонд оплати праці підприємства [1, с. 170]. На практиці розрізняють заробітну плату основну та додаткову. Основна зарплата визначається посадовим окладом, відрядними розцінками, тарифними ставками. Додаткова заробітна плата виступає у формі доплат та надбавок, серед яких можна виділити надбавки за престиж праці, вислугу років, доплати за перевірку зошитів, класне керівництво, за завідування кабінетом, тощо. Розглянемо особливості нарахування основної та додаткової оплати праці вчителю біології, хімії та мистецтва.

Вчитель має 14 тарифний розряд, якому відповідає посадовий оклад у розмірі 7732,00 грн. При нарахуванні заробітної плати вчителя біології виконуємо наступні розрахунки:

- зарплата за години: $7732,00 \text{ грн} : 18 \text{ годин} * 6 \text{ годин} = 2577,33 \text{ грн}$,
- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018 р.:
 $2577,33 \text{ грн} * 10\% = 257,73 \text{ грн}$;
- зарплата з підвищенням : $2577,33 + 257,73 = 2835,06 \text{ грн}$,

- надбавка за вислугу років: $2835,06 \text{ грн} \times 20\% = 567,01 \text{ грн}$;
- надбавка за престижність праці : $2835,06 \text{ грн} \times 5\% = 141,75 \text{ грн}$;
- завідування ділянкою $2835,02 \times 30\% = 850,52 \text{ грн}$.

Також вчитель викладає хімію, нараховується ще додатковий оклад, визначаються належні доплати на надбавки:

- зарплата за години: $7732,00 \text{ грн} : 18 \text{ годин} \times 5,5 \text{ годин} = 2362,56 \text{ грн}$,
- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018 р.:
 $2362,56 \text{ грн} \times 10\% = 236,26 \text{ грн}$;
- зарплата з підвищенням : $2362,56 + 236,26 = 2598,82 \text{ грн}$,
- надбавка за вислугу років: $2598,82 \text{ грн} \times 20\% = 519,76 \text{ грн}$;
- надбавка за престижність праці : $2598,82 \text{ грн} \times 5\% = 129,94 \text{ грн}$;

Вчитель викладає музику, визначаємо додатковий оклад та доплати на надбавки:

- зарплата за години: $7732,00 \text{ грн} : 18 \text{ годин} \times 1 \text{ годину} = 429,56 \text{ грн}$,
- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018 р.:
 $429,56 \text{ грн} \times 10\% = 42,96 \text{ грн}$;
- зарплата з підвищенням : $429,56 + 42,96 = 472,52 \text{ грн}$,
- надбавка за вислугу років: $472,52 \text{ грн} \times 20\% = 94,50 \text{ грн}$;
- надбавка за престижність праці : $472,52 \text{ грн} \times 5\% = 23,63 \text{ грн}$;

Також вчитель викладає мистецтво НУШ, нараховуємо додатковий оклад, належні доплати на надбавки:

- зарплата за години: $7732,00 \text{ грн} : 18 \text{ годин} \times 6 \text{ годин} = 2577,33 \text{ грн}$,
- підвищення за постановою КМУ №22 від 11.01.2018 р.:
 $2577,33 \text{ грн} \times 10\% = 257,73 \text{ грн}$;
- зарплата з підвищенням : $2577,33 + 257,73 = 2835,06 \text{ грн}$,
- надбавка за вислугу років: $2835,06 \text{ грн} \times 20\% = 567,01 \text{ грн}$;
- надбавка за престижність праці : $2835,06 \text{ грн} \times 5\% = 141,75 \text{ грн}$;

Вчителеві згідно наказу нараховано премію до ювілею в розмірі 1300,00 грн. В результаті, загальна сума нарахованої основної та додаткової заробітної плати за місяць становить 13077,33 грн. З даної суми проводимо обов'язкові утримання, а саме ПДФО $13077,33 \times 18\% = 2353,92 \text{ грн}$, військовий збір $13077,33 \times 1,5\% = 196,16 \text{ грн}$, та профспілкові внески $(13077,33 - 1300,00) \times 1\% = 117,77 \text{ грн}$. Також утримано внески до лікарняної каси у розмірі 95,00 грн. Загальна сума утримань становить 2762,85 грн. У встановлений час вчителеві було видано заробітну плату за першу половину місяця або аванс плановий, тобто 5300,00 грн та зарплату за другу половину місяця в сумі 5014,48 грн. В результаті навчальний заклад на кінець місяця не має заборгованості з оплати праці перед працівником.

В даний час вчителі отримують недостатньо високу оплату за свою працю, тому важливо забезпечити конкурентоспроможну зарплату, що сприятиме покращенню якості освіти та збереженню кваліфікованих кадрів.

Список використаних джерел:

1. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. та ін. Фінансовий облік : підруч. 4-те вид. доп. 1 перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

БЕЗПЕКА ТА УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Радіонов В. С., аспірант, Навчально-наукового Інституту економіки і менеджменту, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна

Управління відходами є критично важливим компонентом забезпечення безпеки на всіх рівнях – від індивідуального до глобального. Ефективне управління відходами не лише зменшує ризики, а й сприяє стійкому розвитку та захисту здоров'я людей і планети. Ми проаналізували основні міжнародні сайти, які інформують про управління відходами та питання безпеки, включно зі здоров'ям населення та екологічними аспектами (табл. 1)

Таблиця 1– Зміст сайтів з безпечного управління відходами

	Ресурс	Напрями аналізу
1	World Health Organization (WHO) [1]	Всесвітня організація охорони здоров'я надає інформацію про вплив відходів на здоров'я людини та пропонує рекомендації щодо безпечного поводження з відходами
2	United Nations Environment Programme (UNEP) [2]	Займається питаннями сталого управління відходами та екосистем, а також аналізує їхній вплив на навколишнє середовище та здоров'я.
3	International Solid Waste Association (ISWA) [3]	Пропонує ресурси, дослідження та публікації з питань управління відходами, включно з аспектами безпеки та здоров'я.
4	European Environment Agency (EEA)[4]	Надає дані та звіти з питань управління відходами та їхнього впливу на навколишнє середовище і здоров'я населення в Європі.
5	World Bank - Waste Management [5]	Аналізує управління відходами в контексті економічного розвитку та здоров'я населення, а також пропонує рішення для підвищення стійкості.
6	Global Waste Management Outlook [6]	Охоплює глобальні тенденції в управлінні відходами та аналізує їхній вплив на здоров'я та безпеку
7	Centers for Disease Control and Prevention (CDC) [7]	CDC надає інформацію про вплив відходів на здоров'я та безпеку, включно з рекомендаціями щодо управління відходами в умовах пандемій та інших надзвичайних ситуацій.
8	Environmental Protection Agency (EPA) [8]	EPA (США) пропонує безліч ресурсів і даних з питань управління відходами, їхнього впливу на здоров'я та охорони довкілля.

Складено автором на основі відкритих джерел (1-8).

Ці ресурси допомогли нам отримати більш повне уявлення про взаємозв'язок між управлінням відходами та безпекою суспільства, а також про найкращі практики та міжнародні ініціативи в цій галузі, що знайшло відображення в такій таблиці (табл. 2)

На всіх сайтах особливо підкреслюється, що утворення відходів зростає в усіх регіонах і містах, де підвищується зростання населення та високий рівень міграції. Для глобального тренду планується підвищення і надалі стабілізація з тенденцією до зменшення (якщо планується впровадження циклічної економіки) утворення твердих побутових відходів у країнах та міських агломераціях з високим рівнем життя, та збільшення рівня утворення в країнах та міських агломераціях з низьким та середнім без прогнозу до стабілізації та зменшення.

Доведення збору твердих побутових відходів до 100% для міського населення є одним із пріоритетів безпеки.

Таблиця 2 – Діалектика взаємозв'язку безпеки суспільства та управлінням відходами

	Вид	Зміст	Характеристики
1	Здоров'я та екологічна безпека	Забруднення повітря, води і ґрунтів	Неправильне зберігання, обробка або утилізація відходів може призвести до забруднення природних ресурсів. Наприклад, токсичні хімічні речовини з промислових відходів можуть проникати у ґрунт і підземні води, викликаючи довготривалі наслідки для здоров'я людей та екосистем.
		Хвороби та епідемії	Неправильне управління біомедичними чи побутовими відходами може стати джерелом розповсюдження патогенних мікроорганізмів, що спричиняють хвороби. Наприклад, несанкціоноване сміттєзвалище може стати місцем розмноження комах, які переносять інфекції.
2	Соціальна безпека	Безпека проживання	Відходи, які неправильно зберігаються або несанкціоновано викидаються, можуть створювати небезпечні умови для життя, особливо у густонаселених районах. Відходи можуть спричинити пожежі, зсуви ґрунту або інші катастрофи, що загрожують життю людей, може призвести до соціальних конфліктів і протестів.
		Соціальна несправедливість	У районах, де управління відходами є недостатньо ефективним, це може призводити до соціальної несправедливості. Наприклад, звалища часто розташовані поблизу соціально вразливих груп населення, що посилює їхню небезпеку та погіршує умови життя.
3	Економічна безпека	Економічні втрати	Ефективне управління відходами сприяє економічному розвитку, створюючи робочі місця в секторах переробки та утилізації. Навпаки, неефективне управління може призводити до економічних втрат через витрати на лікування хвороб, спричинених забрудненням, та пошкодження природних ресурсів. Погане управління відходами може спричинити значні економічні втрати через необхідність очищення забруднених територій, відшкодування шкоди здоров'ю населення та зменшення привабливості регіонів для інвестицій
		Ресурсове виснаження	Ефективне управління відходами включає в себе переробку та повторне використання матеріалів. Недостатнє використання цих можливостей призводить до виснаження природних ресурсів, що має довгострокові наслідки для економічної стабільності
4	Національна та глобальна безпека	Проблеми зі зміною клімату	Неконтрольовані викиди парникових газів з полігонів твердих побутових відходів сприяють зміні клімату, що становить загрозу для глобальної безпеки.
		Транскордонні загрози	Неправильне управління небезпечними відходами, зокрема електронними або промисловими, може призвести до незаконного транспортування відходів через кордони, що становить загрозу для безпеки інших держав.
5	Екологічна безпека	Збільшення обсягів відходів	Можуть спричинити екологічні катастрофи, такі як забруднення ґрунту та води, погіршення якості повітря. Це, своєю чергою, впливає на безпеку екосистем і біорізноманіття, що може мати довгострокові наслідки для суспільства.
		Сталий розвиток	Сучасні підходи до управління відходами, такі як концепція кругової економіки, спрямовані на мінімізацію відходів і максимальне використання ресурсів. Це сприяє сталому розвитку, покращує якість життя та забезпечує безпеку майбутніх поколінь.

Складено автором на основі відкритих джерел (1-8).

Дані сайтів свідчать про те, що значний прогрес було досягнуто в багатьох країнах із середнім рівнем доходу впродовж останніх кількох років, особливо в тих, де валовий національний дохід на душу населення вищий за \$2500 на рік. Охоплення збору ТПВ, як і раніше, становить близько 50% і менше в країнах з низьким рівнем доходу. Воно також різко падає в сільських районах багатьох країн. ООН підраховано, що 2 млрд людей у світі все ще не мають доступу для збору твердих відходів [5].

Таким чином, управління відходами не тільки відповідає за утилізацію та переробку матеріалів, а й безпосередньо впливає на безпеку суспільства в різних аспектах, включно зі здоров'ям, екосистемами, соціальною стабільністю та економікою. Ефективні практики управління відходами сприяють створенню безпечнішого та стійкішого суспільства.

Список використаних джерел:

1. World Health Organization (WHO) URL: www.who.int
2. United Nations Environment Programme (UNEP) URL: www.unep.org
3. International Solid Waste Association (ISWA) URL: www.iswa.org
4. European Environment Agency (EEA) URL: www.eea.europa.eu
5. World Bank - Waste Management URL: www.worldbank.org/en/topic/wastemanagement
6. Global Waste Management Outlook URL: www.unep.org/resources/report/global-waste-management-outlook
7. Centers for Disease Control and Prevention (CDC) URL: www.cdc.gov
8. Environmental Protection Agency (EPA) URL: www.epa.gov

БЕЗПЕКА ЯК КАТЕГОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Радіонова Л. О., канд. філософ. наук, доцент, доцент кафедри філософії та політології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Безпека, як категорія, розглядалася різними філософами протягом історії філософії. Ця категорія охоплює широкий спектр аспектів, включно з фізичною безпекою, соціальною стабільністю, економічною захищеністю та політичною безпекою.

В античній філософії це, насамперед, роботи Платона й Аристотеля. Платон у своїх діалогах, особливо в «Державі» розглядав ідею безпеки через призму справедливої держави. Для нього безпека пов'язана з правильним управлінням державою, де кожен виконує свою роль відповідно до природних здібностей. Аристотель у «Політиці» стверджує, що безпека держави залежить від законності та порядку [1]. Він наголошував на важливості виховання та добродітності громадян як основи для стабільної та безпечної держави.

У Середні віки Августин Блаженний у своїй праці «Град Божий» Августин розглядав безпеку в контексті божественного порядку і спасіння. Він вважав, що істинна безпека досягається через віру і підпорядкування Богові. А Фома Аквінський у «Сумі теології» досліджував безпеку в контексті природного

закону і справедливого правління. Він стверджував, що безпека досягається через дотримання моральних і божественних законів.

У Новий час акцент аналізу змінюється, наприклад, Томас Гоббс у книзі «Левіафан» стверджує, що в природному стані люди живуть в умовах «війни всіх проти всіх» [1]. Він наголошував на необхідності сильного суверена, який забезпечить безпеку і порядок. Хоча Гоббс не був теоретиком міжнародних відносин у сучасному сенсі, його ідея про природний стан як «війну всіх проти всіх» сильно вплинула на реалістичне розуміння міжнародної безпеки. Реалісти стверджують, що міжнародна система анархічна, і безпека держав залежить від їхньої здатності захищати себе і свої інтереси.

Джон Локк: Локк у «Двох трактатах про правління» стверджував, що безпека є одним із природних прав людини. Він вважав, що уряд має захищати життя, свободу і власність своїх громадян [1].

Найвагоміший внесок у концепцію безпеки зробив Іммануїл Кант. У «Проекті вічного миру» [2] Кант розглядав безпеку через призму міжнародного права і необхідності створення федерації вільних держав для запобігання війнам. Його ідеї лягли в основу ліберальних теорій міжнародних відносин. Безпека в міжнародних відносинах є однією з ключових тем, досліджуваних безліччю філософів, теоретиків і практиків у цій галузі. Наприклад, реалісти стверджують, що міжнародна система анархічна, і безпека держав залежить від їхньої здатності захищати себе і свої інтереси. Ганс Моргентау, один з основоположників політичного реалізму, розглядав міжнародні відносини як боротьбу за владу, де безпека держав досягається через баланс сил. Засновник неореалізму, Кеннет Волтц, розвинув теорію структурного реалізму, стверджуючи, що міжнародна анархія змушує держави прагнути самопомогі та безпеки через нагромодження військової могутності й альянси.

Вудро Вільсон – 28-й президент США, Вільсон був прихильником ліберального інтернаціоналізму та ініціатором створення Ліги Націй, першої міжнародної організації, призначеної для підтримання миру і безпеки. Сучасний лібераліст, Роберт Кеохейн розвинув теорію неоліберального інституціоналізму, стверджуючи, що міжнародні інститути та режими можуть сприяти співпраці та безпеці між державами. Один із провідних теоретиків конструктивізму, Александр Вендт стверджує, що міжнародна анархія не є неминучою війною всіх проти всіх, а залежить від соціальних конструкцій і взаємодій між державами. Він розглядає безпеку як продукт соціальних і міждержавних практик та ідентичностей. Представник критичної теорії, Кен Бут розглядає безпеку як звільнення від загроз і несправедливості, наголошуючи на важливості людської безпеки поряд із державною. Хоча Едвард Саїд відомий своєю роботою з постколоніалізму, його ідеї про владу та дискурс впливають на розуміння безпеки в міжнародних відносинах, особливо в контексті культурної та політичної гегемонії.

Мішель Фуко: Фуко досліджував концепцію біополітики та влади, розглядаючи безпеку як частину контролю та регулювання суспільства. У роботі «Наглядати і карати» він аналізує механізми дисципліни і контролю, які забезпечують безпеку в сучасному суспільстві [3]. Мішель Фуко досліджував

концепцію безпеки через призму своїх ширших досліджень влади, дисципліни та управління суспільством. Наприклад, взаємозв'язок між безпекою та гетеротопією посідає важливе місце в його роботах. Фуко ввів термін «гетеротопія» у своїй лекції «Про інші простори». Гетеротопії – це реальні місця, які функціонують як контрпростори, відмінні від звичайних, повсякденних місць. Вони відображають і водночас порушують соціальні норми та порядки. Приклади гетеротопій включають в'язниці, лікарні, цвинтарі, сади і навіть театри та кінотеатри. Гетеротопії – це контроль та ізоляція певних груп людей, які вважаються такими, що загрожують безпеці суспільства [4]. Наприклад, в'язниці та психіатричні лікарні ізолюють тих, хто порушує соціальні норми або становить загрозу для громадського порядку. Ці місця слугують для управління і нормалізації поведінки, що відхиляється, що також пов'язано з біополітичними стратегіями забезпечення безпеки.

Гетеротопії також слугують просторами, де можна спостерігати й аналізувати механізми влади та контролю. Вони створюють можливості для опору і критики наявних структур влади та методів забезпечення безпеки. Гетеротопії часто пов'язані з ритуалами та символікою, які підкреслюють межі між безпекою та небезпекою, нормальністю та відхиленням. Наприклад, цвинтарі як гетеротопії символізують межі людського життя і необхідність управління смертю та похованням. У праці «Наглядати і карати» Фуко аналізує в'язницю як гетеротопію, яка відіграє ключову роль у дисциплінарній владі [4]. В'язниця – це простір, де здійснюється контроль і покарання, а також де виявляється турбота про безпеку суспільства через ізоляцію злочинців.

Таким чином, Фуко показав, як гетеротопії функціонують у рамках ширших механізмів влади і контролю, спрямованих на забезпечення безпеки та управління населенням. Він виокремлював такі форми влади, як традиційна форма влади, що ґрунтується на праві правителя на життя і смерть підданих; дисциплінарна влада, що виявляється через інститути, як-от школи, в'язниці, лікарні, які формують поведінку і свідомість людей; біополітична форма влади, спрямована на управління населенням як біологічним видом, через контроль над народжуваністю, охороною здоров'я, міграцією та іншими аспектами життя. Безпека в контексті біополітики включає управління ризиками та непередбачуваними подіями. Це управління здійснюється через різні інститути і технології, які дають змогу державі передбачати, регулювати і мінімізувати загрози для населення.

Сучасний філософ, наприклад, Юрген Габермас розглядає безпеку в контексті публічної сфери та комунікативної дії. Він наголошує на важливості демократичного діалогу та участі громадян у політичних процесах для забезпечення безпеки. А Зигмунт Бауман аналізує безпеку в умовах глобалізації та постмодерну, акцентуючи увагу на феномені «плинної сучасності», де традиційні безпекові структури руйнуються і виникають нові ризики та невизначеності.

Один із засновників Копенгагенської школи безпеки, Баррі Бузан розширив поняття безпеки, включивши в нього економічні, соціальні, екологічні та політичні аспекти. Він розглядає безпеку як мультидисциплінарну концепцію,

що виходить за рамки суто військових загроз. Марта Фіноємор, відома дослідниця в галузі конструювання міжнародних норм, досліджує, як міжнародні норми та ідентичності впливають на сприйняття і практики безпеки.

Ці теоретики і підходи представляють широкий спектр поглядів на безпеку в міжнародних відносинах, підкреслюючи її багатогранність і складність. Кожен із цих філософів робив свій внесок у розуміння безпеки, наголошуючи на різних аспектах цієї категорії залежно від історичного та соціального контексту.

Список використаних джерел:

1. Манн Майкл. Джерела соціальної влади: У 4 т. Т. 1 Історія влади від витоків до 1760 року н. е. 2018. 760 с.
2. Кант Іммануїл [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2007. – 528 с.: іл. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kant_I
3. Фуко М. Наглядати і карати. Народження в'язниці. AD MARGINEM, 1990. 480 с.
4. Радіонова Л. О. Інструментальна логіка мережі як детермінанта основних обрисів міських спільнот / *Габітус*. №10. С. 89-94 URL: <http://habitus.od.ua/journals/2019/10-2019/10-2019.pdf>

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

*Родченко С. С., канд. екон. наук, доцент, Зубова В. О., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Консолідована звітність банківських установ є об'єднаними фінансовими звітами, які відображають фінансовий стан та результати діяльності всієї групи компаній, включаючи материнську компанію та її дочірні підприємства. Метою такої звітності є надання цілісної картини фінансового стану банку як єдиного економічного суб'єкта, що дозволяє акціонерам, регуляторам та іншим зацікавленим сторонам оцінити загальну фінансову стабільність та ефективність діяльності групи. Консолідована звітність сприяє прозорості, забезпечуючи уніфіковане представлення фінансових показників та знижуючи ризики маніпуляцій окремими звітами дочірніх компаній [1-3].

Консолідована звітність складається з декількох основних фінансових документів, серед яких консолідований баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та звіт про зміни у власному капіталі. Важливим аспектом є інтеграція фінансових даних материнської компанії та її дочірніх підприємств, що включає усунення міжфілійських транзакцій та взаємних зобов'язань для уникнення подвійного врахування доходів та витрат. Особливу увагу приділяють методам обліку інвестицій у дочірні підприємства, таким як метод повного приєднання або метод часткового приєднання, залежно від ступеня контролю материнської компанії. Формування консолідованої звітності банківських установ регулюється міжнародними стандартами фінансової

звітності (IFRS), а також національними нормативними актами, які можуть містити додаткові вимоги для банківського сектору. Центральні банки та фінансові регулятори встановлюють специфічні правила щодо обліку активів, пасивів, капіталу та ризиків, що враховуються при складанні звітності. Дотримання цих стандартів є обов'язковим для забезпечення порівнянності, достовірності та прозорості фінансової інформації, а також для відповідності міжнародним практикам та вимогам ринку капіталу.

Формування консолідованої звітності в банківських установах стикається з рядом викликів, серед яких комплексність структур групи, різні облікові політики дочірніх підприємств, а також управління великими обсягами фінансових даних. Для ефективного вирішення цих проблем необхідно впроваджувати сучасні інформаційні системи, автоматизувати процеси збору та обробки даних, а також забезпечити високий рівень координації між підрозділами групи. Найкращі практики включають регулярний аудит консолідованої звітності, постійне оновлення знань щодо нормативних змін, а також навчання персоналу для забезпечення точності та своєчасності фінансових звітів. Це сприяє підвищенню якості звітності, зниженню ризиків помилок та підвищенню довіри з боку інвесторів та регуляторів.

Список використаних джерел:

1. Заруцька О.П. Банківський нагляд з використанням структурно-функціонального аналізу: теорія, світовий і вітчизняний досвід. Монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013, 379 с.
2. Глебова Н. В. Формування інформації про обліково-аналітичне забезпечення кредитної діяльності банку. Вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Сер. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв : МНУ. 2014. Вип. №2. С. 122–125.
3. Зоря О. П. Обліково-аналітичне забезпечення ведення управлінського обліку в банку. Науково-практичний журнал Інвестиції: практика та досвід. Київ. 2016. № 16 С. 26–28.

КЛЮЧОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

*Родченко С. С., канд. екон. наук, доцент, Лазарева Д. О., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Одним із фундаментальних принципів здійснення кредитних операцій банківськими установами є ретельна оцінка кредитоспроможності клієнта. Це включає аналіз фінансового стану позичальника, його доходів, витрат, наявності активів та зобов'язань. Банк проводить перевірку кредитної історії, щоб визначити ризики невиконання боргу. Важливим аспектом є також оцінка стабільності джерел доходу клієнта та його здатності обслуговувати кредитні зобов'язання у майбутньому. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики неповернення кредитів і забезпечити фінансову стабільність банку. Управління ризиками є ключовим принципом у кредитній діяльності банківських установ.

Банки повинні ідентифікувати, аналізувати та контролювати різні види ризиків, пов'язаних із кредитуванням, включаючи кредитний ризик, ризик процентної ставки, валютний ризик та інші. Для цього застосовуються різні методи та інструменти, такі як кредитні рейтинги, кредитні страхування, диверсифікація портфеля кредитів та встановлення резервів на можливі втрати. Ефективне управління ризиками дозволяє банкам зберігати стабільність і довіру клієнтів, а також відповідати вимогам регуляторів [1-3].

Банківські установи зобов'язані дотримуватись законодавчих та нормативних вимог, встановлених центральними банками та іншими регуляторними органами. Це включає вимоги до капіталу, звітності, антикорупційних заходів та захисту прав споживачів. Прозорість у наданні кредитів є важливим аспектом, який забезпечує довіру клієнтів та запобігає виникненню правових спорів. Банки повинні чітко інформувати клієнтів про умови кредитування, включаючи процентні ставки, комісії, строки погашення та можливі штрафи за порушення умов договору. Успішне проведення кредитних операцій неможливе без орієнтації на потреби клієнтів та забезпечення високої якості обслуговування. Банки повинні пропонувати гнучкі та індивідуальні кредитні продукти, які відповідають фінансовим можливостям та цілям клієнтів. Важливо забезпечити швидкий та зручний процес оформлення кредитів, надання консультацій та підтримки протягом усього терміну кредитування. Високий рівень сервісу сприяє побудові довгострокових відносин з клієнтами, підвищує їхню лояльність та позитивно впливає на репутацію банку на ринку.

Список використаних джерел:

1. Грабар І. Кредитні операції: поняття, види й юридичні підстави їх здійснення. Фінансове право. 2015. № 4. С. 64-68.
2. Сидоренко, Н. І., & Григоренко, М. В. Аналіз кредитного ризику в банківських установах. Банківська справа і фінанси, 15, 2019, 45-53.
3. Сирота А.І. Поняття «банківська операція» та «кредитна операція». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2014. Випуск 4. Том 2. С. 127-130.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТРАХУВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Себко Г. В., викладач-методист, Душніцька Ю., студентка,
Гусятинського фахового коледжу ім. Івана Пулюя*

Фінансове забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення є критичними компонентами, які допомагають зберегти життєздатність компаній і стимулюють відновлення економіки. У таких умовах підприємства стикаються з підвищеними ризиками,

від знищення активів до економічної нестабільності, тому виникає потреба в розробці спеціальних механізмів фінансування та страхування.

З початку повномасштабного вторгнення у межах нашої держави НБУ активно працює над пошуком оптимальних методів підтримки фінансової стійкості. Задля безперервності функціонування фінансового сектору було введено безліч трансформацій, які мали відношення до формування тактики різних видів політик і інструментів забезпечення техніки їх реалізації. Деяка увага до внесення змін у методи підтримки фінансової стійкості України – необхідна, оскільки саме цей показник повною мірою відображає ефективність функціонування фінансового сектору держави, а саме в одиницях перерозподілу фінансових ресурсів в економіці.

Техніка вдосконалення фінансового сектору України до 2025 року, не враховує розмірів мінливості, яка трапилась в результаті російсько-української війни, але основна роль, яку протокол закладає в базу роботи фінансового сектору, залишається актуальним не зважаючи на зміни умов його функціонування. В межах оновлення порядку підтримки фінансової стійкості України, Національний банк прийняв поновлені головні засади грошово-кредитної політики у період воєнного стану, в яких зібрано курс регуляторів щодо встановлення постійності фінансового сектору. Попередньою умовою його прийняття стала війна, як фактор, що призвів не тільки зниженню дієвості ринкових інструментів, а їх певну невизначеність.

До монетарних інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах війни в Україні відносять:

1. Скасування лімітності на встановлення курсу, за яким комерційні банки в змозі продавати готівкову іноземну валюту, а також аналогічні обмеження на встановлення курсу, за яким банки можуть списати з рахунків гроші в гривні.

2. Нетривале зменшення місячного ліміту на зняття за кордоном готівки з гривневих рахунків, відкритих в українських нац. банках, зі 100 до 50 тис. грн.

4. Нетривала заборона здійснення розрахунків за межами кордону з метою купівлі акцій, цінних паперів, облігацій та сплати послуг за цими операціями, які здійснюються з використанням карток, емітованими українськими банками.

5. Вкуп Національним Банком України військових облігацій.

6. Перехід облікової ставки НБУ із 10% до 25%.

У результаті реалізованих заходів регулятора вдалось створити певне середовище, яке сприяє захисту фінансового сектору України та формує базу для його стійкості в умовах мінливості. Треба зауважити, що певна кількість заходів у галузі застосування податкових інструментів, поступово скасовується. Ці кроки з прийдешньою війною вимушено набули чинності як екстрена підтримка.

Досвід фінансування дефіциту бюджету в Україні показує, що його важко профінансувати за рахунок власних ресурсів. Повоєнна практика відновлення фінансового сектору потребує оновлення, але на даному етапі високої мінливості та глобальної нестабільності, заходи які були запропоновані регуляторами, вважаються ефективними.

За для підтримки малого та середнього бізнесу відіграло роль запровадження програм кредитування, грантів та пільгових позик для МСБ, щоб допомогти їм втриматися на плаву в умовах війни; використання спрощених адміністративних процедур та зниження податкового навантаження для малого та середнього бізнесу. Завдяки створенню консультаційних центрів та програм менторства, МСБ забезпечене необхідною експертною допомогою для адаптації до нових умов. Також з'явився доступ до ринків - пошук нових каналів збуту, в тому числі через електронну комерцію, щоб МСБ могли розширювати свою діяльність.

Щоб громадяни могли своєчасно забезпечити захист своїх заощаджень та інвестицій, фонд гарантування вкладів фізичних осіб гарантує повернення депозитів українців у разі банкрутства банку. Це дозволяє людям бути впевненими в збереженні своїх коштів. Крім того, заохочення інвестицій у цінні папери, такі як акції та облігації, надає громадянам широкі можливості для накопичення та примноження своїх коштів з помірним рівнем ризику.

Фінансове забезпечення та страхування є основою для підтримки економічної стабільності та розвитку бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення. Використання сучасних інструментів фінансування, спеціальних страхових продуктів і стимулювання інвестицій здатне не тільки мінімізувати ризики для підприємств, а й відновити економіку на нових, більш стійких засадах.

Список використаних джерел:

1. Інструменти монетарної політики / Національний банк України.
2. Тактика розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Київ: Національний банк України.
3. Головні засади грошово-кредитної політики на період умов війни. Київ: Рада Національного банку України, 2022.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНТЕГРУВАННЯ МСФЗ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Себко Г. В., викладач-методист, Кохан І. В., студентка, ВСП «Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя»

Характерні особливості якісного функціонування національної економіки в сучасних умовах глобальних ринкових відносин доводять, що її ефективний розвиток неможливий без інтеграції в систему міжнародного співробітництва. Проте, коли іноземні компанії приймають на світовому ринку бізнес-рішення щодо українських партнерів, виникає інформаційний вакуум, який є наслідком відсутності достовірної та інформативної складової про їх фінансовий стан, виробничу діяльність, грошові розрахунки, структуру капіталу, тобто інформації, яка б найповніше відображала фінансовий стан української компанії у доступному форматі. У цьому контексті безсумнівною є необхідність

формування та адаптації стратегії розвитку методології бухгалтерського обліку, в основі якої є впровадження міжнародної системи стандартизації обліку, зокрема Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Питання розвитку національної системи бухгалтерського обліку шляхом реалізації та застосування міжнародних стандартів вже багато років є важливою складовою предметної дискусії не тільки серед науковців, а й і серед бухгалтерів практиків. Найбільший вклад у вивчення даних питань та надання ґрунтовних пропозицій щодо застосування в національній обліковій системі міжнародних стандартів внесли такі вчені як Г. Г. Кірейцев, В. М. Жук, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов та інші.

Метою дослідження є визначення проблемних напрямків та перспектив впровадження МСФЗ як передумови розробки оптимальних заходів та вдосконалення бухгалтерського обліку та звітності.

Аналізуючи зміст і характеристики застосування МСФЗ у поєднанні з внутрішньою економічною діяльністю та практикою бухгалтерського обліку, можна зауважити, що основні переваги міжнародних стандартів базуються на таких принципах:

- підготовка високоякісних звітів на основі єдиних правил, які описують світову практику та зрозумілі користувачам у різних країнах;
- здатність до ефективних дій у сфері менеджменту, опираючись на базові основи прогнозної інформації, яка представлена у звіті, а також інформації про наявні фінансові ризики;
- максимальна надійність і прозорість звітних показників і можливість для глобальних аудиторських фірм перевірити їх достовірність;
- створення передумов для надходження інвестицій від іноземних інвесторів, результатом чого є формування капіталу запозичень та виходу на зовнішні фондові ринки;
- здатність прогнозувати майбутню діяльність бізнесу;
- проведення комплексного аналізу фінансового стану платоспроможності підприємства та ліквідності бізнесу;
- фінансові звіти доступні широкому колу користувачів;

Проаналізувавши вищевикладене слід зауважити, що застосування стандартизації бухгалтерського обліку надає можливість підприємству здійснювати контроль за виконанням своїх зобов'язань, наявністю та рухом активів та майна, ефективним використанням як матеріальних так і фінансових ресурсів. Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності в даному контексті можна розглядати як інструмент економічної глобалізації та світових господарських відносин. Опіраючись на загальнодоступні принципи звітності, визначені МСФЗ, можна відобразити справжній стан фінансової спроможності підприємства. Саме через це роль та значення МСФЗ є важливим не лише для іноземних інвесторів, а й для вітчизняних.

Максимальне застосування положень та норм фінансової звітності дасть можливість залучити іноземні інвестиційні кейси та розширити експортну спроможність України, тим самим зменшивши безробіття та забезпечивши вихід

із кризи та майбутнє економічне процвітання, що є надзвичайно важливим інвестиційним інструментом в сучасних реаліях функціонування національної економічної системи.

Впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами потребує вирішення багатьох питань, основними серед яких слід виділити:

- необхідність створення механізмів для забезпечення розробки та впровадження міжнародних фінансових стандартів і контролю за їх дотриманням та координацію роботи на різних рівнях;

- необхідність вирішення питання законодавчого впровадження МСФЗ у національну практику, розробки нових стандартів та модифікації існуючих законодавчих та нормативних норм;

- існуючий дефіцит кваліфікованих спеціалістів, які вільно володіють механізмами застосування МСФЗ на практиці. Підготовка таких спеціалістів є довготривалою в часовому вимірі та потребуватиме додаткових фінансових витрат;

- необхідність збору аналітичної інформації, необхідної МСФЗ, і включення додаткових функцій у посадові інструкції співробітників відділів;

- концептуальна складність деяких стандартів. Найскладнішими для розуміння наразі є стандарти МСФЗ з обліку фінансових інструментів, таких як дебіторська та кредиторська заборгованість, інвестиційні цінні папери, похідні інструменти.

Звісно, застосування МСФЗ не вирішить повністю всі проблеми, з якими стикаються системи бухгалтерського обліку в умовах сьогодення, адже перешкоди створюються різними об'єктивними та суб'єктивними чинниками. Для чіткішого розуміння аналітичної складової слід розглянути три основні аспекти проблематики впровадження міжнародних стандартів в Україні:

- недостатня фундаментальність у комплексному підході до впровадження МСФЗ та низький рівень організаційної та методологічної підтримки.

- інституційні особливості створення міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які впливають з їхніх цілей і завдань, а також доволі вузькоспецифічні особливості міжнародних стандартів;

- відмінності між українською національною системою бухгалтерського обліку, яка носить доволі контрастний характер та європейською системою бухгалтерського обліку, що яскраво формують різнотипи у менталітеті працівників облікової сфери України та багатьох зарубіжних країн;

Основним посилом МСФЗ є визначення засад підготовки, подання фінансової звітності та уточнення її показників з метою наближення її до порівняльності в усіх світових облікових системах. Внаслідок відсутності освітніх програм з МСФЗ виникає потреба у закупівлі нового програмного забезпечення, яке значно полегшує роботу персоналу, що в свою чергу тягне за собою істотне фінансове навантаження. Саме цим, а також відсутністю додаткового нормативного забезпечення і зумовлене значне гальмування процесу переходу ринкової системи України на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Враховуючи поступове створення єдиної системи бухгалтерського обліку внаслідок спільних зусиль розвинених країн, МСФЗ наразі є системою бухгалтерського обліку, яку, найімовірніше, масово приймуть, впровадять і використовуватимуть підприємства в різних розвинених країнах світу.

Підсумовуючи загальні результати можна зробити висновок, що Україні, на сьогоднішній день, треба докласти зусиль для зменшення відставання від провідних країн світу в плані наближення національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності. Ця проблематика повинна вирішуватись шляхом:

- розроблення відповідних методичних рекомендацій та правових норм щодо методики застосування МСФЗ у практичній діяльності підприємств;
- гармонізації національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та систем оподаткування з метою створення оптимальної моделі взаємозв'язку між бухгалтерською та податковою системами;
- координації дій державних органів, що регулюють організаційні та методичні аспекти системи фінансового обліку та звітності;
- реалізації стратегії забезпечення дотримання професійної етики посадовцями облікового спрямування;
- підготовки та видання навчальної та методичної літератури з питань застосування міжнародних стандартів фінансового обліку та звітності;
- забезпечення співпраці між національними фахівцями та підвищення загальної кваліфікації працівників бухгалтерських служб.

Саме через дотримання таких умов імплементація міжнародних стандартів фінансової звітності стане дієвим інструментом забезпечення прозорості та ефективності системи менеджменту підприємства, та головною рушійною силою залучення іноземних інвестицій та створення фінансових потоків для закріплення на загальносвітових ринках.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. *ГоловБух*. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7302-mjnarodn-standarti-fnansovo-zvtnost-2021>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України в редакції від 16.11.2018 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Бондарчук Н. В. Гармонізація бухгалтерського обліку України за міжнародними стандартами / Н. В. Бондарчук [Текст] // Збірник наукових праць «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч.1. – 2022. – С. 116-122.
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія / С. Ф. Голов – К.: Центр учбової літератури, 2023. – 522 с.
5. Жук В. М. До проблем стратегії запровадження МСФЗ в Україні / В. М. Жук [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. – 2020. – №10. – С. 16-22.

ФІНАНСОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Себко Г. В., викладач-методист, Михайлів А. Я., студент, ВСП
«Гусятинський фаховий коледж Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя»*

В умовах сучасної воєнної економіки та післявоєнного відновлення зростає значущість інформаційно-аналітичного забезпечення для забезпечення безпеки бізнесу. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та математичні методи відіграють важливу роль у збиранні, аналізі та використанні даних для прийняття обґрунтованих рішень. Ці інструменти стають незамінними у забезпеченні стабільності компаній, які стикаються з безпрецедентними загрозами та викликами, пов'язаними з воєнними діями та подальшою необхідністю відновлення інфраструктури та економіки.

Інформаційно-комунікаційні технології виступають основою для створення аналітичних систем, що дають бізнесу можливість моніторити та контролювати основні показники діяльності. Основні ІКТ, які сприяють забезпеченню безпеки бізнесу, включають системи управління інформацією, технології штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання, хмарні сервіси, засоби кібербезпеки і комунікаційні платформи.

1. Системи управління інформацією дозволяють централізовано збирати, обробляти і зберігати дані, надаючи доступ до актуальної інформації всім підрозділам компанії.

2. Штучний інтелект і машинне навчання автоматизують аналіз великих обсягів даних, що допомагає виявляти потенційні загрози та аномалії в поведінці співробітників, фінансових операціях та бізнес-процесах.

3. Хмарні сервіси забезпечують безпечний і гнучкий доступ до даних та інструментів для їх обробки, незалежно від місця знаходження співробітників, що стає особливо актуальним у випадках вимушеного переміщення через воєнні дії.

4. Кібербезпека є життєво важливою для захисту бізнесу від кібератак, які становлять серйозну загрозу в умовах воєнної економіки. Інструменти кібербезпеки забезпечують моніторинг і захист інформаційних систем та мереж від можливих загроз.

5. Комунікаційні інструменти, такі як зашифровані платформи, допомагають бізнесу зберігати конфіденційність інформації, що є важливим у випадку ризику витоку даних.

Ці технології створюють основу для побудови безпечного середовища, що дозволяє бізнесу ефективно функціонувати навіть у кризових умовах.

Математичні методи і моделі є важливими інструментами для прогнозування, оцінки ризиків та оптимального розподілу ресурсів. Основні математичні підходи включають:

1. Математичне моделювання та аналіз ризиків. Цей метод дозволяє виявити потенційні загрози для бізнесу та розробити стратегії, які мінімізують можливі збитки. Використання статистичних та ймовірнісних методів допомагає прогнозувати різні сценарії розвитку подій і визначати ймовірність виникнення ризиків.

2. Оптимізаційні методи. У післявоєнний період оптимізаційні методи є необхідними для ефективного розподілу обмежених ресурсів. Методи лінійного та нелінійного програмування дозволяють знайти оптимальні стратегії використання фінансів, матеріалів і робочої сили.

3. Аналіз великих даних (Big Data). Обробка великих обсягів інформації з різних джерел дає можливість виявляти ринкові тенденції та аналізувати зміни в поведінці споживачів. Завдяки статистичним методам, бізнес може оперативного реагувати на зміни, приймаючи обґрунтовані рішення.

4. Імітаційне моделювання. Використовується для створення сценаріїв, що дозволяють протестувати різні стратегії відновлення бізнесу та прогнозувати їх ефективність. Це допомагає оцінити ризики та адаптувати плани відповідно до можливих змін у бізнес-середовищі.

Ці математичні інструменти дозволяють бізнесу зменшити ризики, ефективніше управляти ресурсами та забезпечувати безпеку навіть в умовах нестабільності.

Після закінчення військових дій настане період відновлення, під час якого бізнес знову стикнеться з численними викликами. Використання ІКТ та математичних методів є особливо важливим у цей період, оскільки компанії мають відновити роботу, забезпечити стійкість і уникнути нових ризиків. Основними напрямками інформаційно-аналітичного забезпечення у післявоєнний період є:

1. Аналіз ризиків для визначення пріоритетів відновлення. Моделі оцінки ризиків дозволяють визначити найбільш уразливі напрями діяльності та розробити заходи щодо зменшення ризиків у кожному з них.

2. Створення стратегій управління кризами та відновленням. Завдяки аналізу великих даних та прогнозуванню компанії можуть створити сценарії швидкого реагування на потенційні нові виклики.

3. Оптимізація ланцюгів постачання. Післявоєнний період часто супроводжується нестачею ресурсів і порушеннями в логістиці. Оптимізаційні моделі допомагають ефективно керувати поставками та ресурсами для забезпечення безперебійної роботи.

4. Планування фінансових витрат і залучення інвестицій. Застосування математичних моделей дозволяє компаніям визначити оптимальний обсяг фінансових інвестицій, необхідний для відновлення бізнесу та підтримки його стійкості.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та математичних методів є важливим елементом для створення інформаційно-аналітичної підтримки, яка допомагає компаніям пристосуватися до викликів воєнної економіки та сприяє ефективному відновленню після її завершення. Інтеграція ІКТ і математичних інструментів у бізнес-процеси дозволяє знизити

ризиками, приймати обґрунтовані рішення та підтримувати стабільність бізнесу в умовах непередбачуваних змін.

Список використаних джерел:

1. Лі, Н., та Сінґх, А. (2021). *Інформаційні системи безпеки та управління ризиками*. Київ: Вид-во "Економічна безпека".
2. Браун, К. (2019). *Математичні методи у моделюванні ризиків та прогнозуванні бізнес-процесів*. Харків: Видавництво "Фінанси".
3. Smith, J. (2022). *Business Resilience and ICT Applications in Crisis Management*. Oxford: Oxford University Press.
4. Доу, М. (2020). *Інноваційні технології в забезпеченні кібербезпеки для бізнесу*. Львів: "Львівський науковий центр".
5. Харрісон, Т., та Вонг, П. (2021). *Big Data Analytics for Security and Risk Assessment*. New York: Wiley.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ ТА ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

Сєбко Г. В., викладач-методист, Озимок М. М., студентка, ВСП "Гусятинський фаховий коледж ТНТУ імені Івана Пулюя"

Україна останніми роками прагне вступати до Європейський Союз тому для цього важливо проводити євроінтеграцію та впроваджувати міжнародні стандарти обліку і звітності. Після здобуття незалежності в країні встановлювались нові закони та стандарти, які неодноразово зазнавали змін. На даний момент поступово відбувається євроінтеграція, яка потребує гармонізації та адаптації національних стандартів до міжнародних стандартів обліку і звітності. Дані заходи спрямовані на забезпечення прозорості, фінансової стабільності та уникнення непорозумінь через відмінності в обліку з іноземними партнерами.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) - це стандарти, які встановлюють правила підготовки фінансової звітності для компаній. МСФЗ були розроблені Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і використовуються для гармонізації бухгалтерської практики між країнами.

Процес наближення української системи обліку до МСФЗ розпочався у 1998 році з ухвалення урядом Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО). З того часу кількість компаній, що використовують МСФЗ, поступово збільшується. Однак на сьогодні їхня частка залишається невеликою, оскільки впровадження МСФЗ потребує значних ресурсів та змін у звітності.

Складання МСФЗ є обов'язковим лише для певної категорії компанії, це підприємства, що становлять суспільний інтерес; підприємства, які здійснюють господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного

значення. Також їх можуть складати компанії за власним бажанням. В основному це ті які співпрацюють з іноземними підприємствами або залучають іноземні інвестиції. Підприємства, які застосовують МСФЗ, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність повинні подавати її державним органам та іншим користувачам на їх вимоги.

Викликом для приватного сектору є адаптація до вимог глобального ринку. МСФЗ сприяють залученню інвестицій, підвищуючи довіру іноземних партнерів. Проте можуть виникнути труднощі, пов'язані з необхідністю модернізації систем бухгалтерського обліку, підвищенням кваліфікації персоналу та додатковими витратами на впровадження нових стандартів. Також різниця в облікових практиках і потреба в додатковій звітності ускладнюють процес гармонізації національних стандартів із міжнародними.

У державному секторі застосовуються Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС), розроблені Радою з питань державного сектору Міжнародної федерації бухгалтерів.. Застосування МСБОДС має багато переваг і є важливим кроком на шляху до покращення фінансового становища та забезпечення прозорості й ефективності використання державних ресурсів. На даний час в Україні на основі МСБОДС розроблено 19 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку для державному секторі.

Державні установи часто стикається з викликами, пов'язаними з особливостями бухгалтерського обліку та звітності. Впровадження міжнародних стандартів для органів влади потребує значних реформ, спрямованих на підвищення прозорості бюджетного процесу. Потрібно вдосконалювати нормативно-правову базу для узгодження з міжнародними стандартами, забезпечувати точність обліку для підвищення надійності звітності, а також підвищувати кваліфікацію бухгалтерів для ефективного впровадження цих стандартів.

В умовах війни процес впровадження МСФЗ став значно складнішим. Економічна нестабільність посилилась, зменшилась кількість іноземних інвестицій, а також зруйновано частину територій та інфраструктури. Багато компаній змушені зосереджувати свої зусилля на забезпеченні виживання в складних умовах, тоді як держава фокусується на підтримці армії, допомозі населенню та відбудови зруйнованих регіонів.

Попри труднощі необхідно забезпечити ще більшу прозорість фінансових процесів, що дозволить залучити міжнародні фінанси для відновлення країни. Використання міжнародних стандартів сприятиме покращенню співпраці з міжнародними партнерами, підтримці економіки, зміцненню євроінтеграційних зусиль та забезпеченню ширшої міжнародної підтримки України в її боротьбі.

Ключовими перешкодами на шляху гармонізації національних стандартів з міжнародними є економічна нестабільність, відсутність достатньо кваліфікованих кадрів. Для подолання цих проблем необхідно здійснити подальшу модернізацію навчальних програм для бухгалтерів, сприяти впровадженню інноваційних технологій у бухгалтерській практиці та

забезпечити необхідні ресурси для модернізації облікових систем на підприємствах і в державному секторі.

Отже, гармонізація бухгалтерського обліку в Україні є складним і багатоетапним процесом, що вимагає зусиль не лише з боку підприємств, а й державних органів. Поступове впровадження МСФЗ і адаптація до вимог міжнародного облікового співтовариства допоможуть створити прозору та стабільну фінансову систему, підвищити інвестиційну привабливість країни і забезпечити її економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF#Text>
2. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
3. <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs>
4. <https://mof.gov.ua/uk/zaprovadzhennja-mizhnarodnih-standartiv-finansovoi-zvitnosti>

ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Солодовнік О. О., д-р екон. наук, професор, Козловський А., здобувач вищої освіти, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Важливою передумовою успішного розвитку підприємств будівельної галузі виступає забезпечення такого показника як фінансова ліквідність, яка передбачає спроможність здійснювати розрахунки за зобов'язаннями в рамках визначених термінів. Вирішення вказаної задачі пов'язане із вірним ухваленням рішень стосовно формування оборотних коштів, що передбачають як встановлення джерел їх фінансового забезпечення, так і розмірів. Ефективне формування оборотних коштів засноване на врахуванні низки ключових чинників, в тому числі здатності вірного прогнозування економічної діяльності, яка здійснює вплив на структуру активів та капіталу підприємств будівельної галузі у короткостроковому вимірі. На нинішньому етапі вітчизняними та зарубіжними підприємствами зазначеного сектору використовуються підходи, пов'язані із традиційними та інноваційними підходами. Ключова проблема визначення вказаних підходів обумовлена недостатнім інформаційним забезпеченням з боку таких підприємств будівельної галузі відносно їх політики у цій сфері. З огляду на вказане, проведемо систематизацію та характеристики існуючих підходів, використовуваних на сучасному етапі.

Можемо відмітити підхід стосовно формування оборотних коштів в компаніях будівельного сектору Польщі, орієнтований на вибіркову політику відбору контрагентів. Вказаний підхід пов'язаний із оптимальним формуванням такого елемента оборотних коштів як поточна дебіторська заборгованість.

Як наголошують дослідники (Т. Шемрай, А. Чайковська [9]), будівельні підприємства Польщі, які спеціалізуються на житлових будівлях використовують низку стратегій, що включають:

1) наступальні цілі, які є адаптованими до опанування нових ринкових ніш, і пов'язані із прагненням стосовно максимізації обсягів збуту за основною та додатковою будівельною продукцією (послугами). Зазначене передбачає орієнтир на забезпечення відповідної динаміки росту, подальше збільшення у перспективі показника рентабельність (в тому числі рентабельність оборотних коштів). Хоча ключовим напрямком є ріст обсягів продажу, отримання відповідної ринкової частки. Використання цілей наступального типу є характерним для нових підприємств будівельного сектору, у яких є високий запас капіталу, які володіють доступом до зовнішніх фінансів і які можуть на початкових етапах не орієнтуватись на високу рентабельність оборотних коштів для інтеграції на ринку. Аналіз наукових матеріалів свідчить, що у разі орієнтиру на наступальні цілі процес формування оборотних коштів підприємств будівельної галузі є наступним:

- формування елементу матеріальні запаси з огляду на підтримання їх граничного обсягу, необхідного для будівельних проектів, які здійснюються на даному етапі. Акцент на зазначеному підході може викликати дефіцит матеріалів, як це було під час пандемії Covid-19, коли через проблеми логістики була призупинена діяльність які будівельних підприємств, так і підприємств супутніх галузей. Зокрема, відмічалось гальмування у виробництві та постачанні будівельних матеріалів, техніки, інструментів тощо;

- такий елемент оборотних коштів як грошові кошти надходять на підприємства як кредити, доходи від покупців, їх використовують для покриття короткострокових зобов'язань по відношенню до кредиторів, розрахунків за інші витрати, операційні витрати, для оплати матеріалів (сировини) постачальникам. В рамках вказаного підходу при орієнтирі на високий рівень оборотності оборотних коштів будівельні підприємства забезпечують дотримання граничного рівня грошових коштів;

- формування обсягу поточної дебіторської заборгованості і відносини із покупцями в рамках вказаного підходу націлені на забезпечення граничного рівня даного показника, контроль строків оплати та здійснення попередньої оплати з боку покупців;

- орієнтир на дотримання граничного рівня обсягу елементів оборотних коштів стосується і показника готова будівельна продукція, вказане пояснюється орієнтиром на підтримання ступеню її оборотності;

2) гібридні цілі, які засновані на підтриманні встановленого рівня поточної ліквідності компаній в умовах отримання певного доходу від збуту. Врахування такої категорії цілей демонструється польськими будівельними підприємствами впродовж останніх десяти років. Зазначені суб'єкти бізнесу націлені на підтримання власних позицій в ринковому середовищі, в тому числі при певному зниженні платоспроможності покупців та попиту з огляду на вплив кризових явищ (пандемія Covid-19, наступна цінова кризи в будівельній галузі Польщі, особливо у її східних регіонах через скорочення попиту на будівельні об'єкти в близькому розташуванні із українським кордоном) [8]. Зважаючи на специфіку розвитку будівельного сектору Польщі починаючи з 2020 р. компанії вказаної сфери починають обирати вибірковий тип співпраці із покупцями. А саме,

найбільш пріоритетною була співпраця із платоспроможними покупцями. Підхід стосовно вибіркості відбору контрагентів при формуванні поточної дебіторської заборгованості викликаний орієнтиром на контроль за дотриманням строків оплати за продукцію (послуги), появу нереалізованої готової будівельної продукції, в тому числі на територіях, на яких нижчий попит з огляду на сучасні реалії. Орієнтир на даний підхід унеможливорює для даних підприємств будівельної галузі зниження показника рівень рентабельності оборотних коштів, впливає на недопущення збитків в перспективі, зниження показника платоспроможності за короткостроковими зобов'язаннями, появу простроченої короткострокової заборгованості;

3) захисні цілі, пов'язані із відновленням капіталу підприємств будівельної галузі і ростом показника поточна ліквідність завдяки збільшенню якості структури оборотних коштів. Стратегічне врахування зазначених цілей здійснюється підприємствами вказаної галузі в Польщі з 2020 року. Підприємства будівельної галузі, орієнтовані на дані цілі, які і підприємства, які орієнтуються на досягнення гібридних цілей, реалізують підхід стосовно вибіркості відбору контрагентів у формуванні поточної дебіторської заборгованості. В умовах їх розвитку впровадження вказаного підходу забезпечується підвищення якості оборотних коштів в розрізі формування структури високоліквідних оборотних коштів, скорочення частки показника поточна заборгованість в їх складі завдяки відбору найбільш оптимальних покупців.

Слід зазначити, що орієнтир на вибірковий підхід стосовно відбору покупців є передумовою формування оборотних коштів, актуальною для підприємств будівельного сектору, спрямованих на стабілізацію або підтримання існуючого стану в розрізі рентабельності оборотних коштів та поточної ліквідності.

Можемо відмітити формування оборотних коштів підприємств, які здійснюють виробництво матеріаломісткої продукції, за допомогою застосування системного або пакетного підходів. Вказані підходи застосовуються у окремих країнах ЄС (Іспанії, Італії), США. Варто зазначити, що виробничі підприємства, як і підприємства будівельної галузі відносяться до їх складу.

Дослідження даних наукових джерел (Х. Лінгстадаас [7], Р. Зейдан, О. Шапір [11]) свідчить, що на сьогоднішній день виділяють два різних способи трактування та формування зв'язків на рівні елементів оборотних коштів в перспективах цільовстановлення, це, зокрема: системний та пакетний підходи. Встановлено, що пакети виступають конфігураціями елементів, при цьому система розглядається як комплекс пакетів, пов'язаних між собою замінюваним (комплементарним) способом. Вказане передбачає, що різні елементи, які входять до складу пакету (конфігурації) оборотних коштів, можуть бути розглянуті у якості пакету, при цьому вони також утворюють взаємозалежну систему елементів. Аналіз змісту наукових праць щодо застосування вказаних підходів дав змогу сформулювати їх характеристики, а саме:

1) системний підхід пов'язаний із використанням комплексу пакетів, взаємозалежність яких дає змогу формування додаткових вигід при введенні нових пакетів оборотних коштів до загальної системи пакетів або формування оптимальної (цільової або більшої) вигоди у разі заміни або трансформації існуючих пакетів, які входять до системи пакетів. Отже, в розрізі акценту на доповненні пакету в структурі системи пакетів можливий ріст рентабельності оборотних коштів підприємств, а у випадку орієнту на заміні пакету (пакетів) оборотних коштів у складі системи пакетів пріоритетною задачею може бути як збільшення рентабельності оборотних коштів підприємств, так і досягнення певного її цільового значення. Орієнтир на системний підхід стосовно формування оборотних коштів пов'язаний із більш широкими можливостями для підприємств матеріаломісткої сфери порівняно із можливостями, які виникають при виборі пакетного підходу. Можемо навести приклад застосування системного підходу, зокрема: у випадку додавання пакету - визначення рівня граничних додаткових вигід (прибутків) та рентабельності оборотних коштів, які отримано від збільшення обсягів запасів (встановлений ріст) при пакетному збільшенні обсягу грошових коштів (встановлене збільшення); у разі заміни пакету - встановлення граничної додаткової (або цільової) вигоди (прибутку) та рентабельності оборотних коштів від забезпечення більшого (цільового) обсягу запасів (встановлений ріст або цільовий рівень) при пакетному збільшенні (цільовому забезпеченні) обсягів грошових коштів (встановлене збільшення або забезпечення);

2) використання пакетного підходу включає пакет оборотних коштів. Зокрема, може бути встановлено граничні (або цільові) вигоди (прибутки) та рентабельності оборотних коштів від забезпечення цільового обсягу запасів (встановлений цільовий рівень) при пакетному цільовому забезпеченні обсягу грошових коштів (встановлене забезпечення). Відповідно, орієнтир на пакетний підхід застосовується підприємствами матеріаломісткої сфери, діяльність яких націлена на випуск однотипної будівельної продукції, яка має стабільний попит, і стосовно якої немає викликів непрогнозованих змін (збільшення цін на матеріали, супутні послуги, прострочення строків оплати та постачання. Використання вказаного підходу вважається прийнятним за наявності стабільного економічного стану.

Відмічаємо, що орієнтир на системний підхід більшою мірою прийнятний для формування показників ефективності використання оборотних коштів, при цьому другий найбільш підходить для підтримання стабільного стану економіки. З огляду на вказане, національні українські підприємства будівельної галузі під дією невизначеності соціально-економічного характеру, вплив внутрішніх та зовнішніх викликів можуть орієнтуватися на застосування системного підходу.

Аналіз існуючих досліджень та практики стосовно використання системного та пакетного підходу (К. Кіма, Р. Беттіса [6], С. Банос-Кабаллеро та співавторів [1], Т. Бейтс та співавторів [2], А. Галеаззо, А. Фурлан [5], Р. Зейдан, О. Шапір [11], Х. Лінгстадаас [7], Ф. Дері та співавторів [4]) дозволив виділити категоризацію пакетів оборотних коштів підприємств матеріаломісткої сфери:

1) пакет 1: існування прямої взаємозалежності на рівні запасів, поточної дебіторської заборгованості та поточними зобов'язаннями;

2) пакет 2: існування взаємозалежності на рівні скорочення рівня дебіторської заборгованості та росту оборотних активів, росту грошових коштів;

3) пакет 3: існування взаємозалежності на рівні скорочення запасів на балансі, росту грошових коштів на балансі, які можуть бути використані в обороті, скорочення поточних зобов'язань перед постачальниками за придбані запаси;

4) пакет 4: існування взаємозалежності на рівні росту обсягів, збільшенням циклу обігу запасів, скороченням обсягу короткострокових зобов'язань, зниженням обсягів та скороченням циклу обігу грошових коштів.

Орієнтир на системний та пакетний підходи актуальне для підприємств будівельного сектору України через спроможність застосування гнучкого управління за даним напрямком, яке сприятиме забезпеченню очікуваного рівня ефективності.

Потрібно відмітити тенденцію формування оборотних коштів підприємств матеріаломісткої сфери в розрізі врахування впливу життєвого циклу їх розвитку (циклічний підхід). Застосування даного підходу характерне як для проектів, так і для підприємств. Як наголошують науковці (К. Чен та Р. Кієшнік [3], З. Ванг та співавторів [10]), цей підхід характерний для діяльності підприємств матеріаломістких сфер США, країн Азії та Європи, Китаю.

використовується на рівні матеріаломістких підприємств Китаю, країн Європи та Азії, США.

За твердженням З. Ванг та співавторів [10], у матеріаломістких компаній в рамках відповідних етапів життєвого циклу є ті або інші вимоги стосовно структури даного виду активів, і їх спроможність щодо залучення зовнішнього фінансування також трансформується в межах етапів розвитку.

Використання даного підходу передбачає врахування зв'язку між структурою та обсягом оборотних коштів, їх рентабельності з огляду на відповідні стадії життєвого циклу. За твердженням науковців (К. Чен та Р. Кієшнік [3], З. Ванг та співавторів [10]), застосування консервативної політики формування оборотних коштів, яка застосовується в рамках циклічного підходу негативно діє на результати діяльності компанії. Консервативна політика не передбачає збільшення або зменшення обсягів таких елементів оборотних коштів, як короткострокова дебіторська і кредиторська та заборгованість, запаси для забезпечення відповідного захисту від ризиків. Відповідно, найбільш актуальною в рамках циклічного підходу є агресивна стратегія формування даної категорії активів для збільшення їх рентабельності.

Список використаних джерел:

1. Baños-Caballero S., García-Teruel P. J., & Martínez-Solano P. Net operating working capital and firm value: A cross-country analysis. *BRQ Business Research Quarterly*. 2019. <https://doi.org/10.1016/j.brq.2019.03.003>.
2. Bates T. W., Chang C.-H., & Chi J. D. Why has the value of cash increased over time? *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 2018. Vol. 53(2). P. 749–787. <https://doi.org/10.1017/S002210901700117X>.

3. Chen C., Kieschnick R. Bank credit and corporate working capital management. *J. Corp. Financ.* 2018. Vol. 48. P. 579–596.
4. Deari F., Kukeli, A., Barbuta-Misu N. And Virlanuta F.O. Does working capital management affect firm profitability? Evidence from European Union countries. *Journal of Economic and Administrative Sciences.* 2022. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JEAS-11-2021-0222>
5. Galeazzo A., Furlan A. Lean bundles and configurations: A fsQCA approach. *International Journal of Operations & Production Management.* 2018. Vol. 38(2). P. 513–533. <https://doi.org/10.1108/IJOPM-11-2016-0657>.
6. Kim C., Bettis R.A. Cash is surprisingly valuable as a strategic asset. *Strategic Management Journal.* 2014. Vol. 35(13). P. 2053–2063. <https://doi.org/10.1002/smj.2205>.
7. Lyngstadaas H. Packages or systems? Working capital management and financial performance among listed U.S. manufacturing firms. *J Manag Control.* 2020. Vol. 31. P. 403–450. <https://doi.org/10.1007/s00187-020-00306-z>
8. Raport. Jak wojna w Ukrainie wpłynęła na kontrakty budowlane? RK. 2024. URL: <https://www.rynekinfrastruktury.pl/wiadomosci/biznes-i-przemysl/raport-jak-wojna-w-ukrainie-wplynela-na-kontrakty-budowlane--85767.html>
9. Szemraj T., Czajkowska A. Taktyki i strategie zarządzania kapitałem obrotowym w finansowaniu przedsiębiorstw. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. 2020. 234 s.
10. Wang Z., Akbar M., Akbar A. The Interplay between Working Capital Management and a Firm's Financial Performance across the Corporate Life Cycle. *Sustainability.* 2020. Vol. 12(4):1661. <https://doi.org/10.3390/su12041661>
11. Zeidan R., & Shapir O. M. Cash conversion cycle and value-enhancing operations: Theory and evidence for a free lunch. *Journal of Corporate Finance.* 2017. Vol. 45. P. 203–219.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Спіцина Н. В., канд. екон. наук, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Актуальність використання ШІ в бухгалтерії викликана можливістю автоматизації рутинних процесів, зменшенням кількості людських помилок, підвищенням ефективності управління фінансами. Також здійснюється вплив глобальних тенденцій на економіку України, а саме: розширення цифровізації в різних сферах, зокрема в бухгалтерії та фінансах.

Взагалі, можна сказати, що ШІ це інструмент, що вже змінює традиційні процеси бухгалтерського обліку і ці зміни будуть поглиблюватись у майбутньому.

Основні напрямки використання ШІ в бухгалтерському обліку:

- Визначення та автоматичне введення фінансових транзакцій (виписка рахунків, реєстрація операцій, обробка платіжних доручень).
- Використання алгоритмів для автоматичного формування звітності та аналізу даних.
- Прогнозування та аналіз (використання ШІ для аналізу великих обсягів фінансових даних з метою передбачення трендів та оптимізації фінансових стратегій. ШІ може виявляти аномалії у фінансових звітах, що дозволяє вчасно виявляти помилки або навіть шахрайство).

– Роботи-помічники для бухгалтерів (chatbots та virtual assistants). Віртуальні помічники для консультацій з питань обліку, автоматизації рутинних операцій, взаємодії з програмами.

Можна виділити такі переваги використання ШІ в бухгалтерському обліку:

– Зниження витрат: Автоматизація робить процеси дешевшими, знижує потребу у великій кількості спеціалістів для виконання рутинних завдань.

– Зменшення кількості помилок: Завдяки алгоритмам, що працюють без втручання людини, зменшується ймовірність людських помилок у звітності.

– Швидкість обробки даних: ШІ дозволяє значно прискорити обробку фінансової інформації та підготовку звітів.

– Покращення точності прогнозів: Завдяки машинному навчанню та аналізу великих даних, система може зробити точніші фінансові прогнози, що дозволяє компаніям бути більш гнучкими і адаптивними до змін.

Інструменти ШІ для бухгалтерії можна виділити такі:

– Програмне забезпечення на основі ШІ:

– Відомі бухгалтерські програми з інтегрованими елементами ШІ: SAP, 1С, QuickBooks, Xero.

– Рішення для автоматизації збору та аналізу податкових даних, взаємодії з державними органами через електронний документообіг.

– Використання моделей для класифікації операцій, обробки банківських виписок, визначення правильності нарахування податків.

– Використання блокчейн-технологій: Блокчейн як технологія для захисту фінансових даних та забезпечення прозорості операцій.

Проте існують і певні виклики та перешкоди на шляху впровадження ШІ в бухгалтерії, можна виділити такі основні:

– Регуляторні перешкоди: Законодавство, яке не встигає за темпами розвитку технологій, створює труднощі у використанні ШІ в бухгалтерії.

– Культурний бар'єр: Нерозуміння або відсутність готовності змінити традиційні методи роботи серед бухгалтерів та керівників підприємств.

– Захист даних та конфіденційність: Високі вимоги до безпеки даних у фінансовій сфері, ризики кібератак на інформацію, що обробляється через ШІ-системи.

Для подолання цих та інших перешкод необхідно проводити комплексні заходи для розвитку ШІ в бухгалтерії України:

– Державна підтримка і реформи. В Україні спостерігається поступове впровадження цифрових платформ для обміну даними, що відкриває нові можливості для застосування ШІ в обліку.

– Економія та збільшення ефективності для підприємств. Впровадження ШІ здатне значно знизити витрати на бухгалтерські послуги та збільшити швидкість прийняття бізнес-рішень.

– Інтеграція з міжнародними стандартами. ШІ може допомогти українським підприємствам відповідати міжнародним стандартам фінансової звітності, забезпечуючи високу якість та точність даних.

Використання штучного інтелекту для формування фінансової звітності значно спрощує цей процес, зменшує час, що витрачається на обробку та аналіз даних, і підвищує точність результатів.

Наприклад, Звіти про прибутки та збитки (P&L), баланс, звіт про рух грошових коштів можуть бути створені автоматично за допомогою ШІ, який обробляє дані з бухгалтерських програм (наприклад, 1С, SAP, Xero).

ШІ може зібрати та обробити всю необхідну інформацію з бухгалтерських записів, банківських виписок, рахунків-фактур та інших фінансових документів, автоматично формуючи звіт у відповідності до національних стандартів бухгалтерії або Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Штучний інтелект може допомогти автоматизувати складання податкових декларацій, враховуючи всі зміни в податковому законодавстві, що дозволяє мінімізувати людські помилки.

Програмне забезпечення на основі ШІ може здійснювати контроль правильності нарахування податків, враховуючи ставки, пільги, та зміни в податковому кодексі.

Приклад: використання ШІ для автоматичного заповнення декларацій з ПДВ, податку на прибуток або інших податків за допомогою даних з бухгалтерської програми.

Використання ШІ дозволяє створювати більш детальні та точні звіти. Алгоритми можуть виявляти неточності або аномалії в даних і вчасно повідомляти про них, що підвищує загальну якість фінансової звітності.

Моделі машинного навчання аналізують попередні звіти, щоб визначити потенційні помилки, і на основі цього навчання автоматично коригують наступні звіти.

За допомогою ШІ бухгалтерські програми можуть забезпечити складання звітів у реальному часі, що дозволяє підприємствам миттєво отримувати актуальні фінансові дані. Така звітність дозволяє компаніям швидше реагувати на зміни в фінансовому стані та приймати оперативні управлінські рішення. Так, використання ШІ для інтеграції даних з різних джерел і створення звітів на основі поточних транзакцій, що дозволяє відслідковувати фінансові результати «в живому часі».

ШІ може не лише генерувати фінансові звіти, а й робити прогнози на основі аналізу історичних даних. Завдяки технологіям машинного навчання, ШІ може допомогти прогнозувати доходи, витрати, податкові зобов'язання та навіть ризики на основі поточної фінансової ситуації. Прогнозування звітності дозволяє оптимізувати планування бюджету, зменшити ймовірність фінансових втрат і забезпечити сталий розвиток підприємства.

Впровадження інтегрованих систем дозволяє бухгалтерії об'єднувати різні джерела інформації (банківські дані, бухгалтерські системи, електронні платіжні документи тощо) в єдину платформу для автоматичного формування звітів.

Використання API і ERP-систем дає змогу підприємствам автоматично синхронізувати фінансові дані для створення комплексних звітів.

Прикладом такої синхронізації може бути інтеграція системи обліку з податковими органами для автоматичної передачі звітності та забезпечення своєчасного виконання податкових зобов'язань.

Важливою перевагою автоматизації звітності є забезпечення прозорості фінансових даних. Завдяки алгоритмам ШІ, які зберігають повну історію змін і аналітичних операцій, підприємства можуть проводити автоматичний аудит звітності. Бухгалтери та аудиторі можуть скористатися автоматизованими інструментами для перевірки звітів, виявлення можливих порушень чи фінансових порушень у роботі підприємства.

Штучний інтелект може бути використаний не лише для внутрішнього аудиту, а й для контролю з боку державних органів, таких як податкові служби, що забезпечує високий рівень прозорості у звітності. ШІ може допомогти в автоматизації перевірок на відповідність податкових декларацій і звітів, що зменшує час на проведення перевірок та знижує ризики людських помилок. Такі інструменти можуть виявляти розбіжності або порушення в звітності підприємств і автоматично надсилати запити до підприємств для уточнення інформації.

В Україні поступово зростає кількість підприємств, які інтегрують ШІ в облікові процеси для автоматизації звітності.

Враховуючи зростання цифровізації в країні, можна очікувати, що в найближчі роки більшість великих та середніх підприємств будуть використовувати ШІ для автоматичного складання звітів, що значно підвищить ефективність та прозорість фінансового управління.

Уряд та регулятори можуть підтримати ці процеси, шляхом впровадження стандартів та вимог щодо використання ШІ для податкової звітності.

Список використаних джерел:

1. Іванов О. П. Інтелектуальні системи для автоматизації бухгалтерської звітності: сучасні підходи та інструменти. Український журнал з бухгалтерії. 2021. №3(8). С. 34-40.
2. Гайдай І. В. Інтеграція штучного інтелекту в облікові процеси: світовий досвід та українські перспективи. Журнал «Фінанси та бухгалтерія». 2022. № 4(15). С. 12-19.
3. Георгиев, Р. Ю. Машинне навчання та автоматизація звітності у бухгалтерії: теоретичні засади та практичні аспекти. Вісник фінансової науки. 2020. № 9(2). С. 45-53.
4. Шевченко А. П.. Штучний інтелект у бухгалтерії: можливості та виклики для України. Вісник Національного університету державної податкової служби України. 2023. №1. С. 56-65.
5. AI in Financial Reporting and Auditing: Trends and Implications. URL: <https://www.pwc.com> (дата звернення 07.11.2024).
6. Top Trends in AI and Machine Learning for 2021: The Future of Finance. URL: <https://www.gartner.com> (дата звернення 07.11.2024).

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Спіцина Н. В., канд. екон. наук, доцент Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Акімова Н. С., канд. екон. наук, професор (ДБТУ, Харків)

Гуманітарна допомога є важливим елементом міжнародних зусиль з подолання наслідків кризових ситуацій: природних катастроф, збройних конфліктів, економічних або соціальних криз.

Ведення належного обліку гуманітарної допомоги є ключовим для забезпечення прозорості та ефективності її використання, зокрема через застосування бухгалтерських стандартів.

Міжнародні стандарти обліку допомоги визначаються низкою основних принципів та інструментів, що мають на меті забезпечити ефективність, прозорість та відповідальність у використанні ресурсів.

Основні документи:

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS): Визначають правила обліку доходів і витрат, зокрема для організацій, що надають гуманітарну допомогу.

- Керівні принципи Глобального договору ООН: Включають положення, що стосуються етики управління гуманітарною допомогою.

- The Sphere Handbook: Міжнародний стандарт, що встановлює мінімальні стандарти для гуманітарних організацій, включаючи вимоги до обліку ресурсів.

- Цілі сталого розвитку (SDGs): Оскільки ефективний облік допомоги є важливим елементом досягнення сталого розвитку, організації повинні враховувати принципи сталості в своїх облікових практиках.

На підставі вищезазначених базових документів, можна визначити такі основні принципи обліку гуманітарної допомоги:

- Прозорість та підзвітність. Наявність чітких механізмів обліку, звітності та аудиту для запобігання зловживанням і ефективного використання коштів.

- Інвентаризація і контроль. Важливість регулярної інвентаризації гуманітарних поставок та ресурсів, що надходять.

- Урахування специфіки транскордонної допомоги. Оскільки гуманітарна допомога часто надається між різними країнами, важливо дотримуватись вимог національних і міжнародних норм щодо переміщення та обліку товарів і коштів.

Важливою складовою для здійснення своєчасного та повного обліку допомоги є впровадження електронних систем, що забезпечують моніторинг і облік допомоги в реальному часі.

У 2024 році в Україні для обліку гуманітарної допомоги використовуються різноманітні програми та системи. Основні з них включають:

1. Електронні системи обліку - такі як системи управління базами даних, які дозволяють організаціям відслідковувати отриману та надану допомогу.

2. Платформи для координації допомоги - наприклад, системи, які забезпечують зв'язок між донорами та отримувачами допомоги, допомагаючи уникати дублювання зусиль.

3. Мобільні додатки - деякі організації використовують мобільні додатки для збору даних на місцях, що спрощує процес обліку.

4. Спеціалізовані програмні рішення - існують інструменти, розроблені конкретно для управління гуманітарною допомогою, які можуть включати функції обліку, звітності та аналізу.

5. Системи управління проектами - такі як Trello або Asana, які можуть бути адаптовані для обліку гуманітарних проектів.

Ці інструменти допомагають забезпечити прозорість, ефективність і належний облік гуманітарної допомоги.

Звіти отримувачів медичної гуманітарної допомоги формуються та подаються в автоматизовану систему з використанням інформаційно-аналітичної системи «MedData» шляхом автоматичного обміну даними через прикладний програмний інтерфейс (API).

Необхідність дотримання національних і міжнародних законів щодо гуманітарної допомоги, у тому числі «Конвенції ООН про статус біженців» і «Міжнародного гуманітарного права».

Основи бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги:

- Гуманітарна допомога, як правило, є безкоштовною або надається на умовах субсидування. Тому її облік потребує спеціалізованих підходів до відображення доходів і витрат, а також врахування специфіки волонтерської діяльності та добродійних внесків.

- У бухгалтерії гуманітарних організацій основними завданнями є правильне відображення обсягів отриманої та розподіленої допомоги, витрат на її доставку, зберігання, обробку та надання кінцевим отримувачам.

- Доходи. Окремо обліковуються кошти, надані на гуманітарні програми, а також уся гуманітарна допомога в натуральній формі.

- Витрати. Включають витрати на логістику, зберігання, транспорт, поширення та забезпечення гуманітарними товарами, а також витрати на адміністрування програм.

Ведення обліку гуманітарної допомоги здійснюється відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), а для неприбуткових організацій може застосовуватися адаптована версія цих стандартів.

Важливими є стандарти, що стосуються визнання доходів (IFRS 15) і витрат, а також особливості обліку в умовах обмеженості ресурсів і потреби в прозорості звітності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності прямо не регулюють облік надходження та розподілення гуманітарної допомоги. За таких обставин бухгалтер компанії, яка складає звітність за МСФЗ, має звернутися до вказівок параграфів 10–12 МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки».

Інвентаризація та контроль.

- Врахування гуманітарної допомоги в натуральній формі потребує регулярної інвентаризації. Це включає облік товарів на складі, а також їх розподіл серед кінцевих отримувачів.

- Використання «методу двостороннього обліку» дозволяє вести точний облік не лише на рівні організації, а й на рівні донорів, постачальників і отримувачів.

Звітність і аудит.

Організації, що надають гуманітарну допомогу, повинні регулярно проводити внутрішні та зовнішні аудити. Це дозволяє забезпечити точність фінансових звітів і відповідність нормативним вимогам.

Річні фінансові звіти таких організацій повинні бути доступними для громадськості і донорів для підвищення прозорості та довіри.

Для гуманітарних організацій, які отримують фінансування від державних установ або міжнародних донорів, часто передбачаються окремі вимоги до звітності та аудиту, зокрема щодо використання наданих ресурсів.

В Україні бухгалтерський облік гуманітарної допомоги регулюється «Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 15 "Доходи" та іншими нормативно-правовими актами, які визначають порядок відображення в обліку гуманітарних надходжень.

Згідно з українським законодавством, гуманітарна допомога вважається некомерційною діяльністю та не підлягає обкладенню податком на додану вартість (ПДВ). Водночас, організації, що отримують гуманітарну допомогу, зобов'язані правильно відображати цю допомогу у фінансових звітах та забезпечувати її правильну оцінку.

З 01.03.2022 року та в період воєнного стану в Україні Кабінет Міністрів України врегулював порядок оформлення гуманітарної допомоги окремою Постановою №174. У відповідності до внесених змін, визнання гуманітарної допомоги, яка ввезена з-за кордону, відбувається при подачі декларації на митному пункті пропуску. Допомога, яка придбана в Україні, яка не перетинає митний кордон, відповідно не подається декларація та не здійснюється її реєстрація, то така допомога може бути визнана гуманітарною допомогою, за загальними правилами, які встановлює ЗУ «Про гуманітарну допомогу». При закупівлі на території України за кошти донорів дана допомога буде вважатись благодійною, а не гуманітарною.

В умовах війни в Україні бухгалтерський облік гуманітарної допомоги ускладнюється через високий рівень невизначеності та необхідність оперативного реагування на потреби постраждалих.

Врахування товарів у натуральній формі (продукти харчування, ліки, одяг) та їх оцінка є важливим аспектом для організацій, що працюють в Україні в умовах гуманітарної кризи. Гуманітарні організації зобов'язані забезпечувати правильність оцінки вартості товарів і вчасно вносити ці дані до бухгалтерського обліку.

В Україні багато гуманітарних організацій отримують фінансування від міжнародних донорів, зокрема, від урядів зарубіжних країн та міжнародних благодійних фондів. Важливою складовою є чітке виконання умов грантів, що

передбачають спеціальне використання коштів на гуманітарні програми. Для забезпечення прозорості таких операцій важливо вести окремий облік коштів, отриманих на гуманітарні цілі.

Гуманітарна допомога звільняється від оподаткування, включаючи ПДВ, при умові дотримання встановлених правил і процедур, визначених Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Важливими є також вимоги до звітності та аудиту благодійних організацій, зокрема тих, що займаються гуманітарною допомогою, відповідно до Законодавства України про благодійність та благодійні організації.

Список використаної літератури:

1. Керівні принципи Sphere. Sphere Project. Handbook for Humanitarian Practice. URL: <https://spherestandards.org>. (дата звернення: 09.11.2024)
2. Міжнародне гуманітарне право. ООН, 2024. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid/international-humanitarian-law_en (дата звернення: 07.11.2024)
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). URL: <https://www.ifrs.org>. (дата звернення: 07.11.2024)
4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>. (дата звернення: 09.11.2024)
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.11.2024)
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 09.11.2024)
7. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 №1192-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 08.11.2024)
- 9 Святна І. Як відобразити у фінансовій звітності гуманітарну допомогу? URL: <https://u-lead.org.ua/news/561>. (дата звернення: 08.11.2024).

РОЗВИТОК НЕОБАНКІНГУ ЯК СВІТОВИЙ ТРЕНД

Стадник Г. В., канд. екон. наук, професор, Островський І. А., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Повоєнне відновлення української економіки має спиратися на провідні тренди розвитку світового фінансового ринку. Однією з таких провідних тенденцій є прогресуюче розповсюдження фінтех-стартапів і необанків, які одержують все більше визнання.

Експерти оцінюють обсяг світового ринку необанкінгу в 34,77 млрд дол. А сукупні річні темпи зростання необанківського сектору складуть 47,7 % за 2023–2028 рр. [1].

Безперечною перевагою необанкінгу є те, що він мінімізує втручання людини в процес організації банківської діяльності, що значно скорочує час трансакцій і знижує ризик помилок при проведенні операцій.

Сильні сторони необанкінгу – побудова ефективних каналів комунікації з клієнтами, швидка обробка платежів, впровадження штучного інтелекту в банківські процеси, комплексні рішення для компаній, що працюють у сфері електронної комерції, низькі процентні ставки по короткостроковим кредитам і розстрочках, а також вигідні умови для користувачів дебетових і кредитних карт, включаючи високий кешбек, програми лояльності та можливість використовувати криптовалюту як платіжний інструмент. Усе це, безумовно, сприятиме зростанню ринку необанків протягом наступних років.

Крім того, значний потенціал зростання необанків обумовлений їх недорогою споживчою моделлю, яка передбачає низькі або нульові щомісячні нарахування за обслуговування банківських карток, відсутність комісій за зняття готівки та пропозицій від партнерів.

Популярність смартфонів і розширення інтернету по всьому світу обумовили суттєве зростання ринкового потенціалу необанків. Крім того, зростаючий інтерес клієнтів до цифрового банкінгу заохочує власників банків розширювати свої продуктові портфелі та впроваджувати нові методи залучення клієнтів, такі як бонуси за реєстрацію та знижки на послуги. Багато банків працюють за моделлю freemium, згідно з якою пропонують свої послуги безкоштовно, залучаючи таким чином широку базу користувачів.

Традиційні клієнти банків часто обирають незабезпечені банківські рахунки через індивідуальне управління персональними фінансами, вигідні умови кредитування та погашення, низькі процентні ставки та зручний інтерфейс користувача.

Традиційно ключовими та найпривабливішими сферами фінтех були платежі та кредитування, на які припадало 14% та 19% від загального обсягу інвестицій у галузь відповідно [1]

Зворотна фінансова модель пропонує недорогу структуру, доступність для клієнтів, а також розширені послуги. Його економічна ефективність обумовлен низькими фіксованими витратами через відсутність офісів, банкоматів і невеликого персоналу, а також низькими каналами продажів, менш складними ІТ-системами і оптимізованими операційними моделями. Розблокування також набуло популярності завдяки активній реалізації розширених функцій безпеки, таких як миттєве заморожування та блокування облікового запису, 3D-автентифікація, системи KYC та KYB.

Крім основних банківських послуг, банки також пропонують онлайн-бухгалтерські послуги, автоматизацію оподаткування та GST-білінг. Вони слідуєть прозорій моделі і пропонують детальну презентацію та аналіз своїх заощаджень, витрат, трансакцій та інших операцій з повідомленнями та оповіщеннями в режимі реального часу за допомогою SMS або повідомлень з програми.

Поширюють популярність пакетні рішення для розрахунків з самозайнятими і фрілансерами, а великі компанії інтегрують зарплатні проекти провідних небанків. Крім того, банки легко інтегрують банківські продукти в бізнес-процеси за допомогою зручного API для забезпечення швидкого зростання бізнесу і постійного контролю грошових потоків у компанії.

Банківські послуги небанківських суб'єктів підприємствам об'єднують всі операції від банківських послуг до виставлення рахунків і автоматизованого обліку в одному додатку.

На початку третього десятиріччя країни ЄС домінують на ринку небанківських послуг, акумулюючи більше 30% світового доходу. Цю тенденцію можна пояснити розвитком великої кількості інноваційних технологій у поєднанні з їх раннім впровадженням в регіоні. Однак важливо відзначити, що диджиталізація фінансового ринку ЄС була не урядовою ініціативою, а відповіддю на потреби клієнтів з метою задоволення зростаючого попиту на послуги, поліпшення комфорту користувачів і зниження витрат на обслуговування.

Вирішуючи ці проблеми, провідні позиції в даному сегменті європейського фінансового ринку посіли Revolut, N26, Monzo і Atom, а також фінтех-компанії Stripe, Adyen.

Очікується, що Азійсько - Тихоокеанський регіон стане найбільш швидкозростаючим ринком для фінтех-компаній. Реалізуючи державні програми модернізації економіки та інновацій, органи виконавчої влади всього регіону заохочують компанії співпрацювати національними небанками та відкривати внутрішній ринок для іноземних структур.

Список використаних джерел:

1. U.K. Digital-Only Banks on Track to Triple Customers to 35 Million in the Next 12 Months, Finds New Research From Accenture. URL: <https://newsroom.accenture.com/news> (дата звернення: 12.11.2024)
2. Сидоренко В. Роль небанків у період війни. URL: <https://banker.ua/uk/projects/rol-neobankiv-u-period-vijni> (дата звернення: 12.11.2024).

СТАТИСТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЙБІЛЬШИХ ІТ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

*Ткачук О. А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Інформаційні технології відіграють неабияку роль в житті людини та мають важливе значення для сучасного бізнесу, особливо в умовах війни. Тому необхідно оцінювати роль та значення ІТ в сучасному світі, досліджувати діяльність суб'єктів бізнесу в галузі ІТ тощо. Метою дослідження є оцінювання найбільших ІТ-компаній за кількома показниками, такими як кількість спеціалістів, дохід, статутний капітал та витрати. Аналіз допоможе визначити компанії з найбільш ефективною стратегією розвитку, а також виявити ті, що потребують вдосконалення своїх бізнес-процесів. Результати дозволять зробити рекомендації для компаній, які опинилися в кінці рейтингу, з метою покращення їхньої ефективності, конкурентоспроможності та фінансової стійкості на ринку.

Дослідження в цьому напрямку також сприятимуть розумінню структури галузі та потенційним можливостям для кар'єрного розвитку.

У процесі виконання роботи використано методи багатовимірного ранжування, а також методи статистико-ігрового моделювання, зокрема критерії Гурвіца, Вальда, Байєса-Лапласа та Ходжеса-Лемана. Методи ранжування економічних систем, особливо з багатовимірним підходом, знайшли своє відображення у працях українських науковців. Зокрема, М. Вдовин, Т. Міщук у [1] використовують методи багатовимірного ранжування регіонів України за показниками добробуту населення, а у [2] розглянуто різні методи статистичного моделювання соціально-економічних процесів. Статистичні ігри для оцінювання інвестиційних ризиків розглянуто у [3]. Методи ранжування та таксономії використано у [4]. Однак, діяльність компаній потребує подальшого вивчення.

Отже, у процесі дослідження стандартизовано матрицю вхідної інформації, визначено стимулятори, дестимулятори та вагові коефіцієнти. У даному дослідженні дестимулятором є витрати, інші показники є стимуляторами. Для кількості спеціалістів та статутного капіталу вагові коефіцієнти становлять по 0,2, а для доходу та витрат по 0,3. Результати багатовимірного ранжування та критерії Гурвіца, Вальда, Байєса-Лапласа та Ходжеса-Лемана наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Рейтингування найбільших ІТ компаній України у 2022 році.

Ранг	Багатовимірне ранжування	Критерій Гурвіца	Критерій Вальда	Критерій Байєса-Лапласа	Критерій Ходжеса-Лемана
1	EPAM Systems	Luxoft	Luxoft	EPAM Systems	Luxoft
2	Luxoft	EPAM Systems	Capgemini Engineering	Luxoft	EPAM Systems
3	SoftServe	CS LTD	Ciklum	SoftServe	Capgemini Engineering
4	GlobalLogic Ukraine	Plarium Ukraine	Plarium Ukraine	GlobalLogic Ukraine	SoftServe
5	Plarium Ukraine	Ubisoft	GlobalLogic Ukraine	Plarium Ukraine	GlobalLogic Ukraine
6	Capgemini Engineering	SoftServe	Ubisoft	Capgemini Engineering	Plarium Ukraine
7	Ubisoft	Visa Ukraine	AUTODOC	Ubisoft	Ubisoft
8	Ciklum	Capgemini Engineering	Visa Ukraine	Ciklum	Ciklum
9	NIX Solutions	NIX Solutions	UPC	NIX Solutions	NIX Solutions
10	Infopulse & Tietoevry Ukraine	UPC	Infopulse & Tietoevry Ukraine	Infopulse & Tietoevry Ukraine	Visa Ukraine
11	Intellias	NetCracker	Sigma Software	Intellias	Infopulse & Tietoevry Ukraine
12	Sigma Software	AUTODOC	NetCracker	Sigma Software	Intellias
13	Visa Ukraine	UNIT	UNIT	Visa Ukraine	Sigma Software
14	UNIT	Astound Commerce	SoftServe	UNIT	AUTODOC
15	NetCracker	Sigma Software	Intellias	NetCracker	UNIT
16	AUTODOC	Playtika	NIX Solutions	AUTODOC	NetCracker

17	Playtika	Infopulse & Tietoevry Ukraine	EPAM Systems	Playtika	Playtika
18	CS LTD	Intellias	CS LTD	CS LTD	UPC
19	UPC	Ciklum	Astound Commerce	UPC	CS LTD
20	Astound Commerce	GlobalLogic Ukraine	Playtika	Astound Commerce	Astound Commerce

Джерело: побудовано автором за даними YouControl [5].

Багатовимірне ранжування та критерії Байєса-Лапласа і Ходжеса-Лемана показали досить схожі результати. Лідерами є EPAM Systems, Luxoft та SoftServe. Критерій Вальда показав кардинально інші результати. Це може бути обумовлено тим, що він ґрунтується на виборі найкращого значення серед найгірших. Критерій Гурвіца допоміг з вибором найкращої альтернативи. Проте його недоцільно використовувати для ранжування, бо згідно з результатами дослідження, компанія GlobalLogic Ukraine знаходиться на 20 місці, що кардинально суперечить іншим критеріям та вихідним даним.

Отже, EPAM Systems і Luxoft— лідери за всіма параметрами, маючи найбільшу кількість спеціалістів та високий дохід.

SoftServe і Capgemini Engineering — показують високі результати за всіма ключовими показниками, зокрема в дохідності і витратах. Це вказує на добре збалансовану стратегію управління ресурсами.

Ciklum і NIX Solutions — знаходяться на середньому рівні рейтингу з досить непоганими показниками кількості спеціалістів та витрат, проте їхній дохід міг би бути більшим для зміцнення позицій.

CS LTD — компанія з низьким прибутком, що може вказувати на необхідність перегляду стратегії найму та пошуку нових ринків або клієнтів. Рекомендовано збільшити інвестиції у маркетинг та найм кваліфікованих спеціалістів для підвищення дохідності.

NetCracker — компанія має відносно низькі доходи та витрати, що може обмежувати її ріст. Рекомендовано звернути увагу на оптимізацію процесів для зниження витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

Astound Commerce — хоча компанія має потенціал, з малою кількістю спеціалістів та мінімальним капіталом, її потрібно реорганізувати. Компанії потрібно зосередитися на збільшенні команди, оскільки людські ресурси є критичними для розвитку.

Загальними рекомендаціями для компаній, які опинилися в кінці рейтингу, є:

- а) підвищити рівень інновацій та оптимізувати операційні витрати для збереження конкурентоспроможності;
- б) інвестувати в розвиток персоналу та залучати нові таланти, щоб підвищити якість послуг;
- в) підвищити ефективність фінансового управління для збалансування доходів та витрат.

Це дозволить покращити позиції на ринку та зміцнити стійкість компаній.

Список використаних джерел:

1. Вдовин М., Міщук Т. Рейтингування регіонів України за показниками добробуту населення. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2022. Вип. (1 (91)). – С. 3–9.
2. Вдовин М. Л. Методи статистичного моделювання економічних процесів: критичний огляд. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2023. Вип. 38. С. 79-84.
3. Вдовин М.Л., Березяк І.М. Оцінювання інвестиційних ризиків за допомогою статистичних ігор на прикладі Львівської області та України. *Вісник соціально-економічних досліджень*.: зб. наук. пр. Вип.3 (54). 2014. С. 15-22. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3564>.
4. Vdovyn, M., Zomchak, L. Multidimensional Ranking and Taxonomic Analysis of the Regional Socio-Economic Development in Ukraine. *Advances in Computer Science for Engineering and Education VI*. 2023. P. 361-370.
5. Українська аналітична онлайн-система YouControl. Офіційний сайт. URL: <https://youcontrol.com.ua/> (дата звернення 12.10.2024).

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Уніят Л. М., д-р екон. наук, професор, Васьків Д. І., магістрант, Поліщук Д. М., магістрант, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Сучасний стан діяльності підприємств України в умовах ринкової економіки обумовлює необхідність удосконалювати умови та принципи управління фінансовим станом суб'єктів підприємницької діяльності. У господарській діяльності підприємств назріла проблема ефективного управління їх фінансовим станом, що обумовлює необхідність проведення детального аналізу, розроблення системи діагностики та запобігання їх банкрутству.

Практика управління фінансовим станом підприємств України засвідчує, що їх економічна стійкість та ефективність виробництва продукції в значній мірі залежать від ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності як конкретного підприємства, так і його партнерів.

Фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.

На фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність, як свідчить практика, впливають успішні результати виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Все це обумовлює необхідність планового проведення оцінки фінансового стану підприємства, своєчасного виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності, прийняття відповідних управлінських рішень щодо покращення фінансового стану й уникнення банкрутства.

Фінансовий стан, як твердять науковці [1, с.99], це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин

підприємства. Фінансовий стан є найширшим поняттям порівняно із фінансовою стабільністю та фінансовою стійкістю.

Варто зазначити, що головною метою управління фінансовим станом підприємства є покращення ефективності його фінансово-господарської діяльності, запровадження інновацій, раціональне використання ресурсів.

Для виконання головної мети на підприємстві мають бути поставлені такі завдання [2; 3]:

- формування достатнього обсягу фінансових ресурсів;
- оптимізація структури активів та структури капіталу;
- збільшення ефективності використання фінансових ресурсів;
- оптимізація /збалансованість грошових потоків;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- досягнення фінансової стійкості та платоспроможності;
- мінімізація рівня фінансових ризиків;
- максимізація прибутковості.

Для управління фінансовим станом підприємства ряд науковців [1, с. 99] пропонують наступні етапи:

- 1.Формулювання головної мети та конкретизація завдань управління
- 2.Визначення інформаційної бази для забезпечення управління
- 3.Ідентифікація методик та показників фінансового стану, що будуть використовуватися для його оцінки
4. Визначення системи цілей та цільових показників
5. Поточне планування показників фінансового стану та планування на довгострокову перспективу
6. Розробка заходів для досягнення цільових показників та постійний моніторинг їх реалізації
7. Контроль значень показників, проведення аналізу відхилень фактичних значень від цільових та коригування.

Управління фінансовим станом дає можливість попередити негативні кризові явища в господарській діяльності підприємства.

Для оцінки фінансового стану підприємства найважливішими вважають такі показники:

- платоспроможності і ліквідності – характеризують фінансові можливості підприємства щодо погашення заборгованості, покриття підприємством позичкових коштів;
- прибутковості – дають можливість порівняти отриманий прибуток із вкладеним капіталом, тобто міру ефективності авансованого у виробництво і реалізацію капіталу;
- ділової активності – характеризує кругообіг засобів підприємства;
- фінансової стійкості – характеризує співвідношення власних і залучених коштів [4, с. 438].

Слід зазначити, що також використовуються методики, що дають можливість інтерпретації результатів оцінки фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника.

У літературних джерелах [4; 5], виділяють наступні методи оцінки фінансового стану підприємств: метод фінансових коефіцієнтів; оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників; рейтингова оцінка; бальна оцінка; матрична оцінка, інтегральна оцінка, дискримінантні моделі.

Метод фінансових коефіцієнтів передбачає розрахунок, певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників використовується для різносторонньої його оцінки. Наприклад, для характеристики фінансової стійкості з огляду прибутковості підприємства, на основі використання результатів маржинального аналізу. Окрім того, визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів. Рейтингова оцінка – полягає у класифікації підприємств за певними ознаками, виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою цього методу є можливість ранжування низки підприємств за вибраною ознакою. Бальна оцінка полягає у проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Матрична оцінка – базується на побудові матриці сукупності фінансових показників. Яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Цей метод дає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. Крім вказаного, може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат. Метод інтегральної оцінки передбачає визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складники, так і в цілому фінансовий стан підприємства. Дискримінантні моделі – дають змогу визначити ймовірність настання банкрутства на основі розроблення, або використання інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні моделі (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні моделі (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенка, Савицької).

Проблему ефективного управління фінансовим станом підприємств необхідно вирішувати на трьох рівнях: оперативному, інноваційному та стратегічному [6, с.87]. Такий поділ забезпечить фінансово-стійкий розвиток суб'єкта господарювання в коротко-, середньо-, та довгостроковому періодах. На оперативному рівні слід здійснити управління безперервністю виробничого процесу та процесу кругообігу капіталу підприємства. Як критерій ефективності управління, може використовуватися оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності, що дасть змогу оцінити чинники дестабілізації розвитку підприємства. На інноваційному рівні важливо забезпечити безперервність грошових надходжень для фінансової здійсності реалізації проектів. З цією метою слід оцінювати динаміку показників ділової

активності і платоспроможності. На стратегічному рівні, де об'єктом управління виступає конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість, слід оцінювати показники рентабельності та ділової активності.

Таким чином, управління фінансовим станом на підприємстві є одним із найважливіших функціональних напрямів системи фінансового менеджменту. Організацію управління фінансовим станом доцільно проводити за принципами інтегрованості, стратегічного спрямування на ефективне інноваційне ведення господарської діяльності, комплексності та пріоритетності вирішення проблем в системі фінансового стану. Подальші дослідження доцільно спрямовувати на удосконалення системи управління фінансовим станом, використанням інновацій в фінансово-господарській діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Чепка В. В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід.* – 2020. – № 19–20. – С. 96–102.
2. Іщенко Н.А. Управління фінансовим станом підприємства та напрямки його удосконалення. *Економіка і фінанси.* 2015. № 1. С. 56–61.
3. Гриценко Т.В., Бровко Л.І. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовим станом підприємства в сучасних умовах. *Молодий вчений.* 2018. №9. С. 465–469.
4. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
5. Фінанси підприємств: підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". 8-ме вид., перероб. та допов. Київ: КНЕУ, 2013. 520 с.
6. Сіліна І.В., Хацер М.В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових. *Економіка та держава.* 2015. №11. С. 85–88.

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ АНАЛІЗУ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ КРЕДИТНИХ ВКЛАДЕНЬ

Чернявський Н. В., магістр, Шаповал Г. М., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

В умовах нестабільності фінансового ринку для забезпечення безпеки банківських установ актуальними є питання диверсифікації кредитних вкладень. Зокрема, для зниження ризику втрат потрібно проводити глибокий аналіз кредитного портфеля з точки зору диверсифікації кредитних вкладень. Аналіз дозволить зробити висновки щодо рівня диверсифікації кредитних вкладень та обрати підприємства, які доцільно кредитувати для забезпечення безпеки бізнесу.

Дослідження [1-5] вказують на необхідність враховувати не тільки важливість диверсифікації кредитних вкладень за розмірами та галузевою приналежністю підприємства, а також відповідно до географічного принципу їх функціонування.

Портфельна диверсифікація кредитів лише за окремими позичальниками не приведе до зниження ризику. Потрібно також дотримуватись галузевої диверсифікації, тобто не варто давати кредит декільком підприємствам однієї галузі, так як погіршення становища по галузі підвищить ймовірність банкрутства. Також не варто надавати кредити підприємствам різних галузей, але пов'язаних між собою технологічним процесом. При наданні кредиту доцільно також проводити детальний аналіз техніко-економічного обґрунтування на кредит. Для підвищення ліквідності потрібно дотримуватись визначеного рівня граничної суми великих кредитів (заборгованість за великими кредитами не має перевищувати 50 % фактичних кредитів). Для зниження кредитного ризику доцільно також визначити вплив географічної диверсифікації, тобто розподіл кредитів за різними географічними зонами.

Контроль за дотриманням зазначених принципів кредитування з метою зниження кредитного ризику проводиться за допомогою аналізу структури кредитного портфелю.

Кредитний портфель – це сукупність виданих кредитів, що класифікуються за різними критеріями, мають різні кредитні ризики та способи захисту від них.

Якісна оцінка кредитного портфелю має бути перш за все спрямована на те, щоб максимально зменшити ризик неповернення позики, що може привести як до негативного фінансового результату, так і до банкрутства.

Для оцінки якості кредитного портфелю з точки зору кредитних ризиків застосовуються наступні коефіцієнти:

- коефіцієнт покриття класифікованих позик;
- питома вага зважених класифікованих позик;
- коефіцієнт проблемних позик;
- коефіцієнт збитковості позик [5].

Зазначені показники, як правило, аналізують в динаміці, досліджують їх зміни, причини погіршення. Їх розрахунок дозволяє виявити тенденції погіршення фінансового стану та визначити напрямки збільшення економічної ефективності кредитних операцій.

Аналіз кредитних операцій доцільно проводити також і з позиції оцінки рівня захищеності від можливих втрат. Чим нижчі показники якості кредитів щодо кредитних ризиків, тим більшим має бути рівень їх захищеності.

Для проведення оцінки використовують такі показники:

- коефіцієнт забезпеченості позики;
- коефіцієнт забезпеченості збиткових кредитів;
- коефіцієнт захищеності позики від втрат сумою резерву;
- коефіцієнт покриття збитків за рахунок резерву;
- ступінь повноти формування резерву;
- коефіцієнт покриття позик власним капіталом [5].

До внутрішніх факторів захисту кредитного портфелю від можливих збитків відносять створення резервів, яке дозволяє захистити банк від збитків

внаслідок неповернення кредитів. Рівень захищеності від втрат можна проаналізувати за допомогою коефіцієнтів:

- коефіцієнта захищеності позик сумою резерву;
- коефіцієнта покриття збитків за рахунок резерву.

Для банківської діяльності важливим є не уникнення ризику взагалі, а його передбачення і зниження до мінімального рівня, тобто застосування різних методів управління ризиками.

До методів зниження кредитних ризиків відносять:

- лімітування кредитів;
- диверсифікація кредитних вкладень;
- вивчення та оцінка кредитоспроможності позичальника;
- вимагання від клієнтів достатнього та якісного забезпечення за виданими кредитами;
- контроль та оперативність під час стягнення боргу;
- страхування кредитних операцій;
- видача кредитів на консорціумній основі;
- використання плаваючої процентної ставки;
- облік та врахування зовнішніх ризиків (ризик галузі, району, країни);
- використання теорії зважених ризиків [3].

Банк визначає показник ризику за кредитом, наданим юридичній особі в межах встановленого діапазону з урахуванням динаміки фактичних значень інтегрального показника, коефіцієнта покриття боргу, якості менеджменту боржника, ринків збуту продукції, наявності бізнес-планів, визначених рейтингів боржника та інших подій і обставин, які можуть вплинути на своєчасність і повноту погашення боргу.

Для визначення надмірної концентрації кредитів в одному сегменті, що підвищує кредитний ризик, проводять структурний аналіз.

Однак, варто зазначити, що надмірна диверсифікація кредитного портфелю створює певні труднощі в управлінні позиковими операціями і може стати причиною банкрутства банку, тому зарубіжні комерційні банки визначають для себе межі вкладення ресурсів у певний сегмент, у тому числі застосовують метод лімітування.

Аналіз структури кредитного портфелю доцільно також доповнити визначенням питомої ваги незабезпечених позик у їх загальній сумі.

Таким чином, основними напрямками аналізу є визначення структури кредитних вкладень, ступеня кредитних ризиків, рівня забезпеченості кредитів та ефективності кредитної діяльності в цілому.

Список використаних джерел:

1. Демків Ю. Роль якості банківських послуг у забезпеченні ефективності функціонування банків України / Ю. Демків, Я. Самусевич // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2 (188). – С. 242–248.
2. Дибя В. Визначення ефективності банківської діяльності. Формування ринкової економіки. 2012. №28. С. 322-330.

3. Система управлінської інформації в банку: монографія / кол. авт.; за ред. Р. А. Слав'юка. – К. : УБС НБУ, 2011 — 459 с.
4. Танчак Я. А. Сучасний стан і реалії банківської системи України / Я. А. Танчак // Бізнес Інформ. 2017. № 8. С. 219–224.
5. Шараєвський Д.В. Методи оцінки ефективності діяльності банків / Д. В. Шараєвський // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – К.: НДЕІ. – 2008. – №9 (100). – С. 17–22.

ЕКОНОМІЧНА НЕРІВНІСТЬ У СВІТІ ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Чижевська Л. С., здобувач вищої освіти, Мікуляк К. А., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет

Глобалізація, як процес інтеграції світових економік через зростання міжнародної торгівлі, інвестицій, технологічного обміну та мобільності робочої сили, вплинула на різні аспекти розвитку світової економіки. Хоча вона сприяла підвищенню добробуту та економічному зростанню в багатьох країнах, глобалізація також загострила проблему економічної нерівності. Дисбаланси в доходах як на національному, так і на міжнародному рівнях є одним з найбільш очевидних наслідків цього процесу.

На глобальному рівні спостерігається нерівномірний розподіл вигод від глобалізації між країнами. Розвинуті економіки, такі як США, ЄС та Китай, отримали найбільшу вигоду від відкриття світових ринків і доступу до дешевої робочої сили в країнах, що розвиваються. Це дозволило їм збільшити виробництво та отримувати великі прибутки. Водночас країни, які не змогли скористатися цими можливостями через слабкі інститути, низький рівень інфраструктури або відсутність достатніх інвестицій, залишилися на периферії світової економіки. У результаті, замість зменшення розриву між розвинутими й бідними країнами, глобалізація часто посилює цей розрив [1].

Глобалізація також сприяла збільшенню економічної нерівності всередині багатьох країн. У розвинутих країнах вона сприяла розвитку технологій та аутсорсингу виробничих процесів, що призвело до скорочення робочих місць для низькокваліфікованих працівників у промисловості. Збільшення доходів вищих верств населення, пов'язане з інвестиціями та володінням капіталом, контрастує зі стагнацією або навіть зниженням реальних доходів робітничого класу. У країнах, що розвиваються, нерівність також поглибилася. Хоча глобалізація створила нові робочі місця в експортних секторах, ці переваги часто концентруються в міських районах, тоді як сільські регіони залишаються маргіналізованими. Крім того, такі країни часто залежать від нестабільних глобальних ринків, що створює додаткові ризики для їх економічного розвитку [2].

Глобалізація сприяла стрімкому розвитку транснаціональних корпорацій, які стали одними з головних гравців на світовій економічній арені. Ці корпорації отримують величезні прибутки завдяки доступу до дешевої робочої сили,

зниженню витрат на виробництво та глобального ринку споживачів. Проте їхня діяльність часто призводить до концентрації багатства в руках обмеженого кола осіб і компаній, тоді як більша частина населення залишається на маргінесі економічних процесів [3].

Це створює серйозні виклики для національних урядів, які часто мають обмежені можливості для регулювання таких корпорацій та забезпечення справедливого перерозподілу доходів. Нерідко національні політики змушені конкурувати за інвестиції, пропонуючи зниження податків та інші пільги, що зменшує державні доходи й ускладнює фінансування соціальних програм.

Економічна нерівність, посилена глобалізацією, має серйозні соціальні наслідки. Вона може призводити до соціальної напруги, поляризації суспільства, зростання злочинності та політичної нестабільності. Нерівність у доходах також негативно впливає на доступ до якісної освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, що посилює нерівність у довгостроковій перспективі [3].

Крім того, економічна нерівність може загострити проблеми нерівного доступу до ресурсів, таких як земля, вода або енергія, що, своєю чергою, може призвести до екологічних конфліктів. В умовах кліматичних змін і ресурсних обмежень ці конфлікти можуть стати ще більш інтенсивними [4].

Глобалізація принесла світові економічні вигоди, проте водночас вона сприяла збільшенню економічної нерівності як між країнами, так і всередині них. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки цього процесу, необхідно впроваджувати політики, спрямовані на зменшення нерівності, покращення соціальної справедливості та забезпечення більш рівномірного розподілу вигод від глобалізації. Це може включати податкові реформи, посилення регуляторних механізмів для транснаціональних корпорацій, інвестиції в освіту та інфраструктуру, а також міжнародну співпрацю для створення більш інклюзивної та справедливої світової економіки [5].

Отже, глобалізація сприяла економічному зростанню, але водночас посилила економічну нерівність між країнами та всередині них. Транснаціональні корпорації отримали значні вигоди, тоді як робітничий клас часто зазнав втрат. Для зменшення цих негативних наслідків необхідні податкові реформи, соціальні інвестиції та міжнародна співпраця.

Список використаних джерел:

1. Кравець С. Г. Проблема подолання економічної нерівності в умовах глобалізації: дис. ... д-ра екон. наук. Київ: Національний авіаційний університет, 2024.
2. Осипенко К. В. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26-28 жовтня 2022 р. / за ред. Г. В. Табацької. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 120-121.
3. Ніколаєва Н. Ю. Актуальні проблеми економічного розвитку України і світу в умовах глобалізації. Міністерство освіти і науки України, 2020. 199 с.
4. Плахотнік О. О., Павленко А. А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. Економіка та держава. 2022. № 5. С. 62-67.
5. Матвеева М. Вплив глобалізації на економіку країн світу // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : тези доповідей VIII-ї Всеукраїнської

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Яковенко С. Л., викладач вищої категорії, викладач-методист, Климчук Д. Є., здобувачка освіти, Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Графік документообігу в компанії - це сценарій руху документів та опис роботи з ними протягом їхнього життєвого циклу. Він необхідний для своєчасної звітності та спрощення взаємодії між відділами. Поданий у вигляді таблиці або схеми. Графік можна створити як для всього підприємства, так кожного підрозділу.

У графік входить інформація про рух документа та про співробітників, які відповідають за кожний етап. Вона допомагає не пропускати терміни та не зривати контракти через втрачені документи. Крім цього графік призначений для:

- організації роботи із документами;
- розподіл зон відповідальності між працівниками компанії;
- прискорення обробки паперів;
- спрощення контролю над рухом документації;
- зменшення кількості втрачених паперів, якщо компанія не має електронного документообігу (ЕДО).

Графік - додаток до облікової політики компанії. Також його можна затвердити як окремий акт. Зміст та кількість інформації в ньому залежить від:

- розміру та структури підприємства;
- моделі організації системи керування;
- видів документації;
- внутрішніх процесів, пов'язаних із способами обробки інформації.

Графік документообігу може створюватись на всю компанію або для деяких відділів та категорій співробітників. Наприклад, якщо підприємство велике, а документообіг у кожному структурному підрозділі відрізняється за регламентами та звітністю, створюють кілька варіантів: для бухгалтерії, кадрового та фінансового відділу, складу, постачання. Інший підхід — скласти графік не за структурними підрозділами, а за посадами чи видами господарських операцій. Це виправдано у компаніях із нелінійною внутрішньою структурою.

Залежно від призначення графіка змінюється і зміст. У стандартний варіант не вдасться включити багато конкретики, наприклад, відповідальних працівників. Але він покаже принцип роботи із документами. Графік для конкретного відділу міститиме більше інформації, але на практиці його використовуватиме обмежене коло осіб.

Коли графік складено та впроваджено в роботу, залучені співробітники отримують витяг з переліком документів. Там буде вказано сферу їхньої діяльності та терміни подання звітності.

Організацію документообігу необхідно направити на те, щоб зменшити шляхи проходження документа, встановити найбільшу однаковість у послідовності обробки та проходження конкретних типів документів, виключити зворотне пересування документів, активно застосовувати засоби оргтехніки та найновіших інформаційних технологій при передачі документів.

Електронний документообіг є системою процесів з обробки документів в електронному вигляді, так званий «безпаперовий документообіг». Учасниками електронного документообігу є суб'єкти господарювання (продавці, покупці), а також оператори електронного документа.

Переваги переходу на електронний документообіг:

- зниження трудовитрат працівників організацій працювати з документами;
- скорочення числа помилок та, відповідно, трудовитрат на їх виправлення за рахунок автоматизованої звірки інформації, виключення її дублювання та втрат;
- підвищення ефективності за рахунок інтеграції документообігу та систем автоматизації діяльності (виключення ручного введення даних на всьому ланцюжку доданої вартості, автоматичне злиття контролю статусів документів та подій в економіці);
- підвищення оперативності отримання інформації, скорочення часу, що витрачається на погодження та ухвалення рішень, а також на доведення рішення до виконавців;
- підвищення загального рівня безпеки за рахунок забезпечення контролю за доступом до документообігу, розмежування прав на операції за рахунок реалізації різних рівнів доступу та шифрування інформації;
- підвищення прозорості бізнес-процесів та виконавської дисципліни, поява інформації, що сприяє оптимізації управлінських процесів у компанії;
- підвищення ІТ-грамотності персоналу та загальне зростання продуктивності праці;
- інші ефекти від впровадження та розвитку ЕДО, у тому числі зниження витрат на зберігання архівної документації, витрат на канцелярські витрати, скорочення екологічних наслідків, виникнення позитивних мережевих ефектів, що в тому числі призводитиме до появи на ринку стійкої практики використання ЕДО, що впливає на прийняття рішень фірм щодо запровадження ЕДО.

Електронний документообіг може здійснюватися у вигляді операторів електронного документообігу.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>. – назва з екрану.

2. Цимбалюк, В.І. Впровадження електронних систем документообігу в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення [Текст] / В.І. Цимбалюк // Правова інформатика. – № 4(44). – 2014. – С.34-37.

ПОДАТКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ярошук В. О., здобувачка вищої освіти, Самарічева Т. А., канд. екон. наук, доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Податкові трансформації у територіальних громадах України в умовах воєнного періоду є надзвичайно актуальною темою, оскільки воєнні конфлікти мають суттєвий вплив на фінансову стабільність держави та її регіональних одиниць. В умовах війни територіальні громади України змушені адаптувати свої податкові системи до нових економічних реалій, зокрема до скорочення бюджетних надходжень, зниження платоспроможності підприємств та населення, а також до змін у бюджетній політиці. Війна зумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування для забезпечення місцевих потреб, таких як підтримка соціальних послуг, відновлення інфраструктури та підтримка підприємницької діяльності.

Одразу після початку війни, в березні 2022 року, були ухвалені зміни до Податкового кодексу, які набрали чинності з 1 квітня того ж року і діяли до завершення або скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні. Проте, після кількох місяців війни, деякі з цих змін були переглянуті. Ці зміни стали важливим кроком для адаптації податкової системи до умов війни та забезпечення фінансової підтримки територіальних громад у кризовий період. У результаті, місцеві органи влади отримали нові інструменти для забезпечення стабільності бюджетів та виконання соціальних зобов'язань. Зокрема, було надано право фізичним особам – підприємцям – платникам єдиного податку I та II групи спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності (далі – спрощена система оподаткування) не сплачувати єдиний податок та не заповнювати податкову декларацію за період, коли єдиний податок не сплачується [1, с. 215].

Компаніям з річним оборотом до 10 млрд грн було надано можливість перейти на спрощену систему оподаткування, що передбачає сплату єдиного податку у розмірі 2% від обороту (знижена ставка з 5%), замість обов'язкової сплати податку на прибуток за стандартною ставкою 18%. Також було змінено порядок сплати єдиного податку. Замість квартальної сплати, яка повинна була здійснюватися протягом 50 днів після завершення кварталу, тепер цей податок сплачується щомісяця, протягом 30 днів після кінця звітного місяця. Такі зміни забезпечують більш оперативне надходження коштів до місцевих бюджетів, сприяючи їх стабільності та здатності реагувати на нові виклики. Однак для

підприємців це означає додаткові зобов'язання, що вимагають більшої уваги до своєчасної сплати податків.

Ключовим елементом у дохідній структурі місцевих бюджетів є ПДФО, який за період з січня по вересень 2022 року з 393,3 млрд грн загального обсягу бюджетних доходів становив 188,5 млрд грн [2, с. 86]. Попри те, що війна 2022 року спричинила масові втрати робочих місць серед українців, надходження податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів зросли в середньому на 30% порівняно з попереднім роком. Це зростання стало можливим завдяки збільшенню відрахувань з зарплат військовослужбовців та підвищенню частки ПДФО, що направляється до місцевих бюджетів, з 60% до 64% з початку 2022 року. Хоча це не вирішує проблеми безробіття, воно тимчасово дозволило зберегти, а в деяких випадках навіть збільшити рівень фінансування місцевих бюджетів через ПДФО.

Основну частку власних доходів місцевих бюджетів за розглянутий період складають податок на прибуток (податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток) – понад 65% [3, с. 3]. Варто підкреслити, що в 2022–2023 роках спостерігається суттєвий ріст надходжень податку на доходи фізичних осіб. Приріст ПДФО, незважаючи на кризову ситуацію, забезпечує додаткові ресурси для місцевих органів влади, що допомагає зберігати рівень фінансування соціальних програм.

Податки на нерухоме майно та транспортний податок демонструють менш позитивні результати. У більшості областей спостерігається скорочення надходжень цього виду податків. Таке зниження зумовлене змінами в податковому законодавстві, відповідно до яких, на період з березня 2022 року до 31 грудня, наступного за роком, у якому припиняється або скасовується воєнний стан, звільняються від нарахування та сплати земельного податку на територіях, де ведуться активні бойові дії.

Протягом січня-грудня 2023 року до загального фонду місцевих бюджетів (без врахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 441,9 млрд грн, що є на 11% або на 43,8 млрд грн більше порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Основним фактором зростання стали збільшення надходжень від податку на доходи фізичних осіб (+6,3% або +17,2 млрд грн), а також загальне підвищення надходжень від майнових податків (+7,0 млрд грн) та приріст акцизного збору на пальне (+5,5 млрд грн) у порівнянні з 2022 роком. Загальний обсяг акцизу з пального у 2023 році склав 8,4 млрд грн, при цьому, акцизний податок з пального в 2021 році забезпечив місцевим бюджетам надходження в обсязі 9,6 млрд грн [4, с. 3]. Ці дані підтверджують значний внесок податків у фінансування місцевих бюджетів, а також вказують на потребу адаптації податкової системи до реалій воєнного часу та стабільного функціонування економіки. Водночас, залишаються питання щодо стабільності цих показників у майбутньому, оскільки на місцеві бюджети можуть впливати різноманітні зовнішні та внутрішні чинники, зокрема, зміни у воєнній ситуації та макроекономічному середовищі. Тому важливо продовжувати моніторинг та коригування податкової політики в контексті постійних викликів.

Таким чином, податкові трансформації у територіальних громадах України в умовах війни стали важливим інструментом для підтримки місцевих бюджетів у складний період. Зміни в податковому законодавстві, зокрема щодо ПДФО, майнових податків та акцизів, дозволили забезпечити зростання надходжень до місцевих бюджетів, попри економічні труднощі та зниження платоспроможності населення. Зокрема, зростання надходжень від ПДФО, підвищення нормативу зарахування до місцевих бюджетів, а також приріст акцизу на пальне стали основними факторами фінансової стабільності територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Дуба А. Р., Мединська Т. В. Податкова політика в умовах війни та її вплив на формування доходів місцевих бюджетів. *Проблеми економіки*. № 4 (54). 2022. С. 214-221.
2. Пилипенко Я. В. Формування та виконання місцевих бюджетів в умовах війни. *Економіка та суспільство*. № 54. 2023. 5 с.
3. Західна О.Р., Бундз Н.Б. Аналіз доходної частини місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану. *Молодий вчений: економічні науки*. № 12 (112). 2022. С. 84-91.
4. Децентралізація. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. URL: <https://decentralization.ua/news/17747> (дата звернення: 06.11.2024)

**FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT OF AUTOSANATION
MEASURES AT THE ENTERPRISE: AN AMERICAN COMPANY
EXPERIENCE**

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ МЕРОПРИЯТИЙ ПО АВТОСАНАЦИИ НА
ПРЕДПРИЯТИИ: ОПЫТ АМЕРИКАНСКОЙ КОМПАНИИ

*Yatsiuk O. S., PhD student, Ivano-Frankivsk National Technical University of
Oil and Gas*

The American bankruptcy system recognizes the priority of restoring the business entity before its liquidation. Regulatory acts establish the procedure for carrying out the reorganization process, which enables enterprises to free themselves from debt, improve their financial performance and resume operations.

As the experience of the USA shows, only 10-15% of the total number of enterprises to which reorganization procedures are applied restore solvency and maintain business [1, p. 57]. At first glance, this percentage of recovered enterprises is insignificant, but even with such statistics, it is necessary to apply sanitation and autosanation measures in view of the devastating negative consequences of bankruptcy.

The author considers it expedient to consider one of the most successful examples of the application of autosanation measures in the United States of America - the financial recovery of Continental Airlines. Before the arrival of successful manager Greg Brenneman at the end of 1993, Continental Airlines was in a deep financial crisis: since 1989, it had only received losses, without reporting profits for a single year, and was already on the verge of bankruptcy for the third time in its history. The company had a negative image among customers, incurred significant costs for

flights, which were not covered by revenues from the sale of air tickets. The company's shareholders and creditors understood the need for drastic changes, so H. Brenneman was appointed director with broad powers in the management of the company [2-3]. The new general plan for the work of Continental Airlines, developed by G. Brenneman together with leading consultants and anti-crisis managers of the Bain consulting firm, included the following sections:

1. "Flight to victory" – the company's plan in relation to the market, which was aimed at increasing revenues and making a profit. This part of the plan involved focusing the main attention on expenses (exclusion from the schedule of unprofitable flights, reduction of expenses as capacity is reduced, elimination of redundant aircraft maintenance centers), expansion of clientele through the activation of cooperation with travel agencies, corporations, as well as with customers who fly frequently [5].

This plan quickly began to bring results. Thus, during 1994, the annual maintenance budget was reduced from 777 million dollars to 495 million dollars, 18% of loss-making flights were eliminated, as a result of which 7 thousand employees were released.

2. "Financing the future" is a financial plan, the main purpose of which was to ensure liquidity. In this section of the plan, tasks were set to monitor cash flows, restructure the balance sheet, improve the scheme and schedule of flights, as well as sell non-strategic assets.

In order to implement the financial plan, the company's debts were first restructured. It was not too difficult to convince the main creditors (most of whom were also shareholders of the company) of the need to agree to debt deferment, since the total indebtedness of Continental Airlines was about 5 billion dollars, while the market value of all shares was equal to 175 million dollars. Thus, in case of bankruptcy of the company, creditors lost about 96.5% of their funds. In addition, thanks to the successful implementation of autosanation procedures to reduce costs, one of the creditors (Boeing) was convinced to provide an additional loan on preferential terms, which significantly helped Continental Airlines in the first stage of financial sanation. Also, as part of the implementation of this plan, the number of types of flights was reduced from 13 to 4, the passenger capacity of aircraft was brought in line with the number of passengers, and the leasing of aircraft that exceeded market requirements was excluded.

These steps laid the foundation for the growth of the company's liquidity and profitability in the future.

3. "Make reliability a reality" – a plan to improve the company's product. In order to improve services in order to obtain the status of an attractive and prestigious airline, a decision was made regarding:

- strict adherence to all key indicators determined by the US Department of Transportation, including adherence to the schedule, correctness of baggage transportation, response to customer complaints, etc.;

- improvement of flight experiences;

- maintenance of cleanliness in airplanes;

- improvement of passenger nutrition.

4. “Work together” – a plan to improve corporate culture. This section of the master plan provided for the creation of a new corporate culture by restoring employees’ trust in management, ensuring friendly relations between different groups of employees, and forming a result-oriented work culture.

As a result of the implementation of the mentioned measures, significant results were achieved. So, if in 1994 the losses of Continental Airlines amounted to 613 million dollars, then in the following year 1995 the amount of profit was equal to 224 million dollars, in 1996 – 319 million dollars, in 1997 – \$85 million dollars. The share price from 1994 to 1997 rose from 7 dollars up to 80 dollars for one share, the company entered the top five most successful US airlines [3-4].

Analyzing the experience of restructuring Continental Airlines, it should be noted that the company primarily used internal sources of financial autosanation, in particular, reducing non-productive costs and selling non-strategic assets. Along with the successful mobilization of internal sources of autosanation, external resources were also involved, among which the funds of the company’s shareholders (owners) should be especially noted.

References:

1. Radzyviliuk V. V. Sudova protsedura sanatsii: Navchalnyi posibnyk. K, 2005. 116 s.
2. Continental Airlines to emerge Wednesday from Chapter 11. United Press International. April 27, 1993.
3. Yatsiuk O. S. Dosvid SShA u sferi provedennia ta finansuvannia sanatsii pidpriemstva ta perspektyvy yoho vykorystannia v Ukraini. Visnyk Lvivskoi derzhavnoi finansovoi akademii, 2006. 11. S. 92-99.
4. Yatsiuk O. S., Yakubyshyn O. P. Prykladni aspekty sanatsii pidpriemstva: dosvid Continental Airlines. Teoriia i praktyka stratehichnoho upravlinnia rozvytkom haluzevykh i rehionalnykh suspilnykh system: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Ivano-Frankivsk, 2017. S. 397-400. Радзивілюк В. В. Судова процедура санації: Навчальний посібник. К, 2005. 116 с.
5. Continental cuts its costs after losses. Flight International. August 25–31, 1993. – P. 12.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Краївська І. А., канд. екон. наук, Алексєєнко А. М., бакалавр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

У сучасних умовах забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства набуває критичного значення, зважаючи на зростання зовнішніх і внутрішніх загроз. Ефективна організація обліку стає важливим інструментом для управління ризиками, захисту активів та підтримки стабільності діяльності підприємства.

Дослідженням проблеми впливу обліку на фінансово-економічну безпеку підприємств займалися науковці Іванюта Т. М. [1], Білокомірова Я. М. [2], Власова Л. А., Бутинець Ф. Ф., Аверченков В. І., Богомолів В. А., Безрукихта П. С., Архіпова А., та інші. Загалом, дослідження всіх згаданих

науковців підтверджують, що організація бухгалтерського обліку відіграє важливу роль у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємств. Науковці приходять до єдиного висновку, що вдосконалення облікових систем дозволяє мінімізувати ризики, підвищує ефективність управлінських рішень та сприяє стабільній роботі.

Економічну безпеку підприємства складають юридичні, виробничі і організаційні зв'язки, матеріальні й інтелектуальні ресурси, що забезпечують стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток [1, с. 258].

Організація обліку передбачає систематизацію, класифікацію та обробку фінансової інформації, що дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення. Інформаційне забезпечення економічної безпеки залежить від системності та точності облікової політики підприємства. Завдяки цьому можна визначити рівень фінансової стабільності та стійкості компанії до зовнішніх і внутрішніх загроз.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6] та НП(С)БО 1 [5] «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Важливим аспектом є організація внутрішнього контролю, яка забезпечує своєчасне виявлення ризиків, шахрайства та відхилень від планових показників. Завдяки ефективному контролю можна підвищити надійність даних та мінімізувати можливість виникнення фінансових зловживань.

Реалізація ризик-орієнтованої стратегії на підприємстві значно підвищує стабільність роботи системи бухгалтерського обліку та зменшує ймовірність фінансових втрат. Включення компонентів управління ризиками позитивно впливає на адміністрування фінансових ризиків.

Контроль за витратами та доходами є критично важливим елементом для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління. Облік та постійний моніторинг цих показників дозволяють своєчасно отримувати точну інформацію про фінансовий стан підприємства, та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Важливим інструментом для розвитку підприємства є залучення інвестицій. Для успішного залучення інвестицій підприємство повинно мати надійну систему бухгалтерського обліку, яка гарантує прозорість і забезпечує точність фінансових даних. Облікова політика, що відповідає міжнародним стандартам, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості.

У складних умовах, таких як воєнний стан, організація обліку повинна адаптуватися до підвищених вимог безпеки та гнучкості. Підприємства мають посилити заходи внутрішнього контролю, щоб запобігти втратам активів та захистити фінансову інформацію від кіберзагроз. Під час кризових періодів особливо важливо зберігати фінансову стійкість та мати чітку облікову політику, яка враховує потенційні збитки і передбачає створення резервів для покриття неочікуваних витрат. Така політика повинна включати регулярний моніторинг

фінансових показників, чіткі правила контролю витрат, а також стратегії мінімізації ризиків. Наявність резервів і гнучкої облікової політики допомагає підприємству зменшити фінансові втрати під час криз, та зберегти конкурентоспроможність у складних економічних умовах.

Організація обліку є одним із основних інструментів, які забезпечують фінансово-економічну безпеку підприємства. Від її якості залежить не лише здатність підприємства своєчасно реагувати на економічні виклики, але й рівень захисту активів та стабільність фінансових показників. Розуміння значення облікової політики дозволяє керівництву формувати ефективні стратегії розвитку, що враховують специфіку ризиків у конкретному середовищі.

Підсумовуючи, варто відзначити, що надійна система обліку та продумана облікова політика є не лише обов'язковими умовами для успішного функціонування підприємства, але й важливими елементами захисту його економічних інтересів, що допомагають зберегти фінансову стабільність та мінімізувати ризики у будь-якій кризовій ситуації.

Список використаних джерел:

1. Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2009. 256 с.
2. Білокомірова Я.М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності / Я.М. Білокомірова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. - № 29. – С. 308-312.
3. Лазарева А.П. Фінансово-економічна безпека підприємства та механізм її забезпечення / А.П. Лазарева // Інноваційна економіка. – 2012 – № 32(6). – С. 305–307.
4. Дикий А.П. Бухгалтерський облік як інформаційна система / А.П. Дикий // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 3 (33). – С. 67-80 (0,85 друк. арк.).
5. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ОСВІТНІХ УСТАНОВ

Крайвська І. А., канд. екон. наук, Магденко А. Ю., бакалавр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Діяльність приватних освітніх установ в Україні охоплює комплекс специфічних аспектів обліку, що формують підґрунтя для коректної організації їхньої роботи, відповідності державним вимогам та забезпечення фінансової прозорості. Основні вимоги до таких установ визначаються законодавством і охоплюють правові норми, ліцензування, фінансовий та кадровий облік, а також

податкові зобов'язання. Ці чинники мають значний вплив на функціонування закладів і є основою для організації їхнього обліку.

Фінансовий облік приватних освітніх закладів зазвичай охоплює контроль за надходженнями і видатками, де основні джерела доходів — оплата за навчання, гранти, благодійні внески, а іноді — інвестиції. Для ефективного управління коштами приватні освітні заклади часто вдаються до багатокомпонентного бюджетування, де обліковуються витрати на навчальні матеріали, заробітну плату викладачів, адміністративні витрати, оренду приміщень і витрати на технічне забезпечення. У деяких випадках такі установи додатково обліковують кошти, що виділяються на маркетингову діяльність та забезпечення привабливості закладу для нових студентів.

Особливості обліку приватних освітніх установ починаються з їхнього правового статусу. Приватні заклади є юридичними особами, що надають освітні послуги різних рівнів, що встановлено Законом України "Про освіту" [1]. Відповідно, кожна установа повинна пройти процес реєстрації та отримати ліцензію на здійснення освітньої діяльності, а для окремих програм – пройти акредитацію. Процес ліцензування вимагає документального оформлення, яке є важливим елементом обліку та відображає законність діяльності.

Фінансовий облік є ключовим компонентом діяльності приватних освітніх установ і регулюється Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [2]. Заклади повинні відображати в обліку всі доходи, включно з оплатою за освітні послуги, а також витрати на оплату праці, податки, матеріально-технічне забезпечення та інші витрати. Також приватні установи можуть обирати спрощену систему оподаткування, згідно з Податковим кодексом України [3], що впливає на облік їхніх податкових зобов'язань і є важливим аспектом фінансової звітності. Вибір системи оподаткування часто залежить від розміру закладу, його доходів та витрат. Облік податкових зобов'язань потребує уважного планування, щоб враховувати зміни в законодавстві та специфіку доходів, що мають цільовий характер (наприклад, гранти чи благодійні внески).

Соціальний та кадровий облік є важливими складовими обліку в приватних освітніх установах. Вони мають забезпечувати облік трудових договорів, відпусток, лікарняних, що регулюється Кодексом законів про працю України [4]. Ведення обліку кадрів включає контроль за трудовими договорами, управління графіками, облік навчальних навантажень і оцінку результативності викладацького складу. Крім того, багато закладів використовують показники професійного розвитку, що мотивує співробітників до підвищення кваліфікації, відвідування семінарів і тренінгів. Дотримання цих вимог дозволяє приватним освітнім установам не лише підтримувати кадрову дисципліну, але й уникати конфліктів під час перевірок контролюючими органами.

Значною складовою діяльності приватних освітніх установ є облік освітніх послуг. Відповідно до Закону України "Про освіту", програми і методики мають відповідати державним стандартам, що відображається в їхній системі обліку [5]. Це забезпечує високу якість освіти та підвищує репутацію установи на ринку освітніх послуг.

Таким чином, специфіка обліку діяльності приватних освітніх установ потребує гнучкого підходу до організації облікових процесів, адже фінансова стабільність, прозорість у витратах, висока якість освіти та конкурентоспроможність на ринку залежать від здатності закладу ефективно планувати і розподіляти свої ресурси. Забезпечення відповідності законодавчим вимогам щодо ведення фінансової діяльності сприяє ефективному управлінню, що є фундаментом успішного функціонування приватного закладу освіти.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
3. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
4. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII : станом на 27 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.11.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОПРИЛЮДНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Краївська І. А., канд. екон. наук, Петухова А. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Підприємства комунальної форми власності зазвичай утворені органами місцевого самоврядування та розпоряджуються бюджетними коштами та майном територіальної громади, а їх діяльність переважно спрямована на забезпечення окремих соціальних потреб. Саме тому інформація, розпорядниками якої є комунальні підприємства, підлягає оприлюдненню відповідно до різних нормативних актів, що стосуються як організаційних аспектів діяльності підприємства, так і фінансових. Ефективність діяльності комунального підприємства повною мірою залежать від рівня її прозорості, адже саме прозорість забезпечує комунікацію з громадою та значно знижує корупційні ризики. Склад фінансової звітності комунальних підприємств є таким самим як і всіх інших підприємств та включає: Баланс (звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки до фінансової звітності.

Інформація про діяльність комунальних підприємств на законодавчому рівні визнана суспільно необхідною та відкритою та комунальних підприємств належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес. Відповідно до пункту 3 статті 14 Закону України від 16 липня 1999 року №996-XIV «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства, що становлять суспільний інтерес зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з відповідними аудиторськими звітами, звітом про управління, консолідованим звітом про управління, звітом про платежі на користь держави, консолідованим звітом про платежі на користь держави на своїй веб-сторінці або своєму веб-сайті (у повному обсязі).[1]

Згідно Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII, замовник має право вільно вибрати суб'єкта аудиторської діяльності з дотриманням вимог Закону та інших нормативно-правових актів. [2]. Але треба враховувати, що обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес мають право проводити не всі аудитори, включені до переліку, а тільки аудитори, що включені до 4-ї групи. Перелік аудиторів можна переглянути на сайті Аудиторської палати України.

Відповідальність за своєчасність, подання в повному обсязі та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів. [1]

Якщо у воєнний період в передбачені для цього терміни, звітність не була оприлюднена, то підприємство без негативних наслідків зможе зробити це протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану. Відповідно до підпунктів 4.1 і 4.2 пункту 1 Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 № 2115-IX у період дії воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його припинення чи скасування особи, відповідальні за своєчасне та в повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності, звільняються від відповідальності за порушення строків оприлюднення річної фінансової звітності з відповідними аудиторськими звітами, звітом про управління тощо. [3]

Таким чином юридичні особи, які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність разом із відповідною звітністю, оприлюднюють такі звіти в повному обсязі згідно з законодавством протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану, або стану війни за весь період неоприлюднення.

Вимоги до прозорості діяльності комунальних підприємств наведені в багатьох нормативно-правових актах. Прозорість діяльності комунальних підприємств є надважливою складовою ефективності управління підприємством, від якого залежить ефективність надання послуг, якість виконання робіт комунальним підприємством, а також комунікацію з громадою.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://www.apu.com.ua/zakonproaud>

3. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 № 2115-IX [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом МФУ від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Коненко В. В., канд. екон. наук, доцент, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Одним із ключових елементів сталого розвитку регіональної економіки є розвиток малого підприємництва, яке відіграє важливу роль у формуванні конкурентного середовища, створенні нових робочих місць, збільшенні виробництва валового регіонального продукту, а також підвищенні рівня життя населення та наповненні місцевих і регіональних бюджетів.

Однак у сучасних умовах, коли Україна перебуває у стані війни, малий бізнес стикається з безпрецедентними викликами. Воєнні дії призвели до знищення інфраструктури, зменшення ринків збуту, нестачі робочої сили через мобілізацію та вимушену міграцію населення. Незважаючи на це, малий бізнес залишається одним із головних чинників економічної стійкості, забезпечуючи адаптацію регіональних економік до нових умов, підтримуючи зайнятість та задовольняючи нагальні потреби суспільства.

В даний час потенціал малого підприємництва в регіональній економіці використовується неповно в силу наявності проблем, що потребують вирішення.

Одним з основних завдань системи підтримки малого підприємництва (ПМП) в розвинених країнах є захист інтересів і потреб малого бізнесу на різних рівнях. Активне лобіювання інтересів малих підприємств в законодавчому і виконавчих органах влади проводиться в рамках визначених законодавчих процедур і створює сприятливий клімат для розвитку малого підприємництва. Особливістю цього процесу є провідна роль основних державних органів ПМП і їх активна взаємодія з професійними, громадськими та іншими об'єднаннями підприємців [3].

Нажаль, малий бізнес в Україні поки не має достатніх можливостей і ресурсів для ефективного лобіювання своїх інтересів в структурах державної влади. А органи державної влади практично не сприяють ефективному функціонуванню діючих організацій ПМП. На нинішньому етапі розвитку України вельми актуальним є створення державних структур, орієнтованих не тільки на розвиток малого підприємництва в цілому, а й на вирішення питань підтримки та розвитку громадських організацій, що здійснюють підтримку малого бізнесу.

Розвиток різних громадських організацій ПМП є ще одним важливим напрямком. За даними дослідження визначено, що найбільш активно захищають інтереси малого бізнесу торгово-промислові палати, об'єднання і асоціації підприємців, які значною мірою впливають економічні процеси в країні.

Ці організації не тільки пропагують підприємницькі ідеї і лобіюють інтереси малого бізнесу на різних рівнях влади, а й приділяють особливу увагу вирішенню багатьох проблем щодо розвитку підприємництва, надають підприємствам необхідну інформаційну та консультаційну підтримку [2].

Аналіз тенденцій розвитку систем державної підтримки малого підприємництва в умовах сучасної економіки свідчить про зростання ролі державної підтримки підприємств, що займаються науково-технічною та інноваційною діяльністю. Слід зазначити, що в промислово розвинених країнах малі інноваційні підприємства є основним об'єктом подібної державної підтримки.

Як показав аналіз, Україна, нажаль, суттєво відстає від розвинутих країн світу. Уряд України концентрує зусилля на наданні підтримки малого підприємництва і підтримки фінансово-господарської діяльності з суб'єктами малого підприємництва, але на сьогоднішній день система підтримки фрагментарна.

Велика частина державних програм фінансування малого підприємництва в Україні знаходиться на стадії розробки або становлення, в зв'язку з чим виникла загроза з боку міжнародних і іноземних фінансових установ, які значною мірою впливають на економіку за рахунок збільшення фінансових послуг.

Для розвитку вітчизняної державної моделі підтримки і стимулювання малого підприємництва особливої актуальності набувають:

- систематичні зусилля по налагодженню і зміцненню взаємного співробітництва і кооперації між владою, наукою, освітою і бізнесом, особливо на рівні суб'єктів;

- створення державних програм і схем страхування ризиків кредитування інноваційних малих підприємств, в яких обсяг страхових премій буде розподілятися між урядом і малим інноваційним підприємництвом, що особливо актуально в умовах сучасної кризи і санкцій з боку ряду країн.

Успішна практика зарубіжних країн щодо організації програм і процесів державно-приватної, інфраструктурної, фінансової, інформаційно-консультаційної підтримки та прискореної комерціалізації нових розробок малих підприємств свідчить про необхідність формалізації і впровадження на території України системного державного підходу у всіх процесах, що стосуються стимулювання діяльності малих підприємств [1].

Крім того, у світовій практиці посилюються тенденції, пов'язані з активним використанням коопераційних і мережевих зв'язків. Такі зв'язки дозволяють підвищити конкурентоспроможність і надійність роботи бізнесу за рахунок взаємної підтримки; максимально використовувати наявні ресурси і отримувати додаткову вигоду від здійснення сумісних операцій на різних стадіях процесу виробництва.

Таким чином, світовий досвід показує, що створення технологічної платформи для розвитку малих підприємств в передових галузях економіки

значною мірою збільшує конкурентоспроможність господарської системи, а також дозволяє знизити ймовірні загрози промислового спаду в періоди глобальних фінансово-економічних перетворень. Перехід до інноваційного типу економічного розвитку передбачає переорієнтацію державної політики підтримки малого підприємництва. У зв'язку з цим формування сучасної, гнучкої економіки забезпечить поступове оновлення структурно-технологічного та фінансового потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Коненко В.В., Рудаченко О.О. Дослідження особливостей діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*, № 8, 2024 – <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3571>
2. Селіванов В. Л., Опалько В. В. Особливості середовища розвитку підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. № 12, 2018. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6744>
3. Фролова Н. Л. Світовий досвід державної політики у сфері розвитку малого та середнього бізнесу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 61, 2018. – <http://btie.kart.edu.ua/article/view/127690/123495>

ЗМІСТ

<i>Daniele Tumietto</i> THE EVOLUTION OF EUROPEAN DIGITAL MARKET REGULATIONS: ADVANCING SECURITY AND SUSTAINABILITY THROUGH EIDAS 2.0 AND BEYOND	5
<i>Angelo Azueta</i> BLOCKCHAIN FOR CROSS-BORDER PAYMENTS: ENHANCING EFFICIENCY, SECURITY, AND TRANSPARENCY IN GLOBAL TRANSACTIONS	6
<i>Popovici A.</i> CHALLENGES AND SOLUTIONS IN ACCOUNTING FOR OVERHEAD COSTS FOR CONSTRUCTION CONTRACTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE CONTEXT OF EUROPEAN ACCOUNTING HARMONIZATION.....	7
<i>Андренко О. А., Буденна В. М.</i> Виклики реформування податкової системи України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.....	12
<i>Андренко О. А., Обуховська З. О.</i> Порівняльна оцінка конкурентоспроможності податкових систем України і країн Європи.....	14
<i>Андрушкевич Н. В., Чміль А. Д.</i> Підвищення безпеки бізнесу через ефективне управління дебіторською заборгованістю.....	17
<i>Бащук І. Г., Підвербна С. В.</i> Місце та роль розпорядників бюджетних коштів як суб'єктів бюджетного обліку в бюджетній системі України.....	22
<i>Бащук І. Г., Тимошенко Ю. С.</i> Вплив податкової політики на обліково-інформаційну систему підприємства..	26
<i>Бочарова В. С., Гавриличенко Є. В.</i> Особливості управління фінансовими результатами у сфері водопостачання та водовідведення в умовах воєнних та післявоєнних викликів.....	30
<i>Вітюк А. В.</i> Корупція як неспостережуваний економічний процес.....	33
<i>Гайко Ю. І.</i> Застосування інструментів аналізу даних та бізнес-аналітики для забезпечення безпеки будівельного бізнесу в умовах воєнного часу	36
<i>Гордієнко Н. І.</i> Аудит шахрайства в системі економічної безпеки підприємства.....	39
<i>Демчук Л. М.</i> Концепція 5S як ефективний інструмент системи ощадливого виробництва на підприємстві.....	41
<i>Дубініна М. В., Тивончук Я. А.</i> Роль планування в реалізації економічних інтересів фермерських господарств: досвід FADN та перспективи для України.....	43

Єремян О. М., Риженко І. В.	
Проблеми, здобутки та перспективи гармонізації у сфері обліку та аудиту в умовах євроінтеграції	45
Живко З. Б., Безкоровайна К. С., Гадзинський О. О.	
Методика оцінки внутрішніх процесів банку	48
Живко З. Б., Дида Н. С.	
Специфіка фінансового забезпечення бізнесу та ефективні механізми страхування.....	51
Живко З. Б., Кук І. І., Шегинська А. І.	
Створення механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки бізнесу під час воєнної економіки та післявоєнного відновлення: сучасні виклики та рішення.....	55
Живко З. Б., Живко О. В., Грибань В. Є.	
Роль мотиваційної системи та страхування у післявоєнному відновленні економіки України	57
Живко З. Б., Фомін В. М., Бойко Р. І.	
Зарубіжний досвід управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....	61
Живко М. О., Богаченко М., Кравчута С. М.	
Формування механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки бізнесу під час воєнної економіки та післявоєнного відновлення.....	63
Іванишин Я. Ю.	
Механізми фінансового забезпечення бізнесу під час війни та їх ефективність у період відновлення.....	66
Ілляшенко О. В., Морар Є. М.	
Аналіз розвитку будівельної галузі в Україні.....	69
Ілляшенко О. В., Морар Є. М., Андрієнко А. С.	
Управління прибутковістю суб'єктів господарювання в Україні.....	70
Ілляшенко О. В., Поддубний А. В.	
Концептуальні засади впровадження міжнародного досвіду внутрішнього ризикоорієнтованого контролю в Україні.....	72
Карпушенко М. Ю., Карпушенко О. О.	
Сучасний стан розвитку бухгалтерського аутсорсингу.....	74
Nataliia Leliuk, Osypa Karyna	
FORMATION OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF EXPENDITURE MANAGEMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	77
Лелюк Н. Є., Панарін Є. П.	
Обліково-аналітичне забезпечення формування тарифів на послуги житлово-комунального господарства	79
Майданник О. О.	
Трансформація облікових функцій умовах сталого розвитку.....	82
Минич Ю. В.	
Актуальні питання обліку та аудиту в Україні	85
Момот Т. В., Дейнеко С. М.	
Вплив фінансових технологій (Fin Tech) на розвиток банківської сфери: сучасні тенденції та перспективи.....	86

Момот Т. В., Соловійова В. М. Податкова система і облік під час війни: аналіз досвіду Ізраїлю для економічної стійкості України.....	89
Неверовська В. Ю. Розкриття інформації у примітках до фінансової звітності за міжнародними стандартами.....	91
Нікітін С. О., Шаповал Г. М. Проблеми та перспективи застосування стандартів етики в діяльності бухгалтерів та аудиторів	95
Остапенко Р. М., Бірченко Н. О. Адаптація бізнес-моделей до умов воєнної економіки.....	98
Ostrovskiy I. A., Stadnyk G. V. DIGITAL TOOLS FOR FINANCING FOREIGN TRADE AS A FACTOR IN IMPROVING ECONOMIC SECURITY.....	102
Писарчук О. В. Фінансові інструменти впливу на структуру підготовки фахівців в Україні...	103
Попова Л. М., Крайник Г. С. Щодо необхідності підвищення військового збору до 5 % та перегляду заробітних плат в умовах воєнного стану в Україні.....	106
Поточняк С. В. Фінансове забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення: механізми та перспективи	109
Протасов В. В., Кибукевич О. С. Калькуляція собівартості продукції переробки для власних потреб.....	111
Протасов В. В. Особливості оплати праці вчителя біології, хімії та мистецтва.....	112
Радіонов В. С. Безпека та управління відходами.....	114
Радіонова Л. О. Безпека як категорія філософії.....	116
Родченко С. С., Зубова В. О. Характеристика особливостей формування консолідованої звітності банківської установи	119
Родченко С. С., Лазарева Д. О. Ключові засади здійснення кредитних операцій банківськими установами: виклики сучасності	120
Себко Г. В., Душніцька Ю. Фінансове забезпечення та страхування бізнесу в умовах воєнної економіки та післявоєнного відновлення: механізми та перспективи	121
Себко Г. В., Кохан І. В. Проблемні аспекти інтегрування МСФЗ в Україні в умовах сьогодення	123
Себко Г. В., Михайлів А. Я. Фінансове та інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки бізнесу в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення: виклики та перспективи.....	127

Себко Г. В., Озимок М. М.	
Сучасні проблеми впровадження стандартів обліку і звітності у державному та приватному секторі.....	129
Солодовнік О. О., Козловський А.	
Підходи щодо формування оборотних коштів на підприємствах будівельної галузі.....	131
Спіцина Н. В.	
Роль штучного інтелекту (ШІ) в бухгалтерському обліку в Україні	136
Спіцина Н. В., Акімова Н. С.	
Деякі особливості організації обліку та контролю гуманітарної допомоги в умовах воєнного часу	140
Стадник Г. В., Островський І. А.	
Розвиток необанкінгу як світовий тренд	143
Ткачук О. А.	
Статистичні інструменти оцінювання діяльності найбільших ІТ компаній України в умовах воєнної економіки	145
Уніят Л. М., Васьків Д. І., Поліщук Д. М.	
Управління фінансовим станом підприємства в Україні	148
Чернявський Н. В., Шаповал Г. М.	
Система показників аналізу диверсифікації кредитних вкладень	151
Чижевська Л. С., Мікуляк К. А.	
Економічна нерівність у світі як наслідок глобалізації	154
Яковенко С. Л., Климчук Д. Є.	
Організація документообігу на підприємстві та шляхи його вдосконалення в умовах євроінтеграції	156
Ярощук В. О., Самарічева Т. А.	
Податкові трансформації у територіальних громадах України в умовах воєнного стану	158
Yatsiuk O. S.	
FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT OF AUTOSANATION MEASURES AT THE ENTERPRISE: AN AMERICAN COMPANY EXPERIENCE.....	160
Краївська І. А., Алексеєнко А. М.	
Організація обліку та її вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства.....	162
Краївська І. А., Магденко А. Ю.	
Особливості обліку діяльності приватних освітніх установ.....	164
Краївська І. А., Петухова А. О.	
Особливості формування та оприлюднення фінансової звітності комунальних підприємств	166
Коненко В. В.	
Закордонний досвід розвитку малого підприємництва	168

Електронне наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
XIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**" ФІНАНСОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ "**

13–15 листопада 2024 р.

*Матеріали конференції опубліковані в авторській редакції
мовою оригіналу*

Відповідальний за випуск

Момот Т. В.

Редактор

Лелюк Н. Є.

Підп. до друку 28.11.2024. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 10,2.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Черноглазівська (Маршала Бажанова), 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.